

ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับแก่ภิกษุ
ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ : ศึกษาเฉพาะกรณี
ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง

โดย

นางสาวณัฐธิดา ใจเย็น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายอาญา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับแก่ภิกษุ
ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ : ศึกษาเฉพาะกรณี
ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง

โดย

นางสาวณัฐริตา ใจเย็น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายอาญา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

PROPERNESS OF CRIMINAL LAW MEASURES TO ENFORCE ON
BUDDHIST MONKS ON OFFENCES AGAINST PROPERTY
: CASE STUDIES OF LARCENY EMBEZZLEMENT
AND FRAUD

BY

MISS NATTIDA CHAIYEN

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

CRIMINAL LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวณัฐธิดา ใจเย็น

เรื่อง

ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับแก่ภิกษุ

ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ : ศึกษาเฉพาะกรณี

ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปารีณา ศรีวนิชย์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รณกรณ์ บุญมี)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายอาญาที่ใช้ บังคับแก่ภิกษุในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน : ศึกษาเฉพาะกรณี ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง
ชื่อผู้เขียน	นางสาวณัฐธิดา ใจเย็น
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายอาญา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

ศาสนาพุทธเปรียบเสมือนรากแก้วหนึ่งของระบบจริยธรรมและศีลธรรมของสังคมไทย โดยมีภิกษุเป็นผู้เผยแผ่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของศาสนาพุทธ บรรดาภิกษุทั้งหลายจึงเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแลศีลธรรมกำหนดแบบแผนแห่งความประพฤติที่ดีของผู้คนในสังคมไทย มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากฎหมายของบ้านเมือง บุคคลเหล่านี้ย่อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและดำรงตนเป็นผู้เผยแผ่พุทธศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชนยึดถือปฏิบัติตาม แต่การณ์กลับไม่เป็นเช่นนั้นเมื่อปรากฏว่าในปัจจุบันนี้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเกิดขึ้นจากการกระทำของภิกษุดังที่ปรากฏเป็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง และในทางปฏิบัติส่วนใหญ่พบว่าการกระทำของภิกษุเหล่านี้ แม้จะถือว่าผิดวินัยสงฆ์แต่ก็จะได้รับโทษเพียงให้สึกจากสมณเพศและรับโทษทางอาญาอย่างบุคคลทั่วไปเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และขณะนี้ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับแก่ภิกษุที่กระทำความผิดอาญาได้โดยตรง มีเพียงฐานความผิดอาญากรณีบุคคลทั่วไปกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเท่านั้น ในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันที่ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาไว้ตามมาตรา 206 – 208 ก็เป็นเพียงบทบัญญัติที่มุ่งลงโทษผู้ที่มาก่อนความเดือดร้อนเสียหายแก่ศาสนาเท่านั้น และแม้ขณะนี้จะมีการพิจารณากฎหมายใหม่คือร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา พ.ศ.... ก็ยังไม่มีกำหนดถึงความผิดของภิกษุที่กระทำความผิดเหล่านี้ มีเพียงกำหนดโทษแก่บุคคลที่ทำให้พุทธศาสนาและภิกษุเสียหายซึ่งเป็นการคุ้มครองพุทธศาสนาในเชิงตั้งรับ (Passive) เท่านั้น มิใช่การคุ้มครองในเชิงรุก (Active) ที่มุ่งควบคุมดูแลบุคคลในศาสนาเอง ทั้งที่การกระทำความผิดอาญาของภิกษุถือเป็นเรื่องร้ายแรงเพราะภิกษุถือเป็นบุคคลที่มีสถานะสูงในสังคมและได้รับความไว้วางใจจากสังคม อาจเทียบได้กับบรรดาบุคคลผู้

ประกอบวิชาชีพอเฉพาะหรือเจ้าพนักงานที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน จึงต้องระมัดระวังการประพฤติตนให้มากกว่าบุคคลทั่วไป ควรประพฤติตนให้อยู่ในกรอบพระวินัยและกฎหมายบ้านเมือง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่พุทธศาสนิกชนตั้งใจช่วยเผยแผ่พุทธศาสนาสืบไป เมื่อภิกษุกลับกลายเป็นผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเสียเอง ทั้งลำพังเพียงพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกเป็นเพียงหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม ไม่มีสภาพบังคับอย่างสภาพบังคับทางอาญาตามกฎหมายบ้านเมืองที่สามารถควบคุมภิกษุมิให้กระทำความผิดได้ จึงควรมีแนวทางในการลงโทษภิกษุเหล่านี้ให้หนักกว่ากรณีบุคคลทั่วไปกระทำความผิด ควบคุมไปกับมาตรการอื่น ๆ ที่ช่วยในการควบคุมความประพฤติภิกษุ ให้ภิกษุสามารถดำเนินวัตรปฏิบัติเข้าสู่ความจริงอันสูงสุดที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบได้ที่สุด

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนได้ศึกษาถึงมาตรการทางสงฆ์และทางอาญาควบคู่กันไป ได้แก่ มาตรการตามพระวินัยในพระไตรปิฎกที่เกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์สิน และกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่ามาตรการทั้งสองนั้นต่างมีข้อบกพร่อง โดยมาตรการทางสงฆ์มุ่งควบคุมจิตใจ ส่วนมาตรการทางอาญามุ่งควบคุมการกระทำที่แสดงออกมาสู่ภายนอกแล้ว จึงต้องมีการใช้มาตรการทั้งสองควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการบังคับใช้แก่ภิกษุที่กระทำความผิด และเมื่อพิจารณาฐานความผิดที่ผู้เขียนมุ่งศึกษานั้น พบว่า ความผิดฐานลักทรัพย์ ยักยอก และฉ้อโกง มีบัญญัติอยู่แล้วในประมวลกฎหมายอาญา จึงสมควรกำหนดเพิ่มโทษแก่ภิกษุที่กระทำความผิดเหล่านั้นไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกันเพื่อไม่ให้เกิดความลักลั่นในการใช้งาน โดยอาจเพิ่มเป็นเหตุฉกรรจ์ หรือตีความถ้อยคำในต้วบทกฎหมายให้รวมถึงกรณีภิกษุเป็นผู้กระทำด้วย รวมถึงกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการยักยอกเงินวัดเพื่อให้ครอบคลุมการกระทำความผิดของภิกษุมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ศึกษาถึงการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุที่ไม่ถึงขั้นเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมแก่การเป็นภิกษุ ซึ่งมักจะคาบเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง โดยผู้เขียนได้แยกการกระทำที่ไม่เหมาะสมเหล่านี้ไว้ 2 ประการ ได้แก่ การเรียไร และการอวดอ้างคุณวิเศษ จากการศึกษาพบว่าควรมีการกำหนดความผิดเหล่านี้ไว้โดยเฉพาะ เนื่องจากการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นการแสดงถึงเจตนาที่ไม่สุจริตและเป็นต้นทางของการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ร้ายแรงขึ้น และการอวดอ้างคุณวิเศษทั้งหลายทำให้เกิดความเสียหายต่อพระศาสนา ซึ่งในเบื้องต้นมีกำหนดให้เป็นความผิดไว้ในร่างพระราชบัญญัติอุปกณ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ.... แต่เมื่อพิจารณาถึงโทษพบว่ายังไม่เหมาะสมและมีรายละเอียดบางประการที่ต้องพิจารณาก่อนนำไปใช้บังคับ

คำสำคัญ : ภิกษุ, พระวินัย, อาบัติ, โทษ, การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน, การรับโทษหนักขึ้น, ลักทรัพย์, ยักยอก, ฉ้อโกง, เรียไร, อวดอ้างคุณวิเศษ, อวดอุตริมนุสสรธรรม

Thesis Title	PROPERNESS OF CRIMINAL LAW MEASURES TO ENFORCE ON BUDDHIST MONKS ON OFFENCES AGAINST PROPERTY: CASE STUDIES OF LARCENY EMBEZZLEMENT AND FRAUD
Author	Miss Nattida Chaiyen
Degree	Master of Laws
Department/Faculty/University	Criminal Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Assistant Prof. Matalak Orungrote, Ph.D.
Academic Years	2015

ABSTRACT

Buddhism is deemed the glass root of Thai ethics and morality system. Monks are endowed with the duty to spread doctrines taught by the Buddha, the founder of Buddhism. Therefore, monks are considered to be agents of Buddhism who have duty to supervise and control the morality and good conduct of Thai people. In this context, they are not less important than the rule of law. Accordingly, monks must act as role models and presenters of Buddhism to all Buddhist followers. However, as frequently appeared on news nowadays, monks became perpetrators of property crime. Although such crime is already considered as one of the offences prescribed under the monk disciplines, in practice, monks who committed such crime would only be ordered to leave monkhood and receive penalty as an ordinary person, according to the Sangha Act B.E. 2505. Moreover, there is no specific offence imposed on monks who commit criminal acts in the present law. Monks are only subject to offence related to property crime which applies to ordinary people. Sections 206 to 208 of the Penal Code considering offences related to religious affairs deal with offenders who cause nuisance or damage to the religion only. In addition, despite the effort to draft the new law

namely the Promotion and Protection of Buddhism Act B.E...., no specific offence has been imposed on monks who committed this crime. The new law only prescribes offences against persons who cause damage to Buddhism and monks, which is a mere passive protection measure vis-à-vis an active measure which aims to control members of the religion per se. This has been so despite the fact that criminal acts committed by monks are considered to be serious since monks have high social status and are entrusted by the society which may compare with a person who carry on specially professions or officers. So monks should be careful of their behavior more than an ordinary person and should perform in the pattern of Vinaya Pitaka and state law to be the role model of Buddhist follower and intend to propagate the Buddhism. These monks are indifferent from people who cause social problems. Monk disciplines set out in the Vinaya Pitaka of Tripitaka are only morality: they provide no sanctions which could suppress them from committing the crime in the way that criminal sanctions of the rule of law do. Therefore, the level of punitive measures against monks who commit the crime should be heavier than those made against ordinary people for the same offence. The measures should also be made in parallel with other measures which can help controlling monks' conducts to enable monks to practice and reach the ultimate truth that the Buddha discovered.

In this Thesis, the Author examines monk disciplinary measures in conjunction with the criminal measures. These include disciplinary measures under the Tripitaka in connection with possession of property and criminal law related to property crime committed by monks, from past to present. Based on the researches, there are flaws in both types of measures. Whist monk disciplinary measures aim at controlling human minds, criminal measures aim at controlling acts which have been committed. Therefore, both measures must be used in parallel in order to render the most effective deterrents against monks who commit the crime. The Author found that offences related to larceny, embezzlement, and fraud have already been established in the Penal Code. Therefore, extra punishment should be imposed on monks who committed the crime in the Penal Code to prevent inconsistency in the enforcement. The extra punishment could be made by way of adding into the

extraordinary event in which higher level of penalty is imposed, interpreting the law in such a way to include the monks as the perpetrators, as well as imposing special offence for temple' funds embezzlement on monks. In addition, the Author explores wrongdoings in connection with property crime committed by monks which do not reach the level of becoming criminal offences under the Penal Code but are indeed inappropriate conducts, which can, in many times, overlap fraud. The Author has distinguished these inappropriate conducts into 2 main types of acts: act of solicitation and boast of magic power. Based on the researches, both of these wrongdoings should specifically be criminalized because an act of solicitation without permission is an act in bad faith and also a root cause of more-serious property crime, whereas an act of boasting magic power causes damage to the religion. Although these acts have been criminalized in the draft Promotion and Protection of Buddhism Act B.E...., the penalty imposed is not appropriate and there are various issues that need to be addressed and considered before bringing it into enforcement.

Keywords: Buddhist Monk, Vinaya Pitaka, an Ecclesiastical Offense, Penalty, Offences against Property, Extra Punishment, Larceny, Embezzlement, Fraud, Solicitation, Boast of Magic Power, Show Superhuman State

กิตติกรรมประกาศ

“กมฺมฺนา วตตตี โลโก” หรือที่แปลว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” พุทธสุภาษิตนี้ คงจะไม่เป็นการกล่าวเกินจริงไปนัก เพราะในการศึกษานี้ถือว่าบุคคลต้องรับกรรมบางอย่างจากการกระทำผิดของตนเสมอ และนับตั้งแต่ผู้เขียนได้เข้ามาศึกษาในระดับชั้นปริญญาโทก็ได้พบกับโลกของการศึกษาค้นคว้าอย่างเข้มข้นในแบบที่ผู้เขียนไม่คุ้นเคยมาก่อน ทำให้ผู้เขียนต้องพยายามเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นไปตามกรรมของผู้เขียนเช่นเดียวกัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงจะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงหากปราศจากท่าน ผศ. ดร. มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์ ที่ช่วยจุดประกายในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แก่ผู้เขียนตั้งแต่ครั้งที่เรียนวิชาบัณฑิตสัมมนา ทั้งยังกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในทันทีที่ผู้เขียนแจ้งความจำนง ตลอดจนตลอดเวลาส่วนตัวในการถ่ายทอดความรู้และช่วยชี้แนะแนวทางในการดำเนินงานให้แก่ผู้เขียนอย่างใกล้ชิดเรื่อยมา ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณท่าน รศ. ณรงค์ ใจหาญ ที่ได้ให้เกียรติเป็นประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ทั้งยังช่วยชี้แนะให้คำปรึกษาในประเด็นปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับแง่มุมทางพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับกฎหมายได้อย่างดีเยี่ยม จนทำให้ผู้เขียนมีความรู้แตกฉานมองเห็นประเด็นปัญหาที่ควรทำการศึกษาและข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข รวมถึงขอขอบพระคุณท่าน ผศ. ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ และ ผศ. ดร. รณกรณ์ บุญมี ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำชี้แนะอันมีค่ายิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้เขียน รวมทั้งได้มอบเอกสารทางวิชาการแก่ผู้เขียนไปศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณพระวรุช ธรรมคุดโต แห่งวัดบวรนิเวศวิหาร ที่เมตตาให้ความรู้แก่ผู้เขียนเกี่ยวกับพระวินัยของสงฆ์ได้อย่างกระจ่าง

เหนือสิ่งอื่นใดผู้เขียนขอขอบพระคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิดที่คอยให้การสนับสนุนและให้กำลังใจในการศึกษามาอย่างสม่ำเสมอ ขอขอบคุณหัวหน้างานที่เข้าใจในการเรียนปริญญาโทของผู้เขียน ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานที่คอยช่วยเหลือในการทำงานเวลาที่ผู้เขียนต้องไปดำเนินการเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ ที่สำคัญขอขอบคุณเพื่อน ๆ ชาวกัลยาณมิตรทั้งหลายที่คอยให้คำปรึกษาและอยู่เคียงข้างผู้เขียนเสมอในเวลาที่ยากลำบาก ไม่ว่าจะเรื่องเรียน เรื่องงาน รวมถึงเรื่องอื่น ๆ ในชีวิต

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ นักศึกษาปริญญาโท สาขากฎหมายอาญารหัส 57 ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และร่วมทุกข์ร่วมสุขในการเรียนมาโดยตลอด ขอขอบคุณพี่วิรัช ธนา เนศ เต็น ด้า มุกกี้ เบส ชน ปลื้ม พี่สั้ม พี่ขวัญ พี่อุญ รวมถึงทุกคนที่ไม่ได้เอ่ยชื่อ ที่คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้ผู้เขียนทำงานได้สำเร็จทันตามกำหนดเวลาเสมอมา ผู้เขียนหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะประโยชน์แก่แวดวงพุทธศาสนาและผู้สนใจไม่มากก็น้อย ตลอดจนมีส่วนช่วยในการรักษาพระพุทธศาสนาให้มัวหมองอยู่คู่สังคมไทยสืบไป

นางสาวณัฐธิดา ใจเย็น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 สมมติฐาน	5
1.4 ขอบเขตการศึกษา	5
1.5 วิธีการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิดในการกำหนดโทษภิกษุที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	7
2.1 บทนิยามของภิกษุ	7
2.2 แนวคิดในการกำหนดโทษภิกษุที่กระทำความผิดตามพระวินัยและกฎหมายอาญา	10
2.2.1 แนวคิดในการกำหนดโทษภิกษุที่กระทำความผิดตามพระวินัย	11
2.2.1.1 กรอบและแนวคิดในการบัญญัติพระวินัย	11
2.2.1.2 วัตถุประสงค์ในการลงโทษและประเภทของโทษตามพระวินัย	15
2.2.2 แนวคิดในการกำหนดโทษบุคคลที่กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา	19
2.2.2.1 กรอบและแนวคิดในการบัญญัติกฎหมายอาญา	19
2.2.2.2 วัตถุประสงค์ในการลงโทษและประเภทของโทษตามกฎหมายอาญา	35

2.3 แนวคิดในการกำหนดให้ภิกษุที่กระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินต้องรับโทษหนักขึ้น	49
2.3.1 สภาพปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุไทยในปัจจุบัน	49
2.3.1.1 กรณีที่เข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา	49
2.3.1.2 กรณีที่ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา	51
2.3.2 แนวคิดในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น	55
2.3.2.1 กรณีจากเหตุฉกรรจ์	55
2.3.2.2 กรณีจากสถานะของผู้กระทำ	57
บทที่ 3 ปัญหาการบังคับใช้มาตรการในการควบคุมและลงโทษภิกษุที่กระทำความผิดทางอาญา	64
เกี่ยวกับทรัพย์สิน : ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางสงฆ์และทางอาญา	
3.1 มาตรการทางสงฆ์	64
3.1.1 จารีตประเพณีการปฏิบัติต่อภิกษุที่กระทำความผิด	64
3.1.2 พระวินัยตามพระไตรปิฎก	66
3.2 มาตรการที่มีโทษทางอาญา	76
3.2.1 มาตรการที่มีโทษทางอาญาโดยแท้ (ประมวลกฎหมายอาญา)	76
3.2.2 มาตรการทางสงฆ์ที่มีโทษทางอาญา	91
3.2.2.1 กฎหมายตราสามดวง (กฎพระสงฆ์)	91
3.2.2.2 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 สมัยรัชกาลที่ 5	94
3.2.2.3 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484	95
3.2.2.4 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505	96
3.2.2.5 กฎมหาเถรสมาคม	99
3.2.2.6 ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา พ.ศ. ...	102
3.3 ศึกษาเปรียบเทียบสภาพบังคับของมาตรการตามพระวินัยกับกฎหมายอาญา	108

บทที่ 4 วิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมของมาตรการที่ใช้บังคับแก่ภิกษุในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	110
4.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดเป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญา	110
4.1.1 ฐานความผิดที่เหมาะสมในการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา	113
4.1.1.1 กรณีภิกษุลักทรัพย์	113
4.1.1.2 กรณีภิกษุขโมย	115
4.1.1.3 กรณีภิกษุฉ้อโกง	122
4.1.1.4 กรณีที่ภิกษุมิได้เป็นผู้ลงมือกระทำความผิดเอง	124
4.1.2 มาตรการลงโทษและอัตราโทษที่เหมาะสม	125
4.1.2.1 โทษกรณีภิกษุลักทรัพย์	129
4.1.2.2 โทษกรณีภิกษุขโมย	129
4.1.2.3 โทษกรณีภิกษุฉ้อโกง	130
4.2 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดเป็นความผิดในกฎหมายพิเศษ	134
4.2.1 ฐานความผิดที่เหมาะสมในการบัญญัติไว้ในกฎหมายพิเศษ	134
4.2.1.1 กรณีภิกษุทำการเรียไร	134
4.2.1.2 กรณีภิกษุอดอ้างคุณวิเศษ	142
4.2.2 มาตรการลงโทษและวิธีการอื่นที่เหมาะสม	151
4.2.2.1 โทษกรณีภิกษุทำการเรียไร	151
4.2.2.2 โทษกรณีภิกษุอดอ้างคุณวิเศษ	153
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	154
5.1 บทสรุป	154
5.2 ข้อเสนอแนะ	159
บรรณานุกรม	161

ภาคผนวก	171
ภาคผนวก ก ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ. ...	172
ภาคผนวก ข พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487	184
ภาคผนวก ค คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2539	190
ประวัติผู้เขียน	195

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือและอยู่ควบคู่สังคมไทยมาช้านาน เป็นหนึ่งในสถาบันหลักของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญกับวิถีชีวิตของคนไทยในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่ด้านการศึกษา ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านศิลปกรรม กล่าวคือ ในด้านการศึกษา นั้น พุทธศาสนามีความสำคัญต่อการศึกษาของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง ในอดีตวัดถือเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียนของชุมชน และภิกษุก็ทำหน้าที่เป็นครูผู้อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่างๆ แก่ศิษย์โดยตรง แม้ในปัจจุบันบทบาทเหล่านี้จะลดน้อยถอยลงไป แต่วัดก็ยังคงมีความสำคัญต่อสังคมไทยในการศึกษาหาความรู้ทางพุทธศาสนา ในขณะที่บทบาทของศาสนาพุทธในด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น วัดจัดได้ว่าเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของไทยล้วนเกี่ยวข้องกับวัดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญวันเกิด การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ พิธีสงฆ์ในงานมงคลสมรส รวมถึงการสวดพระอภิธรรมศพเมื่อเสียชีวิต เป็นต้น โดยผ่านทางภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ช่วยเผยแผ่คำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้ผู้คนมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักทำความดีและสร้างสันติสุขให้เกิดภายในจิตใจของตน และเมื่อนุญแต่ละคนเป็นคนดีมีความสุขแล้วก็จะส่งผลให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติยิ่งขึ้น นอกจากนี้วัดยังเป็นแหล่งสังคมสงเคราะห์ให้แก่ผู้ยากไร้ เช่น เป็นศูนย์ฝึกวิชาชีพของชุมชน เป็นศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็ก เป็นศูนย์สงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายแรงต่าง ๆ อีกด้วย ส่วนในด้านศิลปกรรมนั้น พุทธสถานต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันล้วนเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ ทั้งในด้านจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่ก่อสร้างขึ้นมาด้วยจิตศรัทธาของพุทธศาสนิกชน จึงประกอบไปด้วยความปราณีต งดงาม และแสดงถึงความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี¹ ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงบทบาทของพุทธศาสนาในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว จึงเป็นเครื่องยืนยันว่าพุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังมีอิทธิพลต่อขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของคนไทยมาช้านาน ศาสนาพุทธได้พัฒนามาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย และกลายมาเป็นสถาบันซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยทั้งชาติ เป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่

¹ <http://mediacenter.mcu.ac.th/data/caipyo/m1/unit1/no20.php>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2558).

ให้ความเคารพนับถือ จึงอาจกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาเป็นเสมือนรากแก้วหนึ่งของระบบจริยธรรมและศีลธรรมของสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน²

เมื่อศาสนาพุทธเปรียบเสมือนรากแก้วหนึ่งของระบบจริยธรรมและศีลธรรมของสังคมไทย ดังนั้นศาสนาจึงถือเป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลความประพฤติของบุคคลให้เป็นคนดีมีศีลธรรม การที่บุคคลจะเป็นคนดีมีศีลธรรมหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับกรอบสั่งสอนตามแนวทางของพุทธศาสนา โดยการอบรมสั่งสอนนี้จำต้องกระทำผ่านทางภิกษุ ซึ่งเป็นผู้เผยแพร่คำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของศาสนาพุทธ บรรดาภิกษุทั้งหลายจึงเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแลศีลธรรมในสังคมไทย ภิกษุจึงเป็นเสมือนผู้กำหนดบรรทัดฐานแห่งความประพฤติที่ถูกต้องเหมาะสมของผู้คนในสังคมไทย และเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่ดีในสังคมที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากฎหมายของบ้านเมืองแม้แต่น้อย

อย่างไรก็ตาม ภิกษุในอีกสถานะหนึ่งย่อมถือเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาเช่นกัน เพียงแต่เป็นผู้ที่ผ่านการอุปสมบทตามแนวทางของพระพุทธศาสนา แต่เมื่อบุคคลเหล่านั้นกล่าวคำขอบวชว่าจะขอถึงซึ่งผู้มีพระภาคเจ้าโดยปวารณาตัวว่าจะยึดมั่นถือมั่นในพระธรรมของพระศาสดาเป็นสรณะของชีวิต จะละเว้นจากความยึดมั่นถือมั่นในกามตัณหา ความติดใจยินดีในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เรื่องไร้สาระ เช่น ลาภยศ ทรัพย์สินเงินทองต่าง ๆ และอารมณ์อันเป็นสุขเป็นทุกข์ เพื่อมุ่งสู่พระนิพพานอันเป็นหนทางแห่งการดับทุกข์แล้ว บุคคลเหล่านั้นก็ย่อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและดำรงตนเป็นผู้เผยแพร่พุทธศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชนยึดถือปฏิบัติตาม ด้วยเหตุที่ภิกษุถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการธำรงไว้ซึ่งศีลธรรมในสังคมไทย ความประพฤติของภิกษุจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะภิกษุเป็นผู้อบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้ปฏิบัติตนเป็นคนดีอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข แต่การณ์กลับไม่เป็นเช่นนั้นเมื่อปรากฏว่า ในปัจจุบันนี้มีการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของภิกษุเพิ่มมากขึ้น ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง และในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ก็พบว่า การกระทำของภิกษุเหล่านี้ แม้จะถือว่าผิดวินัยสงฆ์แต่ก็จะได้รับโทษเพียงให้สึกจากสมณเพศและรับโทษทางอาญาอย่างบุคคลทั่วไปเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 ที่บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือ

² คทาฐ วีระวงศ์, “การดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น.1.

พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุ รูปนั้นสละสมณเพศเสียได้” และ มาตรา 30 ที่บัญญัติว่า “เมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติ การให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุ รูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น” และขณะนี้ยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติกฎหมายอาญามาตราใดที่จะสามารถเอาผิดแก่กรณีภิกษุกระทำความผิดอาญาได้โดยตรง มีเพียงฐานความผิดอาญากรณีบุคคลทั่วไปกระทำความผิดเท่านั้น ในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันที่ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาไว้ใน ลักษณะ 4 ตามมาตรา 206 – 208 ก็เป็นเพียงบทบัญญัติที่มุ่งลงโทษผู้ที่มาก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ศาสนา กล่าวคือ เหยียดหยามศาสนา ก่อความวุ่นวายในที่ประชุมศาสนา และแต่งกายเป็นชนของศาสนานั้นๆ เพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจผิดเท่านั้น ส่วนในร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา พ.ศ.... ก็ยังไม่มีการกำหนดถึงความผิดของภิกษุที่กระทำความผิด มีเพียงกำหนดโทษแก่บุคคลที่ทำให้พุทธศาสนาและภิกษุเสียหายซึ่งเป็นการคุ้มครองพุทธศาสนาในเชิงตั้งรับ (Passive) เท่านั้น มิใช่การคุ้มครองในเชิงรุก (Active) ที่มุ่งควบคุมดูแลบุคคลในศาสนาเอง ทั้งที่การกระทำความผิดอาญาของภิกษุถือเป็นเรื่องร้ายแรง เพราะนอกจากจะเป็นการสร้าง ความเดือดร้อนต่อประชาชนทั่วไปแล้ว ยังทำให้พุทธศาสนามัวหมอง เนื่องจากการฉวยโอกาสจากความเคารพนับถือศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป มาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด แสวงหาประโยชน์ให้ตนเองโดยมิชอบ โดยเฉพาะการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น ภิกษุหลอกเอาเงินชาวบ้าน โดยพยายามพูดจาโน้มน้าวและอาศัยความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านให้บริจาคเงินให้แก่วัดหรือแก่ตนเพื่อเป็นการทำบุญ อดอ้างว่าการบริจาคเงินมากๆจะได้บุญมาก และเอาเงินที่ได้นั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ทั้งที่ภิกษุควรจะได้ชื่อว่าเป็นผู้สละแล้วซึ่งกิเลสทั้งปวง ตามแนวทางที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ให้ยึดถือปฏิบัติตาม ภิกษุถือเป็นบุคคลที่มีสถานะสูงในสังคมและได้รับความไว้วางใจจากสังคม อาจเทียบได้กับบรรดาบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะ หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทียบได้กับกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน จึงต้องระมัดระวังการประพฤติดนให้มากกว่าบุคคลทั่วไป ควรจะประพฤติดนให้อยู่ในกรอบพระธรรมวินัยและกรอบกฎหมายทางสังคม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่พุทธศาสนิกชนตั้งใจช่วยเผยแผ่พุทธศาสนาสืบไป เมื่อภิกษุกลับกลายเป็นผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเสียเอง ทั้งลำพังเพียงพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกก็ไม่สามารถควบคุมให้ภิกษุมีความประพฤติอยู่ในธรรมได้ เนื่องจาก

พระธรรมวินัยเป็นเพียงหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม³ ซึ่งเกิดจากความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจของมนุษย์ว่าการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ชอบ การกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ เป็นเพียงสิ่งที่ควบคุมความคิดภายในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะทำให้มนุษย์พร้อมบริบูรณ์ไปด้วยความดีทั้งในทางร่างกายและจิตใจเท่านั้น แต่ไม่มีสภาพบังคับอย่างสภาพบังคับทางอาญาตามกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งเป็นข้อบังคับของรัฐที่กำหนดความประพฤติของมนุษย์ที่แสดงออกมาสู่ภายนอก แม้ศีลธรรมจะมีความมุ่งหมายที่สูงกว่ากฎหมายที่เพียงแค่คิดไม่ชอบก็อาจเป็นการผิดศีลธรรมได้แล้ว แต่การฝ่าฝืนศีลธรรมก็มีผลเพียงกระทบกระทั่งจิตใจของผู้ฝ่าฝืนเองหรือของผู้คนที่อยู่ร่วมในสังคมเท่านั้น ไม่มีการกำหนดสภาพบังคับโดยรัฐให้ผู้ฝ่าฝืนศีลธรรมต้องได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษจากการฝ่าฝืนนั้น⁴ หลักเกณฑ์ตามพระธรรมวินัยที่มีอยู่จึงไม่อาจบังคับแก่กรณีภิกษุกระทำความผิดได้อย่างจริงจัง เช่นนี้จึงควรมีแนวทางในการลงโทษภิกษุเหล่านี้ให้หนักกว่ากรณีบุคคลทั่วไปไปกระทำความผิด เช่น อาจกำหนดการกระทำความผิดของภิกษุให้เป็นเหตุกรณณ์ที่ต้องรับโทษหนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญา หรืออาจกำหนดเป็นความผิดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีอยู่แล้ว หรืออาจเพิ่มเติมฐานความผิดไว้ในร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา พ.ศ....ที่กำลังจะตราขึ้นใหม่นี้ เพื่อใช้บังคับแก่กรณีการกระทำความผิดของภิกษุโดยเฉพาะ เป็นต้น และนอกจากนี้ก็ควรจะมีการจัดระบบการจัดเก็บเงินที่ภิกษุจะได้รับมาจากการบริจาคและไม่เปิดช่องทางให้ภิกษุมีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณณ์ต่าง ๆ มากนัก เพื่อเป็นการตัดไฟแต่ต้นลมมิให้ภิกษุเกิดกิเลสในการกระทำความผิดได้มากขึ้น สามารถดำเนินวัตรปฏิบัติเข้าสู่ความจริงอันสูงสุดที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบได้ที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาที่มาและแนวคิดในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลงโทษแก่ภิกษุในการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

³ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น.81.

⁴ หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 16, (กรุงเทพมหานคร : ประกายพริ้ง, 2548), น.71.

1.2.2 เพื่อทราบความจำเป็นในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อลงโทษแก่ภิกษุในการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเหมาะสมของกฎหมายภายในระดับต่างๆและเสนอแนะ แนวทางในการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้บังคับแก่ภิกษุกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยเฉพาะ

1.3 สมมติฐาน

มาตรการทางสงฆ์และบทบัญญัติกฎหมายต่างๆที่ใช้บังคับแก่ภิกษุในการกระทำผิดเกี่ยวกับ ทรัพย์สินในปัจจุบันนี้ ยังไม่เพียงพอแก่การควบคุมดูแลภิกษุให้ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ยิ่งไปกว่านั้นการ ลงโทษภิกษุที่กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ใช้ในอดีตถึงปัจจุบันไม่มีความแตกต่างจากการลงโทษบุคคลทั่วไป จึงควรแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายและโทษที่ใช้บังคับแก่ภิกษุให้เหมาะสมและได้สัดส่วนกับ ความผิดที่กระทำลงเมื่อคำนึงถึงสถานะทางสังคมที่ภิกษุดำรงอยู่

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาแนวทางและกฎหมายของไทยที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สิน ของภิกษุที่ได้รับการบวชโดยชอบตามแนวทางของพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น แนวทาง ตามพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก กฎหมายตราสามดวง วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกระทำผิดของภิกษุใน ปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริม พระพุทธศาสนา พ.ศ.... รวมถึงคำพิพากษาและบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งศึกษาวิเคราะห์เชิง เปรียบเทียบมาตรการทางอาญากับมาตรการทางสงฆ์ที่กำหนดโทษแก่ภิกษุในการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ทรัพย์สินไว้ โดยมุ่งศึกษาเฉพาะความผิดฐาน ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง เนื่องจากความผิดเหล่านี้เป็นความผิด ขั้นมูลฐานที่อาจนำไปสู่ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ร้ายแรงยิ่งขึ้น

1.5 วิธีการศึกษา

ศึกษาเชิงคุณภาพ : วิจัยทางเอกสาร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทราบที่มาและแนวคิดในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลงโทษแก่ภิกษุในการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

1.6.2 ทราบความจำเป็นในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อลงโทษแก่ภิกษุในการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.6.3 ทราบความเหมาะสมของกฎหมายภายในระดับต่างๆและแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้บังคับแก่ภิกษุกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยเฉพาะ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีในการกำหนดโทษกรณีภิกษุกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

ก่อนจะเริ่มกล่าวถึงแนวคิดต่าง ๆ ในการกำหนดโทษแก่ภิกษุ ก็จำเป็นต้องพิจารณาก่อนว่า “ภิกษุ” หมายถึงบุคคลใดบ้าง และผู้เขียนมุ่งศึกษาถึงภิกษุกลุ่มใด มีขอบเขตในการศึกษาเพียงใด ซึ่งอาจพิจารณาได้จากบทนิยามของภิกษุ ดังต่อไปนี้

2.1 บทนิยามของภิกษุ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ภิกษุ” ไว้ว่าหมายถึง ชายที่บวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา¹

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ไม่ได้มีนิยามของคำว่า “ภิกษุ” ไว้โดยตรง แต่ได้ให้ความหมายของคำว่า “คณะสงฆ์” ซึ่งเป็นคำอย่างกว้างในการเรียกรวมภิกษุทั้งหลายไว้ว่าหมายถึง บรรดาพระภิกษุที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจะพบว่าคณะสงฆ์ประกอบด้วยทั้งสามเณรและพระภิกษุ เพราะในนิยามดังกล่าวได้กล่าวถึงทั้งการบรรพชาและการอุปสมบท ซึ่งการบรรพชานั้นหมายถึงการบวชเณร ส่วนการอุปสมบทนั้นหมายถึงการบวชพระ ทั้งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 ก็ได้ให้ความหมายคำว่า “สามเณร” ไว้ว่าหมายถึง ผู้ดำรงเพศอย่างภิกษุแต่สมานานศีล 10 คือถือศีลน้อยกว่าพระภิกษุเท่านั้น ฉะนั้นคำว่าคณะสงฆ์จึงหมายความรวมถึงทั้งพระภิกษุและสามเณรอยู่ในตัว อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาที่ผู้เขียนจะมุ่งศึกษาถึงบรรดาภิกษุเท่านั้น ไม่รวมถึงสามเณร ทั้งนี้เนื่องจาก แม้ทั้งภิกษุและสามเณรอันประกอบเป็นคณะสงฆ์นี้ จะต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม โดยมีสมเด็จพระสังฆราชทรงบัญชาการคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 8 และ มาตรา 20 เช่นเดียวกัน แต่ตามพระธรรมวินัย ภิกษุนั้นจะต้องถือศีลมากกว่าสามเณรหลายเท่า โดยถือศีลทั้งสิ้น 227 ข้อ ในขณะที่สามเณรต้องถือศีลเพียง 10 ข้อ ส่งผลให้ภิกษุมิชอบกำหนดความประพฤติต่างๆมากกว่าสามเณร การกระทำความผิดของภิกษุจึงย่อมร้ายแรงกว่าเพราะเป็นการฝ่าฝืนข้อกำหนดเหล่านั้นยิ่งกว่าสามเณร มาตรการใดๆที่ใช้ในการกำหนดโทษ

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), อ้างคำว่า “ภิกษุ”.

ของภิกษุจึงย่อมแตกต่างจากมาตรการที่ใช้แก่สามเณร เช่น ในการกระทำความผิดของภิกษุอาจสมควรได้รับโทษหนักกว่ากรณีสามเณรกระทำความผิด เพราะภิกษุเป็นผู้ต้องดำรงตนอยู่ในศีลมากกว่า ซึ่งสูงส่งกว่าศีลธรรมของบุคคลทั่วไปอย่างยิ่ง หากกระทำความผิดทางอาญา ก็ย่อมเป็นการกระทำที่ต่ำกว่าศีลธรรมของปุถุชนธรรมดาเสียอีก เพราะนอกจากจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายของฝ่ายบ้านเมืองแล้ว ยังเป็นการฝ่าฝืนพระธรรมวินัยอันเป็นกฎหมายของฝ่ายศาสนจักรอีกด้วย เช่นนี้ ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาถึงการกระทำความผิดของภิกษุมากกว่า เพราะภิกษุเป็นผู้ที่ต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดความประพฤติต่างๆ มากกว่า นอกจากนี้ยังมุ่งศึกษาเฉพาะภิกษุซึ่งเป็นนักบวชในพุทธศาสนาในประเทศไทยเท่านั้น เนื่องจากศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ การกระทำความผิดโดยภิกษุจึงเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและพบเห็นได้บ่อยกว่านักบวชในศาสนาอื่น ผู้เขียนจึงทำการศึกษาเฉพาะภิกษุเพื่อใช้เป็นฐานในการพิจารณาความเหมาะสมของมาตรการต่าง ๆ ก่อนที่จะขยายไปสู่การศึกษากฎวินัยนักบวชในศาสนาอื่นกระทำความผิดซึ่งถือเป็นผู้มีสถานะสูงเช่นเดียวกันในอนาคต

การอุปสมบทเป็นภิกษุนั้นมีหลายประเภท ได้แก่

1. เอหิภิกขุอุปสัมปทา

เป็นการบวชเป็นภิกษุในสมัยพุทธกาลยุคต้นๆ โดยพระพุทธเจ้าประทานให้ด้วยพระองค์เอง ด้วยการตรัสว่า "เอหิ ภิกขุ สวากขาโต ธมโม, จร พรหมจรรย์" แปลว่า จงมาเป็นภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่ดีที่สุดแห่งทุกขโดยชอบเถิด²

2. ติสรณคณุปสัมปทา

แปลว่า การอุปสมบทด้วยการเข้าถึงไตรสรณะ หมายถึงการบวชเป็นภิกษุโดยการรับไตรสรณคณัม ซึ่งเป็นการบวชแบบสำเร็จได้โดยบุคคล กล่าวคือ พระสาวกรูปใดรูปหนึ่งก็สามารถบวชกุลบุตรได้ มีที่มาจากในสมัยต้นพุทธกาล โดยพระสาวกที่แยกกันจาริกไปประกาศศาสนา ต้องนำบุคคลผู้เลื่อมใสในธรรมประสงคจะบวชมาให้พระพุทธองค์ประทานอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา ต่อมามีการประกาศพระศาสนาได้ขยายกว้างออกไปในแดนไกล และในถิ่นทุรกันดาร ผู้ประสงคจะบวชก็มีจำนวนมากขึ้น ไม่สะดวกแก่ผู้จะบวชและพระอาจารย์ผู้นำมา ทั้งคงมีจำนวนมากเกินกำลังที่พระองค์จะทรงบวชให้ด้วยพระองค์เอง จึงทรงอนุญาตให้พระภิกษุผู้เป็นอาจารย์บวชศิษย์ที่ต้องการบวชได้³

² สรุปลงมาจาก ปลื้ม โชติขจรญาณกูร, คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553), น.3

³ เพ็ญอ่าง, น.6.

3. ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา

ต่อมาทรงเห็นว่า การรับบุคคลเข้ามาบวชเป็นภิกษุในพระศาสนาเป็นเรื่องสำคัญ จะมอบให้ภิกษุผู้เป็นอาจารย์แต่ละรูปบวชให้ไม่เป็นการสมควร ควรมอบภารกิจนี้ให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของคณะสงฆ์ จึงทรงให้ประชุมยกเลิกการบวชด้วยติสรณคมนุปสัมปทา และทรงอนุญาตให้ภิกษุตั้งแต่ 10 รูปรวมเป็นสงฆ์ ทำการอุปสมบทแก่กุลบุตรผู้ประสงค์จะบวชได้ โดยภิกษุต้องประชุมกันในเขตสีมาหรืออุโบสถ พระกรรมวาจาจารย์จะเสนอญัตติว่า กุลบุตรชื่อนั้น ประสงค์จะอุปสมบทกับพระอุปัชฌาย์ชื่อนั้น 4 ครั้ง สงฆ์รูปใดจะคัดค้านหรือไม่ เมื่อพระสงฆ์ทั้งนั้นเห็นพ้องต้องกัน เป็นเอกฉันท์ว่าควรอนุญาต พระอุปัชฌาย์จะดำเนินการบวชให้ผู้นั้นในท่ามกลางสงฆ์ หากมีผู้คัดค้านแม้รูปเดียวก็บวชให้ไม่ได้ ซึ่งวิธีการนี้ได้ใช้มาจนถึงปัจจุบัน⁴

ในปัจจุบันผู้ที่ทำการอุปสมบทได้ ต้องมีคุณสมบัติครบตามที่คณะสงฆ์กำหนดไว้ได้แก่ เป็นชายผู้มีอายุ 20 ปีขึ้นไป มีพระอุปัชฌาย์รับรอง และต้องทำพิธีในอุโบสถ เป็นต้น เมื่อทำการอุปสมบทโดยชอบแล้วภิกษุเหล่านั้นก็จะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นภิกษุ โดยจะมีการออกเอกสารให้เรียกว่า “ใบสุทธิ” ซึ่งก็คือเอกสารที่แสดงความบริสุทธิ์ของภิกษุสามเณรว่าเป็นภิกษุสามเณรที่ถูกต้องตามพระวินัย เปรียบเสมือนบัตรประจำตัวประชาชนของภิกษุ เพียงแต่มีลักษณะเป็นเล่มขนาดเล็กต่างจากบัตรประจำตัวประชาชนของฆราวาส โดยพระอุปัชฌาย์จะเป็นผู้ออกให้และพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอขึ้นไปจะเป็นผู้ลงลายมือชื่อและประทับตราประจำตำแหน่งรับรอง ในใบสุทธินี้จะประกอบด้วยข้อมูลของภิกษุผู้นั้น เช่น ชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด สถานที่เกิด นามบิดามารดา วันเดือนปีที่บวช สังกัดที่อยู่ การย้ายสังกัด การเปลี่ยนแปลงชื่อ⁵ ดังนั้นความเป็นภิกษุที่ถูกต้องตามกฎหมายจึงสามารถตรวจสอบได้จากใบสุทธิประจำตัว

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าภิกษุนั้นหมายถึงเฉพาะชายที่บวชในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ไม่รวมถึงหญิงที่บวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า “ภิกษุณี” และ ผู้เขียนมุ่งศึกษาถึงเฉพาะกรณีการกระทำความผิดของภิกษุเท่านั้น ไม่รวมถึงภิกษุณี เพราะในประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องยังไม่มีการใช้คำว่าภิกษุณี ซึ่งอาจเป็นเพราะในปัจจุบันนี้ประเทศไทยยังไม่อนุญาตให้มีภิกษุณี คือยังไม่อนุญาตให้ผู้หญิงทำการบวชเป็นพระได้ ส่วนใหญ่จึงมักจะใช้คำว่า ภิกษุ หรือ

⁴ เฝิงอ้วง, น.7.

⁵ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต, พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด, (กรุงเทพมหานคร : วัดราชโอรสาราม, 2548), อ้างคำว่า “ใบสุทธิ”.

พระภิกษุ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ผู้เขียนจึงใช้คำว่าภิกษุ ซึ่งมุ่งหมายถึงชายที่เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา ที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วออกบวชปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อบรรลุดรรณอันสูงสุดที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ

สำหรับกรอบการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะมุ่งศึกษาถึงเฉพาะกรณีภิกษุที่ได้รับการบวชโดยถูกต้องจากพระอุปัชฌาย์ตามความหมายของคำว่าคณะสงฆ์ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ ซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยใบสุทธิเท่านั้น ไม่รวมถึงกรณีภิกษุปลอมที่ไม่ได้รับการบวชโดยถูกต้องจากพระอุปัชฌาย์ เพราะแม้ทั้งสองกรณีต่างก็ล้วนอยู่ในสมณเพศ ซึ่งบุคคลทั่วไปย่อมให้ความเคารพนับถือ ทั้งเป็นการยากที่จะแยกแยะว่าผู้ใดเป็นพระปลอม ผู้ใดเป็นพระจริง และสามารถอาศัยสถานะเช่นนั้นมาเป็นการเครื่องมือในการกระทำความผิดให้สำเร็จได้ง่ายขึ้นเช่นกัน แต่กรณีภิกษุปลอมนั้น ไม่ใช่ผู้ที่ได้รับการบวชโดยถูกต้องโดยพระอุปัชฌาย์ ไม่ถือเป็นนักบวชที่แท้จริงในพุทธศาสนา จึงไม่อาจถูกควบคุมโดยพระธรรมวินัยซึ่งเป็นกฎหมายของฝ่ายพุทธจักรได้ พื้นฐานความคิดในการจะลงโทษภิกษุกลุ่มนี้ จึงย่อมแตกต่างจากกรณีภิกษุจริงกระทำความผิดซึ่งมีศีลเป็นตัวกำหนดความประพฤติขั้นหนึ่งก่อนแล้ว โดยอาจถือได้ว่ากรณีภิกษุจริงกระทำความผิดย่อมมีความชั่วร้ายมากกว่ากรณีภิกษุปลอมกระทำความผิด เพราะภิกษุจริงย่อมรู้อยู่แก่ใจอยู่ว่าตนเป็นภิกษุที่ได้ปวารณาตัวต่อพุทธศาสนาว่าจะยึดมั่นถือมั่นในพระธรรมของพระศาสดาเป็นสรณะของชีวิตแล้ว มีสถานะที่สูงกว่าบุคคลธรรมดา เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป ย่อมต้องประพฤติตนอยู่ในพระวินัย อันเป็นกรอบศีลธรรมที่สูงส่งกว่าศีลธรรมของมนุษย์ปุถุชนทั่วไปอย่างเคร่งครัด ส่วนกรณีภิกษุปลอมนั้น เมื่อพิจารณาถึงระดับศีลธรรมที่ภิกษุปลอมต้องประพฤติแล้ว ย่อมเทียบเท่ากับกรณีบุคคลธรรมดากระทำความผิดเท่านั้น เพราะภิกษุปลอมมิใช่บุคคลที่ปวารณาตัวว่าจะตั้งมั่นอยู่ในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเช่นภิกษุจริง จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระวินัย

โดยสรุปในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะมุ่งศึกษาถึงกรณีภิกษุที่เป็นชายไทยอายุกว่า 20 ปีที่ได้รับการบวชโดยถูกต้องจากพระอุปัชฌาย์เท่านั้น ไม่รวมถึง สามเณร ภิกษุณี หรือภิกษุปลอม ดังเหตุที่ได้กล่าวมาแล้ว

2.2 แนวคิดในการลงโทษภิกษุตามพระวินัยและกฎหมายอาญา

ทั้งพระวินัยและกฎหมายต่างก็มีบทบาทในการกำหนดความผิดและโทษต่อความประพฤติของมนุษย์ เพียงแต่พระวินัยมุ่งเน้นหนักบังคับความประพฤติของภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นประชากรกลุ่ม เป้าหมายหลัก ส่วนกฎหมายมุ่งเน้นหนักบังคับความประพฤติของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนเป็นประชากร

เป้าหมายหลัก ดังนั้นพระวินัยและกฎหมายจึงมีความหมายอย่างเดียวกัน กล่าวคือ พระวินัยเป็นกฎหมายของพุทธศาสนาฝ่าย “พุทธจักร” ในขณะที่กฎหมายคือวินัยของชาติหรือของฝ่าย “ราชอาณาจักร”⁶ อย่างไรก็ตามพระวินัยและกฎหมายอาญานั้นต่างก็มีจุดประสงค์ในการลงโทษที่แตกต่างกันอยู่บ้างและเป็นจุดประสงค์เพื่อมุ่งหมายให้เกิดผลลัพธ์ในระดับที่ต่างกัน ดังจะได้ศึกษาในลำดับต่อไป

2.2.1 แนวคิดในการกำหนดโทษภิกษุที่กระทำความผิดตามพระวินัย

2.2.1.1 กรอบและแนวคิดในการบัญญัติพระวินัย

(1) กรอบในการบัญญัติพระวินัย

หลักสำคัญของมาตรการทางสงฆ์คือ “พระธรรมวินัย” ตามพระไตรปิฎกที่ใช้ควบคุมความประพฤติภิกษุ แบ่งออกเป็นส่วนของ “พระธรรม” ซึ่งเป็นบรรดาคำสอนของพระพุทธเจ้า และ “พระวินัย” ซึ่งเปรียบเสมือนกฎหมายของฝ่ายพุทธจักรที่กำหนดความประพฤติความเป็นอยู่ร่วมกันในหมู่ภิกษุให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย อันเป็นการสร้างสภาพที่เอื้อต่อการเข้าถึงธรรมเพื่อนำไปสู่จุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนาคือพระนิพพาน

คำว่า “พระวินัย” บางครั้งอาจมีการเรียกกันว่าพระธรรมวินัยสับสนปะปนกัน ซึ่งล้วนมุ่งหมายว่าหมายถึงข้อกำหนดกฎเกณฑ์ความประพฤติของภิกษุ แต่จากการศึกษาพบว่าแท้จริงแล้ว “พระธรรมวินัย” หมายถึง บรรดาคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมดที่เรียกต่อ ๆ กันมาก่อนที่จะใช้ว่า “พระพุทธศาสนา” ซึ่งถูกนำมาใช้เรียกในภายหลัง บางครั้งก็เรียกว่าพระพุทธพจน์บ้าง พระธรรมวินัยบ้าง จนเมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว หลังจากการสังคายนาครั้งที่ 2 จึงเรียกว่า “พระไตรปิฎก” และในพระไตรปิฎกนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน⁷ คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และ พระอภิธรรมปิฎก ซึ่ง “พระวินัยปิฎก” นี้เองคือ “พระวินัย” ซึ่งเป็นข้อบัญญัติในการอยู่ร่วมกันในหมู่สงฆ์ที่มีกถูกเรียกสับสนกับคำว่าพระธรรมวินัย ส่วนพระสุตตันตปิฎก และ พระอภิธรรมปิฎก คือ “พระธรรม” ซึ่งเป็นคำสอนที่ควรปฏิบัติสู่หนทางแห่งการพ้นทุกข์ของพระพุทธเจ้า ดังนั้นข้อบังคับที่ใช้ในการควบคุมดูแลความประพฤติของภิกษุ จึงเรียกว่า “พระวินัย” อันเป็นกฎเกณฑ์ที่มุ่งศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และต่อไปนี้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเรียกว่า “พระวินัย”

⁶ อำนวย ยัสโยธา, “รายงานการวิจัย เรื่องกระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญากับวินัยสงฆ์ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ,” รายงานการวิจัย ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา, 2531, น. 17.

⁷ เพิ่งอ้าง, น.31.

พระวินัย เปรียบเสมือนกฎหมายของเหล่าภิกษุที่กำหนดความประพฤติความเป็นอยู่ร่วมกันในหมู่ภิกษุให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย อันเป็นการสร้างสภาพที่เอื้อต่อการเข้าถึงธรรม ซึ่งคำว่า “วินัย” อาจพิจารณาได้ดังนี้

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 “วินัย” หมายความว่า ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ, ข้อปฏิบัติ, สิกขาบทของภิกษุ⁸

ตามพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวล “วินัย” หมายความว่า พระบัญญัติ ข้อบัญญัติ ระเบียบ สำหรับกำกับความประพฤติเป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือหมายถึง สิกขาบทของภิกษุ ซึ่งถ้าพูดว่าพระวินัยก็มักหมายถึงพระวินัยปิฎก

ในความหมายของพระพุทธศาสนา “วินัย” แปลว่า การจัดตั้งวางระบบแบบแผน

พระภิกษุปาสาทิโก ซึ่งเป็นพุทธสาวกฝ่ายเถรวาทแห่งวัดราชพิธ ได้แจกแจงความหมายของพระวินัยออกเป็น 2 ความหมาย คือ

(1) ความหมายตามพระอภิธรรมหมายถึง ข้อบัญญัติที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนสำหรับปฏิบัติเพื่อชำระราคะ โทสะ และโมหะ ออกจากสันดาน สำหรับปฏิบัติเพื่อนำบาปอกุศลต่างๆ ออกจากสันดาน และ

(2) ความหมายในพระวินัย หมายถึง ข้อบังคับที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้นสำหรับควบคุมปิดกั้นมิให้หมู่ภิกษุประพฤติกายทุจริต วจีทุจริต และแสดงมารยาทที่ไม่สมควรแก่สมณะต่อสังคม สำหรับอบรมหมู่ภิกษุให้เป็นสมณะที่ดี ให้มีมารยาทที่ดี⁹

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า “พระวินัย” คือ กฎข้อบังคับที่ใช้ควบคุมความประพฤติของภิกษุในพระพุทธศาสนา บัญญัติโดยพระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของพุทธศาสนา หากภิกษุผู้ใดล่วงละเมิดหรือฝ่าฝืนจะถือว่ามีความผิด (ต้องอาบัติ) และถูกลงโทษ (ปรับอาบัติ) ตามที่บัญญัติในพระวินัย¹⁰

⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546), อ้างคำว่า “วินัย”.

⁹ พระภิกษุปาสาทิโก, น. 140 อ้างถึงใน อำนวย ยัสโยธา, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6*, น.34.

¹⁰ อำนวย ยัสโยธา, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6*, น.34.

(2) แนวคิดในการบัญญัติพระวินัย

การบัญญัติพระวินัยนี้ไม่ใช่ว่าพระพุทธองค์จะทรงบัญญัติขึ้นตามอำเภอใจ แต่ทรงบัญญัติขึ้นเมื่อถึงเวลา คือเมื่อมีเหตุเกิดขึ้น ดังที่ปรากฏว่า “ในยุคปฐมโพธิกาลนั้นแม้จะมีพระสงฆ์สาวกจำนวนมาก เฉพาะที่พระพุทธเจ้าทรงบวชด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือบวชให้ด้วยพระองค์เองก็มีถึง 1,340 รูปตามที่ปรากฏในตำนาน แต่ก็ยังไม่ทรงบัญญัติพระวินัย เพราะในยุคนั้นภิกษุส่วนมากล้วนสันนิษฐานเป็นพระอรหันต์ ผู้ยังเป็นเสขบุคคลก็ปฏิบัติธรรมประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์อย่างเคร่งครัด ตามที่พระองค์ทรงตรัสสอนไว้เมื่อให้บวชว่า ท่านจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำดีที่สุดแห่งทุกข์เถิด พระสงฆ์ที่บวชด้วยติสรณคมนูปสัมปทา ก็ปฏิบัติธรรมเพื่อความบริสุทธิ์จากกิเลสอาสวะ ทั้งผู้บวชก็เป็นกัลยาณชนอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะศีลธรรมระดับประชาชนมีมาก่อนพุทธกาล แต่พระองค์ก็ได้ทรงวางเฉยเสียทีเดียว ในวันเพ็ญเดือนสาม หลังตรัสรู้แล้ว 9 เดือน และหลังกำเนิดพระสงฆ์เพียง 7 เดือน จึงทรงประกาศหลักแห่งพระพุทธศาสนาไว้ 3 ประการเป็นแม่บทสำหรับยึดถือปฏิบัติของพระสาวกเรียกว่า “โอวาทปาติโมกข์” คือ 1. การไม่ทำบาปทั้งปวง 2. การยังกุศลให้ถึงพร้อม 3. การทำจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ หรือที่ชาวพุทธในปัจจุบันรู้จักกันว่า “วันมาฆบูชา” นั่นเอง ซึ่งในวันดังกล่าวเป็นวันที่ภิกษุจำนวน 1,250 รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย และล้วนแต่เป็นผู้ที่ทรงบวชให้ด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา เป็นการประชุมที่ประกอบด้วยองค์ 4 เรียกว่า “จาตุรงคสันนิบาต” เป็นครั้งแรก นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงวางหลักการศึกษาไว้ 3 อย่างเรียกว่า “ไตรสิกขา” คือ ศีล สมาธิ ปัญญา สำหรับเป็นข้อปฏิบัติส่วนบุคคลโดยอาศัยหลักคำสอนและระเบียบการศึกษา เช่นนี้เพียงพอสำหรับภิกษุในยุคต้น จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติพระวินัย”¹¹

เมื่อใดควรบัญญัติหรือไม่ควรบัญญัติสิกขาบทนั้นความปรากฏอยู่ในเวรัญชกัณฑ์มหาวีรังกัมภีร์พระวินัยว่า “...สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ใต้ร่มไม้สะเดาใกล้เมืองเวรัญชา พร้อมด้วยพระภิกษุ 500 รูป พระสารีบุตรอัครสาวกทูลถามพระองค์ว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าองค์ใดดำรงอยู่ไม่นาน ของพระองค์ใดดำรงอยู่นาน และเพราะเหตุใด ทรงแจ้งให้ทราบว่า คำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้านามว่าและวิปัสสี พระสีขี พระเวสสภู ประดิษฐานอยู่ได้ไม่นาน แต่คำสอนของพระกุกุสันธะ พระโกนาคมนะ และพระกัสสปะ ประดิษฐานอยู่ได้นาน เหตุเพราะว่า สามพระองค์แรก ทรงแสดงธรรมแก่สาวกน้อย พุทธะวัจนะของพระองค์ก็มีน้อย และไม่ทรงบัญญัติสิกขาบท ไม่แสดงปาติโมกข์แก่พระสาวก ครั้นพระศาสดาและพระสาวกผู้รู้ตามหมดไป สาวกทั้งหลายที่เกิดในภายหลังต่างชาติต่างตระกูลกัน

¹¹ ปลื้ม โชติชฎยางกูร, *อ้าวแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.19.

ได้ทำให้ศาสนาเสื่อมสูญไปโดยเร็ว เปรียบเสมือนดอกไม้ที่วางไว้เฉย ๆ ไม่ได้ ร้อยตรึงด้วยด้าย ลมพัดก็เรียกรวดไปได้ฉะฉาน ส่วนศาสนาของ สามพระองค์หลัง ประดิษฐานอยู่ได้นาน เพราะพระองค์ทรงอุทิศสาธุ แสดงธรรมโดยพิสดารแก่พระสาวก พุทธะวัจนะของพระองค์ก็มีมาก ทรงบัญญัติสิกขาบท ทรงแสดง ปาติโมกข์แก่สาวก เมื่อพระองค์ท่านและพระสาวกหมดไป สาวกทั้งหลายที่เกิดในภายหลังก็ได้ดำรงรักษา พุทธศาสนานาวาไว้ได้ชั่วกาลนาน เปรียบเสมือนดอกไม้ที่ร้อยตรึงไว้ด้วยด้าย ลมไม่สามารถพัดให้เรียกรวดได้ ศาสนาของผู้มีพระภาคเจ้าทั้งสาม จึงดำรงอยู่ได้นาน...เมื่อได้ฟังดังนั้นพระสารีบุตรก็ได้กราบทูลว่า บัดนี้ ถึงกาลสมควรที่พระพุทธองค์จะทรงบัญญัติสิกขาบท แสดงปาติโมกข์แก่พระสาวกแล้ว ศาสนาธรรมจักได้ ประดิษฐานอยู่ยืนนาน ทรงตรัสตอบว่า ท่านจงรอก่อนตถาคตผู้เดียวจักรู้กาลเพื่อบัญญัติสิกขาบท ธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะ ยังไม่ปรากฏในหมู่ภิกษุเพียงใด พระศาสดายังไม่บัญญัติสิกขาบท ยังไม่แสดงปาติโมกข์แก่สาวกเพียงนั้น เมื่อใดธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะ ปรากฏในหมู่ภิกษุ เมื่อนั้น พระศาสดาย่อมบัญญัติสิกขาบท แสดงปาติโมกข์แก่สาวก เพื่อกำจัดธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะ เหล่านั้นเสีย หมู่ภิกษุยังไม่มีพรรษามากเพียงใด หมู่ภิกษุยังไม่แพร่หลายมากเพียงใด หมู่ภิกษุยังไม่บริบูรณ์ ด้วยลาภเพียงใด ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะย่อมไม่ปรากฏ เมื่อใดภิกษุมีพรรษามากแพร่หลายมาก บริบูรณ์ด้วยลาภ เมื่อนั้นธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะ ย่อมปรากฏในหมู่ภิกษุ พระศาสดาจัก บัญญัติสิกขาบท แสดงปาติโมกข์แก่สาวก บัดนี้ หมู่ภิกษุยังไม่ทูล ไม่มีอาทินพ ไม่ขุนวาย บริสุทธิ์ ดำรง อยู่ในธรรม มีแก่นสาร จึงยังไม่สมควรบัญญัติสิกขาบท”¹²

จากพระดำรัสดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการบัญญัติหรือไม่บัญญัติสิกขาบทขึ้นอยู่กับ “ธรรม” (พฤติกรรม) อันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะกิเลส ได้เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์แล้วหรือไม่ ธรรมหรือพฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้นแน่นอนเมื่อภิกษุมีพรรษามาก สืบอายุมานาน มีจำนวนมาก มีลาภบริบูรณ์ ถึงเวลานั้นจะต้องบัญญัติสิกขาบท ต้องแสดงปาติโมกข์ และนี่จึงเป็นเหตุผลที่ไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทล่วงหน้า และตามความเป็นจริงก็ไม่น่าจะพันวิสัยที่จะบัญญัติได้อย่างครบถ้วน แม้จะคิดว่าพระองค์จะเป็นสัพพัญญู ย่อมบัญญัติไว้ล่วงหน้าได้ ก็เป็นการเสียเวลาไม่ใช่น้อย เพียง 45 พรรษาหลังตรัสรู้จะไม่เพียงพอกับการ บัญญัติ และไม่ใช่วิสัยของพระพุทธเจ้าที่จะทำเช่นนั้น พระองค์ทรงมุ่งสั่งสอนธรรมเป็นสำคัญ ความสำคัญ อยู่ที่ธรรม ถ้าภิกษุตั้งอยู่ในธรรมหรือประพฤติธรรมอย่างเคร่งครัดแล้ว วินัยย่อมไม่สำคัญหรือไม่มี

¹² เเพ็งอ้าง, น.19-20.

ความหมาย เช่นเดียวกับบ้านเมืองหกราชภูมิมีสีลธรรม ไม่เบียดเบียนประทุษร้ายกัน ก็ไม่จำเป็นต้องมี และใช้กฎหมาย¹³

เมื่อพระพุทธศาสนาสืบอายุมานาน แพร่หลายอย่างกว้างขวาง คนหลายชาติ ตระกูลมีฐานะการศึกษาอธยาศัยใจคอ ธรรมเนียมประเพณีและสิ่งแวดล้อมต่างกัน เข้าบวชจำนวนมาก มี ลากสักการะบริบูรณ์ พวกกันไม่ประพฤติพหุมจรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ ตามพุทธประสงค์ กลับมี พฤติกรรมก่อให้เกิดความหมองมัว ความเสื่อม ความไม่เรียบร้อยขึ้น พระองค์จึงต้องทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามไว้ไม่ให้มีผู้ทำอย่างนั้นอีก ผู้ละเมิดมีโทษเป็นอาบัติ...โดยเรียงลำดับโทษหนักไปหาโทษเบา¹⁴

โดยสรุป พระพุทธเจ้าจะทรงบัญญัติสิกขาบทเพื่อควบคุมความประพฤติของ เหล่าภิกษุเมื่อถึงเวลา คือเมื่อมีเหตุความเสียหายเกิดขึ้น และข้อเสียหายต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นเมื่อสังขะนี้ 1. ตั้งมาได้เป็นเวลายาวนานพอสมควร 2. ขยายตัวใหญ่โตขึ้น 3. มีผลประโยชน์เกิดมากขึ้น เมื่อนั้นจึงจะมี ปัญหาที่มีความเสียหายเกิดขึ้นมา และจะทรงบัญญัติสิกขาบท เช่นนี้ก็เป็นแนวทัศนะอย่างหนึ่งของ พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับนิติศาสตร์¹⁵ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเปรียบเสมือนทางฝ่ายบ้านเมืองหรือฝ่าย อาณาจักรที่ในยุคสมัยแรกก็ไม่มีการบัญญัติกฎหมายไว้อย่างครอบคลุม แต่อาศัยเมื่อมีคดีแต่ละเรื่อง เกิดขึ้น จึงจะนำคดีขึ้นสู่ศาลหรือผู้มีอำนาจในบ้านเมืองพิจารณาพิพากษาคัดสินคดี และกำหนดบท กฎหมายหรือวางหลักฎีกาไว้ขึ้นมา เพื่อใช้บังคับแก่เหตุการณ์เช่นนี้อีกในครั้งต่อไป เป็นบรรทัดฐานของ ข้อกำหนดความประพฤติที่สืบทอดกันมา

2.2.1.2 วัตถุประสงค์ในการลงโทษและประเภทของโทษตามพระวินัย

(1) วัตถุประสงค์ในการลงโทษตามพระวินัย

วัตถุประสงค์ของพระวินัยนั้นพระองค์ได้แสดงเจตนาไว้ใน การบัญญัติ พระวินัยว่า “อดโถ ผล ตทธีนวุตติตาย วโส เอตสสาติ อตถวโส” คือ “เหตุที่ให้ผลที่มีอำนาจควบคุมภิกษุ บริษัทให้มีความเป็นอยู่ด้วยดี” อาชชยายความได้ว่า การมีพระวินัยก็เพื่อประโยชน์ดังต่อไปนี้¹⁶

¹³ เพิ่งอ้าง, น.20-21.

¹⁴ เพิ่งอ้าง, น.21.

¹⁵ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555, น.77.

¹⁶ อำนวย ยัสโยธา, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6, น.37-38.

- (1.1) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ คือ **สังขสุญจตา** หมายถึง ความที่หมู่ภิกษุมีความประพฤติดีประพฤติชอบตามสิกขาบทของภิกษุ
- (1.2) เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ คือ **สังขผาสตา** หมายถึง ความที่หมู่ภิกษุอยู่รวมกันด้วยความเรียบร้อย
- (1.3) เพื่อข่มขู่บุคคลผู้เก้อยาก คือ **ทุมมังกุบุคคลนิกคหะ** หมายถึง การบารามภิกษุที่เก้อยาก
- (1.4) เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือ **เปสลภิกขุผาสวิหาร** หมายถึง การอยู่ด้วยความสบายใจแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
- (1.5) เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน คือ **ทิฏฐธัมมิกาสวสังวร** หมายถึง การป้องกันมิให้ภิกษุต้องถูกลงโทษเพราะประพฤติผิดกฎหมายของบ้านเมือง
- (1.6) เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต คือ **สัมปรายิกาสวปฏิฆาต** หมายถึง การกำจัดทุกข์ภัยที่จะได้รับในสัมปรายภพ
- (1.7) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส คือ **อัปสันนปสาทะ** หมายถึง ความเลื่อมใสแห่งคนที่ยังไม่เลื่อมใส
- (1.8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว คือ **ปสันนภโยภาวะ** หมายถึง ความเจริญมากขึ้นแห่งความเลื่อมใสของบุคคลผู้ที่เลื่อมใสอยู่แล้ว
- (1.9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม คือ **สังฆธรรมฐิติ** หมายถึง ความดำรงอยู่นานแห่งพระสังฆธรรม
- (1.10) เพื่อถือตามพระวินัย คือ **วินยานุคคหะ** หมายถึง การอุปถัมภ์วินัยกล่าวโดยสรุป พระวินัยมีขึ้นก็เพื่อให้ภิกษุอยู่รวมกันได้อย่างสงบเรียบร้อยในหมู่สงฆ์ ดำรงตนได้ตาม “อนาคารยวินัย” (วินัยของบรรชิต) เป็นคนดีตามกฎหมายบ้านเมืองในภพนี้ อันนำไปสู่ชีวิตที่ดีกว่าในสัมปรายภพหรือภพหน้า และเป็นแบบอย่างให้แก่ฆราวาสทั่วไปประพฤติปฏิบัติเป็นไปตาม “อาคารยวินัย” (วินัยของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน) ทั้งเพื่อให้คนเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา อันจะทำให้พุทธศาสนาดำรงมั่นอยู่ได้¹⁷ จุดมุ่งหมายของพระวินัยที่สำคัญที่สุดก็คือเพื่อให้บรรดาภิกษุ

¹⁷ เฝิงอ้าง, น. 39.

สามารถเข้าถึงธรรมอันเป็นความจริงอันสูงสุด นำไปสู่การหลุดพ้นจากวัฏสงสารได้ ซึ่งคำว่า “ธรรม” นั้น ในทางพุทธศาสนา แปลว่า ความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติของมัน กล่าวคือ ธรรมตามความเป็นไปของกฎธรรมชาติ ซึ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัย เหตุเป็นอย่างไรก็ก่อให้เกิดผลอย่างนั้น มนุษย์จะประพฤติปฏิบัติหรือดำเนินชีวิตได้ดี ก็ต้องรู้ความจริง คือ รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัยในธรรมชาติ เพื่อจะถือเอาประโยชน์จากธรรมชาติได้ เช่น อยากกินผลไม้ เมื่อรู้ความจริงของธรรมชาติว่าผลไม้เกิดจากต้นไม้ ซึ่งเจริญเติบโตมาจากเมล็ด ก็จะสามารถเพาะปลูกเมล็ดจนเติบโตเป็นต้นไม้ ออกดอกผลเป็นผลไม้ให้กินได้ การจะสอนมนุษย์ให้เข้าถึงความจริงของธรรมชาติให้ได้ผลดีนี้ ก็ต้องอาศัยการอบรมสั่งสอนซึ่งใช้เวลานานและทำได้ทีละน้อยอย่างค่อยเป็นค่อยไป จึงต้องมีการจัดตั้งระบบที่จะทำให้มนุษย์มารวมตัวกันเป็นชุมชน และมีระเบียบแบบแผนในความเป็นอยู่ เรียกว่า “สังฆะ” หมายถึง หมู่ หรือ ชุมชน ซึ่งมีความหมายว่าต้องมีคนจำนวนหนึ่งมารวมกัน ไม่ใช่คนเดียว ตัวสงฆ์ที่แท้จริงก็คือชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมา และเมื่อเข้าเป็นชุมชนกันแล้วก็ย่อมต้องมีระเบียบแบบแผนในความเป็นอยู่และความสัมพันธ์กัน ดังนั้นจึงต้องมีวินัยมาเป็นตัวกำหนดความประพฤติในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เพื่อให้คนหมู่มากได้ประโยชน์จากธรรมและมีโอกาสที่จะใช้ธรรมให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตของตนเองให้มากที่สุดนั่นเอง¹⁸

เมื่อมีการกำหนดพระวินัยขึ้นมาแล้วก็ย่อมต้องมีการกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนพระวินัยนั้นไว้ เพื่อให้พระวินัยนั้นมีสภาพบังคับ โดยคำว่า “โทษ” ตามพระวินัยเรียกว่า “อาบัติ” การต้องโทษก็คือการต้องอาบัติเพราะคำว่า “อาบัติ” แปลว่า ความต้อง หรือการกระทบ หรือที่เข้าใจกันว่า ผิดศีล ศีลขาด (ใช้กับพระภิกษุสงฆ์เท่านั้น) ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า “อาบัติ” ไว้ว่าหมายถึงโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบท หรือข้อห้ามของภิกษุ เรียกการล่วงละเมิดสิกขาบทนั้นว่า ต้องอาบัติ เพราะฉะนั้น อาบัติ จึงหมายถึง การต้องโทษอันเนื่องมาจากการล่วงละเมิดข้อบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามไว้นั่นเอง และจะถูกลงโทษได้ก็ต่อเมื่อพระวินัยบัญญัติว่าการกระทำดังกล่าวนั้นเป็นความผิดและมีบทบัญญัติกำหนดโทษสำหรับความผิดนั้นๆไว้ โดยทั่วไปแล้วพระวินัยประกอบขึ้นด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนของพระปาติโมกข์ กับ ส่วนของอภิสมัจจาร ส่วนของ “พระปาติโมกข์” คือ พุทธบัญญัติอันมีฐานะเป็นกฎหมายของศาสนาที่ใช้ปกครองภิกษุสงฆ์เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหาย และกำหนดโทษสำหรับผู้ล่วงละเมิด ส่วน “อภิสมัจจาร” มีฐานะเป็นขนบธรรมเนียมที่

¹⁸ สรุปลงมาจาก พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555, น. 23-27.

จะนำภิกษุสงฆ์ให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ติงาม¹⁹ ซึ่งในวิทธานิพนธ์ฉบับนี้จะเน้นหนักไปที่ส่วนของพระปาติโมกข์อันมีฐานะเป็นกฎหมายของฝ่ายพุทธจักร เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่ารายละเอียดต่างๆในพระไตรปิฎกนั้นมีมากจึงมุ่งศึกษาถึงส่วนของสิกขาบทซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกฎหมายอาญามากกว่า

(2) ประเภทของโทษตามพระวินัย

โทษหรืออาบัติในพระวินัยนี้อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท หรือ 3 สถาน ดังนี้คือ

(2.1) โทษอย่างหนัก หรือ **ครุโทษ** เรียกว่า “อเตกัจฉา” คือ เมื่อภิกษุรูปใดต้องเข้าแล้วจะไม่สามารถแก้ไขให้พ้นโทษได้ ต้องขาดจากความเป็นภิกษุทันที ได้แก่ **ปาราชิก** ซึ่งแปลว่าการปราชัย พ่ายแพ้ต่อกิเลส ถือเป็นอาบัติขั้นสูงสุดของภิกษุ ทำให้ขาดจากการเป็นภิกษุ หากสงฆ์สามารถให้อีกต่อไป ไม่ว่าจะมิผู้รู้เห็นหรือไม่ โดยมีอยู่ทั้งหมด 4 ข้อ ดังนี้²⁰

1. เสพเมถุน หมายถึง การร่วมสังวาสกับคนหรือสัตว์
2. ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของไม่ได้ให้มาเป็นของตน หมายถึง การขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นในราคา 5 มาสกขึ้นไป (5 มาสก เท่ากับ 1 บาท)
3. การพรากกายมนุษย์จากชีวิต หมายถึง การฆ่ามนุษย์ให้ตาย
4. การกล่าวอวดอุตริมนุสสรธรรม หมายถึง การอวดอ้างคุณวิเศษที่ไม่มีในตน เช่น อ้างว่าตนเองเป็นพระอรหันต์ (ทั้งที่ไม่ได้เป็น) การอวดอ้างว่าไปเข้าเฝ้าพระอินทร์หรือเทวดา การอวดอ้างว่าตนเองเหาะเหินเดินอากาศได้ เป็นต้น

(2.2) โทษอย่างกลาง หรือ **มัชฌิมโทษ** เรียกว่า “สเทกัจฉา” คือ เมื่อภิกษุรูปใดต้องเข้าแล้วอาจแก้ไขให้พ้นโทษได้ โดยต้องปฏิบัติสังฆกรรมเพื่อปลงอาบัติด้วยการอยู่กรรมประพฤติปฏิบัติเพื่อทรมานตนเอง เรียกว่าการอยู่ “ปริวาสกรรม” จึงจะพ้นโทษแล้วกลับเป็นผู้บริสุทธิ์ดังเดิม ได้แก่ **สังฆาทิเสส** ซึ่งถือเป็นอาบัติหนักขั้นรองลงมาจากปาราชิก

(2.3) โทษอย่างเบา หรือ **ลหุโทษ** เรียกว่า “สเทกัจฉา” เหมือนข้อ 2 แต่เบากว่า คือ เมื่อภิกษุรูปใดต้องเข้าแล้วอาจแก้ไขให้พ้นโทษได้ โดยต้องประจานตนเองต่อหน้าภิกษุด้วยกันจึงจะพ้นโทษได้ ได้แก่ **ถุลัจฉัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทุพภาสิต**²¹

¹⁹ อำนวย ยัสโยธา, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6*, น.100.

²⁰ สรุปลความจาก ปลื้ม โชติชูรวงกูร, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, น.51-83.

²¹ อำนวย ยัสโยธา, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6*, น. 107-108.

จะเห็นได้ว่าโทษตามพระวินัยก็มีการกำหนดความหนักเบาตามสภาพแห่งความร้ายแรงของความผิดไว้เช่นเดียวกับในกฎหมายอาญา แต่โทษทางสงฆ์นี้จะไม่มีการบังคับกับเนื้อตัวร่างกายของภิกษุผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด โทษอย่างหนักที่สุดก็คือการบังคับให้สึก ขาดจากความเป็นสมณเพศ อันเป็นการตัดขาดผู้กระทำออกจากโลกทางธรรม หรือ โลกุตระธรรมโดยสิ้นเชิง ซึ่งหากเทียบกับโทษทางอาญาดังจะได้อีกต่อไป ก็คงเทียบได้กับโทษประหารชีวิต อันเป็นการตัดขาดผู้กระทำออกจากโลกของมนุษย์ หรือ โลกียธรรม เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาในฐานะที่เป็นปุถุชนคนธรรมดาจะเห็นได้ว่าโทษทางอาญานั้นมีสภาพร้ายแรงและน่าเกรงขามยิ่งกว่าโทษทางสงฆ์ยิ่งนัก เพราะการประหารชีวิตทำให้ชีวิตมนุษย์สิ้นสุดลงทั้งทางโลกุตระธรรมและโลกียธรรม ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ต่อไปเพื่อมีความสุขในทางโลกได้ ทั้งไม่อาจประพฤติดนเป็นคนดีบำเพ็ญเพียรเพื่อสะสมกรรมดีไว้ในดวงจิตเพื่อมุ่งสู่ความสุขที่แท้จริงในทางธรรมได้เช่นกัน แสดงให้เห็นว่าโทษสงฆ์นั้นไม่มีสภาพบังคับเพียงพอที่จะป้องกันมิให้ภิกษุกระทำความผิดได้ โทษทางสงฆ์จะบังคับได้ก็ต่อเมื่อภิกษุเหล่านั้นมีจิตที่เป็นกุศลประพฤติดนอยู่ในศีลธรรมเพื่อมุ่งสู่หนทางแห่งการดับทุกข์ของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริงเท่านั้น ซึ่งไม่อาจมีหลักประกันอย่างใดได้เลยว่าบุคคลที่อยู่ในสถานะของภิกษุจะประพฤติดนเป็นคนดีเสมอไป

2.2.2 แนวคิดในการกำหนดโทษบุคคลที่กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา

2.2.2.1 กรอบและแนวคิดในการบัญญัติกฎหมายอาญา

(1) กรอบการบัญญัติกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติว่า “การกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดเป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ด้วย หรือบังคับให้มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยที่ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษ”²²

“กฎหมายอาญานั้นมีความเกี่ยวข้องกับศีลธรรมอย่างลึกซึ้ง ความผิดอาญาที่ร้ายแรง เช่น ฆ่าคน ชิงทรัพย์ ข่มขืน ล้วนแต่ผิดศีลธรรมทั้งสิ้น บางครั้งในการบัญญัติกฎหมายอาญาจึงไม่ต่างกับกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมหรือแนวทางของพระพุทธศาสนามากนัก อย่างไรก็ตามมีหลายกรณีด้วยกันที่ถือว่าผิดศีลธรรมแต่ไม่ผิดกฎหมายอาญา เช่น การพูดโกหก (เว้นแต่จะเป็นการแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน หรือฉ้อโกง เป็นต้น) การดื่มสุรา (เว้นแต่จะเมาจนครองสติไม่อยู่แล้วส่งเสียงเอะอะโวยวายในสาธารณสถานอาจผิดตามมาตรา 378) การทำซูเห็นได้ชัดว่าผิดศีลธรรม แต่ในประเทศไทยไม่ถือว่าผิด

²² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร : จีระวิชาการพิมพ์, 2549), น.1.

กฎหมายอาญา การที่ภิกษุร่วมประเวณีกับหญิงในภิกษุของภิกษุซึ่งอยู่ในบริเวณวัดเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมและไม่สมควรอย่างยิ่ง แต่ไม่มีความผิดตามมาตรา 206 ฐานเหยียดหยามศาสนา การกระทำบางอย่างไม่ผิดศีลธรรมแต่ผิดกฎหมายอาญา เช่น กรณีความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในทางอาญา กล่าวคือ ไม่เจตนาไม่ประมาท แต่กฎหมายก็ยังบัญญัติว่าการกระทำนั้นๆเป็นความผิด ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าศีลธรรมและกฎหมายอาญานั้นไม่ได้สอดคล้องต้องกันทุกกรณีเราจึงจะใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องกำหนดความผิดอาญาไปตายตัวคงไม่ได้ เพราะสิ่งซึ่งผิดศีลธรรมของศาสนาบางอย่างอาจไม่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา”²³

(2) แนวคิดในการบัญญัติกฎหมายอาญา

การจะเข้าใจแนวคิดในการบัญญัติกฎหมายอาญานั้นจำเป็นต้องศึกษาถึงวิวัฒนาการในการกำหนดความผิดอาญา วัตถุประสงค์โดยทั่วไปในการบัญญัติกฎหมายอาญา หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดอาญา และรูปแบบในการบัญญัติกฎหมายอาญา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(2.1) วิวัฒนาการในการกำหนดความผิดทางอาญา

การอธิบายว่าการกระทำใดควรเป็นความผิดทางอาญานั้น มีวิวัฒนาการในการกำหนดความผิดอาญามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ช่วง²⁴ คือ ช่วงใช้เกณฑ์ทางศีลธรรม ช่วงใช้เกณฑ์ทางสังคม และช่วงใช้เกณฑ์ทางกฎหมาย ดังนี้²⁵

ช่วงที่หนึ่ง การใช้เกณฑ์ทางศีลธรรม

“ในสังคมดั้งเดิมการกำหนดว่าพฤติกรรมใดควรเป็นความผิดทางอาญาจะใช้มาตรวัดทางศีลธรรมกำกับ กล่าวคือ การใดเป็นการกระทำผิดศีลธรรม การนั้นคือการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาและจะถูกลงโทษ การใช้เกณฑ์ดังกล่าวสามารถใช้ได้อย่างดีกับสังคมพื้นฐานที่ยังไม่มีผู้คนอยู่มากนัก เพราะความจำเป็นในการใช้กฎหมายเทคนิคเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยยังไม่มี ความจำเป็นดังนั้นในยุคนี้การผิดศีลธรรมกับการผิดกฎหมายอาญาจึงเป็นเรื่องเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมพัฒนาขึ้น มีผู้คนมากขึ้น ความจำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายอาญาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมจึงเกิดขึ้น กฎหมายจึงค่อย ๆ เคลื่อนตัวออกจากศีลธรรมแต่ก็ไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด จนทำให้เกิดสถานะของกฎหมายกับศีลธรรมมีความสัมพันธ์กันแบบ Intersection กล่าวคือบางกรณีเป็นทั้งผิด

²³ เฝิงอ๋าง, น.2.

²⁴ Jean Pradel, Droit Pe'nal Ge'neral, *op.cit.*, pp. 20-21. อ้างถึงใน ปกป้อง ศรีสันทิต, *อั้งไว้ เจริญธรรมที่ 25*, น.19.

²⁵ ปกป้อง ศรีสันทิต, *กฎหมายอาญาขั้นสูง*, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559), น.19.

กฎหมายและผิดศีลธรรม เช่น การฆ่าคน บางกรณีผิดศีลธรรมอย่างเดียวไม่ผิดกฎหมาย เช่น การพูดโกหกที่ไม่ได้ไปซึ่งทรัพย์สิน มิเช่นนั้นจะเป็นความผิดฐานฉ้อโกง และบางกรณีผิดกฎหมายอย่างเดียวไม่ผิดศีลธรรม เช่น การจอตกรถในที่ห้ามจอด”²⁶

ช่วงที่สอง การใช้เกณฑ์ทางสังคม

“ในช่วงนี้มองว่า การกระทำความผิดคือการกระทำที่กระทบกระเทือนสังคม ซึ่งการพิจารณาว่าอะไรคืออาชญากรรมก็มองจากการกระทำที่ทำให้สังคมเสียหายนั่นเอง Durkheim เสนอว่า “อาชญากรรมคือการกระทำที่ทำลายสภาพสังคมที่เข้มแข็งของการรับรู้ร่วมกัน” อาชญากรรมจึงเป็นสิ่งที่สังคมรับรู้ร่วมกันว่าการกระทำนั้นคืออาชญากรรม แต่อย่างไรก็ดี แนวคิดนี้ยังสร้างความไม่แน่นอนให้กับกฎหมายอาญา เพราะเวลาเกิดการกระทำใดขึ้นแล้วก็ยากที่จะหาตัวแทนสังคมมาชี้ว่าการกระทำนั้นเป็นอาชญากรรมและควรถูกลงโทษหรือไม่”²⁷

ช่วงที่สาม การใช้เกณฑ์ทางกฎหมาย

“แนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตยมองว่า กฎหมายที่ลงโทษผู้กระทำความผิดต้องออกมาจากรัฐสภาซึ่งเป็นผู้แทนประชาชน ดังนั้น เมื่อรัฐสภาออกกฎหมายที่กำหนดความผิดใดออกมาแล้ว กฎหมายนั้นจะใช้บังคับได้ตามความประสงค์ของประชาชน แม้ว่ากฎหมายที่กำหนดความผิดฐานใหม่ขึ้นมาจะไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมเลยก็ตาม การใช้เกณฑ์ทางกฎหมาย โดยยึดถือว่ารัฐสภาเห็นว่าการกระทำใดควรลงโทษ การกระทำนั้นก็มีความผิดอาญาอาจทำให้เกิดสภาวะการณ์ที่เรียกว่า “กฎหมายอาญาเฟ้อ” (Over - Criminalization) ซึ่งในปัจจุบันฝ่ายนิติบัญญัติจะกำหนดให้พฤติกรรมใดเป็นความผิดอาญาโดยดูจากการกระทำนั้นต้องขัดกับความสงบเรียบร้อยของสังคม”²⁸

โดยสรุป ในปัจจุบันแนวคิดในการกำหนดความผิดอาญามักจะมุ่งพิจารณาไปที่ความสงบเรียบร้อยของสังคม และให้การยอมรับอำนาจนิติบัญญัติ ในการเป็นผู้กำหนดฐานความผิดและบทลงโทษพร้อมกับให้แนวทางว่าจะต้องเป็นการลงโทษการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม มากกว่าที่จะลงโทษการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรม กล่าวคือ ไม่ได้นำศีลธรรมมากำหนดเป็นความผิดทางอาญาอีกต่อไป

²⁶ เฟื่องอ้าง, น.21.

²⁷ เฟื่องอ้าง.

²⁸ เฟื่องอ้าง.

อย่างไรก็ตาม กรณีศึกษากระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน จะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำที่ทั้งผิดศีลธรรมและผิดกฎหมายบ้านเมือง เป็นความผิดดั้งเดิมตั้งแต่ในยุคที่กฎหมายยังไม่แยกออกจากศีลธรรม และยิ่งถือเป็นการกระทำที่ทำลายสภาพสังคมที่เข้มแข็งของการรับรู้ร่วมกันอันเป็นอาชญากรรมสามารถใช้เกณฑ์ทางศีลธรรมกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดอาญาได้ตั้งแต่แรก และใช้เกณฑ์ทางสังคมกำหนดเป็นความผิดได้ต่อมา เนื่องจากสังคมรับรู้ร่วมกันว่าการกระทำผิดของภิกษุ นั้นเป็นการกระทำที่ทำให้สังคมเสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทำให้พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานต้องมัวหมองและเสื่อมความศรัทธาไป โดยไม่ต้องอาศัยการกำหนดความผิดอาญาด้วยกฎหมายเทคนิคเพื่อช่วยในการรักษาความสงบเรียบร้อยแต่อย่างใด เพราะกรณีนี้เป็นสิ่งที่ความผิดในตัวเอง (Mala In Se) อยู่แล้ว

(2.2) วัตถุประสงค์ทั่วไปในการบัญญัติกฎหมายอาญา

เป็นที่ยอมรับกันในสาขาวิชากฎหมายอาญาแล้วว่า ในประมวลกฎหมายอาญาสมัยใหม่นั้น แบบแผนของการลงโทษ หรือคำขู่ว่าจะลงโทษและตัวโทษ เปรียบเสมือนแรงกระตุ้นให้สมาชิกของสังคมนั้นๆ ประพฤติปฏิบัติต่อกันตามสังคมในวิถีทางที่กำหนดไว้ และวิถีทางของสังคมที่ผู้ร่างกฎหมายได้กล่าวเอาไว้ว่าเป็นที่ชัดเจนในบทบัญญัติทั่วไปของประมวลกฎหมายอาญา²⁹ และในขณะเดียวกันประมวลกฎหมายอาญาในสมัยใหม่ก็มักจะชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของประมวลกฎหมายอาญานั้นๆ ว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร พร้อมกับชี้ให้เห็นถึงวิธีการและทฤษฎีที่รองรับวิธีการนั้นๆ จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวให้เป็นที่รู้ดังกล่าวทั่วไป

ในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย และเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และเนื่องจากกฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติว่า การกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดเป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด หากผู้กระทำฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในเรื่องนั้นๆไว้³⁰ กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีผลเป็นการควบคุมสังคม โดยใช้โทษเป็นเครื่องมือในการชูบังคับส่วนหนึ่ง และเป็นเครื่องมือที่

²⁹ Mueller, G.O.W. (1961). "The German Draft Criminal code 1960 – An Evaluation in terms of American Criminal Law" U. 3. L. For 30. อ้างถึงใน กาญจนสุตา เอื้อหยิ่งศักดิ์, *อ้างไว้ เจริญธรรมที่ 51*, น.8.

³⁰ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบาย กฎหมายอาญา ภาค 1*, พิมพ์ครั้งที่ 10 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย), 2551), น.1.

ทางรัฐใช้เป็นเครื่องมือควบคุมความประพฤติของผู้คนในรัฐนั้น ในทุก ๆ ประเทศจึงมีการบัญญัติกฎหมายอาญาขึ้นบังคับใช้ โดยทางรัฐจะต้องบัญญัติกฎหมายอาญาให้ดี ซึ่งในเรื่องนี้ Nigel Walker ได้อธิบายว่าการนิติบัญญัติในทางอาญาที่ดีนั้นจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์อย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้คือ³¹

“1. เพื่อคุ้มครองป้องกันซึ่งตัวบุคคล ซึ่งในบางครั้งก็อาจมีการคุ้มครองสัตว์ด้วย เป็นการคุ้มครองป้องกันจากการกระทำโดยเจตนาอันเป็นการโหดเหี้ยมทารุณ หรือการประกอบกรรมทางเพศด้วยวิธีการอันไม่พึงประสงค์ต่างๆ คุ้มครองป้องกันบุคคลจากภัยบางประการอันเกิดจากการกระทำโดยไม่เจตนา หรือคุ้มครองป้องกันกลุ่มบุคคลที่อาจถูกชักจูงให้หลงผิดได้ง่ายจากการทำร้าย กดขี่ หรือขูดรีด อันจะเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้น

2. เพื่อคุ้มครองสภาวะจิตใจของสมาชิกนั้น ๆ ให้รอดพ้นจากการกระทบกระเทือนจากการกระทำที่ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้ใหญ่ และยินยอมต่อการกระทำนั้นแล้ว แต่ถือว่าผิดธรรมชาติ เช่น การร่วมประเวณีของบุคคลภายในครอบครัว และความสัมพันธ์ทางเพศอันผิดปกติ ป้องกันการกระทำบางประเภท ซึ่งเมื่อได้กระทำท่ามกลางสาธารณชนแล้วจะกระทบกระเทือนจิตใจบุคคลอื่น ๆ เป็นอย่างมาก เช่น การกระทำอนาจาร รวมทั้งป้องกันพฤติกรรมบางประเภทอันอาจยั่วให้เกิดความไม่สงบขึ้นในหมู่ประชาชน

3. เพื่อคุ้มครองป้องกันทรัพย์สินส่วนบุคคลจากการลักขโมย การฉ้อโกงหรือการทำให้เสียทรัพย์สิน และกรณีอื่นๆ

4. เพื่อคุ้มครองป้องกันสาธารณชนจากความไม่สะดวกสบายต่างๆ เช่น การกีดขวางทางสัญจร ปิดกั้นทางสาธารณะ รวมทั้งใช้สภาพบังคับทางอาญาเพื่อเก็บรวบรวมภาษีอากร เช่น ห้ามมิรถยนต์ หรือทรัพย์สินไว้ในครอบครองโดยไม่มีทะเบียน

5. เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์และสถาบันศาสนา รวมทั้งเพื่อบังคับให้เกิดความเมตตาคารุณที่จำเป็น เช่น การที่พระภิกษุสงฆ์ไม่ต้องสาบานตนในศาล

6. เพื่อบังคับใช้วิธีการต่างๆ ที่จะทำให้วัตถุประสงค์ทั้งหลายเหล่านี้บรรลุผล เช่น การขูดค่าส่งเจ้าพนักงาน การให้การเท็จ เป็นต้น

³¹ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, ทฤษฎีอาญา , พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน 2556), น.51-53.

เมื่อได้วิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายอาญาสารบัญญัติเบื้องต้นแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพปัญหาในบทที่ 1 ที่ผู้เขียนกล่าวไว้ว่ากรณีที่พระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ โดยเฉพาะยกยอกหรือฉ้อโกงนั้น ตามกฎหมายอาญาในปัจจุบันยังไม่สามารถเอาผิดแก่ภิกษุผู้กระทำความผิดในฐานะภิกษุได้โดยตรง แต่จะเอาผิดได้เพียงในฐานะเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทำผิดเท่านั้น เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายกำหนดโทษสำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นภิกษุโดยเฉพาะ ทั้งที่ภิกษุเป็นบุคคลที่อยู่ในสถานะสูงในสังคมไทย เป็นที่เคารพนับถือศรัทธาแก่พุทธศาสนานิกชนโดยทั่วไป การกระทำที่พระภิกษุสงฆ์กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ย่อมสามารถกระทำได้ง่ายกว่าบุคคลธรรมดากระทำ และการอาศัยความศรัทธาของประชาชนมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่สังคมแล้ว ยังเป็นการทำให้สถาบันศาสนา ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนมัวหมอง ไม่เหมาะสมแก่สภาพความเป็นภิกษุ การกำหนดความผิดแก่ภิกษุที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ นั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการนิติบัญญัติในทางอาญาของ Nigel Walker ข้อ 3 และ ข้อ 5 เพราะการกำหนดความผิดแก่ภิกษุย่อมเป็นการคุ้มครองป้องกันทรัพย์สินส่วนบุคคลของประชาชนทั่วไปจากการกระทำของภิกษุ ซึ่งอยู่ในสถานะที่อาจกระทำความผิดให้สำเร็จได้ง่ายกว่าบุคคลธรรมดา ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรจะมีมาตรการที่เหมาะสมที่ใช้บังคับแก่ภิกษุผู้กระทำความผิด ซึ่งมาตรการอย่างไรจึงจะเหมาะสมและมาตรการที่มีอยู่นั้นเพียงพอต่อการบังคับใช้หรือไม่ ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ต่อไป

(2.3) หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดอาญา

แม้ว่าจะมีหลักการ 6 ประการข้างต้นแล้วก็ตาม แต่หลักการดังกล่าวก็มีได้ช่วยหาคำตอบที่สมบูรณ์แก่การกำหนดความผิดอาญาได้ ว่าพฤติกรรมอย่างไรที่ควรจะต้องจัดเข้าอยู่ในวัตถุประสงค์ที่กฎหมายอาญาต้องการทำให้บรรลุผล เพราะขอบเขตของหลักการทั้งหมดนั้นกว้างขวางมากจนเกือบจะรวมพฤติกรรมเกือบทุกชนิดเอาไว้ได้ ทำให้ไม่มีกฎเกณฑ์ทางทฤษฎีที่ดีพอในการช่วยตัดสินว่าพฤติกรรมใดควรจะตกอยู่ในขอบเขตกฎหมายอาญาบ้าง จึงมีนักคิดนักปราชญ์ทั้งหลายพยายามสร้างทฤษฎีซึ่งเป็นหลักเกณฑ์สำคัญที่จะทำให้เราทราบว่ากรกระทำใดบ้างควรจะถูกลงโทษตามกฎหมายอาญา โดยหลักเกณฑ์ที่สำคัญต่าง ๆ นั้นมีมากมายหลายประการ ผู้เขียนจะขอกกล่าวถึงเฉพาะที่ทฤษฎีสอดคล้องกับกรณีภิกษุกระทำความผิด ดังนี้

1. หลักเกณฑ์ว่าด้วยการจำกัด (Limiting Principle) หรือ หลักเกณฑ์ว่าด้วยการจำกัดเชิงศีลธรรม (Moral Limits)

หลักเกณฑ์นี้มีแนวความคิดว่า การใช้โทษทางอาญานั้นต้องมีข้อจำกัด³² ดังนั้นจึงไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้เพื่อวัตถุประสงค์บางประการ หรือในสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม หลักเกณฑ์นี้มีสาระสำคัญซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้³³

ก. ไม่ควรกำหนดข้อห้ามตามกฎหมายอาญาไว้เพียงเพื่อเป็นหลักประกันให้บุคคลเชื่อฟังว่าเมื่อเกิดการฝ่าฝืนกฎหมายจะถูกลงโทษเป็นการแก้แค้นตอบแทนแต่เพียงอย่างเดียว โดยที่ลำพังข้อห้ามนั้นเองปราศจากอรรถประโยชน์ที่เป็นแก่นสาร³⁴

ข. ไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้เพื่อลงโทษพฤติกรรมที่ปราศจากพิษภัย หมายความว่า ถ้าการกระทำที่เป็นปัญหาอยู่นั้นมิได้มีความชั่วร้ายในตัว การใช้กฎหมายอาญาลงโทษการกระทำนั้นย่อมถือได้ว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง แต่หลักเกณฑ์ข้อนี้ยังมีปัญหาว่าจะตัดสินใจได้อย่างไรว่าพฤติกรรมเช่นนี้เป็นภัยแล้วหรือไม่ เบนธัมจึงได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์ของต่อไปอีกว่า

ค. ไม่ควรใช้กฎหมายอาญา หากมีวิธีการอื่นที่ทำให้เกิดทุกขเวทนาน้อยกว่า และสามารถทำให้บรรลุถึงซึ่งจุดประสงค์ได้เท่าเทียมกันหรือเกือบเท่าเทียมกันกับการใช้กฎหมายอาญา ดังนั้นเบนธัมจึงได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์อีกครั้งว่า

ง. ไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้เมื่อผลร้ายที่เกิดจากการกระทำผิดนั้น น้อยกว่าผลร้ายที่เกิดจากการลงโทษ เนื่องจากการลงโทษเช่นนั้นจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ แต่หลักเกณฑ์นี้ยังมีข้อบกพร่อง เนื่องจาก บุคคลแต่ละคนมีจิตใจที่ต่างกันไป การจะเลือกว่าอย่างไรดีชั่วร้ายกว่ากันจึงเป็นเรื่องอัตวิสัยภายในตัวผู้กระทำแต่ละคน ซึ่งไม่มีความชัดเจนแน่นอน ต่อมาได้พัฒนาเป็นหลักการว่า “กฎหมายอาญาไม่ควรรวมเอาไว้ซึ่งข้อห้าม ซึ่งทำให้เกิดผลพลอยได้อันอาจก่อให้เกิดผลร้ายมากกว่า พฤติกรรมที่กฎหมายอาญาต้องการจะกำจัด”

³² Nigel Walker, *Crime and Criminology A critical Introduction*, (New York : Oxford University Press, 1987), pp. 142-147.

³³ สรุปความจาก อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 31*, น.51-57.

³⁴ หลักการนี้มีแนวคิดมาจากหลักอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ของซีซ่า แบนคคาเรีย (Cesare Beccaria) ที่เสนอว่า “การป้องกันอาชญากรรมย่อมดีกว่าการลงโทษผู้กระทำผิด สิ่งนี้ควรเป็นเป้าหมายอุดมคติของการออกกฎหมายที่ดี”

จ. ไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้เพื่อจุดประสงค์ที่จะบังคับให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่จะนำไปให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตนเอง เพราะอิสรภาพของบุคคลย่อมอยู่เหนือสิ่งใด แม้ว่าการกระทำของบุคคลจะผิดศีลธรรมหรือไม่ก็ตาม แต่ถ้าการกระทำนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนให้แก่บุคคลอื่น (Harm to Others) รัฐก็ไม่ควรจะไปยุ่งเกี่ยว เรียกว่า “หลักเกณฑ์ความเป็นภัยอันตราย”(Harm Principle)

จากหลักเกณฑ์ว่าด้วยการจำกัด (Limiting Principle) หรือ การจำกัดเชิงศีลธรรม (Moral Limits) สรุปได้ว่า การใช้กฎหมายอาญานั้นต้องมีข้อจำกัด เพราะอิสรภาพของบุคคลอยู่เหนือสิ่งอื่นใด การจำกัดเสรีภาพเป็นสิ่งไม่ดี และต่อมาได้มีการพัฒนาไปสู่หลักเกณฑ์ความเป็นภัยอันตราย (Harm Principle) ว่า จะจำกัดเสรีภาพของบุคคลได้ต่อเมื่อการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลร้าย (harm) ต่อผู้อื่น รัฐจึงจะเข้ามาแทรกแซงเสรีภาพนั้นได้

อย่างไรก็ตาม หลัก Harm Principle นี้ก็ถูกวิจารณ์ว่าเป็นหลักการที่เปิดช่องให้มีการแทรกแซงเสรีภาพได้น้อยเกินไป เพราะการแทรกแซงเสรีภาพของบุคคลนั้นอาจมีเหตุผลอีกหลายประการนอกเหนือจากการดูว่าการกระทำนั้นเป็นผลร้ายต่อผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ การใช้หลัก Harm Principle อย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ ต่อมานักคิดต่าง ๆ จึงได้นำหลักการอื่นๆมาให้ประกอบกับหลัก Harm Principle ในการกำหนดขอบเขตของกฎหมายอาญา³⁵ เช่น หลัก Offence Principle ที่เห็นว่า การกระทำบางอย่างแม้จะไม่ก่อให้เกิดผลร้ายแต่ทำให้เกิดการล่วงเกินต่อความรู้สึกของคนทั่วไปก็ควรจะให้กฎหมายอาญาแทรกแซงได้ หลัก Legal Paternalism หรือ หลักบิดาธรรม ที่เห็นว่า ควรใช้กฎหมายในการห้ามบุคคลมิให้กระทำในสิ่งที่รัฐเห็นว่าจะเป็นภัยแก่ตัวเขาหรือบังคับให้บุคคลกระทำในสิ่งที่จะเป็นผลดีแก่ตัวเขา หลัก Welfare Principle ที่เห็นว่าควรใช้กฎหมายในการจำกัดเสรีภาพของบุคคลเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคมโดยรวม และหลัก Legal Moralism ที่เห็นว่าควรใช้กฎหมายเพื่อบังคับบุคคลให้อยู่ในกรอบหรือมาตรฐานทางศีลธรรมที่สังคมนับถืออยู่ ซึ่งหลักที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของภิกษุมากที่สุด คือ หลัก Legal Moralism ผู้เขียนจึงขอยกหลักการดังกล่าวมาอธิบายโดยละเอียด ดังนี้

³⁵ สรุปความจาก J.S. Mill. Utilitarianism On Liberty, Representative Government. London : Dent & Dutton, 1977, pp.72-73 อ้างถึงใน วิภาพร เนติจิโรชิตี, “การบัญญัติความผิดลหุโทษให้เป็นความผิดอาญาทั่วไป : ศึกษาเฉพาะความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2548), น. 38-42.

หลัก Legal Moralism หรือที่เรียกว่า “**หลักกฎหมายศีลธรรม**” เป็นหลักที่ใช้กฎหมายเพื่อบังคับให้บุคคลอยู่ในกรอบหรือมาตรฐานทางศีลธรรมที่สังคมยึดถืออยู่ กล่าวคือ รัฐสามารถใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามอยู่ภายในกรอบและมาตรฐานทางศีลธรรมที่สังคมยึดถืออยู่ หลักการนี้อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ความหมาย³⁶ คือความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ในความหมายอย่างแคบถือว่าการถูกต้องทางศีลธรรมที่จะกำหนดห้ามการกระทำที่ผิดศีลธรรมในตัวของมันเองได้ ถึงแม้ว่ามันจะไม่ได้เป็นการกระทำผิดหรือสร้างความเสียหายต่อตัวผู้กระทำหรือผู้อื่น ส่วนในความหมายอย่างกว้างถือว่าการถูกต้องทางศีลธรรมในการที่รัฐจะห้ามการกระทำใดโดยเฉพาะที่เป็นการกระทำผิดหรือสร้างความเสียหายต่อผู้อื่น ด้วยเหตุที่การกระทำนั้นก่อให้เกิดความชั่วร้ายหรือความไม่ดีอย่างอื่น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หลัก Legal Moralism ในความหมายอย่างแคบ การกระทำนั้นไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใด เพียงแค่ผิดศีลธรรมก็สามารถกำหนดห้ามได้แล้ว แต่ในความหมายอย่างกว้าง การกระทำนั้นจะต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใดด้วยจึงจะถูกกำหนดห้ามได้ ความคิดเกี่ยวกับหลัก Legal Moralism ที่เป็นที่กล่าวขวัญกันมากที่สุดได้แก่ ความคิดของ Lord Patrick Devlin ซึ่งเห็นว่า วัตถุประสงค์ที่เหมาะสมของกฎหมายอาญาคือการป้องกันผลร้ายซึ่งไม่ใช่แต่การป้องกันผลร้ายให้แก่ปัจเจกชนเท่านั้น แต่กฎหมายอาญายังมีหน้าที่ปกป้องสังคมด้วย ศีลธรรมที่ยึดถือร่วมกันเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับความคงอยู่ของสังคม แม้ว่าศีลธรรมเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นแต่ก็เป็นสิ่งที่ยึดบุคคลไว้รวมกันในสังคม การทำลายศีลธรรมจึงมีผลทำให้สังคมอ่อนแอไปด้วย ดังนั้นสังคมจึงมีสิทธิปกป้องศีลธรรมที่ตนเองยึดถือโดยใช้กฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือในการปกป้องศีลธรรมของตนเองได้ แต่ก่อนที่สังคมจะลงโทษการกระทำที่ผิดศีลธรรมควรจะต้องอดทนและยอมรับนับถือเสรีภาพส่วนบุคคลให้มากที่สุดเท่าที่สังคมจะรับไหวได้ คือยังไม่ควรใช้กฎหมายอาญาถ้าเห็นว่าการต่อต้านการกระทำที่ผิดศีลธรรมนั้นยังไม่รุนแรงพอ แต่ถ้าความรู้สึกต่อต้านการกระทำดังกล่าวรุนแรงขึ้นและสังคมไม่

³⁶ Joel Feinberg, The Moral Limits of the Criminal Law Volume 1 : Harm to Others, (UK: Oxford University Press, 1987) p.25 Oxford Scholarship Online, <http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/0195046641.001.0001/acprof-780195046649?rkey=DMnzqQ&result=1> Published Online: November 2003 (accessed February 16, 2016).

ยอมผ่อนปรนหรือถึงขั้นรังเกียจการกระทำนั้นอย่างรุนแรงสังคมก็มีสิทธิที่จะใช้กฎหมายจัดการกับการกระทำนั้นได้³⁷

เมื่อพิจารณาการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุ เป็นการกระทำที่ชั่วร้ายกว่ากรณีบุคคลธรรมดากระทำผิด เพราะภิกษุเป็นบุคคลที่ต้องดำรงอยู่ในความดีซึ่งมีศีลเป็นตัวกำหนดความประพฤติที่มากกว่าคนธรรมดาหลายเท่า การที่ภิกษุกระทำความผิดเองยอมเป็นการกระทำที่ต่ำกว่ามาตรฐานศีลธรรมของคนธรรมดาเสียอีกซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง และแม้ต่อมาจะมีการพัฒนาทฤษฎีมาเป็นไม่คำนึงถึงศีลธรรมเลย แต่การกระทำของภิกษุนั้น หากกระทำไปจนความผิดสำเร็จก็ย่อมก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น (Harm to Others) โดยเฉพาะพุทธศาสนิกชน รัฐจึงควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวในการกำหนดเป็นความผิดอาญา นอกจากนี้ก็ยังมี การนำหลัก Legal Moralism มาพิจารณาประกอบหลัก Harm Principle เพื่อผ่อนคลายความเคร่งครัดของหลักการดังกล่าวในการกำหนดขอบเขตของกฎหมายอาญาด้วย หลัก Legal Moralism นี้สอดคล้องกับการกำหนดความผิดทางอาญาแก่ภิกษุโดยเฉพาะอย่างมาก เพราะหลักการนี้เห็นว่ารัฐสามารถใช้กฎหมายเพื่อบังคับบุคคลให้อยู่ในกรอบหรือมาตรฐานทางศีลธรรมที่สังคมนับถืออยู่ได้ และสอดคล้องกับความความหมายของหลักการดังกล่าวทั้ง 2 ประการ เพราะการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุยอมเป็นเรื่องผิดศีลธรรมอยู่ในตัวเอง และทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นซึ่งมีกรรมสิทธิ์หรือครอบครองทรัพย์สินนั้น เมื่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาไม่ใช่เพียงแต่ป้องกันผลร้ายให้แก่ปัจเจกชนเท่านั้นแต่ยังมีหน้าที่ปกป้องสังคม ดังนั้นกฎหมายอาญาในประเทศไทยจึงมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือด้วย ด้วยเหตุที่พุทธศาสนาถือเป็นตัวกำหนดศีลธรรมในสังคมให้ประชาชนยึดถือร่วมกัน เปรียบเสมือนรากแก้วหนึ่งของระบบจริยธรรมในสังคมไทย จึงมีความสำคัญต่อความคงอยู่ของสังคมไทย และแม้ว่าศีลธรรมเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นแต่ก็เป็นศูนย์รวมที่ยึดประชาชนชาวไทยไว้รวมกันในสังคม การทำลายพุทธศาสนาย่อมทำให้สังคมไทยอ่อนแอไปด้วย ดังนั้นกฎหมายอาญาจึงต้องเข้ามาควบคุมดูแลพฤติกรรมภิกษุซึ่งถือเป็นตัวแทนของพุทธศาสนา นอกเหนือจากการควบคุมโดยพระวินัยซึ่งเป็นเรื่องทางศาสนาที่ไม่มีสภาพบังคับจากรัฐ

³⁷ ดูความคิดทฤษฎีของ Lord Patrick Devlin ได้ใน Patrick Devlin. The Enforcement of Morals. (London : Oxford University Press, 1965). อ้างถึงใน วิภาพร เนติจิโรชิต, “การบัญญัติความผิดลหุโทษให้เป็นความผิดอาญาทั่วไป : ศึกษาเฉพาะความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2548), น. 42-43.

2. หลักเกณฑ์ว่าด้วยความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจำกัด (The Pragmatic Limit)

จากหลักเกณฑ์ว่าด้วยการจำกัด (Limiting Principle) ข้างต้นนั้น เป็นการพยายามที่จะจำกัดลงไปว่ากฎหมายอาญาไม่ควรนำมาใช้กรณีใดบ้าง เป็นการหาข้อจำกัดในทางศีลธรรมที่ไม่ให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากเกินไป แต่ยังมีนักคิดอื่น ๆ ที่มองเรื่องนี้ในแง่มุมที่แตกต่างออกไป คือ มองเรื่องนี้ในแง่ของการบังคับใช้กฎหมายอาญา จึงเกิดเป็น “หลักเกณฑ์ว่าด้วยความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจำกัด” (The Pragmatic Limit) ซึ่งมีหลักว่า กฎหมายอาญาไม่ควรบัญญัติไว้ซึ่งข้อห้ามที่ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากมติมหาชน³⁸ เพราะการลงโทษพฤติกรรมที่มหาชนเห็นว่าธรรมดาโดยมิได้คิดจะคัดค้านนั้น เท่ากับเป็นการหลอกลวงและยั่วยุให้เกิดผลสะท้อนอันไม่พึงปรารถนาและอาจก่อให้เกิดผลต่อต้านอย่างรุนแรงได้ ไม่ควรบัญญัติความผิดที่บังคับใช้ไม่ได้ไว้ และไม่ควรรวมไว้ซึ่งข้อห้ามบางประการ ซึ่งเมื่อมีการละเมิดข้อหานั้นแล้วไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง³⁹

หลักการนี้แม้จะไม่เกี่ยวข้องกับกรณีภิกษุกระทำความผิดโดยตรง แต่ก็อาจนำมาอธิบายการกำหนดความผิดโดยเฉพาะแก่ภิกษุได้ โดยจะเห็นได้ว่าการบัญญัติข้อห้ามเกี่ยวกับการกระทำความผิดของภิกษุนั้น ย่อมได้รับการสนับสนุนจากมติมหาชน เพราะเป็นพฤติกรรมที่มหาชนชาวไทย โดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนไม่อาจยอมรับได้ เนื่องจากทำให้พุทธศาสนาหมองเสื่อมความศรัทธาไป และยังส่งผลให้ระดับศีลธรรมในสังคมไทยเสื่อมถอยลง จึงไม่จำเป็นต้องกังวลว่าการกำหนดความผิดเช่นนี้จะเกิดผลสะท้อนอันไม่พึงปรารถนาที่อาจก่อให้เกิดผลต่อต้านอย่างรุนแรงจากประชาชนคนไทย และการกำหนดความผิดเช่นนี้ก็ไม่ใช่เรื่องใหม่ อันจะทำให้หาข้อพิสูจน์ว่าภิกษุได้กระทำความผิดตามกฎหมายจริงได้ยากแต่ประการใด เพราะบรรดาความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินก็ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายบ้านเมืองตามปกติอยู่แล้ว การกระทำของภิกษุก็เป็นกระทำที่เป็นความผิดอันเดียวกับที่อยู่ในประมวลกฎหมายอาญา เพียงแต่ภิกษุควรจะได้รับโทษหนักกว่าบุคคลธรรมดากระทำความผิดด้วยเหตุที่ภิกษุมีสถานะที่สูงกว่าบุคคลธรรมดาเท่านั้นเอง

3. หลักคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgutslehre)

สาระสำคัญของหลักเกณฑ์นี้กล่าวว่า ความผิดนั้นได้ถูกบัญญัติขึ้นให้มีไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Specific rechtsguter) กล่าวคือ ความผิด

³⁸ แนวความคิดของมองเตสกีเออ

³⁹ สรุปความจาก อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 31*, น.57-62.

ไม่ใช่เพียงเป็นเรื่องที่ก่อแค้นร้ายเท่านั้น หากแต่ยังรวมไปถึงการละเมิดต่อสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง ซึ่งไม่ได้มีขอบเขตเพียงแค่การคุ้มครองป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเท่านั้น แต่รวมถึงการคุ้มครองเกียรติในเชิงสังคม เช่น ความผิดฐานดูหมิ่นศาสนา สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ความผิดทุกประเภทจะต้องมีก่อนเสมอ ก็คือความผิดนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นการละเมิดต่อหลักเสรีภาพในการอยู่ร่วมกันในสังคม กฎหมายคือเรื่องเกี่ยวกับเสรีภาพ เสรีภาพของบุคคลถือเป็นจุดเริ่มต้นที่จะต้องคำนึงถึงในการบัญญัติกฎหมาย กฎหมายควรจะเป็นไปเพื่อให้เกิดการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลให้มากที่สุด ซึ่งเสรีภาพนั้นจะต้องเป็นเสรีภาพที่ต้องไม่ขัดต่อเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย ซึ่งหมายถึงว่าการกระทำจะเป็นความผิดต่อเมื่อการกระทำนั้นกระทบโดยตรงต่อระบบเสรีภาพที่กำหนดไว้ในกฎหมาย กฎหมายอาญาจึงควรจำกัดตัวเองอยู่กับการคุ้มครอง “คุณค่าพื้นฐาน”⁴⁰ ของระเบียบสังคมเท่านั้น สิทธิที่กฎหมายอาญามุ่งคุ้มครอง คือ สิทธิของมนุษย์ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เฉพาะการกระทำที่เป็นการละเมิดคุณธรรมทางกฎหมายเท่านั้นจึงจะสมควรถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญา⁴¹

จะเห็นได้ว่าตามหลักคุณธรรมทางกฎหมาย การบัญญัติความผิดนั้นไม่ได้มีไว้เพียงเรื่องที่ก่ออันตรายเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการละเมิดต่อคุณธรรมทางกฎหมาย ซึ่งมีขอบเขตไปถึงการคุ้มครองเกียรติในเชิงสังคมด้วย ดังนั้นการกำหนดให้การกระทำของภิกษุเป็นความผิด ย่อมเป็นการคุ้มครองเกียรติของพุทธศาสนาให้สามารถคงความศักดิ์สิทธิ์และได้รับความเคารพศรัทธาเชื่อถือจากประชาชน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้แก่มนุษย์ปุถุชนในการพันทุกข์ต่อไป นอกจากนี้การกระทำความผิดของภิกษุยังเป็นการละเมิดเสรีภาพของประชาชนผู้เสียหาย อันเป็นการกระทบต่อระบบเสรีภาพที่กำหนดไว้ในกฎหมายอีกด้วย

⁴⁰ คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554) น.61.

⁴¹ R.A. Duff, Lindsay Farmer, S E Marshall, Massimo Renzo, and Victor Tadros, (eds.) The Boundaries of the Criminal Law, (New York : Oxford University Press, 2010), pp.244-252. อ้างถึงใน อรพินท์ นิรนาทกุล, “การกำหนดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษานโยบายทางอาญากรณีเสพและการครอบครองกัญชา,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น.30.

4. หลักเกณฑ์ของศาสตราจารย์ เฮอ์เบิร์ต แอล แพคเกอร์ (Herbert L. Packer) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษอาญา ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางไว้ 6 ประการ ดังนี้⁴²

(ก) หมู่ชนส่วนมากเห็นว่าการกระทำนั้น เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคมอย่างเห็นได้ชัด และมีอาจให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้นได้

(ข) ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญาแล้ว จะไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการต่างๆ

(ค) การปราบปรามการกระทำผิดทางอาญาจะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลงไป

(ง) หากกำหนดให้เป็นความผิดอาญาแล้ว จะสามารถใช้บังคับกฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

(จ) การกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดอาญา จะไม่ก่อให้เกิดภาระแก่กระบวนยุติธรรมทางอาญาจนเกินขีดความสามารถ ทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ

(ฉ) ไม่มีมาตรการควบคุมอย่างสมเหตุสมผลอื่น ๆ แล้ว นอกจากการใช้กฎหมายอาญากับกรณีที่เกิดขึ้น

ตามหลักเกณฑ์ของศาสตราจารย์ เฮอ์เบิร์ต แอล แพคเกอร์ (Herbert L. Packer) การกระทำความผิดของภิกษุ เป็นการกระทำที่หมู่ชนคนไทยส่วนมากเห็นว่ากระทบกระเทือนต่อสังคมไทยซึ่งเป็นเมืองพุทธอย่างเห็นได้ชัดและมีอาจให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้นได้ หากกำหนดให้การกระทำเหล่านั้นเป็นความผิดโดยเฉพาะก็ไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษต่างๆ เพราะการลงโทษแก่การกระทำความผิดเช่นนั้นย่อมเป็นการตอบแทนผลแห่งการกระทำที่ได้สัดส่วนกับการกระทำตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ทั้งยังเป็นการข่มขู่ยับยั้งมิให้ภิกษุรูปอื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่าง รวมถึงอาจเป็นการช่วยป้องกันกรณีบุคคลแอบอ้างเป็นภิกษุมากระทำความผิด เพราะเห็นว่ามีโทษที่รุนแรงกว่ากรณีบุคคลธรรมดากระทำอีกด้วย การปราบปรามการกระทำผิดเช่นนี้จะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่สังคม

⁴² สรุปความจาก Herbert L. Packer, *The Limits of the Criminal Sanction*, (California : Standford University Press, 1968), p.296 อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 30*, น.4-5.

เห็นว่าถูกต้องให้ปล่อยลงไป ทั้งไม่ก่อให้เกิดภาระแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจนเกินขีดความสามารถ เพราะในประมวลกฎหมายอาญาก็มีการกำหนดความผิดแก่การกระทำเหล่านั้นไว้อยู่แล้ว หากภิกษุกระทำความผิดก็จะได้รับโทษตามกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาอยู่แล้ว กรณีจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ที่จะต้องให้ผู้ต้องโทษจากการกำหนดความผิดนี้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด นอกจากนี้แม้จะมีพระวินัยเป็นตัวกำหนดความประพฤติของภิกษุอยู่ก่อนขั้นหนึ่งแล้ว แต่พระวินัยก็ไม่มีสภาพบังคับเพียงพอที่จะควบคุมมิให้เกิดการกระทำเช่นนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันทั่วถึง ดังผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 3

5. แนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์⁴³

นิติเศรษฐศาสตร์เป็นแนวคิดใหม่ที่น่าหลักพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายกฎหมาย โดยกำหนดให้รัฐเป็นผู้เล่นหนึ่งในสังคม และหากรัฐจะกำหนดความผิดอาญา รัฐจะต้องคำนึงถึง “ผลประโยชน์” และ “ต้นทุน” เช่นเดียวกับปัจเจกชนที่คำนึงถึงปัจจัยทั้งสองด้านเมื่อจะดำเนินกิจกรรมใด ๆ หากพิจารณาจากหลักเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์ การกำหนดว่าพฤติกรรมใดควรเป็นความผิดอาญาควรพิจารณาจากประโยชน์สังคมและต้นทุนของสังคมเป็นสำคัญ กล่าวคือ การกระทำใดที่ได้ประโยชน์สังคมมากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสังคม การกระทำนั้นไม่ควรเป็นความผิดอาญา ดังนั้น การกระทำที่สร้างความเสียหายต่อสังคมมากกว่าผลประโยชน์ที่สังคมได้รับ การกระทำนั้นจะถูกกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญา ดังนั้น แนวคิดนี้จะกำหนดให้รัฐเป็นผู้กำหนดความผิดทางอาญาเมื่อการกระทำนั้นสร้างต้นทุนให้มากกว่าประโยชน์สังคม และรัฐจะไม่กำหนดความผิดอาญาเมื่อการกระทำนั้นสร้างประโยชน์ให้กับสังคมมากกว่าต้นทุน

การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ของภิกษุก็เป็นการสร้างต้นทุนมากกว่าประโยชน์สังคมเช่นกัน เพราะการลักทรัพย์ ยักยอก หรือฉ้อโกง ย่อมทำให้สังคมไม่ได้ประโยชน์และเสียหายอย่างมากจากการกระทำนั้น และอาจทำให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างมากกว่ากรณีบุคคลธรรมดากระทำผิด ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรกำหนดเป็นความผิดโดยเฉพาะเช่นเดียวกัน ทั้งเมื่อพิจารณาถึงการกำหนดความผิดอาญาเทคนิค ก็ยิ่งส่งเสริมให้เห็นว่า แม้แต่ความผิดทางเทคนิคซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมเป็นส่วนใหญ่ ยังถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญา การกระทำที่เป็นความผิดในตัวเอง (Mala In Se) ก็ยิ่งต้องสมควรถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญา และควรเป็นความผิดเกี่ยวกับภิกษุโดยเฉพาะ

⁴³ ปกป้อง ศรีสนิท, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่* 25, น. 22-23.

(2.4) รูปแบบการบัญญัติกฎหมายอาญา

โดยทั่วไปจะมีเกณฑ์ที่ใช้ในการบัญญัติ 2 เกณฑ์ คือ 1. การบัญญัติกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของการกระทำ และ 2. การบัญญัติกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของผู้กระทำ การจะศึกษาว่าแต่ละบทบัญญัติในกฎหมายอาญานั้นมีการบัญญัติขึ้นมาอย่างไรก็จำเป็นต้องทราบว่ากฎหมายอาญาเหล่านั้นใช้เกณฑ์อย่างไรในการบัญญัติ ซึ่งทั้งสองเกณฑ์ดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้⁴⁴

1. การบัญญัติกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของการกระทำ

ในระบบของ “กฎหมายอาญาบนพื้นฐานของการกระทำ” การลงโทษจะผูกไว้โดยตรงกับการกระทำที่ผิดกฎหมายแต่การที่จะลงโทษสำหรับการกระทำนั้นได้หรือไม่ ย่อมจะต้องขึ้นอยู่กับว่าการลงโทษนั้นจะสามารถตำหนิผู้กระทำความผิด อันเนื่องมาจากการกระทำของเขานั้นได้หรือไม่ กล่าวคือ การลงโทษจะเป็นเรื่องของความชั่วของการกระทำ

2. การบัญญัติกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของผู้กระทำ

ในระบบของ “กฎหมายอาญาบนพื้นฐานของผู้กระทำ” นั้น การลงโทษย่อมขึ้นอยู่กับอันตรายของผู้กระทำความผิด ที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตของผู้กระทำความผิดนั้น หรือเชื่อมโยงกับความชั่วของการดำเนินชีวิตของผู้กระทำความผิดนั้น ในกรณีนี้ความสำคัญของการตำหนิได้หรือไม่ จะอยู่ที่ว่าผู้กระทำความผิดนั้นมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายที่เป็นอาชญากรหรือไม่

การบัญญัติกฎหมายบนพื้นฐานของผู้กระทำนั้น จะยึดถือเจตนาภายในใจของผู้กระทำเป็นหลักหากว่าการกระทำนั้นแม้ว่าคนทั่วไปจะเห็นว่าเป็นความผิดหรือตามกฎหมายจะถือว่าครบองค์ประกอบความผิดก็ตาม แต่หากว่าผู้กระทำไม่มีเจตนาที่ไม่ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาจะเห็นได้จากบทบัญญัติในเรื่องป้องกัน แม้การกระทำครบองค์ประกอบภายนอกและภายในก็ตามแต่ผู้กระทำมีเจตนาพิเศษเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือบุคคลอื่นต่อการกระทำอันละเมิดต่อกฎหมายที่ผู้อื่นกระทำต่อตน หากได้มีเจตนาที่จะกระทำบนพื้นฐานของความชั่วร้ายในจิตใจไม่ กรณีเช่นนี้กฎหมายจึงถือว่าผู้นั้นไม่มีความผิด

กฎหมายอาญาของไทยเราในปัจจุบันเป็น “กฎหมายอาญาบนพื้นฐานของการกระทำ” อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีกฎหมายก็บัญญัติโดยคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดด้วยและภายในกรอบของข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานนั้น กรณีก็จะทำให้ความผิดอาญานั้นมีลักษณะเป็น “กฎหมายอาญาบนพื้นฐานของผู้กระทำ” รวมอยู่ด้วย เช่น การประมวลกฎหมายอาญามาตรา 214

⁴⁴ คณิต ญ นคร, *อ่างแล้ว เจริญธรรม* ที่ 40, น.56-58.

วรรค 1 บัญญัติว่า “ผู้ใดประพฤตินเป็นปกติฐานะเป็นผู้จัดหาที่พำนัก ที่ซ่อนเร้นหรือที่ประชุมให้บุคคลซึ่งตนรู้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดที่บัญญัติไว้ในภาคสองนี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” คำว่าประพฤตินเป็นปกติฐานะแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่เป็นอันตรายของผู้กระทำความผิดฐานนี้ที่ผู้กระทำการดังกล่าวซ้ำๆกัน ความผิดฐานนี้จึงมีลักษณะเป็นกฎหมายอาญาของผู้กระทำรวมอยู่ด้วย เป็นต้น แม้ว่าในทางทฤษฎีการบัญญัติกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของผู้กระทำจะสามารถกระทำได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วการบัญญัติความผิดอาญาบนพื้นฐานของผู้กระทำโดยแท้จะมีความยุ่งยากเป็นอย่างยิ่ง กฎหมายอาญาของประเทศต่างๆจึงมักเป็นกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของการกระทำเป็นหลัก และกรณีใดที่จำเป็นจะต้องกล่าวถึงพฤติกรรมผู้กระทำผิด กฎหมายก็จะกล่าวไว้ โดยเฉพาะของความผิดฐานนั้น⁴⁵

เกณฑ์การบัญญัติกฎหมายอาญาทั้งสองประการดังกล่าว เมื่อเทียบเคียงกับกรณีตามพระวินัยจะเห็นได้ว่า หากใช้เกณฑ์การบัญญัติกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของการกระทำ แม้ภิกษุจะมีจิตใจที่ชั่วร้าย คิดถึงแต่สิ่งที่ผิดศีล ไม่อยู่ในธรรม แต่หากไม่มีการกระทำออกมาสู่ภายนอก หรือการกระทำนั้นไม่ถึงขั้นครบองค์ประกอบเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา ภิกษุก็ไม่มี ความผิด ในขณะที่หากใช้เกณฑ์การบัญญัติกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของผู้กระทำ แม้การกระทำของเหล่าภิกษุจะไม่ถึงขั้นเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา แต่หากเป็นการกระทำที่ล่อแหลมหรือน่าจะเป็นความผิด เมื่อพบเห็นแล้วเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ ถ้าภิกษุมีเจตนาเพื่อประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลในการกระทำ ภิกษุเหล่านั้นย่อมมีความผิด แต่ถ้าไม่มีเจตนาในการกระทำและได้กระทำไปด้วยใจบริสุทธิ์ การกระทำนั้นก็ย่อมไม่มีความผิด เช่นเมื่อภิกษุเห็นหญิงกำลังจะจมน้ำจึงลงไปช่วยชีวิตหรือเอื้อมมือให้จับโดยมีเจตนาที่จะช่วยชีวิตมนุษย์เท่านั้นย่อมไม่ต้องอาบัติเพราะไม่มีเจตนาในสัมผัส⁴⁶

เช่นนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่าในการบัญญัติกฎหมายอาญาควรมีการพิจารณาถึงสถานะของผู้กระทำความผิดด้วยเป็นสำคัญ หากผู้กระทำความผิดใช้สถานะของตนเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด การบัญญัติกฎหมายอาญาก็ควรบัญญัติบนพื้นฐานของผู้กระทำด้วย เช่นในกรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐกระทำความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน จะเห็นได้ว่าถ้าผู้กระทำนั้นมีใช่เจ้าพนักงานผู้นั้นก็ไม่ต้องรับผิดจากการกระทำความผิดฐานนี้ เนื่องจากผู้กระทำมิได้มีฐานะพิเศษเช่นเดียวกับเจ้าพนักงาน ซึ่งผู้ที่เป็นเจ้าพนักงานย่อมมีอำนาจหน้าที่และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนเพราะตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ

⁴⁵ เพิ่งอ้าง.

⁴⁶ เพิ่งอ้าง, น.11.

ทั้งยังอาจใช้อำนาจหน้าที่ทำผิดกฎหมายโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ที่ตนดำรงอยู่ ฉะนั้นเมื่อสถานะของบุคคลสามารถสร้างความไว้วางใจได้ การมีสถานะหรือตำแหน่งหน้าที่ก็สามารถสร้างความผิดที่ไม่น่าเชื่อถือได้ด้วยเช่นกันโดยอาศัยฐานะและความไว้วางใจปกปิดไว้ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นภิกษุซึ่งได้รับความเคารพนับถือและไว้วางใจยิ่งกว่าเจ้าพนักงานนั้น ก็น่าที่จะมีการบัญญัติกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของผู้กระทำเพื่อกำหนดความผิดแก่ภิกษุที่กระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์ได้เช่นเดียวกัน เพื่อให้กฎหมายอาญาสามารถคุ้มครองและควบคุมการกระทำของภิกษุได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

2.2.2.2 วัตถุประสงค์ในการลงโทษและประเภทของโทษตามกฎหมายอาญา

“โทษ” ตามกฎหมายอาญา หมายถึง ความประทุษร้าย บาบ ชั่ว ผลแห่งความผิดที่ต้องรับ ทัณฑ์กรรม ทำนองเดียวกับความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ที่ให้ความหมายว่า โทษ หมายถึง ความไม่ดี ความชั่ว ผลแห่งความผิดที่ต้องรับ พจนานุกรมเว็บสเตอร์ได้ให้ความหมายของคำว่า “โทษ” ไว้ว่าเป็นโทษที่กำหนดไว้ตามกฎหมายสำหรับอาชญากรรมหรือความเสียหายและทุกข์ทรมานที่ลงแก่ผู้กระทำความผิด หรือผลที่ไม่พึงปรารถนา ส่วนประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 ให้ความหมายของโทษไว้ว่า หมายถึงโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาเท่านั้น แม้บุคคลจะกระทำความผิด แต่ถ้าไม่ใช่ความผิดตามกฎหมายอาญาบัญญัติโทษไว้ ก็ไม่ถือว่าเป็นโทษตามกฎหมายอาญา ซึ่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 ได้บัญญัติโทษไว้ 5 ประการคือประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน⁴⁷

คำว่า “การลงโทษ” พจนานุกรมเว็บสเตอร์ได้ให้คำจำกัดความว่าหมายถึง การที่บุคคลได้รับความเจ็บปวดความสูญเสียหรือความทุกข์ทรมานอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งหมายถึง การลงทัณฑ์อาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิดสำหรับอาชญากรรม หรือความผิดที่กระทำขึ้น ศาสตราจารย์ เอ็ดวิน เอ็ช. ซัทเธอร์แลนด์ และ ศาสตราจารย์โดแนล อาร์. คริสซี่ (Edwin H. Sutherland & Donald R. Cressey) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าการลงโทษจะต้องกระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่ในสังคม โดยผู้มีอำนาจในสังคมนั้นและจะต้องก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานตามแบบและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยซัดแจ็ง ศาสตราจารย์ วอลเตอร์ ซี. เร็คเลสส์ (Walter C. Reckless) ได้ให้ความหมายพอสรุปได้ว่าการลงโทษนั้นเป็นเครื่องมือควบคุมสังคมอย่างหนึ่ง เพื่อให้บุคคลอยู่ในระเบียบ เพื่อรักษาสถานะเดิมเพื่อให้บุคคลประพฤติเป็นแบบเดียวกัน และจะต้องเป็นการแสดงอำนาจของสังคมหรือของรัฐเหนือบุคคล

⁴⁷ อำนวย ยัสโยธา, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 6*, น.99.

นั้น การลงโทษจะก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานหรือการสูญเสียสิทธิต่างๆ แก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายหรือข้อบังคับหรือกฎหมาย⁴⁸

(1) วัตถุประสงค์ในการลงโทษ

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญานั้น จากการศึกษาพบว่าโดยทั่วไปแล้ว ทฤษฎีการลงโทษที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันมีหลายประการ โดยผู้เขียนแบ่งออกเป็นการลงโทษโดยแท้ และการลงโทษโดยอ้อม ดังนี้ คือ

(1.1) การลงโทษโดยแท้

เป็นการลงโทษตาม “ทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory)” มีหลักดังนี้⁴⁹

ก. ผู้ซึ่งได้กระทำความผิดเท่านั้นที่จะถูกลงโทษเนื่องจากการลงโทษมีความประสงค์เพื่อแก้แค้นทดแทนกับความผิด การลงโทษจึงใช้กับผู้ได้กระทำความผิดเท่านั้น ดังนั้นเงื่อนไขของการลงโทษจึงต้องมีการกระทำความผิดนั้นขึ้นมาก่อน การกระทำความผิดนั้นจึงต้องถูกลงโทษ เพื่อให้สาสมกับความผิด จึงเห็นได้ว่าการกระทำความผิดเป็นเงื่อนไขจำเป็นของการลงโทษ บุคคลที่ไม่ได้กระทำความผิดเราจะลงโทษไม่ได้ ไม่ว่าลงโทษผู้นั้นไปแล้วจะได้รับประโยชน์เพียงใดก็ตาม ทั้งนี้เพราะเขาไม่มีความผิดอะไรที่จะไปทดแทนหรือลบล้าง

ข. ผู้กระทำความผิดทุกคนต้องถูกลงโทษโดยไม่มีข้อยกเว้น ทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนถือว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรักษาไว้ซึ่งหลักแห่งความยุติธรรม เนื่องจากว่าคนที่กระทำความผิดเป็นผู้ละเมิดกฎหมายแห่งความยุติธรรม เป็นคนที่สมควรจะได้รับการตอบแทนโดยการลงโทษ ดังนั้นผู้กระทำความผิดทุกคนจึงต้องถูกลงโทษ แม้ว่าการลงโทษนั้น จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ แก่สังคมเลยก็ตาม หรือลงโทษไปแล้วจะเกิดผลเสียขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายแห่งความยุติธรรม

ค. จำนวนโทษต้องพอเหมาะกับความผิดที่ได้กระทำไป เนื่องจากทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนมีความประสงค์ที่ลงโทษความผิดที่ได้กระทำไปให้สาสม ดังนั้นจำนวนโทษที่

⁴⁸ เพิ่งอ้าง.

⁴⁹ สหธน รัตนไพจิตร, “ความประสงค์ของการลงโทษทางอาญา : ศึกษาเฉพาะประเทศไทย สมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), น.32.

ใช้กับผู้กระทำผิดนั้นจึงต้องมีความหนักเบาพอเหมาะกับความผิดที่เขาได้กระทำลงไป ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับ Just Desert ทั้งนี้ความพอเหมาะนี้มี 2 แนวความคิดคือ

แนวความคิดแรกเห็นว่าจำนวนโทษต้องเท่าเทียมกับความผิด ได้แก่ความเห็นของ Kant คือ การลงโทษเพื่อให้สาสมต้องเท่าเทียมกับความผิดที่ได้กระทำ แต่อะไรคือขนาดของการลงโทษที่จะยึดเป็นมาตรฐาน กรณีนี้เราต้องนำหลักแห่งความเท่าเทียม (Principle of Equality) ซึ่งเปรียบเสมือนตาชั่งของความยุติธรรมที่ไม่ได้เอียงไปข้างใดข้างหนึ่งมาพิจารณา ความเลวที่คนคนหนึ่งกระทำต่ออีกคนหนึ่ง โดยไม่สมควรนั้น เป็นสิ่งที่เขาได้กระทำกับตัวของเขาเอง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ถ้าท่านให้ร้ายคนอื่น ท่านก็ให้ร้ายตัวเอง ถ้าท่านขโมยของของคนอื่น ท่านขโมยจากตัวเอง ถ้าท่านตีคนอื่น ท่านตีตัวเอง ถ้าท่านฆ่าผู้อื่น ท่านฆ่าตัวเอง สัดส่วนในการลงโทษจะต้องนำหลักการทดแทนมาใช้ (Principle of Retaliation) ซึ่งหมายความว่าทำอย่างไรจะได้ผลตอบแทนอย่างนั้น (Life as life) ในการพิจารณาจึงพิจารณาเฉพาะความผิดแต่ละรายว่าความผิดแต่ละอย่างนี้จะต้องได้รับการทดแทนเท่าใด⁵⁰

อีกแนวความคิดหนึ่งเห็นว่าจำนวนโทษต้องมีความสัมพันธ์กับความหนักเบาของความผิด กล่าวคือ ถือว่าการกระทำที่หนักพอกันควรได้รับโทษพอกัน ความผิดไม่เท่ากันโทษไม่ควรเท่ากัน การกระทำผิดที่ร้ายแรงกว่าควรถูกลงโทษมากกว่า บุคคลกลุ่มนี้ถือว่าการลงโทษที่ยุติธรรมนั้นไม่ได้หมายถึงการลงโทษที่เท่าเทียมจริง ๆ กับความผิดอย่างแท้จริงในทุกกรณี แต่เราสามารถรู้ได้ว่าการกระทำอย่างไรเราจึงจะลงโทษการกระทำผิดที่ร้ายแรงกว่าด้วยโทษมากกว่าได้

แนวความคิดตามทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนั้น มีบทบัญญัติที่แสดงถึงแนวความคิดตามทฤษฎีดังกล่าว ในประเทศไทย ได้แก่⁵¹ บทบัญญัติซึ่งให้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามขนาดเท่ากับผลของการกระทำ หรือตามความร้ายแรงของการกระทำ ทั้งนี้เนื่องจากการลงโทษมีความประสงค์เพื่อเป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนกับความผิดหรือความชั่วในจิตใจ ดังนั้นหากบุคคลใดกระทำความผิดน้อย มีความร้ายแรงในผลแห่งการกระทำน้อยกว่าปกติ หรือมีความชั่วน้อย ก็ต้องลงโทษ

⁵⁰ Immanuel Kant, “The Right of Punishing and of Pardoning in Freedom and Responsibility”, ed. Herbert Morris, (California : Stanford University Press, 1961, p. 503-504. อ้างถึงใน สหชน รัตน์ไพจิตร, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 49*, น.41-42

⁵¹ กาญจน์สุดา เอื้อหิ๊งศักดิ์, “มาตรการการลงโทษพระภิกษุสงฆ์ในกฎหมายอาญา : ศึกษากรณีความผิดเกี่ยวกับเพศ,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2553), น.14.

น้อยตามส่วน เช่น การกระทำผิดโดยป้องกัน จำเป็น หรือความไม่รู้ผิดชอบของผู้กระทำเนื่องจากเหตุต่าง ๆ

(1.2) การลงโทษโดยอ้อม

ได้แก่ การลงโทษตาม “ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) หรือบางครั้งเรียกว่า การลงโทษเพื่อป้องกัน (Preventive Theory)” การลงโทษตาม “ทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำผิด (incapacitation)” และการลงโทษตาม “ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Reformative Theory)” ซึ่งมีหลักดังต่อไปนี้

(1.2.1) ทฤษฎีลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) หรือ การลงโทษเพื่อป้องกัน (Preventive Theory) นั้นเป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่า การกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนที่ไม่เกรงกลัวกฎหมาย หรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ และมนุษย์มีเหตุผลและมีเจตจำนงเสรี (Free will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำในสิ่งใดก็ได้ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การกระทำผิดเกิดจากการเลือกกระทำของมนุษย์เอง การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำผิดก่อให้เกิดความเจ็บปวด และไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้ว เขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำผิดครั้งต่อไป ดังนั้น การลงโทษควรมีลักษณะเพื่อป้องกันสังคม โดยคำนึงถึงผลที่จะตามมามากกว่าการลงโทษเพื่อแก้แค้นที่เป็นการตอบโต้อย่างทันทีทันใด เพราะเมื่อผู้กระทำความผิดได้กระทำผิดขึ้นมาแล้ว ความเสียหายในอดีตย่อมไม่สามารถที่จะเยียวยาให้คืนดังเดิม แต่เราอาจใช้ประโยชน์จากการลงโทษเป็นการทำให้ขู่ให้กลัวโทษ หรือสร้างนิสัยและสอนศีลธรรมแก่ประชาชน เพื่อข่มขู่ยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำผิดขึ้นอีกในอนาคต การข่มขู่ยับยั้งอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประการคือ⁵²

1. การข่มขู่ยับยั้งเฉพาะราย (special deterrence) เพื่อให้มีผลต่อตัวผู้กระทำผิดเอง คือทำให้ผู้กระทำผิด ซึ่งถูกลงโทษมีความเข็ดหลาบ ไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก การ

⁵² สรุปความจาก พเยาว์ ศรีแสงทอง, การลงโทษและการแก้ไขผู้กระทำผิด (Punishment and Correction), อ้างไว้ เชิงอรรถที่ 53, น.47,60 และ กาญจน์สุดา เอื้อหยิ่งศักดิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 51, น.15.

ลงโทษจึงต้องมีความรุนแรงเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ให้รู้รสของความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ไตร่ตรองในการกระทำผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมา

2. การข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไป (general deterrence) เพื่อเป็นตัวอย่งแก่บุคคลทั่วไปในสังคม ให้คนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษ และเกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด เป็นการยับยั้งการกระทำผิดแบบเดียวกันมีให้คนทั่วไปเอาเยี่ยงอย่าง การลงโทษจึงต้องมีความรุนแรงและลงโทษให้เห็นอย่างสม่ำเสมอ จึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการยับยั้งการกระทำผิดของคนในสังคมได้อย่างแท้จริง

เพื่อให้การลงโทษตามทฤษฎีนี้มีผลเป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง หรือป้องกันการกระทำผิดได้จริง การลงโทษจึงต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

- ก. กำหนดให้มีปริมาณโทษที่เหมาะสม
- ข. มีความแน่นอนและความรวดเร็วในการลงโทษ
- ค. ใช้การลงโทษเป็นเครื่องมือให้คนอื่นกลัวโทษ

จะเห็นได้ว่า แนวความคิดของทฤษฎีนี้ไม่ได้คำนึงถึงแต่เพียงผลของการลงโทษต่อตัวผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ได้คำนึงถึงผลดีต่อประชาชนทั่วไปด้วย เช่น ถ้าพิจารณาในแง่ตัวผู้กระทำความผิดเองแม้ไม่จำเป็นต้องลงโทษ เพราะแม้ว่าไม่ลงโทษเขาก็คงไม่เป็นความผิดขึ้นอีก แต่เมื่อคำนึงถึงผลต่อประชาชนทั่วไปและผลกระทบต่อศีลธรรมในสังคมแล้ว อาจต้องมีการลงโทษเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างเพื่อป้องกันการเลียนแบบในการก่อการกระทำความผิด เป็นต้น

(1.2.2) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิด (incapacitation) มีหลักการว่า เมื่ออาชญากรถูกระงับไม่ให้กระทำความผิด อาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้น เช่น การจำคุก การเนรเทศ การตัดอวัยวะ หรือการประหารชีวิต วิธีการที่ใช้แพร่หลายในปัจจุบันคือ การจำคุก ซึ่งเป็นการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมชั่วคราว แต่อย่างไรก็ตาม การลงโทษด้วยวิธีการจำคุกอาจไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำความผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุด และเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำความผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากขึ้น เป็นผลจากการลงโทษที่เขาได้รับ⁵³

(1.2.3) ทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Reformative Theory) ได้รับอิทธิพลมาจากสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (positive school) ซึ่งเชื่อในเรื่องเจตจำนงกำหนด

⁵³ พยาว์ ศรีแสงทอง, การลงโทษและการแก้ไขผู้กระทำความผิด (Punishment and Correction), พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักส์, 2555), น.48.

(determinism) ว่าการกระทำของมนุษย์เป็นผลจากปัจจัยหลายอย่างรวมกัน มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ แต่ถูกกดดันหล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำความผิด⁵⁴ การที่มนุษย์แต่ละคนกระทำความผิดนั้น จึงเนื่องมาจากอุปนิสัยของผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์ภายนอก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การกระทำผิดกฎหมายเป็นผลเนื่องมาจากลักษณะของผู้กระทำผิดเป็นคนๆไป ประกอบกับความสัมพันธ์ในทางสังคมภายนอก⁵⁵ การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดและแก้ไขที่สาเหตุนั้น ความหนักเบาของการลงโทษขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะแก้ไขตนเอง⁵⁶ วิธีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงมีลักษณะหลากหลายเพื่อมุ่งแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคมได้เช่น⁵⁷

- ก. พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดประสบกับสิ่งที่ทำร้ายคุณลักษณะประจำตัวของเขา เช่น ไม่ให้มีการประจาน
- ข. พยายามหลีกเลี่ยงโทษจำคุกกระยะสั้นโดยหันมาใช้วิธีการอย่างอื่นแทน
- ค. การลงโทษต้องลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล
- ง. เมื่อผู้กระทำผิดได้รับการแก้ไขดีแล้วก็ไม่ต้องลงโทษต่อ
- จ. ให้มีการปรับปรุงผู้ต้องโทษระหว่างถูกคุมขัง

วิธีการทั้งหลายเหล่านี้สามารถนำวิธีการหนึ่งวิธีการใดหรือหลายๆวิธีมาใช้ร่วมกันได้

โดยสรุป แนวคิดทฤษฎีการลงโทษทั้งหลายนั้น เมื่อพิจารณาในแง่ของวัตถุประสงค์ของการลงโทษตามกฎหมายอาญาแล้ว ส่วนใหญ่มักมีจุดประสงค์ดังนี้ ประกอบด้วย⁵⁸

1. เพื่อทดแทนความผิด (retribution)

⁵⁴ เพิ่งอ้าง.

⁵⁵ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 21, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น.265-266.

⁵⁶ พเยาว์ ศรีแสงทอง, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 53, น.48.

⁵⁷ กาญจน์สุดา เอื้อหิ๊งศักดิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 51, น.17.

⁵⁸ C.M.V. Clarkson. (1998). H.M.Keating : Criminal Law Text and Materails. pp. 26-60. อ้างถึงใน กาญจน์สุดา เอื้อหิ๊งศักดิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 51, น.18.

- เพื่อแก้แค้น (vengeance)
 - ชดเชยความผิดหรือล้างบาป (expiation)
 - เพื่อมิให้ได้รับประโยชน์จากความผิดที่ทำ (desert)
 - เพื่อติเตียน ตำหนิ (censure or denunciation)
2. เพื่อข่มขู่ยับยั้ง หรือ ป้องกันมิให้กระทำความผิด (deterrence)
 - เพื่อข่มขู่ยับยั้งเฉพาะราย (special deterrence)
 - เพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไป (general deterrence)
 - เพื่อให้เป็นตัวอย่าง (educative deterrence)
 3. เพื่อตัดความสามารถในการกระทำความผิด (incapacitation)
 4. เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (rehabilitation)

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งถึงตัวผู้กระทำความผิดซึ่งอยู่ในเพศสมถนและได้กระทำความผิดในขณะที่อยู่ในสถาบันศาสนา การบัญญัติความผิดเฉพาะเกี่ยวกับภิกษุที่กระทำความผิดจึงเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ที่ควรบัญญัติกฎหมายลงโทษบุคคลเนื่องจากฐานนี้ได้ เนื่องจากภิกษุเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา การกระทำบางอย่างอาจไม่จำเป็นต้องมีการลงโทษเลยก็ได้ แต่เมื่อการกระทำความผิดนั้นพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้กระทำความผิด จึงจำเป็นต้องมีบทลงโทษเพื่อมิให้เอาเป็นเยี่ยงอย่าง และเพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสถาบันศาสนา อาจกล่าวได้อีกประการหนึ่งว่าที่จำเป็นต้องมีบทลงโทษพระภิกษุสงฆ์ก็เพื่อป้องกันศาสนาไม่ให้เสื่อมเสียและเพื่อศีลธรรมที่ดีงามในสังคมในอนาคตนั่นเอง⁵⁹

(2) ประเภทของโทษตามกฎหมายอาญา

ก่อนจะพิจารณาถึงประเภทของโทษตามกฎหมายอาญานั้น จำต้องเข้าใจถึงรูปแบบของการกำหนดโทษเสียก่อนว่าโทษทางอาญานั้นมีรูปแบบในการกำหนดอย่างไรบ้าง โดยรูปแบบของการกำหนดโทษ (Models of Criminal Sentencing)⁶⁰ แบ่งออกเป็น 3 ประการคือ

⁵⁹ กาญจนสุดา เอื้อยั้งศักดิ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 51*, น.18.

⁶⁰ เศรษฐชัย อันสมศรี, “ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำคุก,” (วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น. 23 อ้างถึงใน อติศักดิ์ ทิมมาศย์, “การใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดในประเทศไทย ศึกษาของศาลอุทธรณ์ภาค 1 กรณีขับรถในขณะเมาสุรา,” (งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานยุติธรรม, 2552), น.17-18.

1. รูปแบบการกำหนดโทษในทางนิติบัญญัติ (Legislatively fixed model)
เป็นการกำหนดโทษโดยฝ่ายนิติบัญญัติว่าการกระทำผิดฐานใดควรจะได้รับโทษอย่างไร และระยะเวลาเท่าใด ถือเป็นรูปแบบที่มีการใช้ดุลพินิจน้อยที่สุด

2. รูปแบบการกำหนดโทษในทางตุลาการ (Judicially fixed model)
เป็นการกำหนดโทษโดยผู้พิพากษาว่าจะตัดสินโทษผู้กระทำความผิดนั้นๆเท่าใด ให้อยู่ในช่วงระยะเวลาของโทษที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดขึ้น

3. รูปแบบกำหนดโทษในทางบริหาร (Administratively fixed model)
เป็นการกำหนดโทษโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารและเจ้าหน้าที่เรือนจำ โดยเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะเป็นผู้ตัดสินระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษจริง ในระหว่างที่ได้รับโทษตามที่ผู้พิพากษากำหนดอีกครั้งหนึ่ง เรียกอีกอย่างว่า “การบังคับโทษ”

ประเภทของโทษตามกฎหมายอาญานั้น อาจแยกออกตามรูปแบบของการลงโทษได้เป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ คือ⁶¹

1. การกำจัดออกจากหมู่คณะ

วิธีการนี้กระทำกันอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน สำหรับผู้กระทำความผิดที่ร้ายแรง โดยเป็นการกำจัดผู้กระทำความผิดให้ออกไปจากหมู่คณะหรือสังคม จะเป็นการชั่วคราวหรือถาวรก็ได้ วัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้ก็เพื่อจะแยกย้ายผู้กระทำความผิดออกไป เช่น การประหารชีวิต เนรเทศ ส่งไปอาณานิคม จำคุกและกักขัง

2. การทรมานกาย

เช่น การสักหน้า การตัดอวัยวะ การใส่โซ่ตรวน การโบยตี เป็นต้น ในสมัยก่อนเคยกำหนดให้การเขียนตีเป็นโทษตามกฎหมายทั้งในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามการลงโทษโดยทรมานกายได้ลดลงและเลิกไปในที่สุด เนื่องจากไม่มีผลในการปรับปรุงและยับยั้งผู้กระทำความผิดมิให้กระทำความผิดซ้ำและประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่เห็นด้วยกับวิธีทรมานกาย

3. การประจานทางสังคม

⁶¹ อติศักดิ์ ทิมมาศย์, “การใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดในประเทศไทย ศึกษาของศาลอุทธรณ์ภาค 1 กรณีขั้บรถในขณะเมาสุรา,” (งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานยุติธรรม, 2552), น.18-19.

เป็นการลงโทษเพื่อทำให้ผู้ถูกลงโทษเกิดความอับอายและเลิกกระทำความผิด เช่น บังคับให้ยืนบนช่อคา ประณามต่อสาธารณชน ถูกจำกัดสิทธิต่าง ๆ ถูกสั่งเพื่อตราหน้าว่าเป็นอาชญากร เป็นต้น

4. การสูญเสียทางการเงิน

เช่น การปรับ ริบทรัพย์สิน รวมถึงการใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วย

โทษตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยนั้นเป็นรูปแบบการกำหนดโทษในทางนิติบัญญัติ ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 ได้แบ่งประเภทของโทษออกได้เป็น 5 ประเภทเรียงจากสถานเบาไปสถานหนัก ได้แก่ ริบทรัพย์สิน ปรับ กักขัง จำคุก และประหารชีวิต ขึ้นอยู่กับระดับความร้ายแรงของการกระทำและสภาพของความผิด โดยศาลจะลงโทษได้ตามกรอบอัตราโทษที่กำหนดอยู่ในบทบัญญัติแต่ละมาตรา ซึ่งการจะลงโทษหนักหรือเบาจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในแต่ละคดี

สำหรับการศึกษานี้เป็นกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน โทษที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ โทษปรับ และโทษจำคุก ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการปรับ และการจำคุก พอสังเขป กล่าวคือ โทษปรับเป็นโทษที่ผู้กระทำความผิดต้องเสียค่าปรับให้แก่รัฐ ใช้กับความผิดเล็กน้อยๆ หรือความผิดลหุโทษ มีขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการใช้โทษจำคุกพร่ำเพรื่อ ที่ทำให้เรือนจำแออัดยัดเยียด ส่งผลให้การอบรมนิสัย จิตใจ และความประพฤตินักโทษกลับเป็นคนดี ทำได้ยากขึ้น ทั้งเป็นวิธีการที่ประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนโทษจำคุกมีวัตถุประสงค์เพื่อยับยั้งมิให้กระทำความผิด (deterrence) และตัดความสามารถในการกระทำความผิด (incapacitation)

ในการจะกำหนดให้ภิกษุรับโทษหนักกว่าบุคคลธรรมดา นั้น ไม่มีทฤษฎีที่กำหนดหลักการลงโทษเนื่องจากเหตุแห่งสถานะของผู้กระทำไว้อย่างชัดเจน ผู้เขียนจึงขอเสนอหลักการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษซึ่งเป็นรูปแบบการกำหนดในทางตุลาการมาเทียบเคียงเพื่อให้เห็นว่าการลงโทษแก่ผู้กระทำจะหนักหรือเบาขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยอะไรบ้าง เพราะการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษนั้นก็เป็นการพิจารณาว่าจะกำหนดขนาดของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำเท่าใดเช่นกัน เพียงแต่มีกรอบอัตราโทษตามกฎหมายกำหนดไว้ อย่างไรก็ตามการที่ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดโทษทางอาญาของประเทศไทยนี้ ฝ่ายนิติบัญญัติไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษไว้ว่าศาลต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหรือเงื่อนไข

หรือหลักเกณฑ์ใด เพื่อให้ศาลนำมาใช้เป็นดุลพินิจในการกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจน จึงต้องศึกษาถึงแนวคิดในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษในประเทศไทย ซึ่งสรุปได้ดังนี้⁶²

ในปัจจุบันทั้งความเห็นของนักวิชาการหรือความเห็นศาล ล้วนกำหนดการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษเป็นไปในทำนองเดียวกัน ประกอบด้วยหลักการหลายประการ ซึ่งอาจพอสรุปได้เป็นข้อ ๆ ได้แก่⁶³ (1) การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษต้องคำนึงถึงทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษ⁶⁴ (2) การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษต้องเป็นกลางปราศจากอคติใดๆ⁶⁵ (3) การกำหนดโทษต้องเป็นไปตามอัตราโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย⁶⁶ (4) การกำหนดโทษต้องอยู่ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน⁶⁷ (5) การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงต่างๆในคดี เช่น สภาพและพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด ลักษณะของผู้กระทำความผิด ลักษณะของผู้ถูกทำร้าย ประโยชน์ของรัฐ ผลของการกระทำความผิด ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น สาเหตุแห่งการกระทำความผิด เป็นต้น⁶⁸ โดยในการศึกษานี้ผู้เขียนขอยกหลักในข้อ 5 มากล่าว เนื่องจากเป็นการกำหนดโทษโดยมีการคำนึงถึงลักษณะของตัวผู้กระทำความผิด สอดคล้องกับการกำหนดโทษแก่สถานะของภิกษุมากที่สุด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

⁶² เกียรติภูมิ แสงศศิธร, “กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญา : เปรียบเทียบของไทยกับต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), น.71-74. อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, *อ้าวไว้ เชิงอรรถที่ 63*, น.40-41.

⁶³ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, “การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ,” (รายงานการวิจัย กลุ่มวิจัยและพัฒนา (สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์) สำนักวิชาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548), น. 41.

⁶⁴ วิชา มหาคุณ, ผู้พิพากษาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ, น.55-59 อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 63*, น.41.

⁶⁵ เพิ่งอ้าว.

⁶⁶ เพิ่งอ้าว, น.42.

⁶⁷ เพิ่งอ้าว.

⁶⁸ เพิ่งอ้าว.

หลักการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในคดีนี้
ข้อเท็จจริงต่างๆในคดีที่ควรคำนึงถึงในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษที่สำคัญ ได้แก่⁶⁹

ก. ลักษณะของผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำ
ผิด

ข. ประโยชน์ของรัฐหรือสาธารณชน⁷⁰ เนื่องจากกฎหมายอาญาเป็น
บทบัญญัติที่กำหนดไว้เพื่อความสงบเรียบร้อยของรัฐ หรือก็คือเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน เมื่อความ
ประสงค์หรือหัวใจของกฎหมายอาญามีเช่นนี้ จึงควรกำหนดโทษจำเลยให้เหมาะสมกับความประสงค์ของ
กฎหมาย และเพื่อให้เป็นไปเช่นนั้นก็ควรคำนึงถึง

- สถานที่กระทำความผิด
- เวลากระทำความผิด
- ผลของการกระทำความผิด มีผลร้ายประการใด⁷¹
- การกระทำความผิดนั้นกระทบกระเทือนต่อผู้เสียหายหรือรัฐเพียงใด
- การคำนึงถึงภัยอันอาจเกิดขึ้น⁷²

ในการกระทำความผิดของภิกษุ ก็ทำให้กระทบต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชน
เป็นวงกว้าง เป็นผลเสียต่อรัฐซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกัน รัฐจึงควรที่จะเข้ามาป้องกัน
ผลประโยชน์ของพุทธศาสนิกชนเช่นเดียวกัน หากปล่อยให้ศาสนาเผชิญกับวิกฤติศรัทธาครั้งใหญ่ก็ย่อมไม่
มีผู้นำทางจิตวิญญาณให้แก่ประชาชนของรัฐที่จะดำรงตนเป็นคนดีมีศีลธรรมอีกต่อไป ส่งผลต่อระบบ
จริยธรรมของสังคมไทยต่อไป

⁶⁹ เศรษฐชัย อันสมศรี, ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำคุก, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น.84-87.

⁷⁰ สรรเสริญ ไกรจิตติ, ดุลพินิจในการกำหนดโทษ, " ดุลพินิจ, เล่มที่ 27 (มกราคม-
กุมภาพันธ์ 2523) : น.31.

⁷¹ หยุต แสงอุทัย, "การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา," ดุลพินิจ,
เล่มที่ 7-8, (2505) : น.931.

⁷² ดลนภัส ดิษฐสี, "มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดเหตุจูงใจในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น
โดยเจตนา," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย, 2557), น.49-50.

จากอดีตถึงปัจจุบันจะพบว่ามีการนำคุณลักษณะของผู้กระทำความผิด
พิจารณาในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด ส่วนหลักเกณฑ์ที่ศาลไทยมักจะนำมาใช้ คือ การ
พิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำความผิด และความน่าตำหนิของผู้กระทำความผิด⁷³ ตามที่มีคำ
พิพากษาศาลฎีกาวางแนวเป็นบรรทัดฐานไว้ กล่าวคือ ศาลมักจะพิจารณาจากพฤติการณ์ความรุนแรงที่
ผู้กระทำความผิดได้กระทำให้ขึ้น และผลกระทบที่เกิดจากการกระทำนั้นว่าก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง
หรือไม่

ในขณะที่ต่างประเทศ มีการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจไว้อย่าง
หลากหลาย เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา⁷⁴ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษไว้เป็นกฎหมาย โดย
จะคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ 2 มิติ คือ ระดับความรุนแรงของการกระทำความผิด และภูมิหลังหรือประวัติ
อาชญากรของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาประกอบกัน กล่าวคือ ถ้ามีการกระทำความผิดที่ร้ายแรงมาก
และผู้กระทำความผิดมีประวัติการทำความผิดซ้ำซากโทษก็ยิ่งสูง แต่ถ้ามีการกระทำความผิดที่ร้ายแรงน้อยและ
ผู้กระทำความผิดมีประวัติการกระทำความผิดน้อยโทษก็ยิ่งต่ำ

ในประเทศอังกฤษ ศาลจะพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิด
(Offender's Culpability) การป้องกันไม่ให้มีการกระทำความผิดขึ้นอีก (Deterrence) และการปรับปรุง
แก้ไขผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) โดยอาศัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลย และ
รายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดี เช่น ความร้ายแรงของความผิดที่เกิดขึ้น ผลกระทบต่อประโยชน์
สาธารณะ มาประกอบการพิจารณาด้วย นอกจากนี้ยังใช้บัญชีระดับอัตราโทษเป็นหลักเกณฑ์ในการ
กำหนดโทษด้วย

ในประเทศเยอรมนี ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษไว้เป็นกฎหมาย⁷⁵
โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ได้รับมาในระหว่างดำเนินคดี ซึ่งศาลจะต้องค้นหาความจริงให้ได้มากที่สุด

⁷³ อัญชลี รัตรี, “การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษทางอาญา,” (สารนิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตร
มหาบัณฑิต สาขากระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
2555), น.12.

⁷⁴ คูประมวลกฎหมายอาญาสหรัฐอเมริกา ค.ศ.1988 (United States Code) มาตรา
3553

⁷⁵ คูประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ค.ศ. 1987 มาตรา 46 : เรื่องการกำหนดโทษ

และข้อเท็จจริงที่ได้พิจารณาจากความเห็นของพนักงานอัยการและนายจำเลย ซึ่งจะต้องประกอบด้วย ข้อเท็จจริงส่วนดีและส่วนที่เป็นโทษต่อจำเลย รวมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ⁷⁶

โดยสรุปแล้ว ต่างประเทศมักจะใช้การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ โดยมีพื้นฐานมาจาก **หลักของความน่าตำหนิ (Schuldprinzip)** โดยจะพิจารณาว่าการกระทำความผิดได้ทำให้ระเบียบของกฎหมาย (die Rechtsordnung) เสียหายมากน้อยเพียงใด ซึ่งระเบียบของกฎหมายจะเสียหายมากน้อยเพียงใดนั้น แนวคำพิพากษาของศาลได้วางแนวไว้ว่า “พื้นฐานในการกำหนดโทษคือ ความรุนแรงของการกระทำความผิดที่มีผลกระทบต่อระเบียบกฎหมายที่ถูกละเมิด และระดับของความน่าตำหนิในทางส่วนตัวของผู้กระทำความผิด” ประเด็นทั้งสองนี้เป็นสิ่งที่ผู้พิพากษาจะต้องคำนึงถึง และใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักเพื่อที่จะกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมแก่ความน่าตำหนิ และเป็นการกำหนดโทษที่เป็นธรรม⁷⁷

ความน่าตำหนิได้หรือไม่นั้นจะนำ “คุณลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำความผิด” มาพิจารณาด้วย ซึ่งจะพิจารณาเฉพาะคุณลักษณะส่วนตัวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเท่านั้น โดยมีหลักสำคัญ 2 ประการคือ

ประการแรก พิจารณาถึง **ลักษณะส่วนตัวและฐานะของผู้กระทำความผิด** แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวจะต้องถูกพิจารณาด้วยความระมัดระวัง เพราะไม่มีข้อเท็จจริงในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษใดที่จะมีความแตกต่างกันมากเท่ากับข้อเท็จจริงดังกล่าว ลักษณะส่วนตัวที่จะถูกนำมาพิจารณา เช่น สถานภาพ การสมรส ความสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจ ตำแหน่งหน้าที่การงาน และฐานะในสังคม สภาพของที่อยู่อาศัย และความรู้สึกที่จะมีต่อการลงโทษของผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตาม **ฐานะทางสังคมที่สูงขึ้นของผู้กระทำความผิดจะเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้นก็ต่อเมื่อการกระทำความผิดดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่กับการที่ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้เป็นพิเศษ (ไม่มีกฎหมายอาญาสำหรับคนดัง)**⁷⁸

⁷⁶ ศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์ และคณะ, การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม, (รายงานการอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ), 2549, น.8-10.

⁷⁷ Vgl. Franke, อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 63*, น. 29.

⁷⁸ *เพ็งอ้าง*, น. 34.

ประการที่สอง จะพิจารณาถึง คุณลักษณะเฉพาะของผู้กระทำผิด เช่น บ้านของพ่อแม่ การอบรมสั่งสอน ระดับการศึกษาอาชีพ การคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น สภาพร่างกาย ระดับสติปัญญา สถานที่ทำงาน และรายได้ที่แน่นอน สถานภาพการสมรส หน้าที่ที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูจะมีผลต่อการลงโทษ ลักษณะต่างๆเหล่านี้จะถูกนำมาพิจารณาเพื่อให้สามารถคาดการณ์ถึงผลของการลงโทษที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้กระทำผิดในการใช้ชีวิตในสังคมในอนาคต รวมทั้งการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำผิดกลับไปกระทำผิดอีกในอนาคต จะมีผลต่อการเลือกระหว่างโทษจำคุกและโทษปรับ ระยะเวลาของการลงโทษ จำคุก จำนวนเงินของโทษปรับ การรอการลงโทษ⁷⁹

สำหรับความเป็นภิกษุ นั้น ผู้เขียนเห็นว่าสอดคล้องกับการพิจารณาในฐานะของผู้กระทำผิดในประการแรก โดยสถานะของภิกษุ นั้นนับว่าเป็นฐานะทางสังคมที่สูงขึ้นของผู้กระทำผิด สามารถอาศัยสถานะเป็นเครื่องมือในการกระทำผิดได้ การพิจารณาโทษที่จะลงแก่ภิกษุ จึงควรคำนึงถึงสถานภาพที่ภิกษุ ดำรงอยู่ในสังคมไทยด้วย แม้จากหลักการดังกล่าวการที่บุคคลมีฐานะที่สูงขึ้นหรือเป็นคนดังจะไม่เพียงพอในการกำหนดให้ผู้นั้นได้รับโทษหนักขึ้นก็ตาม แต่การเป็นภิกษุ นั้นต่างจากการเป็นคนดัง เพราะภิกษุ ไม่ใช่ผู้มีชื่อเสียงโด่งดังในสังคมไทยเสมอไป ภิกษุ โดยแท้นั้นควรจะมีปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อมุ่งสู่หนทางแห่งการหลุดพ้นมากกว่าการปรากฏตัวมีชื่อเสียงในสาธารณะ และด้วยบริบทของสังคมไทยภิกษุ ก็ได้รับการนับถือว่าเป็นผู้มีศีลสูงส่งกว่าคนธรรมดา ทั้งยังถูกกำหนดหน้าที่ที่ควรปฏิบัติไว้ตามพระวินัย เมื่อภิกษุ กระทำผิดหน้าที่นั้นและกระทำการอันฝ่าฝืนต่อกฎหมายของบ้านเมืองอีก จึงควรเป็นเหตุให้ภิกษุ ผู้กระทำผิดนั้นได้รับโทษหนักขึ้น เพราะการกระทำ ความผิดดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่กับการที่ภิกษุ นั้นอยู่ในสมณเพศ ถือได้ว่าเป็นการกระทำในขณะที่มีหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้เป็นพิเศษ ซึ่งการกระทำความผิดของภิกษุ ย่อมทำให้พุทธศาสนามัวหมองและเกิดความเสียหายเป็นวงกว้างมากกว่าคนปกติเป็นผู้กระทำ

⁷⁹ เฝิงอั้ง, น. 35.

2.3 แนวคิดในการกำหนดให้ภิกษุที่กระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินต้องรับโทษหนักขึ้น

2.3.1 สภาพปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุไทยในปัจจุบัน

ในปัจจุบันพบว่ามีกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุปรากฏตามสื่อออนไลน์และแหล่งข้อมูลต่างๆดังนี้

2.3.1.1 กรณีที่เข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

(1) ลักทรัพย์

ได้แก่ กรณีตามข่าวดังต่อไปนี้

- ‘พระ’ ลักทรัพย์ในวัดรวมมูลค่านับแสนบาท ขึ้นรถปิกอัพหนีลอยนวล เป็นอุทาหรณ์ที่รับคนมาบวชโดยไม่เช็กประวัติเนื่องจากเกรงใจญาติโยมที่เอามาฝาก⁸⁰
- พระภิกษุเมฆาหนัก! ขโมยแท็กซีจอดติดเครื่อง จับได้นำตัวสึก แจ้งลักทรัพย์⁸¹
- ตำรวจโพนพิสัย บุกรวบพระลูกวัด หลังใช้เด็กวัยเพียง 13-16 ปี ตระเวนลักทรัพย์ตามบ้านเรือนชาวบ้าน⁸²

(2) ยักยอก

ได้แก่ กรณียักยอกทรัพย์สินวัดดังแห่งหนึ่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ยื่นฟ้องภิกษุท่านหนึ่งและลูกศิษย์คนสนิท เป็นจำเลยที่ 1-2 ในความผิดฐานเป็นเจ้าของพนักงานและสนับสนุนเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ จัดการหรือรักษาทรัพย์สินใดเปียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือผู้อื่นโดยทุจริต และเป็นเจ้าพนักงานและสนับสนุนเจ้าพนักงาน

⁸⁰ ไทยรัฐออนไลน์, “เจ้าอาวาสโพสต์เฟซบุ๊ก แฉ ‘พระ’ ลักทรัพย์ในวัดค่านับแสน,” นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2557 เวลา 21:15 น., <http://www.thairath.co.th/content/457481> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2559).

⁸¹ ไทยรัฐออนไลน์, “พระภิกษุเมฆาหนัก! ขโมยแท็กซีจอดติดเครื่อง จับได้นำตัวสึก แจ้งลักทรัพย์,” นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2559 เวลา 21:42 น., <http://www.thairath.co.th/content/568539> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2559).

⁸² ไอเอ็นเอ็นนิวส์, “ตร.โพนพิสัยรวบพระลูกวัดใช้เด็กลักทรัพย์,” นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2557 เวลา 21:54 น., <http://news.sanook.com/1471181/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2559).

ปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต และโดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นต่อศาลอาญา โดยมีพฤติการณ์ในคดีเป็นการร่วมกันยกยกทรัพย์และเงินบริจาคของวัดเป็นจำนวนหลายร้อยล้านบาท ซึ่งต่อมาพนักงานอัยการ ฯ ได้ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาล มีเนื้อหาในคำร้องสรุปได้ว่า “...ตามที่โจทก์ยื่นฟ้องว่าจำเลยทั้งสองกับพวกร่วมกันกระทำความผิด โจทก์ขอเรียนว่าการดำเนินคดีนี้ สืบเนื่องมาจากจำเลยที่ 1 กับพวกไม่ปฏิบัติตามพระลิขิตของสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ที่มีความว่า บิดเบือนพระพุทธธรรมคำสั่งสอนโดยกล่าวหาว่าพระไตรปิฎกบกพร่อง เป็นการทำให้ภิกษุที่หลงเชื่อคำสั่งสอนบิดเบือนแตกแยกออกไปกลายเป็นสองฝ่าย มีความเข้าใจและเชื่อถือพระพุทธศาสนาในทางตรงกันข้าม เป็นการทำลายพระพุทธศาสนาทำให้ภิกษุแตกแยก เป็นอนันตริยกรรม (กรรมหนัก) มีโทษทั้งปัจจุบันและอนาคตที่หนัก ส่วนที่มีใช้เป็นการลงโทษแต่เป็นการทำที่ถูกต้องคือ ต้องมอบสมบัติทั้งหมดที่เกิดขึ้น ในขณะที่เป็นพระให้แก่วัดทันที หากมิใช่มีเจตนาถือเอาสมบัติของวัดเป็นของตนจริง ๆ แต่เมื่อถึงอย่างไรก็ไม่ยอมมอบคืนสมบัติทั้งหมดที่เกิดขึ้นในขณะที่เป็นพระคืนให้แก่วัดก็แสดงชัดแจ้งว่า ต้องอาบัติ ปาราชิก ต้องพ้นจากความเป็นสมณะโดยอัตโนมัติ ต้องถูกจัดการอย่างเด็ดขาดเช่นเดียวกับผู้ไม่ใช่พระ ปลอมเป็นพระ ด้วยการนำผ้ากาสาหวัดไปครองทำความเศร้าหมองเสื่อมเสียให้เกิดแก่สงฆ์ให้พระพุทธศาสนา... บัดนี้ ข้อเท็จจริงในการเผยแพร่คำสั่งสอนปรากฏว่า ในปัจจุบันจำเลยที่ 1 กับพวก ได้เผยแพร่พระพุทธศาสนาตรงตามพระไตรปิฎก และนโยบายของคณะสงฆ์ด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้เป็นที่ยอมรับทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งได้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือกิจการของศาสนาทั้งของคณะสงฆ์ ภาครัฐ และเอกชนจำนวนมาก สำหรับในด้านทรัพย์สินนั้น ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 กับพวกได้มอบทรัพย์สินทั้งหมดคืนให้แก่วัด การกระทำดังกล่าวของจำเลยที่ 1 กับพวก จึงเป็นการปฏิบัติตามพระลิขิตของสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ครบถ้วนทุกประการแล้ว ประกอบกับขณะนี้บ้านเมืองต้องร่วมกันสร้างความสามัคคีของคนในชาติทุกหมู่เหล่าเห็นว่า หากดำเนินคดีจำเลยทั้งสองต่อไป อาจก่อให้เกิดความแตกแยกในศาสนจักรโดยเฉพาะพระภิกษุ สามเณรและประชาชนทั้งในและต่างประเทศที่นับถือศาสนาพุทธ และไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน อัยการสูงสุดจึงมีคำสั่งให้ถอนคดีนี้ ดังนั้น โจทก์จึงขอถอนฟ้องจำเลยทั้งสองในคดีนี้ทุกข้อกล่าวหาขอศาลโปรดอนุญาต” ศาลได้สอบถามว่าจำเลยทั้งสองจะคัดค้านหรือไม่ จำเลยทั้งสองแถลงว่า ไม่คัดค้านพิเคราะห์แล้วเห็นว่า โจทก์ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องจำเลยทั้งสองก่อนศาลมีคำพิพากษา เมื่อจำเลยทั้งสองคนไม่คัดค้านที่โจทก์ถอนฟ้องจึงมีเหตุอันสมควรที่ศาลจะอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องจำเลยทั้งสองได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ม.35 ศาลจึงอนุญาตให้ถอนฟ้องจำเลยทั้งสอง และจำหน่ายคดีของโจทก์ออกจากสารบบความของศาลอาญาแล้ว นอกจากนี้ยังมี

คดียกยกทรัพย์ที่ลูกศิษย์คนสนิทถูกกล่าวหาว่าร่วมกันเบียดบังเงินวัดหลายสิบล้านไปซื้อที่ดิน ที่รอกการ
สิ่งคดีในชั้นอัยการอีก 2 สำนวนอีกด้วย⁸³

(3) ฉ้อโกง

เช่น กรณีตามข่าวดังต่อไปนี้

- อีกแล้ว! รวบพระดังโกงเงินนักธุรกิจกว่า 1 ล้านบาท

เจ้าอาวาสวัดแห่งหนึ่งถูกตำรวจตามจับตัวได้ที่จ.สกลนคร ตามหมายจับศาลนครพนมคดีฉ้อโกง หลังพระดังหลบหนีคดีนับ 2 ปี เหตุหลอกนักธุรกิจเมืองชลบุรีโอนเงินกว่าล้านบาท มาสร้างพระในวัดที่ อ.เรณูนคร จ.นครพนม โดยใช้อุบายหลอกขายพระทองคำให้ เพื่อที่จะนำเงินไปสร้างพระในวัด กระทั่งนักธุรกิจหลงเชื่อ จึงโอนเงินเข้าบัญชีให้ประมาณ 1 ล้านบาท แต่กลับไม่ได้รับพระทองคำตามที่ตกลง ทั้งไม่มีการก่อสร้างพระตามที่ตกลง และเมื่อทวงถามก็ปฏิเสธมาหลายครั้ง ขณะที่ผู้เสียหายวอนประชาชนอย่าหลงเชื่อพระรูปนี้ เจ้าหน้าที่หน่วยงานด้านศาสนาเอาผิดทางวินัยสงฆ์⁸⁴

2.3.1.2 กรณีที่ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นบางกรณี แม้จะเป็นพฤติกรรมของภิกษุที่ไม่เหมาะสม แต่ก็ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งจากการศึกษาผู้เขียนขอหยิบยกกรณีที่เกิดขึ้นบ่อยในปัจจุบันมาเป็นตัวอย่าง ได้แก่

(1) การเรียกรไ้บริจาคเงินทำบุญ

การเรียกรไ้ที่ไม่เหมาะสม เช่น การเรียกรไ้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการเรียกรไ้ปัจจัยโดยไม่สมเหตุสมผล ซึ่งตามทีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พ.ศ.) ได้มีการสำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพระภิกษุสามเณรในรอบปีต่างๆที่ผ่านมา เกี่ยวกับพระภิกษุสามเณรที่มีอาจารย์ไม่สมควรแก่

⁸³ อิศรา นิวส์, <http://www.isranews.org/...html?pop=1&tmpl=component&print=1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

⁸⁴ ASTV ผู้จัดการออนไลน์, “อีกแล้ว! รวบพระดังโกงเงินนักธุรกิจกว่า 1 ล้านบาท” นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2556 เวลา 19:19 น., <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9560000121681> (สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2559).

สมณวิสัย จะพบว่ามีสถิติการเรียไรปัจจัยของภิกษุจากชาวบ้านตามพื้นที่ต่าง ๆ เรื่อยมาทุกปี⁸⁵ ยกตัวอย่างกรณีที่ปรากฏเป็นข่าว เช่น

- หลอกว่าให้เงินแล้วจะได้บุญ เช่น กรณีของพุทธศาสนิกชนท่านหนึ่งที่ได้กล่าวอ้างเกี่ยวกับเรื่องที่เคยถูกภิกษุโก่งว่า ตนถูกเจ้าอาวาสวัดตั้งมาขอใช้เครดิตซื้อสไปทาวด์ อ้างว่าทำแล้วได้บุญ แต่พองานเสร็จท่านไม่จ่ายเงินตามนัด โทรศัพท์ไปก็ไม่รับสาย ถ้ารับก็เลื่อนนัดไปเรื่อย

- พุดจาโนมน้าวให้ผู้เสียหายส่งมอบสินค้าให้นำมาทำบุญ แต่สุดท้ายก็ไม่ชำระหนี้ ซึ่งเป็นการผิดสัญญาทางแพ่ง เช่น กรณีของพุทธศาสนิกชนอีกท่านหนึ่งที่ได้กล่าวอ้างว่า ตนประกอบอาชีพสังฆภัณฑ์ รับทำวัตถุมงคล ต่อมาได้มีเจ้าอาวาสท่านหนึ่งในวัดจังหวัดชุมพร ขอนำของไปลงให้วัดก่อนที่จะมีงานประจำปี และจะตกลงเรื่องการชำระเงินให้หลังงานวัดจบ ซึ่งพุทธศาสนิกชนท่านนี้เห็นว่าเจ้าอาวาสเป็นถึงเจ้าคณะตำบล และระหว่างงานก็มีการคุยกับกรรมการวัดเรียบร้อย โดยกรรมการวัดรับรู้มีบิลของและบิลกำหนดราคาของ ซึ่งส่งให้ทั้งเจ้าอาวาสและกรรมการวัดรับทราบ จึงยินยอมส่งมอบสังฆภัณฑ์ให้ไปใช้ในงานก่อน คิดเป็นเงินหลักล้าน ต่อมาเจ้าอาวาสไม่ยอมชำระเงินและกรรมการวัดก็ปิดความรับผิดชอบ

จะเห็นได้ว่ากรณีเหล่านี้ ภิกษุจะมีการพุดจาโนมน้าวให้ผู้เสียหายส่งมอบทรัพย์สินให้ แต่การกระทำนั้นไม่ถึงขั้นเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากข้อเท็จจริงที่นำมาใช้หลอกลวงหรือพุดจาโนมนำนั้นไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงหรือความเท็จ แต่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนได้เป็นจำนวนมาก เพราะสถานะของภิกษุย่อมทำให้ประชาชนผู้เชื่อถือศรัทธายินดีมอบทรัพย์สินให้มากกว่าการเรียไรที่กระทำโดยบุคคลธรรมดา ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากการที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยมีความเชื่อว่าการทำบุญบริจาคทรัพย์สินกับภิกษุซึ่งเป็นผู้มีศีลสูงกว่าตนนั้นจะทำให้ตนได้บุญมากกว่าการทำบุญกับบุคคลผู้มีศีลเสมอกันหรือต่ำกว่า เช่นนี้จึงเป็นปัญหาว่าในปัจจุบันไม่มีมาตรการใดในการ

⁸⁵ MGR Online, นำข้อมูลขึ้นวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2552 เวลา 17:15 น., <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=952000013148> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558), หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2556, <http://www.alittlebuddha.com/News%202013/January%202013/12%20January%202013.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558), สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, มติมหาเถรสมาคม รายงานผลการปฏิบัติงานตรวจตราประจำเดือนมกราคม - ธันวาคม 2553, <http://www.mahathera.org/detail.php?module=mati&id=255402052001&title=10> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

ควบคุมดูแลพฤติกรรมภิกษุเหล่านี้ให้อยู่ในพระวินัยและไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนผู้ศรัทธา ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

(2) การอวดอ้างคุณวิเศษ⁸⁶

การอวดอ้างว่ามีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เช่น การสักยันต์เชื่อว่าฟันแทงไม่เข้า, การนำคุณไสยออกจากตัว, พิธีกรรมเรียกเหล็กไหล, ภิกษุลอยน้ำเดินเหินอากาศได้ เป็นต้น กรณีล่าสุดที่ปรากฏเป็นข่าว ยกตัวอย่างเช่น

- กรณีชาวบ้านแห่งหนึ่งรวมตัวชุมนุมปิดล้อมวัดขับไล่คือพระอาจารย์เจ้าอาวาส ออกจากวัด หลังจากภิกษุรูปนี้มีพฤติกรรมอวดอ้างว่าเลือดและเหงื่อของตนกลายเป็นพระธาตุ อ้างว่าระลึกชาติได้ มีญาณวิเศษติดต่อเทพเจ้าต่าง ๆ ได้ แล้วพยายามชักชวนประชาชนที่ไม่ใช่คนท้องถิ่นมาทำบุญ นั่งวิปัสสนาแบบแปลกประหลาด จนทางคณะสงฆ์จังหวัด ได้มีมติตัดพระรูปนี้ออกจากการเป็นพระในปกครองไปเมื่อปีที่แล้ว แต่พระรูปนี้ก็กลับไม่สำนึกหรือเลิกพฤติกรรมดังกล่าว และยังสร้างเรื่องไม่หยุด⁸⁷

การอวดอ้างเหล่านี้ควรจะมีความมาตรการในการควบคุมดูแลอย่างไรและมาตรการที่มีอยู่นั้นเพียงพอต่อการควบคุมดูแลหรือไม่ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

นอกจากกรณีความประพฤตินี้ไม่เหมาะสมดังกล่าวมาแล้ว ยังมีความประพฤติไม่เหมาะสมของภิกษุในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การใช้ของแพงเกินสมควร⁸⁸ รวมถึงการบิณฑบาตนอกเวลา

⁸⁶ คำว่า “อวดอ้างคุณวิเศษ” ผู้เขียนนำมาใช้เพื่อเรียกรวมการอวดอ้างบรรดาอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นเรื่องพิเศษในทางโลก เป็นไปตามความเชื่อของบุคคล ไม่สามารถพิสูจน์ด้วยวิทยาศาสตร์ได้ มาจากการศึกษาความหมายของถ้อยคำต่าง ๆ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้แก่ คำว่า “อวดอ้าง” แปลว่า พูดยุติสรรพคุณหรือคุณวิเศษที่มีได้มีอยู่หรือให้เกินความเป็นจริง “คุณวิเศษ” แปลว่า ความดีแปลกกว่าสามัญ “คุณ” แปลว่า ความดีที่มีประจำอยู่ในสิ่งนั้นๆ “วิเศษ” แปลว่า ยอดเยี่ยม เลิศลอย มีอำนาจอิทธิฤทธิ์ในตัว เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง การพูดยุติสรรพคุณที่มีได้มีอยู่ในตัวผู้นั้น หรือพูดให้เกินความเป็นจริงจากสิ่งที่มีอยู่ให้แปลกไปกว่าธรรมดาสามัญว่าตนสามารถบันดาลให้เกิดอำนาจอิทธิฤทธิ์บางอย่างที่ยอดเยี่ยมขึ้นได้

⁸⁷ ทีนิวส์สังคม, “ชาวบ้านสุดทอน!! ปิดวัดขับไล่ "พระอวดอูตริ"? เหงื่อ-เลือดไหลเป็นพระธาตุ ฟันวัดแล้ว!” <http://social.tnews.co.th/content/153584/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2559).

⁸⁸ อิศรานิวส์, <http://www.isranews.org/...html?pop=1&tmpl=component&print=1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

ดื่มของมึนเมา เสพยาเสพติดและอื่นๆ อีกแทบจะรอบด้าน ซึ่งชาวบ้านเรียกภิกษุเหล่านี้ว่า “พระนอกกริต” นั่นก็หมายถึงนอกจารีต เป็นการกระทำที่ผิดแนวปฏิบัติที่สืบต่อกันมาที่เป็นแบบมาตรฐานที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ เหตุที่พระวินัยมีหลายร้อยข้อก็เพราะมีการทำความผิดเช่นนี้ ที่ผ่านมามหาเถรสมาคมก็มักจะได้รับการร้องเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของภิกษุหลาย ๆ เรื่องเรื่อยมา”⁸⁹ พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ประชาชนรู้สึกหุดหู่และเศร้าใจต่อพฤติกรรมของภิกษุ ทำให้ทำบุญกับภิกษุน้อยลง ซึ่งส่วนใหญ่คิดว่าเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้ภิกษุประพฤติผิดกฎหมาย พระวินัย หรือข้อบังคับสงฆ์ คือ ความมีกิเลสในตัวเอง การปฏิบัติตัวของญาติโยม รวมถึงการปฏิบัติตัวของลูกศิษย์และผู้ใกล้ชิด⁹⁰

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าภิกษุมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมแก่สมณเพศในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เจ้าองค์ประกอบความผิดและไม่เจ้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญา เริ่มตั้งแต่ความไม่เหมาะสมในเรื่องเล็กน้อย เช่น การออกบิณฑบาตในเวลาสาย การยึดติดในวัตถุ ไม่สำรวม

⁸⁹ จากการเปิดเผยของพระเทพวิสุทธิกวี (เกษม ลักษณะวิลาศ) เลขาธิการศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย อ้างถึงใน หนังสือพิมพ์รังสิตฉบับที่ 65 ประจำวันที่ 6-12 กันยายน 2555 หน้า 18 ประกอบการเรียนรายวิชา : JRN450 การผลิตหนังสือพิมพ์ (Newspaper Production) <http://www.jr-rsu.net/article/138> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

⁹⁰ รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นต่อข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดกฎหมาย พระวินัย ข้อบังคับสงฆ์ และความคิดเห็นต่อผลกระทบกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของกลุ่มวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร วันที่ 16 กรกฎาคม 2556, สำนักวิจัยสยามอินเทอร์เน็ตโพลล์, <http://charm.siamtechu.net/news/STC-Poll/S1-05Poll.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2558) พบว่า

- กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 35.12 รู้สึกหุดหู่ และเศร้าใจจากข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ ที่ประพฤติผิดกฎหมาย/พระวินัย/ข้อบังคับสงฆ์

- กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 87.94 แสดงความคิดเห็นว่า เหตุปัจจัยที่ส่งผลให้พระสงฆ์ประพฤติผิดกฎหมาย/พระวินัย/ข้อบังคับสงฆ์ คือ ความมีกิเลสในตัวเอง รองลงมาคือ การปฏิบัติตัวของญาติโยม เช่น การถวายปัจจัย/สิ่งของ คิดเป็นร้อยละ 82.98 และ การปฏิบัติตัวของ ลูกศิษย์/ผู้ใกล้ชิด คิดเป็นร้อยละ 79.47

- กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20.04 แสดงความคิดเห็นต่อผลกระทบจากข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดกฎหมาย/พระวินัย/ข้อบังคับสงฆ์ ว่า ข่าวดังกล่าวส่งผลให้ตนเองทำบุญกับพระสงฆ์น้อยลง

ตามสถานะของตน จนไปถึงความไม่เหมาะสมในเรื่องใหญ่ที่ร้ายแรงขึ้น เช่น การขโมยของ หลอกเรียไรเงินจากชาวบ้าน และการยกยอกเงินวัด ก็แต่ล้วนทำให้พระพุทธศาสนามัวหมอง ไม่เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาเท่าที่ควร ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมโดยรวม และส่งผลให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปเสื่อมความศรัทธาต่อตัวภิกษุและพระพุทธศาสนา อันทำให้ระบบศีลธรรมและจริยธรรมในสังคมเสื่อมลงไปด้วย โดยที่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเรื่องเล็กน้อยนั้น อาจมีความผิดตามพระวินัยสถานเบา เป็นการต้องอาบัติเพียงเล็กน้อย ไม่ถึงขั้นอาบัติปาราชิก และไม่ถึงขั้นที่จะเป็นความผิดตามกฎหมายบ้านเมือง แต่พฤติกรรมไม่เหมาะสมในเรื่องร้ายแรงนี้ อาจมีความผิดตามพระวินัยถึงขั้นอาบัติปาราชิก และยังมีความผิดตามกฎหมายบ้านเมืองควบคู่กันไปด้วย ซึ่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนใหญ่อันแต่เป็นความผิดตามพระวินัยสถานหนักและมีความผิดตามกฎหมายอาญาของรัฐทั้งสิ้น เช่น การที่ภิกษุเรียไรเงินจากชาวบ้านหากมีการหลอกให้ชาวบ้านบริจาคเงินเพื่อจะนำไปสร้างศาสนสถานแต่สุดท้ายไม่มีการสร้าง ก็อาจเป็นความผิดฐานฉ้อโกงได้ หรือกรณีภิกษุนำเงินของวัดไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวก็อาจมีความผิดฐานยกยอกได้ เป็นต้น โดยผู้เขียนเห็นว่ามาตรการในการลงโทษต่างๆที่มีอยู่เดิมนั้นไม่เหมาะสมและไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำเหล่านี้ สมควรที่จะมีมาตรการพิเศษในการควบคุมดูแลพฤติกรรมภิกษุเช่นนี้ ดังที่จะได้ทำการวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

2.3.2 แนวคิดในการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น

2.3.2.1 กรณีจากเหตุฉกรรจ์

“เหตุฉกรรจ์” หมายถึง เหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งการบัญญัติกฎหมายให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษหนักขึ้น โดยจุดหนึ่งก็เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำอันเนื่องมาจากจิตใจอันชั่วร้าย และเป็นการป้องกัน หรือยับยั้ง ช่มชู้ ไม่ให้ผู้อื่นนำมาเป็นเยี่ยงอย่าง⁹¹ ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยเราก็ได้บัญญัติความผิดที่ประกอบด้วยเหตุฉกรรจ์ในความผิดลักษณะ

⁹¹ ชยธร วิชาโคตร, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง”, วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ 3 (ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2553), น.140.

ต่างๆไว้หลายลักษณะซึ่งพอสรุปได้ว่าเหตุฉกรรจ์อาจจะแบ่งออกได้เป็นหลายลักษณะ⁹² ตามแนวความคิดดังต่อไปนี้⁹³

แนวความคิดที่ 1 ได้แบ่งเหตุฉกรรจ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เหตุฉกรรจ์ที่เป็นจุดมุ่งหมายทางอาชญากรรม และ 2) เหตุฉกรรจ์ที่เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำ

แนวความคิดที่ 2 ได้แบ่งเหตุฉกรรจ์ออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) เหตุฉกรรจ์ที่คำนึงถึงบุคคลที่ถูกประทุษร้าย 2) เหตุฉกรรจ์ที่คำนึงถึงลักษณะพิเศษของเจตนา 3) เหตุฉกรรจ์ที่คำนึงถึงความร้ายแรงของลักษณะวิธีการกระทำ และ 4) เหตุฉกรรจ์ที่คำนึงถึงเจตนาพิเศษ

แนวความคิดที่ 3 ได้แบ่งเหตุฉกรรจ์ออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) เหตุฉกรรจ์ที่เกี่ยวข้องด้วยลักษณะของผู้ถูกกระทำ 2) เหตุฉกรรจ์ที่เกี่ยวข้องด้วยเจตนาของผู้ถูกกระทำ 3) เหตุฉกรรจ์ที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีที่กระทำ 4) เหตุฉกรรจ์ที่เกี่ยวข้องด้วยมูลเหตุจูงใจ

จะเห็นได้ว่า เหตุฉกรรจ์ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นนั้นอาจจะขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคลที่ถูกประทุษร้ายอาจจะขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของลักษณะการกระทำหรือผลของการกระทำและขึ้นอยู่กับจิตใจของผู้กระทำ การบัญญัติเหตุฉกรรจ์โดยอาศัยองค์ประกอบเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าแนวความคิดในการลงโทษเนื่องจากเหตุฉกรรจ์นั้น ได้ยึดถือหลักของการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการตอบแทนความร้ายแรงของการกระทำความผิด ตามแนวความคิดของสำนักคลาสสิก ซึ่งถือว่าความหนักเบาของการลงโทษจะต้องกำหนดตามความร้ายแรงแห่งอันตรายเป็นของผู้กระทำผิดแต่ละคน และอันตรายนี้นี้วัดได้จากขีดแห่งความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดนั้น โดย เบคคาเรีย กล่าวว่ากฎหมายที่จะพึงนำมาใช้เพื่อป้องกันการกระทำความผิดจะต้องรุนแรงขึ้นตามขีดที่การนั้นได้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เบคคาเรีย เห็นว่าการที่ต้องให้ผู้กระทำความผิดประกอบเหตุฉกรรจ์ต้องรับโทษหนักขึ้นนั้น ก็เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยยึดมั่นในหลักของความยุติธรรม

ในด้านของวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่ผู้กระทำความผิดประกอบเหตุฉกรรจ์ต้องรับโทษหนักขึ้นนั้นก็มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ 1) เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนการ

⁹² นรินทร์ ไทรพิท, “การรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์ในคดีอาญา”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), น.31.

⁹³ ชยธร วิชาโคตร, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 91*, น.140. และ นรินทร์ ไทรพิท, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 92*, น.31-32.

กระทำความผิด และ 2) เพื่อเป็นการข่มขู่และป้องกันอาชญากรรม ซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษทั้งสองประการนี้ก็ถือได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่มีมาแต่สมัยโบราณ⁹⁴

จากแนวความคิดทฤษฎีและวัตถุประสงค์ของการทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งมุ่งให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษที่สาสมทุกความผิดเพื่อใช้การลงโทษเป็นการแก้แค้นทดแทนการกระทำความผิดและเพื่อเป็นการข่มขู่หรือป้องกันอาชญากรรมนั้น แม้จะมีนักอาชญาวิทยาหลายท่านให้ความเห็นว่าแนวความคิดและวัตถุประสงค์ของการลงโทษดังกล่าวเป็นสิ่งที่ล้าสมัยและไม่ชอบด้วยมนุษยธรรม ตามแนวความคิดของการลงโทษในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นกระแสสิทธิมนุษยชน(Human Rights) กระแสกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) กระแสการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ที่ยึดหลักว่าการลงโทษควรเป็นการมุ่งประสงค์ให้เป็นการปรับปรุงแก้ไขตัวบุคคลเพื่อให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีและคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ถึงอย่างไรก็ตามมีความเห็นว่า ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน จุดประสงค์ของการลงโทษในเชิงของการแก้แค้นทดแทนก็ยังคงต้องมีอยู่เพราะความรู้สึกนึกคิดของคนส่วนมากยังต้องการให้ อาชญากรได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิด ให้นักพ่อกับความออกฉกรรจ์ของความผิดที่ได้กระทำลง และเมื่อกฎหมายเป็นเครื่องมือของสังคม กฎหมายจึงไม่อาจละทิ้งจุดประสงค์ดังกล่าวได้ การกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น จึงยังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง⁹⁵ เพียงแต่เราต้องใช้มาตรการทั้งสองอย่างนี้อย่างเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายเท่านั้น

2.3.2.2 กรณีจากสถานะของผู้กระทำ

การรับโทษหนักขึ้นจากเหตุแห่งสถานะของผู้กระทำนั้นเป็นการมุ่งเน้นการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดที่อยู่ในสถานะหรือฐานะที่พิเศษกว่าบุคคลทั่วไปให้รับโทษหนักขึ้นกว่ากรณีบุคคลทั่วไปกระทำผิด ทั้งนี้สถานะพิเศษดังกล่าวนี้ อาจเกิดขึ้นมาจาก ประการแรก ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย เช่น การเป็นคนที่รู้จักมักคุ้นกันดี การเป็นเพื่อนสนิทที่รู้ความเคลื่อนไหวกันอยู่เสมอ การบิดามารดาและบุตร และการเป็นครูกับศิษย์ ประการที่สอง ความต้องการคุ้มครองและควบคุมการกระทำของบุคคลผู้มีหน้าที่พิเศษบางอย่าง เช่น เจ้าพนักงานของรัฐ และผู้มีวิชาชีพต่างๆอันทำให้มีอำนาจพิเศษกว่าบุคคลธรรมดา และประการสุดท้าย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าทำให้ผู้กระทำความผิดมีสถานะพิเศษขึ้นมากที่สุดคือ กรณีที่ผู้เสียหายมีความไวเนื้อเชื่อใจต่อผู้กระทำความผิดเป็นพิเศษ โดยบุคคลกลุ่มนี้อาจเป็น ผู้มี

⁹⁴ นรินทร์ ไทรฟัก, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 92*, น.32-33.

⁹⁵ ชยธร วิชาโคตร, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 91*, น.141.

อาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ตามที่มาตรา 354 บัญญัติไว้ ให้ต้องรับโทษหนักกว่าบุคคลทั่วไปกระทำการยกยอก เช่น ผู้จัดการโรงรับจำนำ หรือนายธนาคาร หรืออาจจะเป็นผู้อยู่ในฐานะที่ประชาชนเชื่อถือศรัทธา เช่น ภิกษุที่ย่อมได้รับความคาดหวังด้านจริยธรรมสูง หรือบาทหลวงที่ย่อมได้รับความไว้วางใจจากผู้ที่มาสารภาพบาป หากนำบาปอันเป็นความลับนั้นไปเปิดเผย ก็ควรได้รับโทษหนักกว่าคนธรรมดา นำความลับของผู้อื่นไปเปิดเผย เป็นต้น บุคคลที่กล่าวมานี้ล้วนสามารถใช้สถานะพิเศษที่ตนดำรงอยู่เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดให้สามารถสำเร็จได้ง่ายขึ้นทั้งสิ้น เพราะบรรดาผู้เสียหายจะไม่ทันระมัดระวังตัวที่จะป้องกันหรืออุกคึกคิดว่าจะมีเหตุร้ายจากบุคคลเหล่านี้

สำหรับแนวความคิดในการลงโทษบุคคลหนักขึ้นเนื่องจากเหตุแห่งสถานะนั้น ผู้เขียนขอกล่าวถึงกรณีสถานะพิเศษอันเกิดจากความต้องการคุ้มครองและควบคุมการกระทำของบุคคลผู้มีหน้าที่พิเศษบางอย่างเท่านั้น ซึ่งเป็นกรณีที่สามารถอธิบายได้โดยชัดแจ้งที่สุด ดังนี้ ได้แก่

(1) กรณีกำหนดให้ “เจ้าพนักงาน” รับโทษหนักขึ้นในการกระทำความผิด

เกี่ยวกับทรัพย์

เหตุที่ต้องลงโทษเจ้าพนักงานที่ได้กระทำความผิดให้รับโทษหนักขึ้นก็เนื่องจากบุคคลที่เป็นเจ้าพนักงานมีคุณสมบัติพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด จึงทำให้มีฐานะนอกเหนือไปจากบุคคลธรรมดาบางประการ อันเกี่ยวเนื่องจากผลของอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐ โดยเจ้าพนักงานสามารถกระทำการที่อาจกระทบกระเทือนต่อผู้อื่นได้มากกว่าประชาชนทั่วไป อาจใช้อำนาจหน้าที่ของตนไปในทางที่ไม่ชอบอันอาจก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ส่วนได้เสียของรัฐและประชาชนโดยทั่วไปได้ ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นต้องหามาตรการต่างๆ มาควบคุมและป้องกันไม่ให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจหน้าที่ของตนเอินเอียงไปในทางที่มีชอบ เพื่อยืนยันหลักการที่ว่าอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ราชการอันเจ้าพนักงานได้รับมอบหมายให้เป็นผู้กระทำการแทนรัฐนั้นจะต้องมีเพื่อรักษาประโยชน์มหาชนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่กำหนดความผิดและลงโทษแก่เจ้าพนักงานเป็นพิเศษจากกฎหมายที่บังคับกับบุคคลธรรมดา คือความผิดของเจ้าพนักงานในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงการลงโทษเจ้าพนักงานให้หนักขึ้นในความผิดที่บุคคลธรรมดาอาจมีความผิดได้เหมือนกัน⁹⁶

⁹⁶ เต๋นเต๋เอิน เซษฐสมุน, “การดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), น.9 อ้างถึงใน

สำหรับในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น ประมวลกฎหมายอาญาก็ได้บัญญัติกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินไว้ในหมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามมาตรา มาตรา 147- 152 ดังนี้⁹⁷

มาตรา 147 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการหรือรักษาทรัพย์สินใด เปียบบังทรัพย์สินนั้นเป็นของตน หรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต หรือโดยทุจริตยอมให้ผู้อื่นเอาทรัพย์สินนั้นเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา 148 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ข่มขืนใจ หรือจูงใจเพื่อให้บุคคลใดมอบให้หรือหามาให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือประหารชีวิต

มาตรา 149 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบ ด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือประหารชีวิต

มาตรา 150 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งโดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะรับไว้ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา 151 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการหรือรักษาทรัพย์สินใดๆ ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยทุจริต อันเป็นการเสียหายแก่รัฐ เทศบาล สุขาภิบาลหรือเจ้าของทรัพย์สินนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

ธนอิสันนท์ มหาวัดนางกุล, “ความเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), น.24.

⁹⁷ ดูประมวลกฎหมายอาญามาตรา 147-152

มาตรา 152 ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่จัดการหรือดูแลกิจการใด เข้ามีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น เนื่องด้วยกิจการนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

เหตุที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ไว้ให้เจ้าพนักงานต้องรับโทษหนักกว่ากรณีบุคคลธรรมดาเป็นผู้กระทำก็เพราะ อย่างที่กล่าวตอนต้นคือ การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ของเจ้าพนักงานสามารถกระทำได้ง่ายกว่าบุคคลธรรมดากระทำผิด เจ้าพนักงานสามารถอาศัยตำแหน่งหน้าที่ที่ตนมีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดได้ เนื่องจากตนมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์นั้นๆ หรือสามารถเข้าถึงทรัพย์เหล่านั้นได้ง่ายกว่าประชาชนทั่วไปอยู่แล้ว เช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่าเปรียบเสมือนกรณีภิกษุเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เพราะภิกษุเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะสูงกว่าประชาชนธรรมดา บุคคลทั่วไปย่อมให้การเคารพนับถือ สามารถอาศัยฐานะของตนเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดให้สำเร็จได้ง่ายขึ้น เนื่องจากสามารถมีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่คนมาบริจาค หรือทรัพย์สินของวัดได้มากกว่าบุคคลทั่วไป

เมื่อภิกษุเป็นผู้มีสถานะที่อาจเทียบเคียงได้กับการเป็นเจ้าของพนักงาน จึงมีข้อสังเกตว่าบทบัญญัติที่มีอยู่เพียงพอแก่การควบคุมภิกษุ เช่นเดียวกับที่มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาควบคุมเจ้าพนักงานหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่เพียงพอเพราะยังไม่มีบทบัญญัติใดที่เป็นการควบคุมการกระทำผิดของภิกษุโดยเฉพาะเช่นเจ้าพนักงาน อย่างไรก็ตามบทบัญญัติที่มีจะเพียงพอหรือไม่ก็ต้องพิจารณาว่า “ภิกษุจะถือเป็นเจ้าพนักงานอยู่แล้วหรือไม่” ซึ่งหากภิกษุถือเป็นเจ้าพนักงานแล้ว การที่ภิกษุกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์ก็ย่อมถูกควบคุมโดยกฎหมายที่กำหนดความผิดของเจ้าพนักงานอยู่แล้ว แต่หากภิกษุไม่เป็นเจ้าพนักงานก็จะมีกฎหมายใดที่มาควบคุมแก่กรณีนี้เป็นพิเศษทั้งที่ถือเป็นเรื่องร้ายแรงอย่างหนึ่ง

การจะทราบได้ว่าภิกษุถือเป็นเจ้าพนักงานหรือไม่ ก็จำเป็นต้องพิจารณาก่อนว่าเจ้าพนักงานคืออะไร หมายถึงบุคคลใดบ้าง ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญาแต่เดิมมิได้มีการบัญญัติถึงนิยามเกี่ยวกับเจ้าพนักงานไว้แต่อย่างใด ทั้งที่มีการบัญญัติถึงกรณีเจ้าพนักงานกระทำความผิดไว้ในหลายมาตรา จึงต้องถือตามคำพิพากษาฎีกาที่ 700/2490 ที่วินิจฉัยไว้ว่า “เจ้าพนักงาน หมายถึงบุคคลผู้ที่ได้รับแต่งตั้งโดยทางการของประเทศไทย ให้ปฏิบัติราชการในประเทศไทย” แต่ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558 บัญญัติเพิ่มเติมถึงนิยามของคำว่าเจ้าพนักงานไว้แล้ว ในมาตรา 1 (16) ว่า “เจ้าพนักงาน” หมายความว่า บุคคลซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้าพนักงานหรือได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ว่าจะประจำหรือครั้งคราว และไม่ว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ เช่นนี้การเป็นภิกษุคงไม่ถือเป็นเจ้าพนักงาน เพราะภิกษุไม่ต้องได้รับการ

แต่งตั้งจากรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม เพียงทำพิธีอุปสมบทตามพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา คือ กล่าวคำขอบวช และดำเนินการอุปสมบทโดยพระอุปัชฌาย์ ก็ถือเป็นภิกษุตามพระพุทธศาสนาแล้ว

ภิกษุที่จะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญานั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 45 ได้บัญญัติว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา” ดังนั้นภิกษุที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์จึงจะถือเป็นเจ้าพนักงาน ซึ่งตามกฎหมายอาญา มาตรา 24 (พ.ศ.2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ข้อ 4 ได้กำหนดให้ “ในกฎหมายอาญานี้ พระสังฆาธิการ หมายถึงพระภิกษุ ผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้ 1. เจ้าคณะใหญ่ 2. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค 3. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด 4. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ 5. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล 6. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส” ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเฉพาะภิกษุเหล่านี้เท่านั้นที่จะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ส่วนภิกษุธรรมดาที่ไม่ได้มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ หากกระทำความผิดย่อมไม่ถูกควบคุมโดยกฎหมายอาญาในหมวดเจ้าพนักงาน ทั้งที่การกระทำความผิดของภิกษุเกี่ยวกับทรัพย์ก็เปรียบเสมือนกรณีเจ้าพนักงานกระทำความผิด เพราะภิกษุเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะสูงกว่าประชาชนธรรมดา ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีมาตรการพิเศษสำหรับภิกษุในกลุ่มนี้ด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 4

(2) กรณีกำหนดให้ “ผู้มีวิชาชีพ” รับโทษหนักขึ้นในการกระทำความผิด

เกี่ยวกับทรัพย์

กรณีผู้มีวิชาชีพอื่น ๆ นอกจากเจ้าพนักงาน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ก็มีกฎหมายกำหนดเป็นความผิดไว้เป็นพิเศษนอกจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น

- กรณีผู้สอบบัญชีกระทำความผิด

ในผู้สอบบัญชีกระทำความผิด ก็มีข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 19) เรื่องจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 กำหนดหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์ของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไว้เช่นกัน ในข้อ 27 ที่บัญญัติว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องไม่เรียกรับหรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์จากบุคคลใดๆ เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลอื่นแนะนำหรือจัดหางานวิชาชีพบัญชีมาให้ตน” และข้อ 28 ที่บัญญัติว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องไม่เรียกรับหรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์จากบุคคลใด เมื่อบุคคลนั้น

ได้รับงานจากการแนะนำหรือการจัดหางานของตนในฐานะที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีขององค์กรนั้น”⁹⁸ และตามมาตรา 46 แห่ง พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ก็กำหนดให้ “ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี...มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี...” หากฝ่าฝืนจรรยาบรรณดังกล่าว ก็มีโทษกำหนดไว้ในมาตรา 49 เช่น ตักเตือนเป็นหนังสือ ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต เพิกถอนใบอนุญาต เป็นต้น⁹⁹

- กรณีพนักงานธนาคารกระทำผิด

ในกรณีพนักงานธนาคาร รวมถึงสถาบันการเงินต่างๆกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ก็มี พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 กำหนดเป็นความผิดไว้โดยเฉพาะ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา โดยหลักๆจะเป็นการกำหนดความผิดแก่บรรดากรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้มีอำนาจในการจัดการของสถาบันการเงินที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินต่างๆ ตามประมวลกฎหมายอาญา ในลักษณะที่ล่อมาจากประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้ คือ¹⁰⁰ มาตรา 140 เกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน มาตรา 141 เกี่ยวกับการกระทำผิดหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สิน มาตรา 142 เกี่ยวกับการยกยอก มาตรา 143 เกี่ยวกับการทำให้เสียทรัพย์สินของสถาบันการเงิน มาตรา 144 เกี่ยวกับการโกงเจ้าหนี้ มาตรา 145 เกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และ มาตรา 146 เกี่ยวกับการลวงให้สถาบันการเงินหรือผู้ถือหุ้นขาดประโยชน์อันควรได้

ความผิดของบรรดากรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้มีอำนาจ ฯ ดังกล่าวนี้อันมีโทษหนักกว่าที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาทั้งสิ้น ส่วนกรณีพนักงานธนาคารกระทำผิดมาตรา 147 ได้กำหนดให้ “ความผิดตามมาตรา 140 – 146...หากผู้กระทำเป็นพนักงานของสถาบันการเงิน ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น” และยังมีกำหนดถึงความผิดของผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ในการกระทำผิดดังกล่าวด้วย ตามมาตรา 149- 150 นอกจากนี้ก็ยังมีให้อำนาจธนาคารแห่งประเทศไทยสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้น รวมถึงร้องขอต่อศาล หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน ให้สั่งห้ามมิให้บุคคลเหล่านั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ชั่วคราวก่อนได้ด้วย

⁹⁸ ดูข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 19) เรื่องจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553 ข้อ 27 - 28

⁹⁹ ดูพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 มาตรา 46 และ มาตรา 49

¹⁰⁰ ดูพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 140 - 147

จากที่กล่าวมา ไม่ว่าจะป็นกรณีผู้สอบบัญชีหรือพนักงานธนาคารกระทำผิด ก็ล้วนแต่มีกฎหมายกำหนดความผิดไว้เป็นพิเศษ และมีมาตรการในการควบคุมมากกว่ากรณีบุคคลธรรมดากระทำความผิด นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา แสดงว่ากฎหมายเห็นว่าบรรดาผู้มีวิชาชีพเหล่านี้เป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยเฉพาะเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้อื่น ย่อมมีโอกาสในการกระทำความผิดมากกว่าบุคคลทั่วไป จึงต้องมีมาตรการควบคุมบุคคลเหล่านี้มากกว่าบุคคลธรรมดา เช่นนี้ การเป็นภิกษุก็สามารถชั่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัดหรือเงินที่คนนำมาบริจาคได้มากกว่าบุคคลธรรมดาเช่นกัน หรืออาจกล่าวได้ถึงขนาดว่าเป็นผู้มีวิชาชีพอย่างหนึ่ง แต่กลับไม่มีกฎหมายมาควบคุมการกระทำของภิกษุเหล่านี้ให้เข้มงวดและมีโทษร้ายแรงกว่าบุคคลธรรมดา เช่นเดียวกับบรรดาผู้มีวิชาชีพ ทำให้เกิดความลักลั่นในการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมบุคคลผู้มีสถานะพิเศษต่างๆ

บทที่ 3

ปัญหาการบังคับใช้มาตรการในการควบคุมและลงโทษภิกษุที่กระทำความผิดทางอาญา เกี่ยวกับทรัพย์ : ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางสงฆ์และทางอาญา

การจะทราบถึงปัญหาในการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ แก่การกระทำความผิดของภิกษุนั้น จำเป็นต้องศึกษาถึงมาตรการทางสงฆ์และทางอาญาควบคู่กันไป เพราะผู้ที่อยู่ในสมณเพศนั้นในเบื้องต้น จะถูกควบคุมโดยมาตรการทางสงฆ์ซึ่งเป็นเรื่องทางศาสนาอยู่แล้ว และเมื่อภิกษุก็ถือเป็นประชาชนในสังคมเช่นเดียวกัน จึงย่อมต้องถูกควบคุมโดยมาตรการทางอาญาซึ่งเป็นกฎหมายของบ้านเมืองด้วย โดยที่ ทั้งสองมาตรการนี้แม้จะเป็นการควบคุมพฤติกรรมของภิกษุเช่นเดียวกัน แต่ก็มีวิธีการและผลของการฝ่าฝืนที่แตกต่างกัน การศึกษามาตรการทั้งสองนี้จะทำให้ทราบข้อบกพร่องของแต่ละมาตรการ และเข้าใจว่า เหตุใดจึงไม่สามารถใช้มาตรการใดมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาได้ แต่จำเป็นต้องใช้มาตรการทั้งสองนี้ควบคู่กันไปใน การควบคุมความประพฤติของภิกษุ โดยการนำจุดแข็งของแต่ละมาตรการมาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3.1 มาตรการทางสงฆ์

3.1.1 จารีตประเพณีการปฏิบัติต่อภิกษุที่กระทำความผิด

ในยุคแรกเริ่ม ก่อนที่จะมีการบัญญัติกฎหมายอย่างเคร่งครัด ชาวบ้านยังไม่สามารถแยกศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่างกันอย่างไร อาศัยสิ่งที่เรียกว่า “กฎหมายชาวบ้าน (Volksrecht)” มาจัดการกับความประพฤติที่สังคมไม่ยอมรับ ซึ่งเป็นการใช้เหตุผลธรรมดาสามัญ อันเป็นสิ่งที่สามารถรู้กันได้โดยชาวบ้านสามัญชนทั่วไป¹ กล่าวคือ ใช้เหตุผลในทางศีลธรรม² ที่อาศัยความสามารถทางสติปัญญาในการแยกแยะผิดชอบชั่วดี รู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก อะไรควร ไม่ควร มาเป็นตัวตัดสินว่าจะยอมรับพฤติกรรมแบบใดหรือไม่

สำหรับการกระทำผิดโดยภิกษุเป็นผู้กระทำ ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด ย่อมเป็นพฤติกรรมที่ในความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้านธรรมดาไม่อาจยอมรับได้ และแสดงออกเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อภิกษุ

¹ สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, (พิมพ์ครั้งที่ 14, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2550), น.52.

² ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, (พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), น.291.

ที่กระทำความผิด ที่อาจแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น บางพื้นที่อาจขับไล่เนรเทศภิกษุรูปนั้นออกจากหมู่บ้าน บางพื้นที่อาจกระทำความรุนแรงถึงขนาดคุมประชาทัณฑ์ให้ภิกษุนั้นถึงแก่กรรมภาพ หรือบางพื้นที่อาจเพียงแต่ตีดินนินทา แล้วก็เข้าร่วมศาสนากิจกิจใดๆกับพระรูปนั้นอีกต่อไป เพราะไม่มีความศรัทธาเลื่อมใสต่อกันอีกแล้ว

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าจารีตประเพณีเหล่านี้ในปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่บ้างตามสถานการณ์ที่ปรากฏเป็นข่าวต่างๆ ขณะเดียวกันเมื่อเทคโนโลยีเจริญขึ้นผู้เขียนเห็นว่าวิธีการที่บุคคลจะแสดงออกถึงการต่อต้านความชั่วร้ายหรือความอยุติธรรม มักจะใช้ช่องทางสื่อเป็นสำคัญ เพราะสมัยนี้สามารถทำได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ได้ผลจริงยิ่งกว่าการทำตามขั้นตอนหรือกฎหมายต่างๆ เช่น การโพสต์คลิปภาพการกระทำความผิดของภิกษุในเครือข่ายสังคมออนไลน์³ หรือโทรไปแจ้งนักข่าวให้มานำเสนอเรื่องการกระทำความผิดให้เป็นข่าวก็สามารถกดดันภิกษุผู้กระทำความผิด รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ออกมารับผิดชอบได้ ซึ่งนับว่าเป็นช่องทางที่สะดวกสำหรับสังคมในยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลความประพฤติของภิกษุในปัจจุบันก็คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งมีการจัดเจ้าหน้าที่คอยดูแลคณะสงฆ์เรียกว่า “ตำรวจพระ” หรือชื่ออย่างเป็นทางการคือ “พระวินัยธร” ประกอบด้วยฆราวาสเป็นคณะทำงานด้วย เพื่อช่วยเข้าจับกุมภิกษุที่ประพฤติผิดแนวปฏิบัติที่สืบทอดกันมาที่เป็นแบบมาตรฐานที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “พระนอกรีต” ดังที่กล่าวในบทที่ 2 และเมื่อจับกุมพระนอกรีตได้ก็จะมีบทลงโทษเป็นขั้นตอน กรณีที่เป็นความผิดเล็กน้อยอาจเพียงแค่ว่ากล่าวตักเตือน หากทำผิดเป็นครั้งที่สองอาจส่งกลับสำนักเดิม และหากทำผิดซ้ำเป็นรอบที่สามจับสึกทันที กรณีที่รุนแรงที่สุดนอกจากจับสึกแล้วยังต้องส่งตัวดำเนินคดีตามกฎหมายด้วย”⁴

จะเห็นได้ว่าจารีตประเพณีทั้งหลายก็ยังคงมีการใช้อยู่โดยอาจเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุคสมัย ควบคู่ไปกับการใช้กฎหมายเพื่อลงโทษแก่ภิกษุที่กระทำความผิด

³ ขณะนี้ส่วนคุ้มครองพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้เปิดช่องทางใหม่ให้ประชาชนทั่วไปสามารถส่งรูปภิกษุที่กระทำความผิดเข้าไปได้ที่ ส่วนคุ้มครองพระพุทธศาสนา โทรศัพท์ 0-2441-4547 e-Mail : bps@onab.go.th, iconab@onab. go.th ได้โดยตรง

⁴ จากการเปิดเผยของพระเทพวิสุทธิกวี (เกษม ลักษณะวิลาศ) เลขาธิการศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนา แห่งประเทศไทย อ้างถึงใน หนังสือพิมพ์รังสิตฉบับที่ 65 ประจำวันที่ 6-12 กันยายน 2555 หน้า 18 ประกอบการเรียนรายวิชา : JRN450 การผลิตหนังสือพิมพ์ (Newspaper Production), <http://www.jr-rsu.net/article/138> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

3.1.2 พระวินัยตามพระไตรปิฎก

หลักในการปกครองของสงฆ์ก็คล้ายๆกับของอาณาจักร คือแต่เดิมเมื่อจำนวนภิกษุยังน้อย การปกครองก็ไม่ยุ่งยาก ไม่ต้องวางกฎเกณฑ์อะไรมาก ภิกษุก็ประพฤติตามคำสอนของศาสนาเรื่อยมา แต่เมื่อต่อมาจำนวนภิกษุเพิ่มมากขึ้นและกระจายอยู่ทั่วไป การประพฤติปฏิบัติก็ผิดแผกแตกต่างกันไป จนบางครั้งอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อพุทธศาสนาและสังคมส่วนรวม เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ พระพุทธเจ้าจึงจัดระเบียบการปกครองสงฆ์และทรงมอบอำนาจให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการบริหารคณะ และเพื่อให้การบริหารคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นเพื่อป้องกันความประพฤติเสียหาย โดยบทบัญญัติในพระวินัยแต่ละข้อหรือมาตรา เรียกว่า “สิกขาบท” แปลว่า ข้อที่ต้องศึกษา⁵ พร้อมกับวางบทกำหนดโทษแก่ผู้ล่วงละเมิดด้วยการปรับอาบัติ หนักบ้างเบาบ้างตามควรแก่กรณี

การบัญญัติพระวินัย ครั้งแรกจะเรียกว่า “มูลบัญญัติ” หรือ “บัญญัติเดิม” การแก้ไขเพิ่มเติมจะเรียกว่า “อนุบัญญัติ” สิกขาบท บางสิกขาบทจึงมีทั้งบทบัญญัติและอนุบัญญัติ โดยอนุบัญญัติอาจมีหลายครั้ง⁶ เปรียบเสมือนกับการตรากฎหมายที่มีหลักกฎหมายและมีข้อยกเว้นแตกต่างกันไปตามแต่ละมาตราว่าจะมีข้อยกเว้นมากน้อยเพียงใด

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการกระทำผิดของภิกษุที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์ ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึงเฉพาะสิกขาบทที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์ ซึ่งในเบื้องต้น พระวินัยได้กำหนดข้อประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับการยึดถือทรัพย์สินของภิกษุไว้เรียบร้อยแล้ว ว่าภิกษุควรดำรงตนหรือมีข้อกำหนดข้อห้ามอย่างไรต่อการมีทรัพย์สินไว้ในครอบครองและการปฏิบัติต่อทรัพย์สินนั้น ในทางพุทธศาสนาเพียงภิกษุรับทรัพย์สินไว้หรือซื้อขายแลกเปลี่ยนทรัพย์สิน ก็เป็นการไม่สมควรและถือว่าผิดศีลแล้ว แม้ว่าจะยังไม่ถึงขั้นขโมยทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตนซึ่งมีโทษสถานหนักคืออาบัติปาราชิกก็ตาม รายละเอียดปรากฏตามนิสสัคคียปาจิตติย โกลิยวรรค สิกขาบทที่ 8 – 10 ดังนี้

นิสสัคคียปาจิตติย โกลิยวรรค สิกขาบทที่ 8⁷

โย ปะนะ ภิกขุ ชาตะรุประระชะตัง อุกคัณเหยยะ วา.....

⁵ ประมวลพุทธบัญญัติ อริยวินัย วิถีชีวิตที่นำสู่ความเป็นอริยะ รวบรวมจากพระไตรปิฎก, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : คิว พรินท์ แมเนจเม้นท์, 2552), น.(14).

⁶ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น.79.

⁷ ประมวลพุทธบัญญัติ อริยวินัย, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5, น.72.

“อนึ่ง ภิกษุใด รับกัถิ ให้รับกัถิ ซึ่งทอง เงิน หรือยินดีทองเงินอันเขาเก็บไว้ให้ เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

องค์แห่งอาบัติ 1.ของนั้นเป็นทองและเงินที่เป็นนิสสัคคียวัตถุ 2.เฉพาะเป็นของตัว 3.รับเองหรือให้เขารับ หรือเขาเก็บไว้ให้ ยินดีเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง พร้อมด้วย องค์ 3 ดังนี้ จึงเป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ (บุพพสิกขาวรรณา หน้า 167).

นิสสัคคียปาจิตตีย์ โกลิยวรรค สิกขาบทที่ 9⁸

โย ปะนะ ภิกขุ นานันปะการะกัง รุปียะสังโฆหารัง.....

“อนึ่ง ภิกษุใดถึงความซื้อขายด้วยรูปียะ⁹มีประการต่างๆ เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

องค์แห่งอาบัติ 1.ของที่แลกเปลี่ยนมากก็ดี ทรัพย์ของตนที่จะเอาไปแลกเปลี่ยนก็ดี ข้างใดข้างหนึ่งเป็นรูปียะ เป็นนิสสัคคียวัตถุ 2.สำเร็จในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน พร้อมด้วยองค์ 2 ดังนี้ จึงเป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ (บุพพสิกขาวรรณา หน้า 168).

นิสสัคคียปาจิตตีย์ โกลิยวรรค สิกขาบทที่ 10¹⁰

โย ปะนะ ภิกขุ นานันปะการะกัง กะยะวิกะยัง.....

“อนึ่ง ภิกษุใดถึงการแลกเปลี่ยน¹¹มีประการต่างๆ เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์”

องค์แห่งอาบัติ 1. ของ ๆ ตนที่จะเอาไปแลกเปลี่ยนก็ดี ของ ๆ ผู้อื่นที่ตนจะแลกเปลี่ยนทั้งสองนี้เป็นกับปियภณห์ของควร 2. เจ้าของภณห์นั้น เป็นคฤหัสถ์ไม่ใช่สหรัหมิก พร้อมด้วยองค์ 2 ดังนี้ จึงเป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ (บุพพสิกขาวรรณา หน้า 170).

⁸ เพึงอ้าง, น.73.

⁹ “รูปียะ” ได้แก่ ทองคำ กหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสกที่ทำด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วยครั่ง ซึ่งใช้เป็นมาตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้. ของที่ซื้อขายด้วยรูปียะ ซึ่งเป็นนิสสัคคียนั้น, ต้องเสียสละในท่ามกลางสงฆ์

¹⁰ เพึงอ้าง, น.74-75.

¹¹ “ถึงการแลกเปลี่ยน” คือ ภิกษุพูดเป็นเชิงบังคับว่า จงให้ของสิ่งนี้ด้วยของสิ่งนี้ จงนำของสิ่งนี้มาด้วยของสิ่งนี้ จงแลกเปลี่ยนของสิ่งนี้ด้วยของสิ่งนี้ จงจ่ายของสิ่งนี้ด้วยของสิ่งนี้ ดังนี้ เป็นต้น, ต้องอาบัติทุกกฏ. ในเวลาที่แลกเปลี่ยนแล้ว คือของ ๆ ตนไปอยู่ในมือของคนอื่น และเปลี่ยนแล้ว คือของ ๆ คนอื่นมาอยู่ในมือของตน. เป็นนิสสัคคีย คือ เป็นของจำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะหรือบุคคล

สิกขาบทที่กล่าวมานั้น จะได้รับโทษของการฝ่าฝืนเป็นการต้องอาบัตินิสัคคีย ปาจิตตีย์ ซึ่งเป็นอาบัติสถานเบา สามารถแก้ไขให้พ้นโทษได้โดยประจําตนเองต่อหน้าภิกษุด้วยกัน ดังที่กล่าวถึงประเภทของการอาบัติมาในบทที่ 2 โดยที่ทั้ง 3 สิกขาบทนี้ เป็นศีลปาฏิโมกข์ที่ภิกษุต้องสวดทุกกึ่งเดือน ภิกษุจึงย่อมทราบดีถึงข้อห้ามดังกล่าวและควรปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด

อย่างไรก็ตามมิใช่ว่าการรับทรัพย์สินของภิกษุจะเป็นอาบัติทุกกรณี ต้องพิจารณาว่าเป็นการรับทรัพย์สินแบบใด และเป็นของที่พระพุทธเจ้าอนุญาตให้ภิกษุมิใช่เป็นส่วนตัวหรือไม่ ในทางพุทธศาสนาได้แบ่งการได้มาซึ่งทรัพย์สินของภิกษุเป็น 2 ประเภท คือ ปาฏิบุคลิกทาน กับ สังฆทาน โดยปาฏิบุคลิกทาน เป็นการถวายทรัพย์สินแก่ภิกษุสามเณรเฉพาะรูปนั้นเป็นรายบุคคล ส่วนสังฆทาน เป็นการถวายทรัพย์สินแก่ภิกษุส่วนรวมในวัด จัดเป็นการสงฆ์ ไม่ใช่เป็นรายบุคคลแบบปาฏิบุคลิกทาน¹² และของที่ถวายแก่ภิกษุเป็นรายบุคคลนั้น เรียกว่าของบุคคล คือ ของที่ทายกถวายแก่ภิกษุเป็นส่วนตัวหรือภิกษุแสวงหาได้มาและถือเอาเป็นส่วนตัว ของที่สงฆ์แจกให้จะตกเป็นสิทธิ์แก่ภิกษุ ซึ่งภิกษุผู้เป็นเจ้าของมีสิทธิสละหรือแจกได้ตามชอบใจ อย่างไรก็ตาม พระวินัยได้อนุญาตให้ภิกษุมิใช่ของส่วนตัวได้บางอย่างเท่านั้น ดังนี้¹³

ของส่วนตัวที่อนุญาตให้มิ ได้แก่ 1.บริขารบริโศค 2.เครื่องโลหะทั้งปวง ยกเว้นเครื่องประหาร 3. เครื่องไม้ทั้งปวง ยกเว้นอาสนธิ บัลลังก์ บาตรไม้ เขียงเท้าไม้ 4. เครื่องดินเผาทั้งปวง ยกเว้นเครื่องเซ็ดเท้าอย่างหนึ่งที่ทำเป็นรูปฝักบัว และกระเบื้องหม้อที่ห้ามมิให้แทนบาตร

ของอื่นที่ไม่ระบุห้ามไว้หรือไม่อนุโลมแก่ของที่ห้าม ก็อาจมีเป็นส่วนตัวของภิกษุได้ และในบรรดาทรัพย์สินของภิกษุที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตนั้นก็อาจแบ่งได้ออกเป็น “ทรัพย์สินหลัก” กับ “ทรัพย์สินเสริม” ซึ่งมีข้อจำกัดในการใช้และครอบครองโดยขึ้นอยู่กับประเภทของทรัพย์สินนั้น ๆ ว่าจะมี

¹² ธรรมสภา, ศาสนพิธีสำหรับภิกษุสามเณรและประชาชน ภาคพิธีการทำบุญและอนุโมทนาพิธี, (กรุงเทพมหานคร, 2540), น.36.

¹³ กลุ่มวิชาการพระพุทธศาสนาและจริยศึกษา กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, อธิบายวินัยสำหรับนักธรรมชั้นโท, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541), น.112.

ระยะเวลาและจำนวนที่เก็บได้เท่าใด เช่น เก็บได้ 1 วัน 7 วัน ทั้งนี้ก็เพื่อมิให้พระภิกษุสงฆ์ทำการสะสมและยึดถือทรัพย์สินเหล่านั้นว่าเป็นของของตนนั่นเอง¹⁴

ของส่วนตัวที่ไม่อนุญาตให้มี ได้แก่

1. เงินทอง 2. เครื่องประดับทุกชนิด 3. อักขะปิยบริวาร 4. ไร่ นา และที่ดินอย่างอื่น 5. ทาสหญิง ทาสชาย 6. สัตว์พาหนะ คือ ช้าง ม้า โค กระบือ ฯลฯ 7. ปศุสัตว์ แพะ แกะ ไก่ สุกร ฯลฯ 8. ข้าวเปลือก 9. วัตถุนามาส (วัตถุนามาสไม่ควรถือ)

ของเหล่านี้ทั้งหมดไม่ควรแก่ภิกษุ เว้นเงินและทองเสีย นอกนั้นก็ถ้าภิกษุรับเป็นอาบัติทุกกฎ ส่วนการรับเงินทองมาจะต้องอาบัตินิสสัคคิยาปาจิตตีย์ ตามโกสีย์วรรค สิกขาบทที่ 8 ที่กล่าวข้างต้น

สำหรับการกระทำความผิดอันเป็นการต้องอาบัติที่มีโทษสถานหนักนั้น ถูกกำหนดอยู่ในปาราชิกสิกขาบทที่ 2 ของพระวินัย คือ การลักขโมย ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของไม่ได้ให้มาเป็นของตน ซึ่งเกี่ยวกับการกระทำผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์ของภิกษุโดยตรงและสอดคล้องกับศีลห้าในข้อ 2 ของพุทธศาสนิกชน คือ อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ ที่กำหนดให้เว้นจากการลักทรัพย์ ผู้เขียนจึงขอกล่าวไว้โดยละเอียดดังนี้

ปาราชิกกัณฑ์ (ปาราชิกสิกขาบทที่ 2) ขาดความเป็นภิกษุเพราะลักขโมย¹⁵

โย ปะนะ ภิกขุ คามา วา อะรัญญา วา อะทินนัง...

“อนึ่ง ภิกษุใด ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย จากบ้านก็ดี จากป่าก็ดี พระราชาทั้งหลายจับโจรได้แล้ว ประหารเสียแล้ว จงจำไว้บ้าง เนรเทศเสียบ้าง ด้วยบริภาษว่า เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย ดังนี้ ในเพราะถือนำทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ เห็นปานใด ภิกษุถือนำทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ เห็นปานนั้น แม้ภิกษุนี้ ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้.”

วิภังค์ (จำแนกความ)¹⁶

¹⁴ ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์, “พระสงฆ์กับทรัพย์สินส่วนตัว,” (รายงานวิจัย โครงการวิจัยพุทธศาสนศึกษา ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), น. 24-27.

¹⁵ ประมวลพุทธบัญญัติ อริยวินัย, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น.12-16. ดูเพิ่มเติมใน *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เล่มที่ 1 พระวินัยปิฎก เล่มที่ 1 มหาวิภังค์ ภาค 1 ปาราชิกสิกขาบทที่ 2* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2539), น.74

¹⁶ *เพ็ญอ้าง.*

ที่ชื่อว่า ทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ มีอธิบายว่า ทรัพย์ใดอันเจ้าของไม่ได้ให้ ไม่ได้ ปล่อยให้รักษาปกครองอยู่ ยังถือกรรมสิทธิ์อยู่ว่าเป็นของเรา ยังมีผู้อื่นหวงแหน ทรัพย์นั้นชื่อว่าทรัพย์อัน เจ้าของไม่ได้ให้

บทว่า ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย ได้แก่ มีจิตคิดขโมย คือมีจิตคิดลัก.

บทว่า ถือเอา คือ ยึดเอา เอาไป เอาลง ยังอิริยาบถให้กำเริบ ให้เคลื่อนจากฐาน ให้ ล่วงเลยเขตหมาย.

ที่ชื่อว่า เห็นปานใด คือ หนึ่งบาทก็ดี ควรแก่หนึ่งบาทก็ดี เกินกว่าหนึ่งบาทก็ดี

คำว่า เป็นปาราชิก มีอธิบายว่า ไปไม่เหลือหลงจากขั้นแล้ว ไม่อาจจะเป็นของเขียว สดขึ้นได้ แม้ฉันใดภิกษุก็ฉันนั้นแหละ ถือเอาทรัพย์อันเขาไม่ได้ให้ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย หนึ่งบาทก็ ดี ควรแก่หนึ่งบาทก็ดี เกินกว่าหนึ่งบาทก็ดี แล้วไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร เพราะเหตุนั้น การ กระทำผิดตามสิกขาบทดังกล่าวจึงตรัสว่า เป็นปาราชิก

สรุบทถาขณีย์ (การจำแนกแยกแยะความหมายของบท)¹⁷

ทรัพย์มีผู้ครอบครองไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ภิกษุสำคัญว่ามีผู้ครอบครองมีราคา 5 มาสก หรือเกินกว่า มีโดยจิต (คิดลัก) จับต้องสิ่งนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ, ทำให้เคลื่อนไหว ต้องถูกลัจจัย, ทำให้ เคลื่อนที่ออกจากฐาน ต้องปาราชิก.

ภิกษุเข้าไปที่ด่านภาษี มีโดยจิตจับต้องทรัพย์ที่ควรเสียภาษี มีราคา 5 มาสกหรือเกิน กว่า ต้องทุกกฏ, ทำให้ไหว ต้องถูกลัจจัย, อย่างเท้าที่ 1 ผ่านด่านภาษีไป ต้องถูกลัจจัย, อย่างเท้าที่ 2 ผ่าน ด่านภาษีไป ต้องปาราชิก.

ภิกษุชวนกันไปลัก รูปหนึ่งลักทรัพย์มาได้ ต้องปาราชิกทุกรูป. นัตหมาย, ทำนิमित สิ่งให้ลักทรัพย์ ขณะอธิบายต้องทุกกฏ, ลักทรัพย์ได้ตามนั้น ต้องปาราชิกทั้งผู้สั่งผู้ทำ, ลักมาได้ผิดจากนั้น ผู้สั่งไม่ต้องอาบัติ ผู้ลักต้องปาราชิก.

อนาบัติ (ลักษณะที่ไม่ต้องอาบัติ)¹⁸

1. ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นของตน 2. ถือเอาด้วยวิสาสะ 3. ขอยืม 4. ทรัพย์อันปรต หวงแหน 5. ทรัพย์อันสัตว์ดิรัจฉานหวงแหน 6. ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นของบังสุกุล 7. ภิกษุวิกลจริต 8. ภิกษุอาทิกัมมิกะ เหล่านี้ไม่ต้องอาบัติ.

เรื่องต้นบัญญัติ¹⁹

¹⁷ เพิ่งอ้าง.

¹⁸ เพิ่งอ้าง.

¹⁹ เพิ่งอ้าง.

พระผู้มีพระภาคประทับ ณ เขาคิชฌกูฏ ใกล้กรุงราชคฤห์. ครั้งนั้นภิกษุหลายรูปที่เป็นมิตรสหายกันได้ทำกุฏิหญ้า อยู่จำพรรษาข้างภูเขา อีสิคิลิ. ท่านพระธนิยะ ผู้เป็นบุตรแห่งช่างหม้อ ก็ทำกุฏิหญ้า จำพรรษาอยู่ ณ ที่นั่นด้วย. ภิกษุอื่น ๆ เมื่อออกพรรษาก็รื้อกุฏิหญ้า เก็บหญ้า เก็บไม้ แล้วจาริกไปสู่ชนบท. ส่วนพระธนิยะคงอยู่ในที่นั่นไม่ไปไหนตลอด 3 ฤดู ขณะที่เข้าไปบิณฑบาตยังหมู่บ้าน พวกคนเก็บหญ้า เก็บไม้ มารื้อกุฏิ นำหญ้าและไม้ไป ท่านต้องทำใหม่ แต่พวกนั้นก็มารื้อ ขโมยหญ้าและไม้ไปอีกถึง 3 ครั้ง ท่านพระธนิยะจึงคิดสร้างกุฏิดิน เพราะเป็นผู้ชำนาญในการผสมดินปั้นหม้อมาก่อน เมื่อตกลงใจดังนั้นจึงเอาดินเหนียวมาขยำ แล้วทำเป็นกุฏิดินล้วนเอาหญ้าไม้และมูลโคมาผสมกุฏิที่ทำไว้แล้วให้เป็นกุฏิดินเผาสวยงาม มีสีแดงตั้งตัวแมลงทับ ครั้งนั้นพระพุทธรูปเจ้าเสด็จทอดพระเนตรเห็นกุฏิงดงาม ตรัสถามพวกภิกษุว่าเป็นอะไร ทรงทราบแล้วทรงติเตียนว่า

“โฉนโฆฆบุรุษนั้นจึงได้ขยำโคลนทำกุฏิสำเร็จด้วยดินล้วนด้วยตนเองเล่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความเอ็นดู ความอนุเคราะห์ ความไม่เบียดเบียนหมู่สัตว์ มิได้มีแก่โฆฆบุรุษนั้นเลย พวกเธอจึงทำลายกุฏินั้น พวกเพื่อนพรหมจารีชั้นหลัง อย่าถึงความเบียดเบียนหมู่สัตว์เลย อันภิกษุไม่ควรทำกุฏิที่สำเร็จด้วยดินล้วน ภิกษุใดทำต้องอาบัติทุกกฏ”

กาลต่อมาท่านพระธนิยะ เข้าไปหาคนเฝ้าโรงเก็บไม้ของหลวง เล่าความให้ฟังถึงเรื่องที่ทำกุฏิหญ้า ขโมยหญ้าและไม้ไปถึง 3 ครั้ง ท่านจึงคิดทำกุฏิดินเผา ก็ถูกสั่งให้ทำลายเสีย จึงมาขอไม้จากคนเฝ้าโรงเก็บไม้ของหลวง คนเฝ้าปฏิเสธว่า “ตนไม่มีไม้ที่จะให้ได้ มีแต่ไม้ที่เป็นของพระราชาทองแหวนเพื่อใช้ซ่อมพระนคร เก็บไว้ในคราวมีอันตราย ถ้าพระราชาทองแหวน ก็นำไปได้”

พระธนิยะตอบว่า “พระราชาทองแหวนแล้ว” คนเฝ้าโรงไม้เชื่อว่าเป็นพระคงไม่พูดปด จึงอนุญาตให้นำไป ท่านพระธนิยะก็นำไม้มาตัดเป็นท่อนเล็กท่อนน้อยใส่เกวียนขนไปทำกุฏิไม้.

เมื่อวัสสการพราหมณ์อำมาตย์ผู้ใหญ่แห่งมคธรัฐ มาตรวจพบว่าไม้หายไป จึงไต่สวนแล้วนำความกราบทูลพระเจ้าพิมพิสาร มีรับสั่งให้นำตัวคนเฝ้าโรงไม้เข้าไปเฝ้า เขาจึงถูกมัดนำตัวไป ท่านพระธนิยะเห็นคนเฝ้าไม้ถูกมัด นำตัวไป จึงสอบถามได้ความแล้ว ก็ตามไปด้วย.

พระเจ้าพิมพิสารถวายนมัสการท่านพระธนิยะ แล้วตรัสถามว่า “เป็นความจริงหรือที่ว่า พระองค์ถวายไม้นั้น” ท่านพระธนิยะตอบว่า “เป็นความจริง” พระเจ้าพิมพิสาร ตรัสว่า พระองค์เป็นพระราชามีกิจธุระมาก ถวายไปแล้ว อาจนึกไม่ออกก็ได้ ถ้าท่านพระธนิยะนึกออกก็ขอให้ชี้แจงมา.

ท่านพระธนิยะทูลถามว่า “ทรงระลึกได้หรือไม่ ที่ทรงเปล่งวาจาในวันอภิเษกเสวยราชย์ว่า หญ้า ไม้ และน้ำ เป็นอันข้าพเจ้าถวายแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ขอจงใช้สอยเถิด” ตรัสตอบว่า ทรงระลึกได้ แต่ที่ตรัสอย่างนั้น ทรงหมายสำหรับสมณพราหมณ์ ผู้มีความละอาย ผู้มีความรังเกียจใคร่ต่อการศึกษา ผู้เกิดความรังเกียจแม้ในความชั่วเพียงเล็กน้อย และทรงหมายถึงสิ่งของที่ไม่มีใครหวงแหนใน

ป่า ท่านถือเอาไม้ที่มีได้ให้ด้วยเลขนี้ คนอย่างพระองค์จะพึงฆ่า จองจำหรือเนรเทศ สมณะหรือพราหมณ์ ได้อย่างไร? ท่านจงไปเถิด ท่านพ้นเพราะเพศ (บรรพชิต) ต่อไปอย่าทำอย่างนี้อีก.

มนุษย์ทั้งหลายพากันดิเตียนด้วยประการต่าง ๆ ความทราบถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงทรงเรียกประชุมสงฆ์ ทรงไต่สวน เมื่อพระชนิยะ รับเป็นสัตย์แล้ว พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า

“ดูก่อนโฆชบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร มิใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน เธอจึงได้ถือเอาไม้ของหลวงที่เขาไม่ได้ให้ไปเปล่า การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไป เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของผู้ที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของคนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว”

ทรงตรัสถามภิกษุผู้เคยเป็นมหาอำมาตย์ผู้พิพากษา ซึ่งเข้ามาบวชว่า พระเจ้าพิมพิสารทรงจับโจรได้แล้วทรงประหารชีวิต จองจำหรือเนรเทศด้วยกำหนดทรัพย์เท่าไร ก็เท่ากับ 5 มาสก (5 มาสก เท่ากับ 1 บาท) จึงทรงบัญญัติสิกขาบทมิให้ภิกษุถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้ ผู้ใดทำเช่นนั้น ใต้ราคาทีพระราชาจับโจรได้ประหารชีวิต จองจำ หรือเนรเทศ ต้องอาบัติปาราชิก

อนุบัญญัติ (ข้อบัญญัติเพิ่มเติม)²⁰

สมัยนั้น ภิกษุฉัพพัคคีย์ (พวก 6 คือเป็นพวกร่วมใจกัน 6 รูป) ไปที่ลาน(ตากผ้า) ของช่างย้อม ขโมยห่อผ้าของช่างย้อมนำมาแบ่งกัน ความทราบถึงภิกษุทั้งหลาย เธอแก้ตัวว่า ไปลักในป่า ไม่ได้ลักในบ้าน สิกขาบทที่บัญญัติมุ่งหมายถึงลักในบ้าน พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติเพิ่มเติมว่าลักของจากบ้านก็ตาม จากป่าก็ตาม

องค์แห่งอาบัติ 1. เป็นของผู้อื่นเป็นชาติมนุษย์หวงแหนอยู่ 2. สำคัญรู้ว่า เป็นของผู้อื่นหวงอยู่ 3. ของนั้นราคาบาทหนึ่งหรือราคาว่าบาทหนึ่งขึ้นไป 4. จิตเป็นขโมย 5. ลักได้ด้วยอาหาร (อาการที่ถือว่าเป็นลักทรัพย์) อยางใด อยางหนึ่ง พร้อมด้วยองค์ 5 นี้ จึงเป็นปาราชิก (บุพพสิกขาบรรณนา หน้า 124).²¹

สำหรับวิธีการลงโทษผู้ต้องอาบัติปาราชิกนั้น เมื่อภิกษุรูปใดต้องอาบัติปาราชิกแล้ว ก็จะต้องขาดจากความเป็นภิกษุทันที แม้สึกไปแล้วจะมาบวชใหม่อีกก็ไม่ได้ ขาดอำนาจอันชอบธรรมที่จะถือเอาประโยชน์แห่งความเป็นภิกษุ คือทำสังฆกรรมร่วมกับภิกษุอีกไม่ได้ ขาดจากสิกขาอันมีเสมอภิกษุ ขาดจากความปกครอง ทำสังฆกรรมนอกพรรษาหรือในพรรษาไม่ได้ทั้งสิ้น ถ้าขึ้นทำไปถือว่าเป็นโมฆะ ภิกษุที่ต้องอาบัติปาราชิกนี้แม้จะไม่มีผู้อื่นรู้เห็นก็ตาม สังฆกรรมที่ทำร่วมกับสงฆ์ก็ถือว่าเป็นโมฆะหมด

²⁰ เพิ่งอ้าง.

²¹ เพิ่งอ้าง.

ฉะนั้นภิกษุผู้นั้นจะต้องออกจากหมู่คณะ ละจากเพศภิกษุเสีย เพราะถึงไม่ละอาจอยู่ในฐานะภิกษุได้อีกต่อไป เป็นเสมือนบุคคลผู้ถูกสาปตลอดชีวิตจะกลับมาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาไม่ได้อีกต่อไป และถ้าภิกษุนั้นไม่ยอมสละละเพศเอง ถ้าสงฆ์รู้เข้าก็ต้องดำเนินการให้ภิกษุนั้นละเพศเสีย²²

เมื่อพิจารณาตามปาราชิกสิกขาบทที่ 2 (ขาดความเป็นภิกษุเพราะลักขโมย) นี้ จะพบว่าการลักทรัพย์หรือการถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ด้วยส่วนแห่งความเป็นภิกษุ ในพระวินัยใช้คำว่า “อทินนัง” (โย ปะนะ ภิกขุ คามา วา อะรัญญา วา อะทินนัง...) ซึ่งแปลว่าเจ้าของมิได้ให้โดยเป็นการกระทำซึ่งไม่ให้เจ้าของและผู้อื่นรู้เห็นหรือทำด้วยอาการปกปิด แสดงว่าจะต้องมีการถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นโดยมีเจตนาชั่วที่คิดจะเอาของของผู้อื่น²³ เปรียบเสมือนการมีเจตนาและเจตนาพิเศษโดยทุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน และทรัพย์ที่จะขโมยตามพระวินัยนอกจากจะขโมยมาจากบ้านแล้วยังรวมถึงทรัพย์ที่ขโมยมาจากป่าด้วย แสดงให้เห็นว่า สาระสำคัญของการกระทำความผิดอยู่ที่การเอาทรัพย์ของผู้อื่นอันเจ้าของเขาไม่ได้ให้มา ไม่เกี่ยวกับสถานที่ที่ขโมย ซึ่งการลักทรัพย์นั้นย่อมทำให้ภิกษุต้องปาราชิก เมื่อครบองค์ประกอบแห่งการลักทรัพย์ที่เป็นอาบัติ เรียกว่า “องค์แห่งอาบัติ 5 ประการ” ดังนี้ คือ 1. เป็นของผู้อื่นเป็นชาติมนุษย์หวงแหนอยู่ 2. สำคัญรู้ว่า เป็นของผู้อื่นหวงอยู่ 3. ของนั้นราคาบาทหนึ่งหรือราคากว่าบาทหนึ่งขึ้นไป 4. จิตเป็นขโมย 5. ลักได้ด้วยอาหาร (ทรัพย์เคลื่อนจากฐาน โดยอาการที่ถือว่าเป็นลักทรัพย์) ซึ่งจะพบว่าองค์แห่งอาบัติ 5 ประการนี้ก็คล้ายกับองค์ประกอบความผิดในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 12 นั้นเอง โดยเปรียบเทียบเป็นตารางได้ดังนี้

²² อำนวย ยัสโยธา, “รายงานการวิจัย เรื่องกระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญากับวินัยสงฆ์ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ,” (รายงานการวิจัย ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา, 2531), น.109.

²³ อาบัติตามปาราชิกสิกขาบทที่ 2 (ลักขโมย) นี้ เป็นอาบัติที่ต้องอาศัยเจตนา เรียกว่า “สจิตตกะ” คืออาบัติที่มีโทษเฉพาะแก่ผู้มีเจตนาทำ ต่างกับ “อจิตตกะ” คือ อาบัติที่มีโทษแม้แก่ผู้ที่ไม่เจตนาทำ ดูเพิ่มเติมใน สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, หนังสือเรียนนักธรรมชั้นตรี วิชาวินัยมุข, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2500), น.20

ปาราชิกสิกขาบทที่ 2 (พระภิกษุลักขโมย)	ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา
1. เป็นของผู้อื่นเป็นชาติมนุษย์หวงแหนอยู่ 2. สำคัญรู้ว่า เป็นของผู้อื่นหวงอยู่ 3. ของนั้นราคาบาทหนึ่งหรือราคากว่าบาทหนึ่งขึ้นไป 4. จิตเป็นขโมย 5. ลักได้ด้วยอาหาร (ทรัพย์เคลื่อนจากฐาน โดยอาการที่ถือว่าเป็นลักขโมย)	1. เป็นของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย 2. รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด (ตาม ป.อ. มาตรา 62) 3. ทรัพย์อาจมีราคาและถือเอาได้ 4. มีเจตนา (ตาม ป.อ. มาตรา 59) 5. เอาไปในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์

อย่างไรก็ตาม แม้องค์ประกอบของการกระทำที่จะเป็นความผิดตามพระวินัยจะคล้ายกับกฎหมายอาญา แต่ตาม “สรุบบทภาษนีย์” ซึ่งเป็นการอธิบายสิกขาบท จะเห็นได้ว่า พระวินัยนั้นมีการกำหนดโทษของการกระทำที่ไม่ครบองค์ประกอบความผิดไว้ด้วย แม้ไม่ครบองค์ 5 ที่จะปาราชิกก็เป็นอาบัติได้ แต่เป็นอาบัติสถานเบา (ทุกกฎและอุลลัจจัย) แยกไปตามแต่ละขั้นตอนของการกระทำ กล่าวคือ เพียงภิกษุมีจิตคิดจะลักจับต้องสิ่งนั้นทางพระวินัยก็ต้องอาบัติทุกกฎแล้ว²⁴ ซึ่งการกำหนดอาบัติเช่นนี้น่าจะมาจากหลักเรื่องมโนสุจริตตามคำสอนของพระพุทธองค์ในพระสูตรต้นตอ²⁵ ที่สอนให้

²⁴ การที่ภิกษุมีจิตคิดจะลักขโมยอันต้องอาบัติทุกกฎนี้มีการแยกประเภทของทรัพย์ออกเป็นหลายกรณี เช่น ทรัพย์ที่ตั้งอยู่ในที่แจ้ง ในน้ำ ในเรือ ในยานพาหนะ ในสวน ในวัด ในนา ในบ้าน ในป่า เป็นต้น ดูเพิ่มเติมใน พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 1 พระวินัยปิฎก เล่มที่ 1 มหาวิภังค์ ภาค 1 ปาราชิกสิกขาบทที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539), น. 82-89

²⁵ มโนสุจริต เป็นหนึ่งในคำสอนของพระพุทธองค์เรื่อง สุจริต 3 ดูเพิ่มเติมใน พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 25 พระสูตรต้นตอปิฎก เล่มที่ 17 ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ ทุติยวรรค สุจริตสูตร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) น.421

ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่พยาบาทปองร้ายเขา และให้เห็นชอบตามคลองธรรม²⁶ หากคิดไม่ดีก็จะเป็นกรรมไม่ดีเมื่อตายต้องตกไปสู่อบายภูมิ ต่างกับทางอาญาที่เพียงแคคิดจะลักทรัพย์ไม่ถือเป็นความผิด หรือหากทำให้ทรัพย์เคลื่อนไหวทางพระวินัยจะต้องอาบัติอุลลัจจัยแล้ว แต่ทางอาญายังไม่เป็นการผิดสำเร็จ เพราะยังไม่ถือว่าทรัพย์นั้นเคลื่อนที่จากที่นั้นทุก ๆ จุดของจุดที่ทรัพย์นั้นตั้งอยู่²⁷ ในลักษณะที่จะพาเอาไปได้²⁸ เป็นได้เพียงพยายามกระทำความผิด ต่อเมื่อทำให้ทรัพย์นั้นพ้นจากที่ตั้งหรือเคลื่อนจากฐานจึงจะครบองค์ประกอบความผิดทางพระวินัยอันทำให้ต้องอาบัติปาราชิก และเป็นความผิดสำเร็จตามกฎหมายอาญา การกระทำครบองค์ประกอบความผิดตามพระวินัย เปรียบเสมือนความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันที่หากบุคคลกระทำความผิดแล้วก็จะมีความผิดตามฐานความผิดต่าง ๆ กันที่ โดยสามารถเปรียบเทียบความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญากับองค์ประกอบความผิดตามพระวินัยกับได้ดังนี้²⁹

ความผิดฐานลักทรัพย์ (มาตรา 334) หรือที่มีพื้นฐานมาจากการลักทรัพย์ (วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์) ตามพระวินัย คือ การกระทำโดยไม่ให้เจ้าของและผู้อื่นรู้เห็นหรือทำด้วยอาการปกปิด

ความผิดฐานฉ้อโกง (มาตรา 341) เป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อมูลซึ่งควรบอกให้แจ้ง และการหลอกลวงดังกล่าวได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้ถูกหลอกลวง ตามพระวินัย คือ การถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยกุสาวหาร ย่อมมีความผิด เช่น ภิกษุหลอกให้ประชาชนร่วมกันบริจาคเงินสร้างวัดหรือสร้างอุโบสถ แต่จริง ๆ ไม่มีการสร้าง กลับเอาเงินไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว เป็นต้น และในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงนี้จะเห็นได้ว่า ในขั้นของการหลอกลวงซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิด ภิกษุนั้นก็ผิดศีลห้าซึ่งเป็นข้อควรประพฤติของพุทธศาสนิกชนทั่วไปในข้อ 4 “มุสาวาทา เว

²⁶ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, นวโกวาท หลักสูตรนิกธรรมชั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2498), น.31

²⁷ จิตติ ตังศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3, (พิมพ์ครั้งที่ 6 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา, กรุงเทพมหานคร : จีระวิชาการพิมพ์, 2545), น.586 หัวข้อ 1210 และ น.597 หัวข้อ 1212,

²⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 1889/2499 อ้างถึงใน ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ, อ้างไว้ เจริญธรรมที่ 46, น.305

²⁹ คทาฐ วีระวงษ์, “การดำเนินคดีอาญากับภิกษุตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น.74-75.

ระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทียามิ” ที่กำหนดให้ละเว้นจากการพูดปดมดเท็จ พูดจาโกหก พูดไม่อยู่กับร่องกับรอยแล้ว ทั้งยังผิดต่อพระวินัยซึ่งเป็นข้อบังคับของภิกษุโดยเฉพาะตามปาจิตติย์ มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ 1 “สัมปะชานะมุสาวาทะ ปาจิตติยง.”³⁰ คือ การพูดคลาดเคลื่อนจากความจริง ทำให้ต้องอาบัติปาจิตติย์ซึ่งเป็นโทษสถานเบาอีกด้วย

ความผิดฐานยักยอก (มาตรา 352) เป็นการเบียดบังเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปเป็นของตน โดยมีชอบ ในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ ตามพระวินัยเป็นการถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นด้วยอาหาร เช่น ภิกษุที่มีหน้าที่ในการรับฝากหรือมีหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ได้ยักยอกทรัพย์สินของวัดหรือเงินที่คนนำมาบริจาค

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าปาราชิกสิกขาบทที่ 2 นี้ แม้จะใช้คำว่าลักขโมยซึ่งเทียบได้กับการลักทรัพย์ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาแยกตามองค์ประกอบแล้วก็ครอบคลุมการกระทำผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์เกือบทั้งสิ้นแล้ว ภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกตามสิกขาบทนี้ ย่อมมีความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์ฐานใดฐานหนึ่งด้วยเสมอ อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่า แม้พระวินัยจะบัญญัติไว้ครอบคลุมกรณีที่ภิกษุกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์แล้วและพระวินัยก็ยังเป็นมาตรการหนึ่งที่ยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน แต่โทษของการฝ่าฝืนพระวินัยก็มีเพียงต้องอาบัติปาราชิกเป็นผลให้ต้องสึกจากการเป็นสมณเพศเท่านั้น ส่วนการดำเนินคดีอาญาแก่ภิกษุก็ดำเนินไปตามปกติอย่างบุคคลธรรมดา ไม่ต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากสถานะการเป็นภิกษุแต่อย่างใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ายังไม่เพียงพอต่อการควบคุมป้องกันและยับยั้งการกระทำผิดของภิกษุในปัจจุบัน ควรจะมีการควบคุมโดยกฎหมายบ้านเมืองไว้อีกชั้นหนึ่งด้วย โดยการกำหนดเป็นความผิดสำหรับภิกษุโดยเฉพาะในกฎหมายอาญา ซึ่งจะกำหนดไว้อย่างไร เพียงใด ผู้เขียนจะได้อภิปรายถึงความเหมาะสมต่อไปในบทที่ 4

3.2 มาตรการที่มีโทษทางอาญา

3.2.1 มาตรการที่มีโทษทางอาญาโดยแท้ (ประมวลกฎหมายอาญา)

ได้แก่ มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญาแห่งราชอาณาจักรไทย

ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551) ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาไว้โดยเฉพาะ เพียงในลักษณะ 4 ดังต่อไปนี้

³⁰ ประมวลพุทธบัญญัติ อริยวินัย, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5, น.86.

มาตรา 206 ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ แก่วัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาท ถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 207 ผู้ใดก่อให้เกิดการรบกวนวายขึ้นในที่ประชุมศาสนิกชน เวลาประชุมกันนมัสการ หรือกระทำพิธีกรรมตามศาสนาใด ๆ โดย ขอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน สองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 208 ผู้ใดแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายแสดงว่าเป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวชในศาสนาใดโดยมิชอบ เพื่อให้บุคคลอื่น เชื่อว่าตนเป็นบุคคลเช่นว่านั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติเหล่านี้ล้วนเป็นการมุ่งคุ้มครองให้ศาสนาบริสุทธิ์ มิให้มัวหมอง แต่มิได้มีการควบคุมการกระทำของบุคคลในศาสนา เช่น การที่ภิกษุกระทำความผิดแต่อย่างใด และการคุ้มครองศาสนานั้นตามมาตรา 206 และมาตรา 207 ก็เป็นการคุ้มครองเฉพาะสถานที่ทางศาสนาและพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น มิได้คุ้มครองตัวภิกษุที่เป็นบุคคลในศาสนาพุทธ ส่วนกรณีตามมาตรา 208 นั้น เป็นกรณีการกำหนดความผิดแก่ผู้ที่แต่งกายเลียนแบบภิกษุให้มีความผิด หรือที่เรียกกันว่า “พระปลอม” นั้นเอง ซึ่งไม่ใช่กลุ่มบุคคลที่ผู้เขียนต้องการศึกษา การกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับศาสนาที่มีอยู่ในกฎหมายอาญานี้ จึงยังไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดของภิกษุที่แท้จริงแต่อย่างใด ทั้งที่ภิกษุเป็นบุคคลสำคัญในศาสนาพุทธ ที่มีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบไป ควรจะต้องมีการควบคุมการกระทำของภิกษุให้อยู่ในกรอบพระวินัย การที่ภิกษุกลับเป็นผู้กระทำความผิดเสียเองย่อมทำให้พระพุทธศาสนาหมัวหมอง และเกิดความเสียหายแก่ศีลธรรมในสังคม และการอาศัยสถานะความเป็นภิกษุมารกระทำผิดยังอาจทำให้สามารถกระทำผิดได้ง่ายกว่าบุคคลธรรมดา ทั้งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนได้เป็นวงกว้างกว่า นอกจากนี้ในสังคมไทยภิกษุก็ยังได้รับการเคารพนับถือให้เป็นบุคคลที่มีสถานะสูงในสังคม มีเอกสิทธิ์ในหลายๆเรื่องเหนือกว่าบุคคลธรรมดา เช่น การให้ความสะดวกสบายในการเดินทางแก่ภิกษุ การให้เกียรติภิกษุในการฉันท์อาหารก่อน เวลาในงานสังคมให้ภิกษุนั่งในตำแหน่งหน้ากว่าบุคคลธรรมดา รวมถึงในชั้นศาลก็ให้เกียรติแก่ภิกษุที่ไม่ต้องสาบานตัว หรือไม่ต้องเบิกความตอบคำถามใดๆก็ได้ ซึ่งล้วนเป็นการให้ความคุ้มครองบุคคลผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

เมื่อมีการให้ความคุ้มครองและให้สิทธิพิเศษต่างๆแก่ภิกษุมากกว่าบุคคลธรรมดา เช่นนี้แล้ว ผู้เขียนเห็นว่่าก็ควรจะต้องมีการควบคุมพฤติกรรมของภิกษุให้อยู่ในกรอบมากกว่าบุคคลธรรมดาด้วย เพื่อให้ศาสนาพุทธยังคงมีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่พึ่งของประชาชนในสังคมไทยได้สืบไป หาก

ไม่มีการควบคุมพฤติกรรม หรือ การกระทำของภิกษุแล้ว ก็ย่อมทำให้ไม่อาจบรรลุจุดประสงค์ของการคุ้มครองพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง จะมีประโยชน์อันใดที่จะคุ้มครองมิให้มีสิ่งใดมาแผ้วพานศาสนา แต่ไม่มีการควบคุมบุคคลในศาสนานั้นกลับปล่อยให้บุคคลในศาสนานั้นทำให้ศาสนาหม่อมองเสียเอง เช่นนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรจะต้องมีการควบคุมการกระทำของภิกษุให้เหมาะสมควบคู่ไปกับการคุ้มครองพระพุทธศาสนาด้วย จึงจะทำให้สามารถคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง เพราะการควบคุมบุคคลในศาสนาก็เป็นส่วนหนึ่งของการคุ้มครองศาสนาให้บริสุทธิ์นั่นเอง ผู้เขียนเห็นว่านอกเหนือจากการควบคุมโดยพระวินัยแล้ว ควรจะใช้กฎหมายบ้านเมืองมาช่วยควบคุมพฤติกรรมของภิกษุไว้อีกชั้นหนึ่ง โดยอาจกำหนดเป็นความผิดที่กระทำโดยภิกษุโดยเฉพาะ มิใช่ปล่อยให้ภิกษุมีความผิดตามฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาอย่างเดิมและกำหนดโทษแก่ภิกษุที่กระทำความผิดเท่าเทียมกับบุคคลธรรมดาที่กระทำความผิด เพราะเฉพาะโทษที่ลงแก่บุคคลธรรมดาที่กระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์ในปัจจุบันเองก็มีอัตราโทษที่น้อย แทบไม่เพียงพอต่อการป้องกันยับยั้งการกระทำความผิดแล้ว ทั้งยังมีความลักลั่นในการกำหนดบทลงโทษในแต่ละฐานความผิดอยู่มาก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน แม้ในลักษณะความผิดเกี่ยวกับศาสนาเอง ก็ไม่มีบทบัญญัติที่ภิกษุเป็นผู้กระทำความผิดไว้โดยตรง โดยทั่วไปเมื่อภิกษุกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ก็จะใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาในลักษณะที่ 12 บังคับแก่ภิกษุเหมือนกรณีบุคคลทั่วไปกระทำความผิดเท่านั้น แต่ก่อนที่จะไปพิจารณาองค์ประกอบในแต่ละฐานความผิดนั้นก็ต้องทราบความหมายของคำว่า “ทรัพย์” ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการกระทำความผิดที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาเสียก่อน ดังนี้

ความหมายของคำว่า “ทรัพย์” ตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้มีความหมายอย่างในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 ที่บัญญัติว่า “ทรัพย์ หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง” เท่านั้น แต่หากพิจารณาจากบทบัญญัติต่างๆ ในลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์นี้แล้ว จะพบว่า วัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์นี้จะมีอยู่ 4 ประเภท คือ 1) ทรัพย์ 2) ทรัพย์สิน 3) ประโยชน์ ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน และ 4) อสังหาริมทรัพย์ ดังนั้นในการศึกษาจะต้องมีการแยกแยะให้ได้ว่า “กรรมของการกระทำ หรือวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อ” ในความผิดแต่ละฐานคืออะไร เพราะอาจจะเป็นทรัพย์ ทรัพย์สิน ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน หรืออสังหาริมทรัพย์ก็ได้³¹

³¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, คำอธิบายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา, (พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2548), น.25-26.

การแยกหมวดหมู่ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินนี้ หากพิจารณาถึง “คุณธรรมทางกฎหมาย” หรือ “สิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง” แล้ว จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ³²

- 1) ความผิดที่กระทำต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น และ
- 2) ความผิดที่กระทำต่อทรัพย์สินของผู้อื่น

หากพิจารณาถึง “ลักษณะการกระทำ” แล้วจะสามารถแยกความผิดออกได้เป็น 8 หมวด ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 12 คือ³³

หมวด 1 ฐานลักทรัพย์ และวิ่งราวทรัพย์

หมวด 2 ฐานกรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์

หมวด 3 ฐานฉ้อโกง

หมวด 4 ฐานโกงเจ้าหนี้

หมวด 5 ฐานยักยอก

หมวด 6 ฐานรับของโจร

หมวด 7 ฐานทำให้เสียทรัพย์

หมวด 8 ฐานบุกรุก

สำหรับในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะหยิบยกมาเฉพาะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางฐานความผิด ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ ความผิดฐานยักยอก และความผิดฐานฉ้อโกง เนื่องจากความผิดทั้งสามนี้เป็นฐานความผิดที่สำคัญอันเป็นหัวใจหลักของบรรดาความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งหลาย และเป็นความผิดที่พบได้บ่อยครั้งในการกระทำความผิดของภิกษุ กล่าวคือ ความผิดฐานลักทรัพย์เป็นการทำร้ายการครอบครองกรรมสิทธิ์และการครอบครองทรัพย์สินของเจ้าของ³⁴ ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองมากที่สุดอันเป็นหัวใจหลักของการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ชัดเจนที่สุด ไม่ค่อยมีวิธีการที่ยุ่งยากซับซ้อน ทั้งกรณีที่ภิกษุเป็นผู้กระทำก็เป็นการฝ่าฝืนพระธรรมวินัยในข้อที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการลักทรัพย์โดยชัดแจ้ง ส่วนความผิดฐานยักยอกผู้เขียนเห็นว่าภิกษุสามารถทำได้โดยง่ายกว่าบุคคลธรรมดา เนื่องจากเข้าถึงเงินบริจาคหรือเงินของวัดได้ง่ายกว่า สำหรับความผิดฐานฉ้อโกงเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ต้องอาศัยกลอุบายและการพุดจาไปปดมตเท็จ

³² เฟื่องอ้าง, น.24.

³³ เฟื่องอ้าง, น.23.

³⁴ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขปรับปรุง (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, 2556), น.282.

อาจเกิดขึ้นได้บ่อยในกรณีที่ภิกษุทำการเรียกรับเงินบริจาคจากชาวบ้านแล้วมีการหลอกให้หลงเชื่อว่าจะนำเงินไปสร้างศาสนสถานต่างๆ หรือหลอกให้ชาวบ้านมอบเงินให้เพื่อแลกกับผลประโยชน์ต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นการทำผิดศีลในพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการกระทำความผิดทางอาญาของภิกษุตั้งที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 มากที่สุด และเพื่อให้ง่ายต่อการนำมาวิเคราะห์ต่อไป จึงหยิบยกมาเพียงเท่านี้

องค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 3 ฐานความผิดดังนี้กล่าวข้างต้น มีหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

(1) ความผิดฐานลักทรัพย์

มาตรา 334 บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท”

แยกพิจารณาองค์ประกอบได้ดังนี้³⁵

1. องค์ประกอบภายนอก ได้แก่

ก. ผู้กระทำ : ผู้ใด

ข. การกระทำ : การเอาไป

ค. กรรม : ทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย

ง. ผล : ความผิดฐานนี้ไม่ต้องการผล

2. องค์ประกอบภายใน ได้แก่

ก. เจตนาธรรมดา ตามมาตรา 59

ข. เจตนาพิเศษ (โดยทุจริต)

คุณธรรมทางกฎหมาย หรือสิ่งที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง ในความผิดฐานนี้คือมุ่งคุ้มครองทั้งกรรมสิทธิ์และการครอบครอง ดังนั้นการกระทำที่จะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้จะต้องมีการทำร้ายคุณธรรมทั้ง 2 ประการนี้ หากมีการทำร้ายกรรมสิทธิ์อย่างเดียวก็เป็นความผิดฐานยกยอก ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

การลักทรัพย์โดยมีเหตุฉกรรจ์ ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 335 มาตรา 335 ทวิ และมาตรา 336 ทวิ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะมาตรา 335 ซึ่งเป็นมาตราที่เกี่ยวข้องที่สุด

มาตรา 335 บัญญัติว่า “ผู้ใดลักทรัพย์

³⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 31*, น.31.

- (1) ในเวลากลางคืน
 - (2) ในที่หรือบริเวณที่มีเหตุเพลิงไหม้ การระเบิด อุทกภัย หรือ ในที่หรือบริเวณที่มีอุบัติเหตุ เหตุทุกขภัยแก่รถไฟ หรือยานพาหนะ อื่นที่ประชาชนโดยสาร หรือภัยพิบัติอื่นทำนองเดียวกันหรืออาศัย โอกาสที่มีเหตุเช่นว่านั้น หรืออาศัยโอกาสที่ประชาชนกำลังตื่นกลัว ภัยอันตรายใด ๆ
 - (3) โดยทำอันตรายสิ่งกีดกั้นสำหรับคุ้มครองบุคคลหรือทรัพย์สิน หรือโดยผ่านสิ่งเช่นว่านั้นเข้าไปด้วยประการใด ๆ
 - (4) โดยเข้าทางช่องทางซึ่งได้ทำขึ้นโดยไม่ได้จำนงให้เป็นทาง คนเข้า หรือเข้าทางช่องทางซึ่งผู้เป็นใจเปิดไว้ให้
 - (5) โดยแปลงตัวหรือปลอมตัวเป็นผู้อื่น มอมหน้าหรือทำด้วย ประการอื่นเพื่อไม่ให้เห็นหรือจำหน้าได้
 - (6) โดยลวงว่าเป็นเจ้าพนักงาน
 - (7) โดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สอง คนขึ้นไป
 - (8) ในเคหสถาน สถานที่ราชการหรือสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้ บริการสาธารณะที่ตนได้เข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือซ่อนตัวอยู่ในสถานที่นั้น ๆ
 - (9) ในสถานที่บูชาสาธารณะ สถานีรถไฟ ท่าอากาศยานที่จอดรถ หรือเรือสาธารณะ สาธารณสถานสำหรับขนถ่ายสินค้า หรือในขบวนยานสาธารณะ
 - (10) ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์
 - (11) ที่เป็นของนายจ้างหรือที่อยู่ในความครอบครองของนายจ้าง
 - (12) ที่เป็นของผู้มีอาชีพกสิกรรม บรรดาที่เป็นผลิตภัณฑ์ พืชพันธุ์ สัตว์หรือเครื่องมืออันมีไว้สำหรับประกอบกสิกรรมหรือได้มา จากการกสิกรรมนั้น
- ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองพันบาท ถึงหนึ่งหมื่นบาท”

จากบทบัญญัติทั้งหลาย จะเห็นได้ว่าการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเหตุฉกรรจ์เป็นการบัญญัติถึงเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษสูงขึ้นเนื่องจาก “วิธีการ” ในการกระทำความผิด³⁶ ซึ่งเป็นการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อน เสียหายได้มากกว่า และเป็นการกระทำโดยวิธีการที่ไม่โปร่งใส แสดงถึงเจตนาที่ไม่สุจริตมากกว่า และทำให้การกระทำสำเร็จได้ง่ายกว่าการลักทรัพย์ธรรมดา กฎหมายจึงบัญญัติโทษให้สูงขึ้นกว่าการลักทรัพย์ธรรมดา

³⁶ เฟิงอ้วง, น.48.

(2) ความผิดฐานยกยอก

มาตรา 352 บัญญัติว่า “ผู้ใดครอบครองทรัพย์สินซึ่งเป็นของผู้อื่น หรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือบุคคล ที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานยกยอก ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

แยกพิจารณาองค์ประกอบได้ดังนี้³⁷

1. องค์ประกอบภายนอก ได้แก่

ก. ผู้กระทำ : ผู้ใด (ผู้ครอบครองทรัพย์สิน)

ข. การกระทำ : การเบียดบัง

ค. กรรม : ทรัพย์สินของผู้อื่น หรือ ที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย
ที่อยู่ในความครอบครองของตน

ง. ผล : ความผิดฐานนี้ไม่ต้องการผล

2. องค์ประกอบภายใน ได้แก่

ก. เจตนาธรรมดา ตามมาตรา 59

ข. เจตนาพิเศษ (โดยทุจริต) ตามมาตรา 352 วรรค 1

ความผิดฐานยกยอกนี้จะมีความผิดได้ต่อเมื่อ “ผู้กระทำ” ได้ครอบครองทรัพย์สินที่เป็นวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อในขณะที่มีการกระทำความผิด ซึ่งแตกต่างกับความผิดฐานลักทรัพย์อย่างชัดเจน คุณธรรมทางกฎหมายในความผิดฐานนี้จึงมุ่งคุ้มครองแต่ “กรรมสิทธิ์” เพียงอย่างเดียว ต่างจากลักทรัพย์ที่ต้องมีการทำร้ายกรรมสิทธิ์และการครอบครอง³⁸

การเบียดบัง หมายถึง การแสดงกิริยาออกมาภายนอก แสดงว่าตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น (ทั้งนี้เพราะทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำแล้ว) การเบียดบังจึงเป็นการกระทำที่แสดงออกมากว่า ผู้กระทำไม่เคารพต่อกรรมสิทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สิน และแสดงตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินแทน หรือปฏิบัติไปประหนึ่งตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินเสียเอง ต่างจากการเอาไปในความผิดฐานลักทรัพย์ที่ต้องมีการครอบครองใหม่ แต่การเบียดบังนั้น การครอบครองต้องอยู่ที่ผู้กระทำเองแล้วโดยมีลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ของเจ้าของเดิม ทำเสมือนตนเป็นเจ้าของ การเบียดบังจึงไม่มีรูปแบบ³⁹

ทรัพย์สินที่เบียดบังต้องอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำผิด

³⁷ เฟื่องอ้าง, น.49.

³⁸ เฟื่องอ้าง, น.50.

³⁹ เฟื่องอ้าง, น.51.

ผู้กระทำความผิดฐานนี้จะต้องเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินก่อน หรืออย่างน้อย ในขณะที่กระทำความผิดเสมอ ส่วนจะถือว่าการครอบครองอยู่ที่ใครนั้น จะต้องพิจารณาเหมือนกับการลักทรัพย์ คือต้องเป็นผู้มีอำนาจเหนือทรัพย์สินนั้นตามความเป็นจริง และมีเจตนาที่จะมีอำนาจเหนือทรัพย์สินนั้นด้วย⁴⁰ และไม่ว่าผู้ครอบครองที่จะกระทำความผิดฐานนี้ จะได้ครอบครองทรัพย์สินนั้นโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่ใช้สาระสำคัญ ความสำคัญจะต้องครอบครองอยู่ในขณะยกยอก⁴¹

ทรัพย์สินของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยนั้น มีความหมายเช่นเดียวกับในความผิดฐานลักทรัพย์ คือทรัพย์สินนั้นจะต้องมีรูปร่าง(ตามป.พ.พ. มาตรา 137) และเป็นทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้

ความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่ไม่ต้องการผล เช่นเดียวกับการลักทรัพย์ ความผิดฐานยกยอกจึงเป็น **ความผิดสำเร็จทันทีที่มีการเบียดบังทรัพย์สิน** ที่เป็นกรรมของการกระทำ (ส่วนจะพบความผิดเมื่อใดนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง)⁴²

มาตรา 353 บัญญัติว่า “ผู้ใดได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่นหรือทรัพย์สินซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย กระทำผิดหน้าที่ของตนด้วย ประการใด ๆ โดยทุจริต จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 354 บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตาม มาตรา 352 หรือ มาตรา 353 ได้กระทำในฐานที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของ ผู้อื่น ตามคำสั่งของศาล หรือตามพิณัยกรรม หรือในฐานเป็นผู้มีอาชีพ หรือธุรกิจ อันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 355 บัญญัติว่า “ผู้ใดเก็บได้ซึ่งสิ่งสหายทรัพย์สินอันมีค่า อันซ่อนหรือฝังไว้โดยพฤติการณ์ซึ่งไม่มีผู้ใดอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ แล้วเบียดบังเอา ทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดฐานยกยอกนี้ถือได้ว่าเป็นความผิดที่กระทำโดยภิกษุที่พบได้บ่อยครั้ง และเกิดขึ้นได้ง่ายที่สุด ดังจะเห็นได้จากข่าวและคำพิพากษาฎีกาต่างๆที่ตัดสินเกี่ยวกับกรณีภิกษุยกยอกเงินวัดไป เช่น กรณีการยกยอกเงินวัดต่าง ๆ หรือกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2005/2500 ที่โจทก์

⁴⁰ เฟิงอ้าง, น.52.

⁴¹ เฟิงอ้าง, น.53.

⁴² เฟิงอ้าง, น.55.

พื่อนาย ฉ. เป็นจำเลยว่าจะเกิดเหตุจำเลยเป็นพระภิกษุได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาท ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริตเบียดบังยกยอกทรัพย์ของวัดไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวและรับสินบน⁴³ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพราะภิกษุอยู่ในฐานะที่เข้าถึงเงินบริจาคต่างๆของวัดได้ง่าย สามารถมีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่คนนำมาบริจาค หรือทรัพย์สินของวัดได้มากกว่าบุคคลทั่วไป จึงสามารถเบียดบังเอาทรัพย์นั้นเป็นของตนหรือโอนให้ญาติของตนซึ่งเป็นบุคคลที่สามได้ อันเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายแก่ตนเองและพวกพ้อง ตามความผิดฐานยกยอก และแม้ภิกษุจะไม่ได้กระทำการเบียดบังด้วยตนเอง แต่กระทำการผ่านทางมัคทายก ไวยาวัจกรผู้ดูแลเงินของวัด หรือลูกศิษย์วัด ภิกษุก็อาจเป็นตัวการร่วมตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 หรือผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 86 ในการกระทำความผิดได้ ขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมในการกระทำ เพราะในทางปฏิบัติภิกษุย่อมมีส่วนร่วมรับรู้ในการกระทำเหล่านี้ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัดอยู่แล้ว การกระทำธุรกรรมทางการเงินต้องผ่านภิกษุที่เป็นผู้แทนวัดก่อน เช่น เจ้าอาวาส และในสภาพสังคมปัจจุบันก็คงไม่มีภิกษุรูปใดกระทำการเหล่านี้ด้วยตนเองอย่างชัดแจ้งให้เป็นที่โจษจันในสังคมดังที่กล่าวมาแล้ว

นอกจากนี้กรณีภิกษุนั้นมีตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้จัดการทรัพย์สินของวัด เช่น ผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือไวยาวัจกร หากผู้นั้นกระทำการผิดหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินของวัด ภิกษุนั้นก็ย่อมมีความผิดฐานทำผิดหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินได้ตามมาตรา 353 ซึ่งหากภิกษุเป็นครอบครองทรัพย์สินของวัดด้วย ก็จะมี ความผิดฐานยกยอกตามมาตรา 352 อันเป็นบททั่วไปด้วย กรณีเหล่านี้ผู้เขียนเห็นว่าแม้จะมีบทบัญญัติที่กำหนดความผิดแก่กรณีเหล่านี้ไว้โดยตรงอยู่แล้ว แต่เมื่อผู้กระทำการเช่นนี้เป็นถึงภิกษุผู้เป็นกำลังสำคัญของศาสนา เป็นผู้ที่อยู่ในฐานะสูงกว่าประชาชนธรรมดาและบุคคลทั่วไปย่อมมีความเคารพยำเกรงต่อภิกษุ เปรียบเสมือนผู้เป็นเจ้าของพนักงาน การที่ภิกษุสามารถอาศัยฐานะของตนในการเป็นผู้จัดการทรัพย์ เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดได้ เฉกเช่นเดียวกับการที่เจ้าพนักงานสามารถอาศัยตำแหน่งหน้าที่ของตนเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดให้สำเร็จได้ง่ายขึ้น เช่นนี้ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าบทบัญญัติที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้เพียงพอและเหมาะสมต่อการลงโทษภิกษุ เมื่อคำนึงถึงสถานะทางสังคมที่ภิกษุนั้นดำรงอยู่หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนมีแนวความคิดว่าควรจะมีบทลงโทษสำหรับกรณีภิกษุกระทำความผิดเช่นนี้ไว้โดยเฉพาะ เช่นเดียวกับการมีบทบัญญัติพิเศษแก่กรณีเจ้าพนักงานกระทำผิดดังที่บัญญัติไว้ใน

⁴³ ดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2005/2500 “โจทก์ซึ่งเป็นพนักงานอัยการจังหวัดสระบุรี พื่อนาย ฉ.เป็นจำเลยว่าจะเกิดเหตุจำเลยเป็นพระภิกษุได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาท ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริตเบียดบังยกยอกทรัพย์ของวัดไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวและรับสินบน”

ประมวลกฎหมายอาญาด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของศาสนาพุทธ มิให้ต้องมัวหมอง อันจะเป็นประโยชน์แก่สังคมไทยและพุทธศาสนานิกชนสืบไป โดยจะได้วิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของแนวความคิดดังกล่าวต่อไปในบทที่ 4

ส่วนกรณีการเก็บทรัพย์ได้ตามมาตรา 355 อาจมีกรณีที่เกี่ยวข้องกับภิกษุ เช่น ภิกษุเป็นผู้พบทรัพย์อันมีค่า ที่ฝังอยู่ในพื้นที่วัด แล้วนำมาเก็บไว้เป็นของตนหรือของวัด โดยไม่ได้แจ้งรัฐให้เข้าดำเนินการ ก็อาจเป็นความผิดตามมาตรานี้ได้ แต่ในปัจจุบันไม่ค่อยพบการกระทำผิดในลักษณะดังกล่าวเท่าใดแล้ว จึงขอกล่าวไว้โดยสังเขปเพียงเท่านี้

(3) ความผิดฐานฉ้อโกง

ความผิดฐานนี้เป็นกรกระทำความผิดของภิกษุที่มักเกิดขึ้นในสังคมมากที่สุด โดยบทบัญญัติหลักในความผิดฐานฉ้อโกง ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 341 ดังนี้

มาตรา 341 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งและโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สามหรือ ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอนหรือทำลาย เอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือ ปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

แยกพิจารณาองค์ประกอบได้ดังนี้⁴⁴

1. องค์ประกอบภายนอก ได้แก่

ก. ผู้กระทำ : ผู้ใด

ข. การกระทำ : การหลอกลวง โดย

1) แสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือ

2) ปกปิดข้อเท็จจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

ค. กรรม : ผู้อื่น

ง. ผล : 1) ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงเชื่อ และ

2) มีความเสียหาย ในทางทรัพย์สินของผู้อื่น โดย

(1) ผู้กระทำได้ทรัพย์สินไป

(2) มีการทำ / ถอน / ทำลาย เอกสารสิทธิ

2. องค์ประกอบภายใน ได้แก่

⁴⁴ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 31*, น.127.

ก. เจตนาธรรมดา ตามมาตรา 59

ข. เจตนาพิเศษ (โดยทุจริต)

คุณธรรมทางกฎหมายในความผิดฐานนี้มุ่งคุ้มครองความเสียหายในทางทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกิดจากการหลอกลวง โดยมุ่งคุ้มครองทรัพย์สินโดยเฉพาะ ไม่ได้คุ้มครองความไว้วางใจของผู้อื่น หรือเสรีภาพในการจ่ายโอนทรัพย์สิน อย่างในความผิดฐานกรรโชกและรีดเอาทรัพย์สิน⁴⁵

การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หมายถึงข้อความที่แสดงนั้นไม่ตรงกับความจริง ขณะที่แสดงจึงต้องมีการแสดงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้วหรือไม่อยู่แล้วก่อนหรือขณะแสดง⁴⁶ แสดงว่าต้องมีการเปรียบเทียบข้อความ 2 ประการ คือต้องมีข้อความอันใดอันหนึ่งอยู่แล้วซึ่งเป็นข้อความจริงและเปรียบเทียบกับอีกข้อความหนึ่งซึ่งเป็นข้อความที่กล่าวอ้าง ซึ่งถ้าไม่ตรงกับข้อความจริงก็เรียกว่าเป็นข้อความเท็จ ดังนั้นข้อความจริงจึงต้องเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตหรือในปัจจุบันถ้าพูดผิดไปจากที่เป็นความจริงก็เรียกว่าเป็นข้อความเท็จข้อเท็จจริงอันเป็นการคาดคะเนหรือการทนายอนาคตจึงไม่อาจเป็นข้อความเท็จได้ไม่ได้ เพราะเหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้นจึงจะถือว่าเป็นการกล่าวเท็จไม่ตรงกับข้อความจริงไม่ได้ จึงถือเป็นหลักได้ว่าที่จะเป็นเท็จได้ต้องเป็นเหตุการณ์ในอดีตหรือปัจจุบันเท่านั้นการกล่าวถึงเหตุการณ์ข้างหน้าที่ยังไม่เกิดขึ้นไม่มีทางเป็นเท็จได้ แต่เป็นเพียงคำมั่นสัญญา ซึ่งการผิดคำมั่นสัญญาไม่ใช่มูลของความผิดฐานฉ้อโกงแต่อย่างใด⁴⁷

การปกปิดข้อเท็จจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง หมายถึง การไม่บอกข้อเท็จจริงเมื่อตนมีหน้าที่ต้องเปิดเผย มิฉะนั้นผู้อื่นจะหลงผิดไปได้⁴⁸ ซึ่งผู้กระทำการหลอกลวงนั้นจะต้องมีหน้าที่แจ้งข้อความให้ทราบด้วยเพราะถ้าไม่มีหน้าที่แล้วไม่บอก ก็ถือว่าปกปิดไม่ได้ การกระทำในข้อนี้ถือว่าเป็นการกระทำในทางลบในข้อที่ว่าถือเป็นการปกปิดซ่อนเร้นมิให้ผู้ครุณิรู้ถึงข้อความที่ผู้นั้นควรได้รู้⁴⁹ ยกตัวอย่าง

⁴⁵ เพิ่งอ้าง, น.128.

⁴⁶ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ, (พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554) น.346.

⁴⁷ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 31, น.128.

⁴⁸ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 46, น. 347

⁴⁹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 31, น.130.

เช่น หลอกกว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ผุดขึ้นเองและเอาเงินประชาชนโดยให้เอาน้ำนั้นไปใช้รักษาโรค แท้จริงใช้ทำพยุ้นำให้ผุดขึ้น เป็นการปกปิดข้อเท็จจริง⁵⁰ ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ถูกผู้กระทำความผิดได้

กรรมของการกระทำความผิดฐานนี้ ได้แก่ ผู้อื่นซึ่งถูกหลอกหลง แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้น อาจเกิดแก่ผู้ถูกหลอกหลงโดยตรงหรือบุคคลที่ 3 ก็ได้⁵¹

ผลของการกระทำ

ความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่ต้องการผล คือที่จะถือเป็นการผิดสำเร็จนั้น ต้องมีการโอนทรัพย์สินไป โดยมีการส่งมอบทรัพย์สินหรือมีการทำ ถอน หรือทำลาย เอกสารสิทธิ์ อันเป็นผลจากการที่ตนหลงเชื่อนั้น การกระทำจะเป็นความผิดสำเร็จต่อเมื่อผู้ถูกหลอกหลงหลงเชื่อ หากผู้ถูกหลอกหลงไม่หลงเชื่อ แต่ให้เพราะความสงสาร หรือให้เพื่อเป็นหลักฐานในการจับกุม ก็เป็นเพียงชั้นพยายามฉ้อโกงเท่านั้น และจะต้องเกิดความเสียหายในทางทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งจะต้องมีขึ้นและเป็นผลโดยตรงมาจากการหลอกหลง กล่าวคือ ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล หรืออีกนัยหนึ่งต้องเป็นเพราะเขาหลงเชื่อจึงมีความเสียหายทางทรัพย์สินเกิดขึ้น⁵²

ส่วน **องค์ประกอบภายใน** ในกรณีฉ้อโกงก็จะเป็นว่าผู้กระทำความผิดต้องรู้ว่ข้อความนั้นเป็นเท็จ และต้องการหลอกหลงให้เชื่อ เพื่อให้โอนซึ่งทรัพย์สิน หรือมีหน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริง แต่ปกปิดข้อความนั้นไว้ ส่วนเจตนาพิเศษ “โดยทุจริต” ก็เหมือนกับความผิดฐานอื่น ซึ่งได้อธิบายไว้โดยละเอียดในความผิดฐานลักทรัพย์แล้ว

เหตุเพิ่มโทษในความผิดฐานฉ้อโกง ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 342 ดังนี้

มาตรา 342 บัญญัติว่า “ถ้าในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ผู้กระทำ

(1) แสดงตนเป็นคนอื่น หรือ

(2) อาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอกหลงซึ่งเป็นเด็ก หรืออาศัย ความ

อ่อนแอทางจิตของผู้ถูกหลอกหลง

ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

⁵⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 557/2502 อ้างถึงใน ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 46*, น. 347.

⁵¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 31*, น.131.

⁵² *เพิ่งอ้าง*.

การแสดงตนเป็นคนอื่น ได้แก่ การหลอกลวงผู้อื่นให้หลงเชื่อว่าตนเป็นผู้อื่น⁵³ แม้บุคคลนั้นจะไม่มีตัวตนอยู่จริงก็ตาม⁵⁴

การอาศัยความเบาปัญญาหรือความอ่อนแอแห่งจิต ได้แก่ การหลอกลวงโดยอาศัยจุดอ่อนของผู้ถูกหลอกลวง ในสองกรณีคือ ความเบาปัญญาของเด็ก หรือความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอกลวง⁵⁵

เหตุจรรยาทั้งสองกรณีนี้มีข้อน่าคิด โดยผู้เขียนเห็นว่า มีลักษณะคล้ายกับการฉ้อโกงโดยภิกษุเป็นผู้กระทำ เพราะการเป็นภิกษุก็ทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อได้ง่ายจากการดำรงตนอยู่ในสมณเพศ เช่นเดียวกับการแสดงตนเป็นคนอื่นที่ทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าตนเป็นผู้อื่น และยอมมอบทรัพย์สินให้โดยง่ายเช่นกัน และการหลอกลวงโดยอาศัยความเบาปัญญาหรือความอ่อนแอแห่งจิต ก็อาจเทียบได้กับกรณีที่ภิกษุหลอกให้ประชาชนบริจาคเงินหรือถวายสิ่งของใดๆ โดยอาศัยความศรัทธาของประชาชนผู้นั้นเป็นที่ตั้ง ซึ่งการที่คนเราศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแรงกล้าแล้วก็ยอมทำให้สติในการพิจารณาเหตุและผลต่างๆ ถูกกลดทอนลงไป ไม่ต่างอะไรกับความเบาปัญญาของเด็ก และผู้ที่มีจิตอ่อนแอ

ส่วนกรณีฉ้อโกงอื่นๆ ก็ล้วนมีหลักมาจากการฉ้อโกงปกติ ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึงบทบัญญัติไว้เพียงสังเขป ดังต่อไปนี้

ฉ้อโกงประชาชน

มาตรา 343 บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตาม มาตรา 341 ได้กระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริง ซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ต้องด้วยลักษณะ ดังกล่าวใน มาตรา 342 อนุมาตรา หนึ่งอนุมาตราด้วย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพัน บาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท”

ความผิดฐานนี้มีองค์ประกอบความผิดเช่นเดียวกับความผิดฐานฉ้อโกง ตาม มาตรา 341 เพียงแต่กรรมของการกระทำคือ “ประชาชน” เท่านั้น ดังนั้นการที่จะเป็นความผิดตาม มาตรา 341 หรือ 343 นั้นอยู่ที่เจตนาของผู้กระทำว่า เจตนาจะหลอกลวง “ผู้อื่น” คือเจาะจงต่อบุคคล หรือ

⁵³ เฟิงอ้วง, น.133.

⁵⁴ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 46, น. 350.

⁵⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 31, น.134.

หลอกลวง “ประชาชน” ซึ่งไม่เจาะจงตัวบุคคล⁵⁶ เพราะ คำว่า “ประชาชน” หมายถึง บุคคลทั่วไป ไม่จำกัด ไม่ว่าจะจำนวนเท่าใด ดังนั้น แม้หลอกคนจำนวนมากเฉพาะกลุ่ม แต่ไม่ใช่การหลอกลวงคนทั่วไป ก็ไม่เป็นการหลอกลวงประชาชน⁵⁷ ข้อสำคัญคือต้องไม่ใช่เป็นการหลอกเฉพาะบุคคล แต่ไม่ว่าคนที่ทราบข้อความเท็จ หรือการปกปิดความจริงจะมีกี่คน และไม่ว่าการหลอกลวงดังกล่าวจะเป็นที่ทราบกันแล้วทุกคนหรือไม่ก็ไม่ใช่ข้อสำคัญ เพียงแต่มีผู้ใดผู้หนึ่งในบรรดาประชาชนทราบและหลงเชื่อจนทำให้ผู้กระทำได้ทรัพย์สินไป แม้ผู้กระทำจะได้ทรัพย์สินไปจากบุคคลคนเดียวก็ตาม ก็ย่อมเป็นความผิดสำเร็จฐานฉ้อโกงประชาชนแล้ว⁵⁸

การฉ้อโกงประชาชนที่เกี่ยวกับภิกษุ ยกตัวอย่างจากคำพิพากษาฎีกา เช่น กรณีภิกษุหลอกลวงประชาชนว่าน้ำผุดขึ้นเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์รักษาไข้ได้ แต่แท้จริงเป็นการเอาเท้าพยุ้น้ำขึ้น มีประชาชนหลงเชื่อเอาน้ำไปดื่มแล้วเอาเงินให้⁵⁹ ย่อมเป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือกรณีโฆษณาให้ประชาชนทราบถึงการให้เช่าพระเครื่อง แต่แท้จริงเป็นพระเครื่องปลอม⁶⁰ ย่อมเป็นการปกปิดความจริงที่ว่าพระเครื่องนั้นเป็นพระเครื่องปลอม ซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชนแล้ว หรือแม้แต่กรณีที่ภิกษุหลอกลวงให้ประชาชนนำเงินมาบริจาคเพื่อนำไปสร้างศาสนสถานแต่แท้จริงแล้วไม่มีการสร้าง ก็ย่อมปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชนเช่นเดียวกัน เหล่านี้ล้วนเป็นการกระทำที่ภิกษุสามารถกระทำโดยอาศัยสถานะของตนในการหลอกลวงประชาชนซึ่งมีความเชื่อถือศรัทธาในตัวภิกษุอันเป็นตัวแทนของพุทธศาสนาอยู่แล้วเป็นทุนเดิม ให้หลงเชื่อได้โดยง่าย เช่นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าจากสถานะดังกล่าวของภิกษุ การกระทำผิดของภิกษุย่อมร้ายแรงกว่าการกระทำผิดโดยบุคคลธรรมดา เมื่อภิกษุเป็นผู้ที่อยู่ในสถานะที่เป็นที่คาดหวังจากประชาชนว่าจะต้องมีจริยธรรมที่สูงส่งกลับมากระทำผิดเสียเอง ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลเหล่านี้มีความชั่วมากกว่ากรณีบุคคลธรรมดากระทำผิด จึงไม่ควรได้รับโทษเท่ากับบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนแนวหนึ่งที่ว่า การ

⁵⁶ เฟิ่งอ้วง, น. 135.

⁵⁷ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 46, น. 351.

⁵⁸ จิตติ ติงศภิตย์, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 27, น.886-887, หัวข้อ 1319.

⁵⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 557/2502 อ้างถึงใน ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 46, น. 351.

⁶⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 2516/2534 อ้างถึงใน ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 46, น. 352.

กระทำผิดที่ร้ายแรงกว่าควรถูกลงโทษมากกว่า เช่นนี้จึงจะสามารถยับยั้งปราบปรามการกระทำผิดของภิกษุได้ ส่วนจะลงโทษภิกษุให้หนักขึ้นโดยวิธีใด ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

นอกจากนี้แม้ภิกษุจะไม่ได้กระทำการหลอกลวงดังกล่าวด้วยตนเอง หากเป็นการกระทำโดยผ่านทางมัคทายก ไวยาวัจกรผู้ดูแลเงินของวัด หรือลูกศิษย์วัด มีข้อน่าคิดว่าภิกษุจะมีความผิดหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าแม้ภิกษุจะไม่ได้กระทำการดังกล่าวเองโดยตรงแต่ในทางปฏิบัติภิกษุก็ต้องมีส่วนรับรู้ในการกระทำเหล่านี้เป็นแน่ เพราะในความเป็นจริงการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัดก็ย่อมต้องผ่านภิกษุที่ถือเป็นผู้ควบคุมดูแลวัดก่อนอยู่แล้ว และในสภาพสังคมปัจจุบันก็คงไม่มีภิกษุรูปใดกระทำการเหล่านี้ด้วยตนเองอย่างชัดแจ้งให้เป็นที่โจษจันในสังคมเป็นแน่ โดยการกระทำความผิดเหล่านี้ภิกษุอาจมีส่วนร่วมในการกระทำได้โดยเป็นการตัวการร่วมตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 หรือผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 86 ในการกระทำดังกล่าวได้ ขึ้นอยู่กับระดับการรับรู้ในการกระทำนั้น หากรับรู้มาก มีส่วนร่วมในการกระทำตั้งแต่ต้นหรือมีลักษณะเป็นการแบ่งหน้าที่กันทำ โดยมีเจตนาร่วมกันกับบุคคลเหล่านั้น ก็เป็นตัวการร่วม หากรับรู้น้อยแต่มีเจตนาในลักษณะเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกบุคคลเหล่านั้น ก็เป็นผู้สนับสนุนได้เช่นกัน

จากที่กล่าวมาเป็นกรณีที่เกิดการกระทำของภิกษุครอบงำประกอบความผิดฐานฉ้อโกงซึ่งสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีเอาผิดแก่ภิกษุดังกล่าวได้ แต่มีข้อน่าคิดต่อมาว่าหากเป็นกรณีที่การกระทำของภิกษุหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัดไม่ถึงขั้นเป็นความผิดฐานฉ้อโกงจะดำเนินการอย่างไรแก่บุคคลเหล่านี้ได้ เช่น กรณีวัดแห่งหนึ่งอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้ทำบุญบริจาคมากๆ แล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ หรือกรณีเรียกรับเงินจากผู้มีจิตศรัทธาโดยอ้างว่ายิ่งทำบุญเป็นจำนวนมากจะได้บุญมาก หรืออ้างว่าตนเป็นผู้ที่มีอิทธิฤทธิ์มีบุญมากหากทำบุญกับตนผู้บริจาคจะได้เป็นเทวดา ทั้งที่ตามหลักพระพุทธศาสนาที่แท้การจะได้บุญมากหรือน้อยไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ทำบุญ แต่ขึ้นอยู่กับจิตศรัทธาของผู้บริจาคมากกว่าว่าขณะที่ทำบุญนั้นผู้บริจาคมิจิตเป็นกุศลที่พร้อมจะสละทรัพย์สมทรัพย์อันเป็นสิ่งของนอกกายตนเองได้มากน้อยเพียงใด และขึ้นอยู่กับศีลของผู้รับบริจาคว่าเป็นผู้มีศีลมากน้อยเพียงใด ซึ่งผู้มีศีลที่แท้นั้นจะต้องรักษาศีลอยู่เป็นนิตย์และไม่อวดอ้างตนว่าตนเองเป็นผู้วิเศษ หรือที่ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “การอวดอุตริมนุสสรรม” ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วผู้เขียนเห็นว่ากรณีเช่นนี้ คงไม่ถึงขนาดเป็นการฉ้อโกง เพราะการแสดงข้อความอันเป็นเท็จอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงนั้นจะต้องเป็นข้อความอันเป็นเท็จในขณะที่หลอกไม่ใช่เป็นเท็จในอนาคต และการหลอกลวงว่าจะได้บุญมาก ได้ขึ้นสวรรค์ หรือตนเป็นผู้มีบุญมาก ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงหรือความเท็จ เพราะไม่อาจมีผู้ใดทราบได้ว่าผู้บริจาคจะได้ขึ้นสวรรค์หรือได้บุญมากน้อยเพียงใดหรือไม่และไม่อาจทราบได้ว่าผู้กล่าวอ้างนั้นมีบุญ

อย่างน้อยเพียงใด กล่าวคือ ไม่อาจทราบได้ในขณะกระทำว่าข้อความนั้นเป็นความจริงหรือไม่ จึงไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง ในกรณีเช่นนี้จะทำอย่างไร ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

ฉ้อโกงแรงงาน

มาตรา 344 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงบุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ให้ประกอบการงานอย่างใด ๆ ให้แก่ตนหรือให้บุคคลที่สามโดยจะไม่ใช่ค่าแรงงานหรือค่าจ้างแก่บุคคลเหล่านั้น หรือโดยจะใช้ค่าแรงงาน หรือค่าจ้างแก่บุคคลเหล่านั้นต่ำกว่าที่ตกลงกัน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

การฉ้อโกงแรงงานที่เกี่ยวข้องกับภิกษุนี้ มีข้อสังเกตว่า การกระทำการงานให้แก่วัดหรือภิกษุ โดยพุทธศาสนิกชนเต็มใจมาช่วยงานนั้น จะถือเป็นการฉ้อโกงแรงงานหรือไม่ ซึ่งในเบื้องต้นการมาช่วยงานทางศาสนิกนั้น มิได้มีค่าจ้างหรือค่าแรงงานให้แก่ผู้กระทำอยู่แล้ว และผู้กระทำก็ย่อมมิได้กระทำเพื่อหวังค่าแรงงานหรือค่าจ้างเป็นสิ่งตอบแทน จึงไม่น่าจะเข้าองค์ประกอบความผิดฐานนี้ แม้ภิกษุที่ชักชวนให้บุคคลมาช่วยงานจะไม่ได้มีค่าตอบแทนให้เลยก็ตาม อย่างไรก็ตาม น่าจะคิดต่อไปว่า หากการเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนมาร่วมช่วยงานวัด มีการให้คำมั่นว่า มาช่วยแล้วจะได้บุญมากหรือได้พระเครื่องเก่าแก่เป็นการตอบแทนแล้ว แต่เมื่อมีคนมาช่วยงานเสร็จ กลับไม่มีพระเครื่องหรือสิ่งของทั้งหลายให้แต่แรกอยู่แล้ว จะเป็นการฉ้อโกงแรงงานหรือไม่ เพราะเมื่อผู้กระทำรู้ว่าการมาช่วยงานจะมีสิ่งตอบแทน ผู้กระทำก็อาจหวังว่าจะได้รับสิ่งใดตอบแทนเมื่อได้กระทำการงานเสร็จ เช่นนี้คงต้องแล้วแต่พฤติการณ์เป็นเรื่องๆไป แต่ผู้เขียนเห็นว่าหากเป็นการหลอกลวงใช้แรงงานโดยอ้างว่าจะได้บุญมาก คงไม่ถึงขนาดเป็นการฉ้อโกงดังที่กล่าวไปข้างต้น และโดยปกติผู้ที่มาช่วยเหลือการงานของวัดก็มักทำด้วยความสมัครใจ มิได้หวังผลตอบแทนใดๆอยู่แล้ว

3.2.2 มาตรการทางสงฆ์ที่มีโทษทางอาญา

3.2.2.1 กฎหมายตราสามดวง (กฎพระสงฆ์)

ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎหมายคณะสงฆ์ที่เรียกว่า “กฎพระสงฆ์” ขึ้นในระหว่าง ปี พ.ศ. 2325-2344 รวม 10 ฉบับ ดังที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นับเป็นกฎหมายคณะสงฆ์ชุดแรก ที่ปรากฏหลักฐานอยู่ถึงปัจจุบัน ในการตรากฎหมายคณะสงฆ์โดยส่วนรวม ทรงมีพระราชประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์และสามเณร ประพฤติปฏิบัติตนเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ให้พระราชอาณา เจ้าอธิการ และเจ้าหน้าที่สังฆการี ทำการกำกับดูแลและลงโทษผู้ที่ประพฤติผิดพระธรรมวินัย ตามสมควรแก่โทษหนักเบา ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ รวมทั้งที่ทรงตราไว้ในกฎพระสงฆ์นี้ด้วย นอกจากนั้น ในแต่ละฉบับจะทรงปรารภเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณี ๆ ไป อันเป็นสาเหตุให้ต้องตรากฎพระสงฆ์ฉบับ

นั้น ๆ ขึ้นมา การที่มีกฎพระสงฆ์ขึ้นมาขึ้นนี้ สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ในครั้งนั้น โดยเริ่มจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง เมื่อปี พ.ศ. 2310 เกิดสภาพบ้านแตกสาแหรกขาด ประชาชนพลเมืองเกิดความระส่ำระสายไปทั่ว ราษฎรสามเณรเป็นจำนวนมาก ประพฤติปฏิบัติย่อหย่อนในพระธรรมวินัย บรรดาพระราชอาณัติ พระอุปชฌาย์อาจารย์ และเจ้าอาวาสปล่อยปละละเลย ไม่ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ การคณะสงฆ์จึงตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของประชาชนเช่นที่เคยเป็นมาในสมัยก่อน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ฯ ในฐานะที่เป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก จึงทรงเร่งรับฟื้นฟูสภาพของพระพุทธศาสนาไปพร้อม ๆ กันกับที่ทรงเร่งรับฟื้นฟูสภาพของบ้านเมือง ให้พ้นจากจุดวิกฤติโดยเร็วที่สุด⁶¹

กฎพระสงฆ์ที่ทรงตราขึ้นมามีอยู่ 10 ฉบับ เนื้อหาสาระของแต่ละฉบับ จะประกอบด้วยข้อความที่ทรงปรารภถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละเรื่อง ว่าผิดพระวินัยข้อใด ทำให้พระศาสนาเสื่อมเสียอย่างไร แล้วทรงมีพระบรมราชโองการ ห้ามมิให้ทำเช่นนั้นอีกต่อไป พร้อมทั้งกำหนดโทษทางบ้านเมือง เพิ่มจากโทษทางพระวินัยอีกส่วนหนึ่ง โดยกฎพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ อยู่ในกฎพระสงฆ์ฉบับที่ 5 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กฎพระสงฆ์ฉบับที่ 5 รัชกาลที่ 1 ทรงตราไว้เมื่อปี พ.ศ. 2326 โดยทรงปรารภว่าภิกษุบางรูปต้องอาบัติปาราชิกข้อเสพเมถุน บางรูปต้องอาบัติปาราชิก ข้ออทินนาทานา จึงมีพระบรมราชโองการสั่งว่า “แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ถ้าภิกษุองค์ใดต้องจัดปาราชิกทั้งสี่แต่อันใดอันหนึ่งผิดแล้วให้มาบอกแก่สงฆ์จงแจ้งแต่ในอุโบสถเดียวนั้น อย่าให้ปกปิดโทษจัดปาราชิกไว้ปฏิญาณตัวเปนสงฆ์สมณะเข้ากระทำสังฆกรรมอุปสมบทกรรมด้วยคณะสงฆ์ให้เปนมลทินในสังฆกรรมทั้งปวงดุจหนึ่งอายแก้วอันมิได้มีความลอยแก่บาปกลัวแก่บาป มิได้เกรงโทษในอนาคตเปนอันขาดทีเดียว ถ้าแลมิฟังพระราชกำหนดกฎหมาย แลตัวต้องจัดปาราชิกแต่อันใดอันหนึ่งแล้วแลปกปิดโทษไว้เข้ากระทำสังฆกรรมด้วยพระสงฆ์ให้พระศาสนาเศร้าหมอง ถ้ามีผู้โจทก์ว่ากล่าวพิจารณาเป็นสัจจะเอาตัวเป็นโทษถึงสิ้นชีวิตแล้วให้รับราชบาทว์ขับเชียนตีโดยญาติโยมจงหนัก อย่าให้เปนเยี่ยงอย่างสืบไป”⁶²

กฎให้ไว้ ณ วันอาทิตย์ เดือนแปด ขึ้น 15 ค่ำ จุลศักราช 1145 ปีเถาะ
นักษัตรเบญจศก ฯ

⁶¹ สรุปลความจาก ปลื้ม โชติษฐยางกูร, คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553), น.24-25

⁶² วิรัช ธีรพันธุ์เมธี และ ทองใบ ธีรานันท์ทางกูร, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : ดวงแก้ว, 2546), น.489

บทบัญญัติดังกล่าวแปลความสรุปได้ว่า “ต่อไปให้ภิกษุที่ต้องอาบัติปาราชิก ข้อใดข้อหนึ่ง แจ้งให้สงฆ์ทราบภายใน 15 วัน ถ้าปกปิดไว้ และยังถือว่าตนเป็นภิกษุ เข้าร่วมสังฆกรรม ด้วยสงฆ์ทั้งปวงทำให้พระศาสนาเศร้าหมอง เมื่อสงฆ์พิจารณาตัดสินว่า ต้องอาบัติปาราชิกจริง ให้นำตัวมา ลงโทษถึงประหารชีวิต และให้บริวารบาทจับเขียนติโยมของภิกษุนั้นด้วย”

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าในกฎพระสงฆ์ฉบับที่ 5 ใช้คำว่า “ภิกษุต้องอาบัติ ปาราชิก... ข้ออทินนาทานา...” ซึ่งมาจากศีลข้อ 2 ที่ว่า “อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปทํ สมาธิยามิ” หมายความว่า เว้นจากการลัก ฉ้อ ของผู้อื่นด้วยตนเอง และไม่ใช้ให้ผู้อื่นลัก ฉ้อ เท่ากับเป็นการนำพระ ธรรมวินัยมาบัญญัติเป็นกฎหมายบ้านเมือง เพื่อช่วยควบคุมความประพฤติของภิกษุอีกชั้นหนึ่ง แต่เมื่อ พิจารณาต่อไปจะพบว่าจุดประสงค์ของกฎพระสงฆ์ข้อนี้ มุ่งเน้นไปที่การเอาผิดแก่ภิกษุที่กระทำผิดพระ ธรรมวินัยจนต้องอาบัติปาราชิกแล้ว (ในการศึกษานี้ก็คือต้องอาบัติปาราชิกจากเหตุลัก ฉ้อ ของผู้อื่น) ยังมา กระทำตัวเป็นภิกษุ เข้าร่วมสังฆกรรมของสงฆ์อีก เป็นการหลอกลวงประชาชนที่ศรัทธาเชื่อถือ มิได้มุ่งเอา ผิดแก่ภิกษุในฐานะที่ภิกษุได้กระทำผิดโดยตรง ซึ่งโทษของการที่กระทำผิดจนขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว ยังขึ้นมาแสดงตัวเป็นภิกษุอยู่ที่นี่ ร้ายแรงถึงขั้น “ให้นำตัวมาลงโทษประหารชีวิต และให้บริวารบาทจับ เขียนติโยมของภิกษุนั้นด้วย” จะเห็นได้ว่ากฎหมายเก๋ามุ่งเอาผิดแก่การหลอกลวงประชาชนที่ เคารพนับถือให้เข้าใจผิดในสถานะความเป็นภิกษุมากกว่าการใช้ความเป็นภิกษุเป็นเครื่องมือในการกระทำ ผิดโดยตรง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ร่างเห็นว่า การกระทำผิดของภิกษุที่ฝ่าฝืนพระธรรมวินัยก็มี บทลงโทษตามพระธรรมวินัยอยู่แล้ว คือการต้องอาบัติถึงขั้นปาราชิก ซึ่งถือว่าเป็นโทษทางสงฆ์ที่ร้ายแรง ที่สุดแล้ว ไม่จำเป็นต้องบัญญัติเป็นกฎหมายบ้านเมืองซ้ำอีก และในสมัยนั้นก็อาจไม่สามารถใช้ความเป็น ภิกษุเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดได้เท่ากับสมัยนี้ จึงบัญญัติไว้เพียงแต่กรณีที่ปาราชิกแล้วยังขึ้นมา ทำตัวเป็นภิกษุอีก เนื่องจากกรณีนี้ไม่ได้มีโทษกำหนดไว้ในพระวินัย จึงจำเป็นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมาย บ้านเมือง เพราะการกระทำเช่นนี้อาจทำให้ประชาชนที่พบเห็น เกิดความคลางแคลงใจ หมดความเชื่อถือ ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และหากภิกษุผู้ต้องอาบัติที่ยังขึ้นแสดงตัวเป็นภิกษุ ใช้ความเป็นภิกษุเพื่อเป็น ช่องทางในการกระทำความผิด ก็ยิ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน สังคม และรัฐ เป็นวงกว้าง ตลอดจน ทำให้พระศาสนาเสื่อมเสียได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากจุดมุ่งหมายของการบัญญัติกฎพระสงฆ์เป็นเช่นนี้ก็ย่อม ไม่ต่างอะไรกับจุดมุ่งหมายของการกำหนดให้ภิกษุที่อาศัยสถานะความเป็นภิกษุมากกระทำผิดต้องรับ โทษหนักขึ้นด้วยเช่นกัน เพราะเป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อลงโทษภิกษุให้ต้องรับโทษหนักขึ้น เนื่องจากเหตุ แห่งสถานะความเป็นพระเช่นเดียวกัน เช่นนี้ในปัจจุบันจึงควรจะมีบทกฎหมายที่กำหนดโทษให้ภิกษุที่

กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าบุคคลธรรมดากระทำผิด นอกเหนือไปจากพระธรรมวินัย เช่นกัน

การที่พ้นจากความเป็นพระแล้วยังมากระทำตัวเป็นภิกษุ หลอกหลวงประชาชนอีกนี่ อาจเทียบได้กับหลักกฎหมายในปัจจุบันคือบทบัญญัติในเรื่อง การแต่งกายเป็นภิกษุโดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 208 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายแสดงว่าเป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวชในศาสนาใดโดยมิชอบ เพื่อให้บุคคลอื่น เชื่อว่าตนเป็นบุคคลเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ถือได้ว่าภุพระสงฆ์ในข้อนี้ตามกฎหมายตราสามดวง ได้มีบัญญัติอยู่ในกฎหมายปัจจุบันแล้ว การที่ตนไม่ได้เป็นภิกษุหรือพ้นจากความเป็นภิกษุแล้ว แต่ยังมาแต่งกายเป็นภิกษุ ทำให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นเช่นนั้น ย่อมเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันด้วย แต่แม้ในกรณีเช่นนี้จะมิบทกฎหมายเอาผิดอยู่แล้ว แต่ผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัตินี้ยังไม่ครอบคลุมถึงการเอาผิดภิกษุที่อาศัยสมณเพศมาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดที่ทำให้สามารถกระทำความผิดได้ง่ายขึ้นเพราะบทบัญญัตินี้แม้จะเป็นการมุ่งคุ้มครองความบริสุทธิ์ของศาสนาให้ยังคงดำรงความศักดิ์สิทธิ์อยู่ได้ มิให้มีการกระทำใดที่อาจทำให้ศาสนาต้องมัวหมอง โดยควบคุมความประพฤติทางฝั่งฆราวาสมิให้กระทำต่อพระพุทธศาสนาในทางเสื่อมเสีย ในขณะที่ความต้องการให้ภิกษุที่กระทำผิดอาญารับโทษหนักขึ้นกว่าบุคคลธรรมดาตามที่ผู้เขียนเสนอนั้น เป็นการควบคุมความประพฤติทางฝั่งสงฆ์เอง มิให้กระทำการที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พุทธศาสนา และเป็นการมุ่งให้มีการลงโทษที่เหมาะสม ถูกต้อง ตามขีดความร้ายแรงของสภาพความผิด ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษ อันเป็นคุณธรรมทางกฎหมายหรือสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองคนละอย่างกัน

3.2.2.2 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 สมัยรัชกาลที่ 5

ในสมัยนั้นได้มีการกล่าวถึงความสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ไว้ใน บันทึกเรื่องพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 มีความว่า

“ภิกษุสงฆ์ แม้มีพระวินัยเป็นกฎหมายสำหรับตัวอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว ก็ยังจะต้องอยู่ในใต้อำนาจแห่งกฎหมายฝ่ายอาณาจักรอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งตราไว้เฉพาะหรือเพื่อคนทั่วไปและยังควรอนุวัตจารีตของบ้านเมือง อันไม่ขัดต่อกฎหมายสองประเภทนั้นอีก

สรุปความ ภิกษุสงฆ์ทั้งหลายมีกฎหมายอันจะพึงฟังอยู่ 3 ประเภท คือ กฎหมายแห่งแผ่นดิน 1 พระวินัย 1 จารีต 1

พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายแห่งแผ่นดิน จึงสมควรจะรู้จักและปฏิบัติให้ถูกต้อง”⁶³

สำหรับเนื้อหาในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ได้มีการกล่าวถึงบทลงโทษกรณี ภิคุกระทำคามผิดไว้แต่อย่างใด เป็นเรื่องของอำนาจในการปกครองคณะสงฆ์เสียมากกว่า ซึ่งมีข้อสังเกตว่าไม่มีการนำกฎพระสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ 1 มากำหนดเป็นคามผิดอีกต่อไป ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า อาจเป็นเพราะในสมัยรัชกาลที่ 5 ประเทศไทยกำลังอยู่ในยุคล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก เพื่อแก้ปัญหา การอ้างสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตก ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมี กฎหมายที่ทันสมัย ละเว้นการลงโทษที่รุนแรงที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิมนุษยชน เพื่อแสดงให้เห็นถึง ความมีอารยะทัดเทียมกับชาติตะวันตก

3.2.2.3 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484

พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุคแรก ก่อนที่จะมีการ ปรับปรุงมาเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่ใช้ในปัจจุบัน มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกรณี ภิคุ กระทำคามผิดกำหนดอยู่ใน หมวด 7 บทกำหนดโทษ ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้⁶⁴

มาตรา 54 บัญญัติว่า “ผู้ใด

- (1) มิได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย แต่บังอาจแต่งกาย เลียนแบบบรรพชิต
- (2) หมดสิทธิที่จะได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย แต่ บังอาจแต่งกายเลียนแบบบรรพชิต
- (3) ต้องปราศจากแล้ว ไม่สละการแต่งกายอย่างเพศบรรพชิต
- (4) ต้องคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้สึกแล้วไม่สึก มีความผิดต้องระวางโทษ 6 เดือน”

มาตรา 55 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์ไทย หรือพระภิกษุสงฆ์คณะใด คณะหนึ่ง อันก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย หรือความแตกแยก มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี”

⁶³ จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 2 พ.ศ. 2457 หน้า 36. อ้างถึงใน วิรัช ธิรพันธุ์เมธี และ ทองใบ ธิรพันธุ์เมธี, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 62*, น.489

⁶⁴ วิรัช ธิรพันธุ์เมธี และ ทองใบ ธิรพันธุ์เมธี, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 62*, น.558

มาตรา 56 บัญญัติว่า “ไวยาวัจกรผู้ใด กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ มีความผิดต้องระวางโทษฐานเจ้าพนักงานใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริตตามกฎหมายลักษณะอาญา”

นอกจากนี้ ในหมวดที่ 8 บทเบ็ดเตล็ด ยังได้กำหนดความเป็นเจ้าพนักงานของภิกษุไว้ดังนี้⁶⁵

มาตรา 57 บัญญัติว่า “พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญา” อีกด้วย

3.2.2.4 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535)

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์นี้เป็นหลักกฎหมายในปัจจุบันที่มีมาตั้งแต่อดีต สืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับเดิมเปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญแห่งพุทธศาสนาในประเทศไทย โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้ประกาศใช้ และยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เพื่อปรับปรุงจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นใหม่ให้เหมาะสมแก่กาลสมัยมากยิ่งขึ้น⁶⁶ ซึ่งการลงโทษภิกษุที่กระทำผิดพระธรรมวินัย หรือ “อาบัติ” นั้นจะใช้คำว่า การลง “นิคหกรรม” แก่ภิกษุ

“นิคหกรรม” (อ่านว่า นิก-คะ-หะ-กำ) แปลว่า การข่ม เป็นวิธีการลงโทษภิกษุตามพุทธบัญญัติ เพื่อให้เข็ดหลาบ นิคหกรรม ใช้สำหรับลงโทษภิกษุผู้ทำเสียหาย เช่น ก่อการทะเลาะวิวาทบาดหมาง ทำความอื้อฉาว มีศีลวิบัติ ตีเตียนพระรัตนตรัย เล่นคะนอง ประพฤติอนาจาร ลบล้างพระบัญญัติ ประกอบมิจฉาชีพ เป็นต้น นิคหกรรม เป็นกิจที่พึงทำอย่างหนึ่งของผู้ปกครองหมู่คณะ เป็นคำคู่กับ ปักหะคือการยกย่อง ทั้งสองอย่างนี้เป็นเครื่องมือในการปกครอง มีความสำคัญเท่าๆ กัน ทั้งนี้เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งสงฆ์ เมื่อมีผู้ประพฤติมิชอบ สมควรแก่นิคหกรรม พระพุทธเจ้าก็ทรงประทานอนุญาตให้สงฆ์ทำนิคหกรรมแก่ผู้นั้นตามพระธรรมวินัย⁶⁷

นิคหกรรมในปัจจุบันมีกฎของคณะสงฆ์เพื่อการนี้เรียกว่า กฎนิคหกรรม แต่ใช้ในกรณีความผิดที่ร้ายแรง หรือ ครุกาบัติ และต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัยเท่านั้น การลงนิคหกรรมที่ระบุไว้ในพระธรรมวินัยมี 6 วิธี คือ

1. ตัชนียกรรม ข่มไว้ด้วยการดำหนิโทษ

⁶⁵ เฟิงอ้าง, น.559

⁶⁶ คทาฐ วีระวงษ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 29, น.60.

⁶⁷ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต, พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดคำวัด, (กรุงเทพมหานคร : วัดราชโอรสาราม, 2548), อ้างคำว่า “นิคหกรรม”.

2. นิสกรรม ถอดยศ ทำให้หมดอำนาจหน้าที่
3. ปัพพาทนียกรรม ขับไล่ออกจากหมู่คณะ ให้สึก
4. ปฏิสารณียกรรม บังคับให้ขอขมาเมื่อล่วงเกินคฤหัสถ์
5. อุกเขปนียกรรม ตัดสิทธิ์ที่จะพึงได้บางอย่าง
6. ตัสสาปาปิยสิกการม ลงโทษหนักกว่าความผิดฐานให้การกลับไปกลับมา

สำหรับการลงนิคหกรรมตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ ได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 ในเรื่อง นิคหกรรมและการสละสมณเพศ ซึ่งหลักการลงนิคหกรรมจะเป็นไปตามมาตรา 24 ที่บัญญัติว่า “พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิด พระธรรมวินัยและนิคหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย” ซึ่งเปรียบเสมือนหลักการลงโทษในคดีอาญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ซึ่งมีหลักว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งหลักดังกล่าวก็เป็นไปตามหลักสากลของความรับผิดทางอาญาที่ว่า ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย หรือ “Nullum Crimen Nulla Poena Sine Lege” และตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติฯ ก็ให้อำนาจแก่มหาเถรสมาคมในการลงนิคหกรรมแก่ภิกษุที่กระทำความผิดด้วย ดังนี้

มาตรา 25 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับ มาตรา 24 มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรา กฎมหาเถรสมาคม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การลง นิคหกรรมเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวกรวดเร็วและเป็นธรรม และให้ถือว่า เป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎมหาเถรสมาคม ให้มหาเถรสมาคมหรือพระ ภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย กับทั้งการกำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิคหกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใด ๆ นั้นด้วย”

ส่วนผลของการได้รับนิคหกรรมได้บัญญัติไว้ในมาตรา 26 และ 27 ดังนี้

มาตรา 26 บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและได้มีคำวินิจฉัย ถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ ทราบคำวินิจฉัยนั้น”

มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ต้องคำวินิจฉัยตาม มาตรา 25 ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับ

นิคหกรรมนั้น

(2) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจฉิน

(3) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวันหนึ่ง

(4) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

พระภิกษุผู้ต้องเลิกคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสอง ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น”

นอกจากนี้ก็มีบทบัญญัติที่กำหนดผลของการที่ภิกษุตกเป็นบุคคลล้มละลายและกระทำผิดอาญาไว้ ดังนี้คือ

มาตรา 28 บัญญัติว่า “พระภิกษุใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นผู้ล้มละลาย ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด”

มาตรา 29 บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือ พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุ รูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวันหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการ ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้”

มาตรา 30 บัญญัติว่า “เมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระภิกษุใดตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุนั้นสละ สมณเพศเสียได้และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น”

หากภิกษุผู้กระทำความผิดไม่กระทำตามบทบัญญัติดังกล่าวนี้ ก็มีบทกำหนดโทษไว้ในมาตรา 43 และ 44 ดังนี้

มาตรา 43 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 15 จัดว่า วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 วรรคสาม หรือมาตรา 28 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี”

มาตรา 44 บัญญัติว่า “ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้วไม่ว่าจะมีคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี”

จะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ แม้จะมีการลงโทษด้วยการลงนิคหกรรมแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยตามมาตรา 26 และ 27 แล้ว แต่การลงนิคหกรรมนี้ แม้ขั้นหนักที่สุดก็เป็นเพียงการให้สึกจากสมณเพศเท่านั้น โดยไม่มีการควบคุมโดยกฎหมายบ้านเมืองแต่อย่างใด และหากภิกษุกระทำความผิดอาญา ตามมาตรา 29 และ 30 กฎหมายก็กำหนดเพียงให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ มีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ กล่าวคือภิกษุรูปนั้นก็มิโทษที่แตกต่างจากบุคคลธรรมดากระทำความผิดเพียงแต่ต้องขาดจากความเป็นพระเท่านั้น ส่วนโทษทางอาญาอื่นๆเป็นไปตามกรณีที่บุคคลธรรมดากระทำความผิดอาญา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่เพียงพอเป็นอย่างยิ่งต่อการควบคุมการกระทำความผิดอาญาโดยภิกษุในปัจจุบัน เพราะการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย ควรจะต้องป้องกันมิให้บุคคลผู้มีเจตนาไม่สุจริตอาศัย ร่มเงาพระพุทธศาสนาหาประโยชน์ใส่ตน อันเป็นต้นเหตุให้เสื่อมศรัทธาแก่ผู้ที่มีศรัทธา และไม่ก่อเกิดศรัทธาแก่ผู้ที่ไม่เคยมีศรัทธามาก่อน เช่นนี้จึงควรจะมีมาตรการในการควบคุมความประพฤติของภิกษุที่เหมาะสมเพื่อให้ต้องตามเจตนารมณ์แห่งการมีพระพุทธศาสนา

3.2.2.5 กฎมหาเถรสมาคม

ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ ได้ให้อำนาจแก่มหาเถรสมาคมในการตรากฎมหาเถรสมาคม กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติได้ และในทางปฏิบัติมหาเถรสมาคมก็จะพิจารณาปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับภิกษุ และมีมติในเรื่องต่างๆ

สำหรับกรณีภิกษุกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นปัญหาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริงนั้น จากการค้นคว้า ผู้เขียนพบว่ามีการนำเสนอเรื่องให้มหาเถรสมาคมพิจารณาที่พอจะยกมาเป็นตัวอย่างได้ 2 กรณี ดังนี้

(1) กรณีหลอกลวงขายพระเครื่องให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติภายในวัด⁶⁸

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 9/2546 เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2546 เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า นายวิชัย ชัยจิตตนิชกุล ประธานคณะกรรมการการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม ได้มีหนังสือที่ 2037/2546 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2546 แจ้งว่า ในคราวประชุมคณะกรรมการการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 67 วันพุธ ที่ 26 มีนาคม 2546 ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่อง กรณีการกระทำธุรกรรมหลอกลวงขายพระเครื่องให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติภายในวัด ซึ่งที่

⁶⁸ มติมหาเถรสมาคม ที่ 158/2546 กรณีหลอกลวงขายพระเครื่องให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติภายในวัด, <http://www.mahathera.org/detail.php?module=mati&id=254603090601&title=10> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2558).

ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีดังกล่าวได้สร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งได้นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้จ่ายหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและประชาชน ส่งผลให้มีการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น และสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจในภาวะที่ประเทศไทยขาดดุลเงินตราต่างประเทศ การกระทำดังกล่าวข้างต้นจะสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติและกระทบต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา คนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา การทำธุรกรรมหลอกลวงจะสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีอันจะก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่พระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ไทยโดยส่วนรวมด้วย

ในการนี้ คณะกรรมการฯ ขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกราบนมัสการที่ประชุมมหาเถรสมาคม เพื่อโปรดพิจารณาหามาตรการและแนวทางป้องกันเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติและศาสนาต่อไป และขอได้โปรดพิจารณาสั่งการให้พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นนำไปดำเนินการเป็นภาระธุระให้เข้มงวดมากยิ่งขึ้น

ที่ประชุมพิจารณาแล้วลงมติว่า เรื่องนี้เจ้าคณะพระสังฆาธิการกวดขันกันอยู่แล้ว แต่เพื่อให้ทุกวัดได้ปฏิบัติเข้มงวดยิ่งขึ้น จึงให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดเพื่อแจ้งวัดในเขตปกครองกวดขันมิให้บุคคลภายนอกวัดนำ พระพุทธรูปหรือพระเครื่องมาจำหน่ายภายในวัด

อนึ่ง ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งคณะกรรมการฯ ให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายดำเนินการเรื่องนี้ เพื่อช่วยปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาตามรัฐธรรมนูญกำหนด

(2) กรณีการโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหาร⁶⁹

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ 8/2553 เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2553 เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้มีหนังสือ ที่ สร 1005/4/3300 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2553 แจ้งว่า ได้รับข้อมูลและตรวจพบ การโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเอโดซี ในนิตยสารเปิดร้าน ฉบับเดือนตุลาคม 2552 และทางสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม ช่อง MVTV 5 วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2553 มีพระภิกษุโฆษณาโดยแสดงประโยชน์คุณภาพอาหาร จำนวน 3 รูป คือ

⁶⁹ มติมหาเถรสมาคม การโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหาร, <http://www.mahathera.org/detail.php?module=mati&id =255304081901&title=10> (สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2558).

1. พระครูวิธานบุญญวัฒน์ ป่วยเป็นโรคหัวใจ โรคเก๊าท์ เบาหวาน ความดัน ฉันทยาปีละ 6,000 กว่าเม็ด อาการไม่ดีขึ้น สุขภาพทรุด หลังจากได้ใช้ผลิตภัณฑ์ออกซิเจน - น้ำ วันละ 4 ครั้ง ๆ ละ 4 - 8 หยด ทุกวัน อาการดีขึ้น เบาหวานลดลง ความดันปกติ

2. พระครูสมุห์ สุเมธ สุเมธ ป่วยเรื้อรัง ทรมาณมานานนับ 10 ปี ต้องฉันทยา แก้ปวดตลอดทุกวันเป็นเวลาหลายปี ก็ยังไม่หาย หลังจากได้ใช้ผลิตภัณฑ์ออกซิเจน - น้ำ อาการที่เกิดขึ้นต่าง ๆ กลับดีขึ้น

3. พระชัยสิทธิ์ ศรีวิจิตร เป็นโรคมะเร็ง เป็นหวัดเรื้อรัง เป็นไซนัส ตั้งแต่ปี 2509 ผ่าตัดเมื่อปี 2512 แต่ไม่หายจนถึงปัจจุบัน หลังจากได้ใช้ผลิตภัณฑ์ออกซิเจน - น้ำ อาการปวดหัวก็เบาลง

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาแจ้งว่า การโฆษณาสรรพคุณ คุณประโยชน์ คุณภาพของอาหารทางสื่อต่าง ๆ หรือด้วยวิธีการใดเพื่อประโยชน์ทาง การค้า ต้องขออนุญาตตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และต้องโฆษณาตามที่ได้รับอนุญาต ซึ่งหากมีการกล่าวถึงคุณประโยชน์ คุณภาพหรือสรรพคุณ ผลิตภัณฑ์อาหารโดยไม่ได้รับอนุญาตจะเป็นการกระทำฝ่าฝืนมาตรา 41 มีบทลงโทษตามมาตรา 71 ระวังโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท และหากโฆษณาดังกล่าว มีลักษณะเป็นเท็จหรือหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร จะเป็นการกระทำฝ่าฝืน มาตรา 40 มีบทลงโทษตามมาตรา 70 ระวังโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้นจึงขอความอนุเคราะห์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโปรดแจ้งภิกษุข้างต้น รวมทั้งวัดและภิกษุอื่น ๆ ให้ทราบและปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นธรรม และไม่ทำให้ผู้บริโภคหลงเชื่ออันอาจทำให้ขาดโอกาสในการรักษาโรคอย่างถูกต้องด้วย รายละเอียดตามเอกสารที่แนบถวายในที่ประชุม

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นควรนำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดทราบ

ดังกยกตัวอย่างที่ยกมา ในกรณีหลอกลวงขายพระเครื่องให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติภายในวัดนั้น แม้ข้อเท็จจริงจะไม่ชัดเจนว่าเป็นการกระทำผิดโดยพระเป็นผู้หลอกลวงหรือไม่ หรือเป็นเพียงบุคคลภายนอกนำพระพุทธรูปหรือพระเครื่องมาจำหน่ายภายในวัดแล้วหลอกลวงนักท่องเที่ยว โดยเรียกราคาสูงเกินจริง แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันก็พบเห็นข่าวที่พระเป็นผู้นำพระเครื่องมาหลอกลวงนักท่องเที่ยวอยู่บ่อยครั้ง อ้างว่าเป็นของโบราณบ้าง หายากบ้าง เพิ่งขุดค้นพบจากกรุบ้าง เพื่อนำมาขาย

แก่นักท่องเที่ยวในราคาสูง หรือแม้แต่อ่างว้าหาเช่าพระมากๆจะได้บุญเยอะเป็นต้น ดังนั้นจึงควรจะมี บทบัญญัติที่กำหนดความผิดของการที่ภิกษุเที่ยวไปหลอกลวงเช่นนี้ไว้โดยเฉพาะ

ส่วนกรณีการโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารนั้น เป็นการโฆษณาสรรพคุณ คุณประโยชน์ คุณภาพของอาหารทางสื่อต่าง ๆ หรือด้วยวิธีการใดเพื่อประโยชน์ทาง การค้า ซึ่งต้องขอ อนุญาตตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 หากฝ่าฝืนจะมีโทษทางอาญา ซึ่งในกรณี ดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า แม้สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะได้นำเสนอต่อมหาเถรสมาคม ให้ดำเนินการ แจ้งภิกษุให้ทราบและปฏิบัติให้ถูกต้องแล้ว แต่การควบคุมเพียงเท่านั้นก็ยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรมว่าจะมี การแจ้งภิกษุให้ปฏิบัติให้ถูกต้องหรือไม่ และหากมหาเถรสมาคมไม่ได้แจ้ง หรือภิกษุผู้ได้รับแจ้งทำปฏิบัติ ตามก็ไม่มีสภาพบังคับที่จะทำให้ภิกษุปฏิบัติตามได้ คงเป็นการของความร่วมมือเพียงลอยๆเท่านั้น เช่นนี้ หากเป็นกรณีที่ภิกษุผู้โฆษณาชวนเชื่อนั้นทำการหลอกลวงเพื่อขายผลิตภัณฑ์อาหารเหล่านั้นให้ได้ ทรัพย์สินมาเสียเองแล้ว ย่อมมีความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา หากปล่อยให้มหาเถร สมาคมดำเนินการก็คงมีวิธีการที่คล้ายกับกรณีโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารเหล่านี้เป็นแน่ คือแจ้งให้ภิกษุหยุด ดำเนินการและปฏิบัติให้ถูกต้อง หรือหากจะให้ฝ่ายบ้านเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างมากก็คงดำเนินการแจ้ง ตำรวจให้ดำเนินคดีกับภิกษุรูปนั้น ซึ่งสุดท้ายแล้วภิกษุรูปนั้นก็เพียงถูกจับสึกออกจากสมณเพศและรับโทษ อย่างบุคคลธรรมดาอยู่ดี ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม้จะมีมหาเถรสมาคมที่สามารถออกกฎหมายมหาเถรสมาคมเพื่อ ควบคุมความประพฤติภิกษุได้ ก็ไม่มีสภาพบังคับที่เพียงพอที่จะยับยั้งมิให้ภิกษุกระทำความผิดอยู่ดี เพราะ การฝ่าฝืนนมติมหาเถรสมาคม ตามมาตรา 25 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ ได้กำหนดให้มหาเถรสมาคมมี เพียงอำนาจในการวินิจฉัยว่าจะให้การลงนิคหกรรมเป็นอันยุติในชั้นใดๆเท่านั้น ไม่มีสภาพบังคับตาม กฎหมายบ้านเมือง

3.2.2.6 ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา พ.ศ. ...

นอกจากมาตรการทั้งหลายที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ขณะนี้ก็ยังมีความพยายาม ในการร่างพระราชบัญญัติขึ้นมาเพื่อคุ้มครองพุทธศาสนาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 โดยเรียกว่า “ร่าง พระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา...”⁷⁰ ซึ่งมีหลักการและเหตุผลดังนี้

หลักการ ให้มีกฎหมายว่าด้วยการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

⁷⁰ “เปิดร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา” เพิ่มข้อมูลสำนักข่าว พระสงฆ์ไทย (2551), นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2551 เวลา 17.58 น., <http://www.yuwasong.com/webboard/show.php?Category=news&No=14774> (สืบค้นเมื่อ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2558).

เหตุผล โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน และพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นผู้สืบทอดศาสนา ได้ใช้หลักธรรมในการสร้างปัญญาและความเข้มแข็งของคนในชาติ อันเป็นหลักศาสนาในการค้ำจุนชาติมาตลอด สมควรที่รัฐและพุทธศาสนิกชนได้ร่วมมือร่วมมือใจกันอุปถัมภ์และพุทธศักราช 2550 บัญญัติให้รัฐต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา รวมทั้งต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ขั้นตอนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ. นี้ได้มีความพยายามที่จะนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีมาโดยตลอด มีการแก้ไขปรับปรุงโดยปรึกษาหารือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเรื่อยมา ล่าสุดก็ได้เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ในปี 2557 ตามหนังสือเลขที่ 15289 และคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีมติเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 ดังนี้ คือ⁷¹

1. อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ. ... มีสาระสำคัญคือ ให้มีกฎหมายอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ตามที่ฝ่ายกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม คณะรักษาความสงบแห่งชาติเสนอ และให้ส่งสำนักคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับข้อสังเกตของเลขาธิการคณะรัฐมนตรีไปประกอบการพิจารณาในประเด็นบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับพระภิกษุสามเณรที่กระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยให้สอดคล้องกับกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลในสังคม ไปประกอบการพิจารณาด้วย แล้วเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อไป

2. ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ให้สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2554 เรื่อง การจัดตั้งทุนหมุนเวียนของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะจัดตั้งทุนหมุนเวียนต้องเสนอเรื่องให้ตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองการจัดตั้งทุนหมุนเวียนพิจารณาด้วย แล้วแจ้งผลไปที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อประกอบการพิจารณาต่อไป

ร่าง พ.ร.บ.ฯ ฉบับดังกล่าว มีบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องกับภิกษุ อยู่ในหมวดที่ 7 ดังนี้⁷²

⁷¹ ดู มติคณะรักษาความสงบแห่งชาติ 26 สิงหาคม 2557, <http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-1.jsp?menu=1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2558).

⁷² “เปิดร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา” แฟ้มข้อมูลสำนักข่าวพระสงฆ์ไทย (2551), นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2551 เวลา 17.58 น.,

หมวด 7

บทกำหนดโทษ

มาตรา 37 ผู้ใดทำร้ายร่างกายพระภิกษุ สามเณร บรรพชิต หรือแม่ชี ให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี

มาตรา 38 ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระภิกษุ สามเณร บรรพชิต หรือแม่ชี ไม่ว่าจะกระทำโดยการโฆษณาด้วยภาพ ตัวอักษร หรือข้อความที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ หรือกระทำโดยการกระจายเสียงหรือกระจายภาพ หรือกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 39 ถ้าการกระทำตามมาตรา 38 ได้กระทำโดยมีเจตนาก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือเสียหายต่อพระพุทธศาสนา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 40 ผู้ใดโฆษณาหรือไขข่าวด้วยประการใดๆ ด้วยภาพ ตัวอักษร หรือข้อความที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ หรือกระทำการกระจายเสียงหรือกระจายภาพ หรือกระทำการป่าวประกาศโดยวิธีอื่นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พระภิกษุ สามเณร บรรพชิต หรือแม่ชี อันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมเสียหรือเสียหายต่อพระพุทธศาสนา หรือเป็นเหตุให้พระภิกษุ สามเณร บรรพชิต หรือแม่ชีแล้วแต่กรณี เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 41 ผู้ใดใช้ถ้อยคำหรือนำพิธีกรรมใดๆ ในพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านศาสนธรรม ศาสนธรรม ศาสนวัตถุ หรือศาสนพิธี ไปใช้ หรือดัดแปลงใช้ เพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 42 ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้เสียหายในความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ต่อมาร่าง พ.ร.บ.ฯ ฉบับดังกล่าว ได้รับการแก้ไขปรับปรุงบทกำหนดโทษที่เกี่ยวข้องกับภิกษุอยู่ในหมวดที่ 8 ดังนี้⁷³

หมวด 8

บทกำหนดโทษ

มาตรา 30 พระภิกษุได้กระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย ทำการเสพเมถุน หรือกล่าวอวดอุตริมนุสสรรมซึ่งมีในตนหรือไม่มีตนก็ดี ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 31 ผู้ใดเป็นผู้ร่วมกระทำผิด หรือสนับสนุนในการกระทำความผิด มาตรา 30 ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

มาตรา 32 ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ให้หลักศาสนธรรมผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 33 พระภิกษุ สามเณรใด มีไว้ในครอบครองซึ่ง สิววิดิทัศน์ หรือวัตถุใด ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน เกี่ยวกับการลามกอนาจาร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 34 พระภิกษุ สามเณรใด ตีมสุรา ยาเสพติด หรือของมีเงินเมาอื่นใด จนไม่สามารถครองสติได้จนเป็นเหตุให้เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 35 พระภิกษุ สามเณรใด กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในบทบัญญัตินั้น ๆ หนึ่งในสาม

มาตรา 36 พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ได้ มีหน้าที่ปกครองและสอดส่องดูแล ให้บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือสำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคม **จงใจหรือประมาทเลินเล่อในการปกครองและสอดส่องดูแล** เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁷³ ดู ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา พ.ศ. ..., <http://ilaw.or.th/sites/default/files/Protection%20Buddhism%20Act.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2558).

มาตรา 37 พระภิกษุ สามเณรใด **ทำการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต** รวมทั้งผู้ที่ร่วมกระทำความผิด ผู้สนับสนุน ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในบทบัญญัตินั้น ๆ หนึ่งในสาม

มาตรา 38 ผู้ใดประกอบการค้า สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา พระเครื่อง หรือวัตถุมงคลใด ๆ อันเป็นที่เคารพทางพระพุทธศาสนา **ไม่ดำเนินการจัดวางไว้ในสถานที่ที่เหมาะสม** ทำให้เกิดความเสียหายต่อพระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 39 พระภิกษุใดที่มีอำนาจหน้าที่ในการบรรพชาอุปสมบท จงใจหรือประมาทเลินเล่อ **ทำการบรรพชาอุปสมบทให้กับบุคคลที่ต้องห้ามในทางพระพุทธศาสนา** ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 40 พระภิกษุใดที่มีอำนาจหน้าที่ในการบรรพชาอุปสมบท จงใจหรือประมาทเลินเล่อ **ทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่ผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ** ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเดือนเดือน หรือปรับไม่เกิน หนึ่งบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 41 พระภิกษุ สามเณรใด **ที่มีพฤติกรรมทางเพศกระทำการใด ๆ อันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา** ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 42 พระภิกษุ สามเณรใด **ขัดคำสั่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ที่สั่งให้ปฏิบัติ** ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช หรือข้อบังคับใด ๆ ที่สั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จะเห็นได้ว่าบทกำหนดโทษของร่างพระราชบัญญัตินี้ มุ่งเน้นไปที่การให้ความคุ้มครองแก่พุทธศาสนามากขึ้น โดยมีให้มีการทำร้ายพระภิกษุ หมิ่นประมาท ดูหมิ่น และหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่พุทธศาสนาหรือภิกษุ และมีให้ใช้ถ้อยคำหรือนำพิธีกรรมในศาสนาไปให้เพื่อประโยชน์ของตน เป็นต้น แต่จะเห็นได้ว่ายังไม่มี การควบคุมภิกษุหรือบุคคลต่างๆ ในศาสนาที่กระทำผิดต่อศาสนาควบคู่กันไปแต่อย่างใด ซึ่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีก็คงจะเล็งเห็นถึงการควบคุมภิกษุที่กระทำความผิดเช่นกัน ในการอนุมัติหลักการจึงได้ตั้งข้อสังเกตขึ้นมาให้พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับพระภิกษุสามเณรที่กระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยให้สอดคล้องกับกฎหมายอาญาบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลในสังคมด้วย ซึ่งหมายความว่าให้มีบทกำหนดโทษทางอาญาแก่ภิกษุที่กระทำความผิดไว้โดยเฉพาะด้วย นับเป็นนิมิตหมายอันดีแก่สังคมไทย แต่มีข้อน่า

คิดว่าข้อความว่า “บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลในสังคม” จะหมายความว่าอย่างไร และควรจะกำหนดโทษแก่ภิกษุอย่างไร จึงจะถือว่าอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลในสังคม ถ้าจะกำหนดให้เท่าเทียมกับบุคคลธรรมดา ก็จะไม่สมควรกับการที่นำมาบัญญัติเป็นความผิดไว้ในพระราชบัญญัติไว้โดยเฉพาะให้เป็นการซ้ำซ้อน เพราะมีกฎหมายอาญากำหนดการกระทำที่เป็นความผิดเหล่านี้อยู่แล้ว ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะหมายถึงการกำหนดโทษภิกษุที่กระทำความผิดอาญาให้หนักกว่าโทษที่กำหนดสำหรับบุคคลธรรมดาในประมวลกฎหมายอาญา เพราะความเท่าเทียมกันโดยแท้จริงในสังคมคือ การที่ปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเช่นเดียวกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่สาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกัน มิใช่ว่ากฎหมายในสังคมทุกอย่างจะต้องมีอัตราโทษที่เท่ากันแก่บุคคลทุกกลุ่ม แต่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยในการกระทำผิดหรือสถานะของบุคคลควบคู่กันไปด้วย เมื่อภิกษุมีสถานะที่สูงกว่าบุคคลทั่วไป เป็นที่เคารพนับถือ และอาจอาศัยสถานะนั้นเป็นเครื่องช่วยให้กระทำความผิดได้ง่ายขึ้น ทั้งยังมีกฎหมายในทางคุ้มครองภิกษุมากกว่าบุคคลธรรมดา ก็ย่อมควรที่จะให้ภิกษุที่กระทำความผิดต้องรับโทษหนักกว่าบุคคลธรรมดาด้วย จึงจะสามารถคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง สัมกับเจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัตินี้

อย่างไรก็ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้ข้อยุติ ต้องรอดูติดตามผลต่อไปว่าร่าง ฯ นี้จะมีลักษณะออกมาเช่นไร เป็นมาตรการที่เหมาะสมแก่การกระทำผิดของภิกษุหรือไม่ ผู้เขียนจึงขอกกล่าวไว้แต่เพียงเท่านี้

3.3 ศึกษาเปรียบเทียบสภาพบังคับของมาตรการตามพระวินัยกับกฎหมายอาญา

พระวินัย	กฎหมายอาญา
1. มุ่งควบคุม “ความคิด” ภายในจิตใจ 2. มีสิกขาบทกำหนดการกระทำที่เป็นความผิด 3. มีการกำหนดผลร้ายของการฝ่าฝืนสิกขาบทไว้ เรียกว่า “อาบัติ” ซึ่งไม่มีการกระทำต่อทรัพย์สินหรือเนื้อตัวร่างกาย 4. มหาเถรสมาคมเป็นผู้ควบคุมดูแลกระบวนการต้องอาบัติ 5. เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในหมู่สงฆ์ อันเป็นการสร้างสภาพที่เอื้อต่อการเข้าถึงธรรม	1. มุ่งควบคุม “การกระทำ” ที่แสดงออกมาภายนอก 2. มีบทบัญญัติกำหนดการกระทำที่เป็นความผิด 3. มีการกำหนดผลร้ายของการฝ่าฝืนบทบัญญัติไว้ เรียกว่า “โทษ” ซึ่งมีการกระทำต่อทรัพย์สินหรือเนื้อตัวร่างกาย 4. รัฐเป็นผู้ควบคุมดูแลกระบวนการลงโทษ 5. เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมเป็นสำคัญ

จากการเปรียบเทียบสภาพบังคับทั้งสองนี้ จะเห็นได้ว่าพระวินัยมุ่งควบคุมภิกษุตั้งแต่ความคิดภายในจิตใจให้คิดดีทำดีเป็นไปตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์แต่ไม่มุ่งเน้นการลงโทษทางกายภาพ ส่วนกฎหมายอาญามุ่งลงโทษทางกายภาพแก่ผู้กระทำหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติแต่ไม่ได้มุ่งเน้นถึงการควบคุมความคิดภายในจิตใจ กฎหมายอาญาจะบังคับบุคคลได้ต่อเมื่อการกระทำนั้นแสดงออกมาสู่ภายนอกแล้วและลงโทษผู้นั้นได้เมื่อเกิดการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามนั้น ในทางศาสนาการกระทำบางอย่างเพียงความคิดอกุศลเล็กน้อยที่ก่อให้เกิดกิเลสก็อาจเป็นความผิดตามพระวินัยได้แล้วแต่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญา เช่น กรณีภิกษุลักขโมย เพียงมีโถยจิตปรากฏขึ้น (จิตคิดจะลัก) ก็จะต้องอาบัติทุกกฎ ซึ่งเป็นโทษสถานเบาตั้งที่กล่าวมาตอนต้นแล้ว การกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญาจะเป็นความผิดตามพระวินัยเสมอ โดยมักจะผิดพระวินัยในส่วน “โลกวัชชะ”⁷⁴ ซึ่งเป็นอาบัติที่ทางโลกติเตียนคือบรรดาสิกขาบทที่ภิกษุต้องเข้าแล้วจะมีโทษทางพระวินัยและผิดกฎหมายบ้านเมืองด้วย เช่น การฆ่าคนตาย หรือการลักขโมยดังที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษา แต่การกระทำที่เป็นอาบัติตามพระวินัยบางกรณีอาจไม่ถึงกับผิดกฎหมายบ้านเมืองก็ได้แต่เมื่อภิกษุต้องเข้าแล้วทำให้ดูไม่เหมาะสม ทำให้ชาวบ้านติเตียน

⁷⁴ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, หนังสือเรียนนักธรรมชั้นตรี วิชาวินัยมุข, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2500), น.19

เช่น การดื่มสุรา หรือการฉันทอาหารในเวลาวิกาล เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะพระวินัยนั้นเข้าไปควบคุมตั้งแต่ความคิดภายในจิตใจก่อนที่จะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกแล้ว ต่างกับกฎหมายอาญาที่เพียงคิดจะทำแต่ยังไม่มีกรกระทำถึงขั้นลงมือหรือขั้นเตรียม (ในบางฐานความผิด) ก็ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ เช่นนี้หากสามารถบังคับให้ภิกษุปฏิบัติตามพระวินัยได้ย่อมเป็นการดีกว่าการบังคับตามกฎหมายอาญาเป็นอย่างยิ่งเพราะเมื่อคนคิดดีทำดี ก็ไม่จำเป็นต้องบังคับพฤติกรรมใดๆที่แสดงออกมาสู่ภายนอกอีก แต่ในทางปฏิบัติย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะพระวินัยไม่มีการบังคับทางกายภาพให้บุคคลกระทำตามได้อย่างเคร่งครัด ทั้งตรวจสอบการกระทำผิดได้ยากเพราะอาบัติบางเรื่องเป็นเจตจำนงที่อยู่ภายในจิตใจของผู้กระทำซึ่งยากแท้ที่จะหยั่งถึง ทางที่ดีควรมีการใช้มาตรการทั้งสองควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการบังคับใช้แก่ภิกษุที่กระทำความผิด ด้วยเหตุนี้ในการกระทำความผิดที่กระทบกระเทือนต่อบุคคลอื่นจึงต้องมีการบัญญัติให้เป็นความผิดตามกฎหมายอาญาและกำหนดโทษของการฝ่าฝืนไว้ เนื่องจากโทษตามกฎหมายอาญามีการกระทำต่อทรัพย์สินหรือเนื้อตัวร่างกายของผู้กระทำ จึงสามารถทำให้ผู้กระทำที่ล้วนแต่เป็นมนุษย์เกิดความเกรงกลัวได้มากกว่า เมื่อมาตรการทางกฎหมายอาญามีสภาพบังคับมากกว่ามาตรการทางพระวินัย จึงจำเป็นต้องมีการบัญญัติความผิดตามกฎหมายอาญาเพื่อให้ฝ่ายบ้านเมืองช่วยควบคุมความประพฤติของภิกษุไว้อีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยทั้งในหมู่สงฆ์และหมู่ฆราวาสให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

บทที่ 4

วิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมของมาตรการที่ใช้บังคับแก่ภิกษุ ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

การวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมของมาตรการที่ใช้บังคับแก่ภิกษุในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินนี้ผู้เขียนจะแยกวิเคราะห์เป็น 2 กลุ่ม คือความผิดที่เหมาะสมในการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่มีใช้บังคับอยู่แล้ว กับ ความผิดที่เหมาะสมในการกำหนดไว้ในกฎหมายพิเศษซึ่งเป็นกฎหมายที่แยกออกจากประมวลกฎหมายเป็นเอกเทศ มักจะตราขึ้นในรูปของพระราชบัญญัติ โดยกฎหมายที่เกี่ยวกับกับการศึกษานี้บางฉบับก็ได้มีการตราขึ้นใช้บังคับแล้ว บางฉบับก็เป็นร่างพระราชบัญญัติยังไม่ได้มีการตราขึ้นใช้บังคับ และในการกำหนดความผิดไว้ในกฎหมายแต่ละประเภทนั้น ผู้เขียนก็จะได้วิเคราะห์ถึงปัญหาในการกำหนดความผิดต่าง ๆ แก่ภิกษุที่อยู่ในกฎหมายแต่ละประเภท และอัตราโทษที่เหมาะสมแก่การกระทำความผิดของภิกษุ รวมถึงทางออกและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

4.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดเป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญา

การจะทราบได้ว่าความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุใดควรกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ ก็จำเป็นต้องทราบความจำเป็น และข้อดีข้อเสียในการจัดทำประมวลกฎหมายเสียก่อน ดังนี้

ประมวลกฎหมาย (Code) คือ สิ่งที่รวบรวมหรือประกอบไปด้วยกฎหมายหนึ่งหรือหลายฉบับเข้าด้วยกัน โดยกฎหมายต่าง ๆ ประกอบด้วยเรื่องเดียวหรือหลายเรื่อง มาเรียงกันอย่างเป็นระบบ มากน้อยต่างกัน แต่ประมวลกฎหมายแต่ละฉบับจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับลักษณะหรือวิธีการจัดทำประมวลกฎหมาย (la codification) อาจเป็นการจัดทำประมวลกฎหมายโดยเพียงนำกฎหมายต่างๆ ที่มีแต่เดิมมารวบรวมไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน หรืออาจเป็นการกำหนดหลักการใหม่ขึ้นมาหรือแก้ไขปรับปรุงหลักการเดิมก็ได้¹

โดยที่การจัดทำประมวลกฎหมายนั้น มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

¹ ชาญชัย แสงศักดิ์ และ วรณชัย บุญบำรุง, สารนารูเกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2543), น.6.

ประการแรก เพื่อรวบรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีผลใช้บังคับอยู่แล้วอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสะดวกในการตรวจค้นอ้างอิง² ทั้งยังช่วยเอื้อประโยชน์ในทางปฏิบัติที่ต้องมีการรวบรวมหลักกฎหมายใหม่ต่างๆ ที่ได้มีการประกาศบังคับใช้ หรืออนุบัญญัติที่ฝ่ายบริหารได้ตราขึ้น คำพิพากษาของศาล และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามกฎหมาย เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อความสะดวกในการบังคับใช้ เนื้อหารายละเอียดต่าง ๆ ที่ซับซ้อนจำนวนมากเหล่านี้เมื่อนำมาจัดระบบไว้ในที่แห่งเดียวกัน โดยทำเป็นประมวลกฎหมายก็จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาให้เป็นประมวลกฎหมายที่แท้จริงหรือที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไปในภายหลัง³

ประการที่สอง เพื่อแก้ไขปรับปรุงหลักการของบทบัญญัติต่างๆ โดยความร่วมมือสนับสนุนจากส่วนราชการต่างๆ ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายหรือสอดคล้องตรงกับความรู้สึกของหน่วยงานที่จะใช้บังคับกฎหมายนั้น เพื่อป้องกันอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย

ข้อดีของการจัดทำประมวลกฎหมาย⁴

1. ทำให้กฎหมายมีความสอดคล้องกัน ช่วยแก้ปัญหากฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องเดียวกันที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจาย ให้มารวมไว้ในที่เดียวกัน ทำให้สามารถเปรียบเทียบหลักกฎหมาย เพื่อป้องกันช่องว่างหรือช่วงโหว่ของกฎหมาย และการที่กฎหมายมีข้อขัดแย้งกันเอง ส่งผลให้กฎหมายมีความสอดคล้องกัน มีความชัดเจนและมีขอบเขตที่แน่นอนขึ้น

2. ทำให้มีการจัดเรียงบทบัญญัติกฎหมายอย่างเป็นระบบ โดยมีการศึกษาเนื้อหาของกฎหมายอย่างเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน และนำมาแบ่งกลุ่มเรียงลำดับกันอย่างมีเหตุผล ช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นหอ้างอิง

3. ทำให้หลักกฎหมายพื้นฐานต่าง ๆ ชัดเจนหรือใช้บังคับได้ เนื่องจากการจัดทำประมวลกฎหมายช่วยทำให้ระบบกฎหมายภายในมีความเป็นเอกภาพ โดยเฉพาะในประเทศที่มีการปกครองแบบท้องถิ่นหลายรูปแบบหรือหลายแขนง ย่อมทำให้การบังคับใช้หลักกฎหมายต่าง ๆ ในแต่ละท้องถิ่นที่ไปในทิศทางเดียวกัน แสดงถึงความมีเอกราชของรัฐนั้นๆ จึงมักพบว่าการจัดทำประมวลกฎหมายมักจะเกิดขึ้นในช่วงที่มีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ

ข้อเสียของการจัดทำประมวลกฎหมาย⁵

² เฟิ่งอ้วง, น.14.

³ เฟิ่งอ้วง, น.10.

⁴ เฟิ่งอ้วง (สรุปความ), น.16-19.

⁵ เฟิ่งอ้วง.

1. ความไม่ชัดเจนของเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากการนำบทบัญญัติที่มีที่มาแตกต่างกัน หรือเกิดขึ้นต่างยุคสมัยกันมารวมไว้ในที่เดียวกัน อาจทำให้ยากลำบากในการค้นหาเจตนารมณ์ดั้งเดิมที่แท้จริงของการกำหนดหลักกฎหมายต่าง ๆ ขึ้นมา

2. อาจทำให้หลักกฎหมายในบางเรื่องไม่พัฒนา ทำให้ล้าสมัย ก้าวไม่ทันโลก เนื่องจากวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของสังคมยังคงมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้บทบัญญัติกฎหมายที่ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกับหลักกฎหมายที่ถูกนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงอาจจะเป็นคนละเรื่องกัน ส่งผลให้กฎหมายถูกพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปแตกต่างหรือเพิ่มเติมขึ้นจากที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมาย จนในที่สุดอาจทำให้ประมวลกฎหมายไม่สามารถบรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการจะรวบรวมหลักกฎหมายต่าง ๆ ในเรื่องเดียวกัน ไว้ในที่เดียวกันได้อย่างแท้จริง

3. มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงประมวลกฎหมายให้ทันสมัยอยู่เสมอ และการที่จะนำหลักกฎหมายใหม่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งสอดแทรกลงไปประมวลกฎหมาย ซึ่งได้มีการจัดลำดับเรื่องไว้เป็นอย่างดี มีการเรียงลำดับมาตราต่อเนื่องกันทั้งประมวลกฎหมายแล้ว ย่อมทำให้กระทบกระเทือนถึงรูปแบบและโครงสร้างโดยรวมของประมวลกฎหมาย และหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแม้เพียงบางส่วนหรือเป็นหลักการที่ไม่สำคัญเพียงไม่กี่มาตราก็ตาม ก็อาจทำให้กระทบกระเทือนต่อหลักกฎหมายพื้นฐานต่างๆ ในประมวลกฎหมายฉบับนั้นได้ ซึ่งอาจทำให้ต้องยกร่างประมวลกฎหมายขึ้นใหม่ทั้งฉบับ

สำหรับประมวลกฎหมายอาญาของไทยในปัจจุบันนี้ ได้ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่องจากกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตัดสินพระทัยจัดทำประมวลกฎหมายของไทยตามแบบประเทศภาคพื้นยุโรป⁶ เป็นประมวลกฎหมายอาญาที่นับว่าทันสมัยยิ่งในขณะนั้น เพราะได้นำหลักกฎหมายอาญาอันเป็นที่นิยมอยู่ในประเทศต่างๆ ในขณะนั้นมาพิจารณาตัดแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมไทย โดยได้เปลี่ยนแนวความคิดในเรื่องการกระทำความผิดและความรับผิดชอบของบุคคลไปจากกฎหมายเดิมมาก⁷ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดทำประมวลกฎหมายในสมัยนั้นมีขึ้น เพื่อรวบรวมบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยลักษณะต่างๆ เข้าไว้ด้วยเป็นหมวดหมู่ในประมวลกฎหมายอันเดียวกัน ระเบียบข้อบทบัญญัติทางกฎหมายที่โบราณเกินไปไม่สอดคล้องกับแนวคิดสมัยใหม่ที่กำลังมีอิทธิพลมากขึ้นเรื่อยๆ และยังเป็นโอกาสให้ได้ตรวจชำระบทกฎหมายที่มีอยู่รวมทั้งนำเอาหลักกฎหมายใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีอยู่ในกฎหมายสยามมาบัญญัติรวมไว้ด้วย⁸

4.1.1 ฐานความผิดที่เหมาะสมในการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา

ในกรณีศึกษาทำความเข้าใจนั้น จะเห็นได้ว่าทั้งสามฐานความผิดที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษา คือ ลักทรัพย์ ยักยอก และฉ้อโกง นั้น ล้วนมีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาตั้งแต่อดีตอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่มีการกำหนดเป็นความผิดของภิกษุโดยเฉพาะเท่านั้น และเมื่อพิจารณาถึงหลักการจัดทำประมวลกฎหมายดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายมีขึ้นเพื่อรวบรวมกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกันให้เป็นระบบ มีแนวทางปฏิบัติในการใช้กฎหมายไปในทิศทางเดียวกันอย่างสอดคล้องกัน สะดวกต่อผู้บังคับใช้กฎหมายซึ่งมีทั้งส่วนราชการต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากจะมีการกำหนดฐานความผิดเหล่านี้เป็นกรณีเฉพาะที่ภิกษุกระทำความผิด ก็ควรจะกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกัน เพื่อให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในลักษณะเช่นนี้อยู่ในประมวลกฎหมายฉบับเดียวกัน ง่ายต่อการค้นคว้าอ้างอิง และการบังคับใช้กฎหมายของผู้ใช้กฎหมาย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งต้องเป็นผู้ดำเนินคดีแก่ภิกษุที่กระทำความผิดโดยตรง โดยอาจแยกการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมได้ตามฐานความผิด ดังนี้

4.1.1.1 กรณีลักทรัพย์

ในกรณีลักทรัพย์ ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดโทษเหตุเพิ่มโทษของลักทรัพย์ไว้ในเหตุฉ้อโกง ซึ่งมีหลากหลายประการแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการมีเหตุฉ้อโกง เช่น กำหนดเหตุฉ้อโกงจากวิธีการกระทำความผิด หรือบุคคลที่ถูกกระทำต่อ แต่จะเห็นได้ว่ายังไม่มีการบัญญัติถึงการกระทำความผิดที่กระทำโดยภิกษุ ซึ่งเป็นการกำหนดเหตุฉ้อโกงจากสถานะของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด การที่ภิกษุลักทรัพย์นั้นถือได้ว่าเป็นการกระทำความผิดโดยอาศัย “สถานะ” ความเป็นนักบวช ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือไว้วางใจของประชาชน มีฐานะสูงส่งกว่าบุคคลธรรมดา มาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ทั้งเป็นการกระทำที่ควรได้รับโทษสูงขึ้นเนื่องจาก “วิธีการ” ในการกระทำความผิดเช่นเดียวกัน เพราะการเป็นภิกษุทำให้สามารถกระทำการลักทรัพย์ได้ง่ายกว่าบุคคลธรรมดา และการกระทำความผิดในขณะที่ตนดำรงสถานะอันเป็นที่คาดหวังด้านจริยธรรมจากสังคม ย่อมเป็นการกระทำที่มีความชั่วร้ายยิ่งกว่ากรณีบุคคลธรรมดากระทำความผิด นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายอาญามีการคุ้มครองวัตถุทางพุทธศาสนาโดยกำหนดให้การลักพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนาเป็นเหตุ

⁶ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2554), น.204.

⁷ ชาญชัย แสวงศักดิ์ และ วรรณชัย บุญบำรุง, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น.138.

⁸ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น.205-206.

ฉกรรจ์ตามมาตรา 335 ทวิ ที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้น แต่กลับไม่มีการคุ้มครองพุทธศาสนาโดยการควบคุมความประพฤติของภิกษุซึ่งเป็นบุคคลที่ถือเป็นตัวแทนของพุทธศาสนาและสามารถก่อให้เกิดความมัวหมองแก่พุทธศาสนาได้มากกว่าการกระทำต่อวัตถุในทางพุทธศาสนาแต่อย่างใด ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรที่จะกำหนดเหตุฉกรรจ์เนื่องจากสถานะของผู้กระทำความผิดได้เช่นเดียวกับการกำหนดเหตุฉกรรจ์จากวิธีการของการกระทำความผิดได้ โดยอาจกำหนดเพิ่มไว้ในมาตรา 335 อนุมาตรา (13) ได้ เป็นกรณี ผู้ใดลักทรัพย์โดยอาศัยสถานะแห่งความเป็นภิกษุ เป็นต้น

ในประมวลกฎหมายของประเทศตุรกีได้บัญญัติเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานลักทรัพย์ไว้เช่นกัน ในมาตรา 491⁹ ซึ่งมีการกำหนดให้การลักทรัพย์ของบุคคลโดยอาศัยความไว้เนื้อเชื่อใจนั้นต้องรับโทษหนักกว่าการลักทรัพย์ปกติ ดังจะเห็นได้จากมาตรา 491 (3) ของประมวลกฎหมายอาญาตุรกีที่บัญญัติว่า “ถ้าเป็นการลักทรัพย์ดังต่อไปนี้...(3) ทรัพย์สินที่ให้อยู่ในความดูแลของบุคคลใดบุคคลหนึ่งด้วยความไว้วางใจจากผู้เป็นเจ้าของซึ่งได้มาในฐานะผลของการบริการ หรือความสัมพันธ์ทางธุรกิจ หรือการพักอาศัยอยู่ร่วมกันกับผู้เป็นเจ้าของ หรือ ในฐานะผลแห่งความนับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน ¹⁰... บทลงโทษจะเท่ากับการจำคุกตั้งแต่ 1-5 ปี” และในวรรคสองของมาตราดังกล่าวได้บัญญัติว่า “หากอาชญากรรมที่ระบุไว้ในมาตรานี้ถูกกระทำโดยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือเกิดสภาพการณ์ดังกล่าวไว้ในย่อหน้าข้างต้นสองอย่างขึ้นไป บทลงโทษจะเท่ากับการจำคุกไม่ต่ำกว่า 2 ปี”¹¹

กรณีภิกษุกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์นั้นก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้ฐานะแห่งผลของความนับถือให้เกียรติของพุทธศาสนิกชนผู้ศรัทธามากระทำความผิดเช่นเดียวกัน ซึ่งกฎหมายไทยไม่มีการกำหนดไว้เช่นนี้

⁹ Gurelli, Nevzat, The Turkish Criminal Code, 2nd ed, The American Series of Foreign Penal Codes No.9, (USA : Fred B.Rothman,1965), pp. 158-160.

¹⁰Article 491 of The Turkish Criminal Code “If the subject of the larceny is : ...3. property left in one’s care due to the owner’s trust which was gained as a result of a service or business relationship or co-residence with the owner or as a result mutual courtesy; ...”

¹¹ พิชัย ด้านพัฒนามงคล, “เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานลักทรัพย์,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), น.62.

4.1.1.2 กรณีภิกษุยกยอก

จากการศึกษาองค์ประกอบความผิดฐานยกยอกในบทที่ 2 มีข้อต้องพิจารณาว่า เมื่อใดการกระทำของภิกษุจะสำเร็จเป็นการยกยอกตามกฎหมายอาญา และเราจะทราบได้อย่างไรว่าการกระทำอันทำให้ความผิดสำเร็จเกิดขึ้นแล้ว การจะเป็นความผิดฐานยกยอกสำเร็จนั้น จะต้องมีการครอบครองทรัพย์อยู่แล้วเบียดบังเอาทรัพย์นั้นไปเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต แต่กรณีภิกษุนั้นหากถือว่าเงินหรือปัจจัยที่อยู่ในความครอบครองของภิกษุเป็นของภิกษุโดยชอบเนื่องจากมีญาติโยมถวายให้ เมื่อภิกษุเอาเงินนั้นไปใช้ไม่ว่าเพื่อตนเองหรือเพื่อบุคคลอื่นก็จะมีใช้การกระทำโดยทุจริต จะเป็นการกระทำโดยทุจริตก็ต่อเมื่อเป็นการเบียดบังเอาเงินของวัดหรือภิกษุรูปอื่นที่ไม่ใช่ของตนไปเท่านั้น ในเรื่องนี้จำต้องพิจารณาการได้มาซึ่งทรัพย์สินของภิกษุเสียก่อน

ตามที่กล่าวมาในบทที่ 3 ว่าในทางพุทธศาสนาได้แบ่งการได้มาซึ่งทรัพย์สินของภิกษุเป็น 2 ประเภท คือ ปาฏิบุคลิกทาน กับ สังฆทาน โดยปาฏิบุคลิกทานเป็นการถวายทรัพย์สินแก่ภิกษุสามเณรเฉพาะรูปใดรูปหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ส่วนสังฆทานเป็นการถวายทรัพย์สินแก่ภิกษุส่วนรวมในวัดไม่ใช่ให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง¹² แต่พระวินัยก็ได้อนุญาตให้ภิกษุมิของส่วนตัวได้บางอย่างเท่านั้น หากถือตามพระวินัยโดยเคร่งครัดแล้วจะเห็นได้ว่า ภิกษุไม่ควรรับทรัพย์สินใด ๆ นอกจากของส่วนตัวที่อนุญาตไว้ เพราะการที่พระพุทธร่องค์ทรงอนุญาตให้ภิกษุมิทรัพย์สินต่าง ๆ ได้นั้น ก็เพื่อสร้างสภาพที่เอื้อต่อการประพฤติพรหมจรรย์ของภิกษุให้เป็นไปได้ด้วยดีต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม แม้ทรัพย์สินเหล่านี้จะมีเพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่ทรัพย์สินเหล่านั้นก็ย่อมต้องเป็นไปเพื่อการเข้าถึงพระนิพพานจึงจะสมควรรับไว้ได้ ดังนั้น การที่ภิกษุรับเงินไว้แม้จะได้รับการถวายจากญาติโยมมาโดยเฉพาะเจาะจง (ปาฏิบุคลิกทาน) แต่หากภิกษุมิใจยินดีในการรับไว้ ก็มีความผิดต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ ซึ่งเป็นโทษทางสงฆ์สถานเบาแล้ว เมื่อถือตามพระวินัยอย่างเคร่งครัดภิกษุจึงไม่สามารถมิทรัพย์สินไว้ในครอบครองได้เลย นอกจากปัจจัย 4 หรือสิ่งของที่มีไว้เพื่อสนับสนุนปัจจัย 4 อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของภิกษุในฐานะที่ยังอยู่ในร่างมนุษย์

เมื่อพิจารณาการได้มาซึ่งทรัพย์สินของภิกษุแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าทรัพย์สินประเภทสังฆทานนั้นเป็นทรัพย์สินที่ฆราวาสมิได้มอบให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง การครอบครองย่อมเป็นการครอบครองแทนวัดหรือพระศาสนาอย่างชัดเจน หากภิกษุนำทรัพย์สินไปใช้ไม่ว่าเพื่อตนเองหรือบุคคลอื่น ก็ย่อมเป็นการเบียดบังเอาทรัพย์นั้นไปโดยทุจริตอันเป็นความผิดฐานยกยอกแล้ว

¹² ธรรมสภา, ศาสนพิธีสำหรับภิกษุสามเณรและประชาชน ภาคพิธีการทำบุญและอนุโมทนาพิธี, (กรุงเทพฯมหานคร, 2540), น.36. ดูเพิ่มเติมในบทที่ 3 หัวข้อ 3.1.2

นอกจากนี้ก็มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ช่วยส่งเสริมข้อความคิดนี้ คือ ป.พ.พ. มาตรา 1623 ที่วางหลักว่า “ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น...” จะเห็นได้ว่ากฎหมายบ้านเมืองนั้นไม่ได้ถือว่าทรัพย์สินเป็นของภิกษุอย่างเด็ดขาดเป็นเอกเทศ เพราะไม่กำหนดให้ทรัพย์สินตกทอดสู่ทายาทโดยธรรมของภิกษุผู้นั้นอันเป็นหลักการตกทอดของทรัพย์สินมรดกตามปกติในการเป็นเจ้าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งของการปัจเจกชน แต่ถือว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของพระศาสนาซึ่งภิกษุเป็นเพียงตัวแทนศาสนาที่ยึดถือไว้เท่านั้น เหตุที่กฎหมายบัญญัติให้ทรัพย์สินที่ภิกษุได้มาตกเป็นของวัดก็เนื่องมาจากกฎหมายถือว่าบุคคลที่นำทรัพย์สินมาถวายแก่ภิกษุนั้นย่อมมีความมุ่งหมายที่จะทำบุญถวายแก่พระศาสนา มิใช่ของส่วนตัวแต่ให้เพราะเป็นพระ เมื่อภิกษุมรณภาพจึงให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของวัด¹³ และหลักทางพุทธศาสนาถือว่าภิกษุเป็นผู้ไม่ควรหามาหรือสะสมไว้ซึ่งทรัพย์สินสมบัติ แต่ก็ห้ามไม่ได้ที่จะมิให้ชาวบ้านมาถวายของเป็นจตุปัจจัยตามศรัทธาได้ ของที่ชาวบ้านนำมาถวายภิกษุนี้ในทางนโยบายจึงถือว่าเป็นของที่เขากำบุญในศาสนาเช่นเดียวกัน¹⁴

ส่วนทรัพย์สินที่ได้มาประเภทปาฏิบุคลิกทาน แม้ตามหลักการถวายของแก่ภิกษุจะถือว่าเมื่อขรวาสดถวายของให้แก่ภิกษुरुูปนั้นโดยเฉพาะเจาะจงแล้วก็ย่อมเป็นทรัพย์สินของภิกษुरुูปนั้นโดยชอบ และในทางกฎหมายตามหลักกรรมสิทธิ์ ป.พ.พ.มาตรา 1336 ก็ถือว่าภิกษุมีสิทธิเหนือทรัพย์สินนั้นทุกประการ และสามารถจำหน่ายจ่ายโอนไปในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศได้ ตามข้อยกเว้นใน ป.พ.พ.มาตรา 1623 ที่บัญญัติว่า “..เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม” แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าหากเป็นของส่วนตัวที่พระวินัยไม่อนุญาตให้ภิกษุมี ย่อมเป็นทรัพย์สินที่ภิกษุไม่สมควรรับไว้ การรับไว้โดยมิเจตนายินดีในทรัพย์สินนั้นจะมีความผิดต้องอาบัติทุกกฎและนิสัสัคคียปาจิตตีย์ (กรณีเป็นเงินทอง) ตามพระวินัย ภิกษุที่รับของไม่สมควรมาจากขรวาสดต้องนำมามอบแก่วัดเพื่อให้เป็นของส่วนรวม และปลงอาบัติโดยการประจานต่อหน้าภิกษุด้วยกันเพื่อให้พ้นจากอาบัติ ดังนั้น การรับทรัพย์สินเช่นนี้ไว้ แม้จะเป็นการมอบให้แก่ภิกษुरुูปนั้นโดยเจาะจงแต่เมื่อภิกษุไม่สามารถรับไว้ได้ จึงควรถือว่าเป็นการรับไว้แทนวัดเพื่อทำนุบำรุงพระศาสนา การที่ภิกษุนำทรัพย์สินเหล่านั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ย่อมเป็นการยกยอกทรัพย์สินของวัดแล้ว ส่วนที่มีการกำหนด

¹³ เพิ่มศักดิ์ เพิ่มพูน, คำอธิบายกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย), น.53

¹⁴ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก พ.ศ. 2508, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508), น.508.

ข้อยกเว้นดังกล่าวไว้ให้ภิกษุสามารถจำหน่ายไอศวรรย์สินไปได้เช่นนั้น แม้จะคล้ายกับเป็นการรับรองให้ภิกษุสามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทุกประการที่ญาติโยมมาถวายได้ ซึ่งขัดกับหลักในพระวินัยที่ไม่สนับสนุนให้ภิกษุมีทรัพย์สินเกินความจำเป็น แต่เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์โดยแท้จริงของข้อยกเว้นในเรื่องนี้พบว่า เป็นไปเพื่อให้ทรัพย์สินนั้นสามารถหมุนเวียนเปลี่ยนมือเพื่อความเจริญของบ้านเมือง¹⁵ และเป็น การเปิดช่องให้ภิกษุผู้ทรงศีลสามารถบำเพ็ญจาคะ ทำบุญทำทานแก่บุคคลอื่น ไม่ตกเป็นของวัดแต่เพียง ฝ่ายเดียวเมื่อมรณภาพ ทั้งประเพณีในทางปฏิบัติของภิกษุที่เคร่งในพระธรรมวินัยเมื่อได้จตุปัจจัยมาเป็น จำนวนมากน้อยเท่าใด ท่านก็มักจะให้จับสลากแจกจ่ายไปในบรรดาสามเณรและศิษย์วัด ไม่เก็บสะสมไว้¹⁶ จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ดั้งเดิมของข้อยกเว้นในบทบัญญัตินี้มีขึ้นก็เพื่อช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจและ สอดคล้องกับหลักศาสนาในเรื่องการให้ทาน มิให้เป็นการรับรองหรือสนับสนุนให้ภิกษุสะสมทรัพย์สินแต่ อย่างไม่ดี แต่ในปัจจุบันมาตรา 1623 แห่ง ป.พ.พ. นี้ กลับถูกใช้เป็นช่องทางในการสะสมทรัพย์สินของภิกษุ โดยถือว่ามีหลักกฎหมายรับรองการได้มาซึ่งทรัพย์สินของภิกษุในขณะที่อยู่ในสมณเพศ และยังมีข้อยกเว้น ที่ทำให้สามารถจำหน่ายไอศวรรย์สินให้ผู้อื่นได้ตามหลักกรรมสิทธิ์ เมื่อภิกษุรับทรัพย์สินฟุ่มเฟือยมาก็ สามารถเก็บไว้ใช้สอยเองหรือจำหน่ายไปให้ญาติพี่น้องถือแทนไว้ได้ เป็นช่องทางในการทำมาหากินอย่าง หนึ่ง ผิดไปจากเจตนารมณ์ดั้งเดิม และขัดกับหลักในทางศาสนา ดังนั้นในเรื่องการรับทรัพย์สินของภิกษุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการแก้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1623 มิให้ภิกษุ สามารถได้มาซึ่งทรัพย์สินได้อย่างเด็ดขาด แต่ให้ถือเป็นการให้แก่วัด และวัดจึงจะจัดสรรทรัพย์สินเฉพาะที่ จำเป็นให้แก่ภิกษุนำไปใช้สอยส่วนตัวได้ หากภิกษุนำทรัพย์สินที่ไม่ได้รับอนุญาตไปใช้แสวงหาประโยชน์ อันมิควรได้โดยชอบ ก็จะเป็นความผิดฐานยกยอก การกำหนดไว้เช่นนี้ก็จะช่วยแก้ปัญหาการใช้ของเกินแก่ ฐานานุกรมของภิกษุในปัจจุบันให้ดำเนินไปตามหลักธรรมคำสอนในพระวินัยอย่างเคร่งครัดมากขึ้น และ ช่วยให้การวินิจฉัยความรับผิดชอบในทางอาญาเป็นไปอย่างชัดเจน โดยการนำหลักตามพระวินัยเข้ามาช่วยใน การวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญา

อย่างไรก็ตามหลักการที่ภิกษุห้ามรับทรัพย์สินนี้ ก็ได้รับการผ่อนคลายเป็น การกำหนดให้มีไวยาวัจกรเป็นผู้รับทรัพย์สินและดำเนินการเกี่ยวกับธุรกรรมการเงินต่าง ๆ แทนภิกษุและ วัด ดังนั้น การกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินต่างๆของภิกษุนั้นต้องกระทำผ่านทางไวยาวัจกร หากภิกษุ ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินใดๆเองย่อมแสดงถึงเจตนาที่ไม่สุจริต อาจมีความผิดฐานยกยอกได้ ส่วน การกระทำผ่านไวยาวัจกรนั้นก็ไม่ว่าจะทำการทุกอย่างเกี่ยวกับทรัพย์สินได้ ดังที่มีกรณีตามข่าวมากมาย

¹⁵ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 25-26 วันที่ 26-27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2477

¹⁶ เสนีย์ ปราโมช, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 14*, น.510.

ที่ภิกษุกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยสมรู้ร่วมคิดกับไวยาวัจกร ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการกำหนดขอบเขตเกี่ยวกับธุรกรรมของภิกษุไว้ว่าสามารถทำธุรกรรมใดและเพื่อวัตถุประสงค์ใดผ่านไวยาวัจกรได้บ้าง ธุรกรรมที่สังเกตเห็นได้ว่ามีวัตถุประสงค์ที่มีขอบ ขัดต่อศีลของภิกษุ ไม่เหมาะสมกับสมณเพศ ควรกำหนดห้ามมิให้กระทำ หากฝ่าฝืนย่อมเป็นการกระทำความผิดฐานยกยอกทรัพย์สิน

เมื่อศึกษาเกี่ยวกับการยกยอกทรัพย์สินทั้งประมวลกฎหมายอาญาแล้ว จะเห็นได้ว่า มีการกำหนดบทบัญญัติสำหรับกรณีเจ้าพนักงานยกยอกไว้เป็นพิเศษ ตามมาตรา 147 และเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ จะพบว่า ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 45 ได้กำหนดให้พระภิกษุที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งตามกฎหมายตราฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) กำหนดให้ภิกษุที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า “พระสังฆาธิการ” นั้น ได้แก่... 1. เจ้าคณะใหญ่ 2. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค 3. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด 4. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ 5. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล 6. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส” หากบรรดาภิกษุเหล่านี้กระทำการยกยอก จึงย่อมมีความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยอก ซึ่งต้องรับโทษหนักกว่าที่กำหนดไว้สำหรับบุคคลธรรมดาอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าความเป็นเจ้าพนักงานนั้น เป็นคนละสถานะกับความเป็นภิกษุ ไม่ควรถือว่าเมื่อได้รับโทษหนักขึ้นจากการเป็นเจ้าพนักงานแล้ว จะไม่ต้องรับโทษหนักขึ้นจากการเป็นภิกษุอีก เพราะสถานะซึ่งควรได้รับการควบคุมนี้เป็นคนละอย่างกัน ภิกษุที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ควรได้รับโทษหนักขึ้นจากทั้งสถานะความเป็นภิกษุและสถานะความเป็นเจ้าพนักงาน โดยถือว่าเป็นการกระทำความผิดกฏหมายหลายบท แต่ทั้งนี้เมื่อถือว่าเป็นการกระทำความผิดกฏหมายหลายบท จะเห็นว่ามาตรา 90 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติให้ลงโทษบทหนักที่สุดแก่ผู้กระทำความผิด ดังนั้นจึงมีข้อที่ต้องพิจารณาต่อไปว่าควรจะกำหนดบทลงโทษแก่สถานะของภิกษุให้หนักหรือเบากว่าบทลงโทษของเจ้าพนักงาน หากกำหนดบทลงโทษแก่สถานะเจ้าพนักงานหนักกว่า ภิกษุก็จะต้องรับโทษตามบทบัญญัติของเจ้าพนักงาน หากกำหนดโทษแก่สถานะภิกษุหนักกว่า ภิกษุก็จะต้องรับโทษตามบทบัญญัติของภิกษุ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วสถานะความเป็นเจ้าพนักงานนั้น รัฐได้ให้อำนาจหน้าที่ในการกระทำการต่าง ๆ ที่อาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้มากกว่าสถานะของภิกษุ จึงควรกำหนดให้บทลงโทษสำหรับเจ้าพนักงานหนักกว่าภิกษุ และการกำหนดเช่นนี้ก็จะทำให้ภิกษุที่มีได้มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ได้รับการควบคุมอย่างเหมาะสมไปด้วย กล่าวคือ ภิกษุเหล่านี้ก็จะมีผิดตามบทบัญญัติของภิกษุเพียงประการเดียว ไม่ต้องรับโทษตามบทบัญญัติของเจ้าพนักงานอีก ซึ่งเหมาะสมแล้วเพราะหากกำหนดให้บทบัญญัติของภิกษุมีโทษหนักกว่าบทบัญญัติของเจ้าพนักงานที่มีอยู่แล้ว จะทำให้ภิกษุที่มี

ตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ต้องรับโทษตามบทบัญญัติของภิกษุแต่เพียงประการเดียวและภิกษุที่มีได้มีตำแหน่งก็ต้องรับโทษตามบทบัญญัตินี้ในระดับเดียวกัน ซึ่งภิกษุที่ไม่ได้มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ ไม่ควรต้องรับโทษหนักเท่ากับภิกษุที่มีตำแหน่ง เพราะภิกษุเหล่านี้ไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้คุณให้โทษแก่คณะสงฆ์เท่ากับภิกษุที่มีตำแหน่ง จึงควรได้รับโทษน้อยกว่าลดหลั่นกันไปตามระดับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อคณะสงฆ์ เป็นไปตามทฤษฎีการกำหนดโทษที่ต้องมีลำดับขั้นของโทษและกำหนดระดับความหนักเบาของโทษแตกต่างกันไปตามความร้ายแรงของความผิด ดังนั้น จึงไม่ควรกำหนดให้บทลงโทษสำหรับสถานะภิกษุหนักกว่าสถานะของเจ้าพนักงาน เพื่อให้เมื่อภิกษุที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์กระทำความผิดก็จะได้รับโทษตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้สำหรับเจ้าพนักงานซึ่งเป็นบทหนักแต่เพียงบทเดียวตามมาตรา 90 ถือได้ว่าความผิดในสถานะภิกษุนั้นได้เคลื่อนกลืนไปกับความผิดในสถานะเจ้าพนักงานแล้ว จึงไม่ต้องลงโทษภิกษุเพิ่มจากบทบัญญัติเจ้าพนักงานอีก

การกำหนดอัตราโทษแก่ภิกษุที่กระทำการยกยอกให้รับโทษหนักกว่าคนธรรมดาแต่ไม่หนักไปกว่าเจ้าพนักงานดังที่วิเคราะห์มานั้น สามารถทำได้โดยการตีความถ้อยคำในมาตรา 354 กรณีผู้กระทำความผิดเป็น “ผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน” ให้รวมถึงบรรดาภิกษุด้วย เนื่องจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ผ่านมามักจะวางหลักให้ผู้มีอาชีพอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน หมายถึง เฉพาะบรรดาผู้จัดการมรดก¹⁷ ผู้จัดการธนาคาร¹⁸ หรือพนักงานธนาคารที่มีหน้าที่รับ-ฝากถอนเงินแก่ลูกค้า¹⁹ ก็จะทำให้ภิกษุที่กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นตามเหตุจรรยาในมาตรานี้ เพราะภิกษุก็เป็นผู้ที่อยู่ในสถานะสูงของสังคมไทย อันได้ชื่อว่าเป็นที่เคารพไว้วางใจของพุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศไทยอยู่แล้ว การตีความกฎหมายย่อมต้องคำนึงถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมจารีตประเพณีของสังคมที่บังคับใช้กฎหมายนั้นด้วย ทั้งการตีความเช่นว่านี้ก็ไม่ได้ขัดกับหลักการตีความกฎหมายโดยทั่วไปที่ต้องคำนึงถึงความมุ่งหมายตามตัวอักษร และเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายไปพร้อมๆกันแต่อย่างใด เพราะสถานะของภิกษุนั้นก็ถือเป็นอาชีพอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนตามตัวอักษรได้อยู่แล้ว และบทบัญญัติมาตรา 354 นี้ ก็มีขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำที่มีสถานะพิเศษกว่าบุคคลธรรมดาและอาศัยสถานะนั้นในการกระทำความผิดได้เช่นเดียวกับภิกษุให้หนักขึ้นอยู่แล้ว เช่นนี้ก็จะทำให้ภิกษุผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น โดยที่ไม่ต้องบัญญัติฐานความผิดเกี่ยวกับภิกษุโดยเฉพาะซึ่งเป็นการยุ่งยากและประกอบด้วยหลากหลายชั้นตอน ทั้งยังอาจเป็นการบัญญัติกฎหมายอาญามากเกินไป

¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1777/2554.

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3711/2538.

¹⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 496/2542.

ส่งผลให้เกิดภาวะกฎหมายอาญาเฟ้อ (Over Criminalization) อันทำให้กฎหมายลดความศักดิ์สิทธิ์ไปมากที่สุดได้

นอกจากบทบัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญานี้จะมีข้อสงสัยในความเหมาะสมของการลงโทษแก่ภิกษุแล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดให้ความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินเป็นความผิดอันยอมความได้ทำให้เมื่อมีการดำเนินคดีแก่ภิกษุที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การยกยอกเงินวัด แล้ว ก็จะสามารถยุติการดำเนินคดีตั้งแต่ในชั้นสอบสวน หรือแม้แต่ในชั้นพนักงานอัยการก็สามารถสั่งไม่ฟ้องหรือถอนฟ้องได้ ทั้งที่กรณีการยกยอกเงินวัดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะต่ออุบาสกอุบาสิกาคนใดคนหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นการเบียดบังเอาเงินของคนจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจประเทศชาติโดยรวมแต่กลับสามารถยอมความได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่เหมาะสมนัก เนื่องจากเมื่อพิจารณาแนวความคิดในการกำหนดความผิดอันยอมความได้นั้น การกำหนดความผิดอันยอมความได้จะพิจารณาจาก “ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด” เป็นสำคัญ อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้ของกฎหมายไทยมีมาตั้งแต่ยุคสุโขทัยจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ยอมรับว่า การกระทำความผิดอาญามีผลกระทบต่อบุคคลได้จึงยอมรับให้เอกชนผู้เสียหายสามารถดำเนินคดีด้วยตนเองได้ โดยการร้องเรียนต่อพระมหากษัตริย์หรือข้าราชการที่พระองค์ทรงแต่งตั้งขึ้น ต่อมาเมื่อไทยถูกชาติตะวันตกอ้างสิทธิสภาพนอกอาณาเขตจากการล่าอาณานิคมในสมัยรัชกาลที่ 4 มาบีบบังคับ ไทยจึงต้องปฏิรูประบบกฎหมายให้เป็นแนวทางเดียวกับชาติตะวันตก กฎหมายไทยฉบับแรกที่ปฏิรูปสำเร็จก็คือ กฎหมายอาญา โดยในการปฏิรูปนั้นไทยได้ยึดแนวทางตามประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากประมวลกฎหมายฝรั่งเศสและเยอรมันมาเป็นหลักในการร่างกฎหมาย และได้ปรับปรุงแนวคิดใหม่ ๆ หลายประการ หนึ่งในแนวคิดใหม่นั้นก็คือ การแบ่งประเภทความผิดอันยอมความได้กับความผิดอันยอมความไม่ได้ซึ่งแต่เดิมตามกฎหมายไทยยังไม่ชัดเจนว่าอาศัยแนวคิดทฤษฎีใด นอกจากความรู้สึกในลักษณะของการกระทำและผลที่ได้รับจากการกระทำ ตลอดจนโดยการเปรียบเทียบกับประเทศอื่นที่กำหนดให้ความผิดบางประเภทเป็นความผิดอันยอมความได้ อาจเป็นเพราะว่าการร่างกฎหมายในครั้งนั้น สภาพการณ์บีบบังคับให้ต้องออกกฎหมายอย่างจำเป็นเร่งด่วน ผู้ร่างจึงมิได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีใดเป็นตัวกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบเคียงกับกฎหมายอาญาญี่ปุ่นจะเห็นว่า ฐานความผิดที่เป็นความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยเกือบทุกฐานเป็นความผิดที่ยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น อาจกล่าวได้ว่าแนวทางการกำหนดความผิดให้ยอมความได้หรือไม่ได้นี้มาจากกฎหมายญี่ปุ่นนั่นเอง ด้วยเหตุนี้

ความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย จึงมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดว่าความผิดใดจะเป็นความผิดอันยอมความได้ คือ²⁰

- (1) เป็นความผิดที่เป็นเรื่องกระทบต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายสามารถป้องกันได้ เช่น ฉ้อโกง และยักยอก
- (2) เป็นความผิดที่มีพฤติการณ์ไม่น่าหวาดเสียว เช่น ฉ้อโกง
- (3) เป็นความผิดที่ถ้าหากดำเนินคดีแล้วจะกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายยิ่งเสียหายมากขึ้น เช่น ช่มชู้

จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้ร่างกฎหมายในขณะนั้นมองว่าความผิดฐานยักยอกเป็นเรื่องที่กระทบต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายสามารถป้องกันได้ จึงกำหนดให้ยอมความกันได้ ที่เป็นเช่นนี้ก็อาจเป็นเพราะโดยทั่วไปการยักยอกจะเป็นการเบียดบังทรัพย์กันระหว่างบุคคลในลักษณะตัวต่อตัวเท่านั้น มิได้ก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้างแก่บุคคลจำนวนมาก แต่เมื่อการยักยอกเงินบริจาคของภิกษุที่ย่อมส่งผลกระทบต่อวงกว้างกว่ากรณีการยักยอกธรรมดาและการป้องกันเป็นไปได้โดยยาก รวมถึงทำให้เกิดความเสียหายแก่พุทธศาสนา ทั้งต่อความเชื่อถือศรัทธาที่พุทธศาสนิกชนมีต่อพระศาสนา ต่อวัดที่เป็นตัวแทนสถาบันทางศาสนา และต่อการทำงานบำรุงพระศาสนาที่ย่อมเสื่อมถอยลงไป และเมื่อความผิดฐานยักยอกเป็นความผิดอาญาต่อส่วนตัวทำให้มีกำหนดระยะเวลาในการร้องทุกข์เพียง 3 เดือน นับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 หากเกินระยะเวลาดังกล่าวก็อาจไม่สามารถดำเนินคดีกับบุคคลกลุ่มนี้ได้ ยิ่งปล่อยไว้นานวันเข้าการกระทำเหล่านี้ย่อมก่อตัวเป็นอาชญากรรมที่น่ากลัว และอาจยังมีการรวบรวมสมัคพรรคพวกกันเป็นองค์กรอาชญากรรมที่ยิ่งใหญ่จนไม่สามารถปราบปรามได้ จึงไม่ควรปล่อยให้การยักยอกเงินวัดสามารถยอมความได้ ผู้เขียนเสนอให้มีการกำหนดความผิดฐาน “ยักยอกเงินวัด” ซึ่งเป็นความผิดอาญาต่อรัฐอันไม่อาจยอมความได้ โดยมุ่งคุ้มครองความไว้นับถือเชื่อใจของผู้บริจาคที่มีต่อวัดอันเป็นตัวแทนพระศาสนา เพราะเมื่อพุทธศาสนิกชนนำเงินมาบริจาคแก่ภิกษุหรือวัดก็ย่อมคาดหวังที่จะให้เงินของตนนั้นมีส่วนช่วยในการทำนุบำรุงพระศาสนา มิใช่ให้ภิกษุนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน และมีความไว้นับถือเชื่อใจว่าการมอบเงินแก่ภิกษุจะทำให้ตนได้บุญ คุณธรรมทางกฎหมายหรือสิ่งที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองสามารถ

²⁰ เศรษฐบุตริ อธิติธรรมวินิจ และคณะ, “การลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล : ศึกษากรณีการกำหนดความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญา,” (งานวิจัย สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม) www.rawaehospital.com/wp-content/.../article.docx (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2558)

เทียบเคียงได้กับการกระทำผิดหน้าที่ของผู้มีหน้าที่จัดการทรัพย์สินในมาตรา 353 ซึ่งมุ่งประสงค์คุ้มครองความไว้วางใจที่ผู้เป็นเจ้าของได้มอบหมายให้ผู้ได้รับมอบหมายจัดการทรัพย์สินของตนไปในทางที่ดี แต่ผู้นั้นกลับจัดการไปในทางที่มีชอบทำให้เกิดความเสียหาย การมอบหมายตามมาตรา 353 ก่อให้เกิดหนี้ทางความไว้วางใจ (fiduciary obligation)²¹ เช่นเดียวกับการบริจาคเงินแก่วัดที่ผู้บริจาคย่อมมีความไว้วางใจต่อวัดหรือภิกษุผู้รับมอบเงิน การที่ภิกษุนำเงินเช่นนี้ไปใช้สอยเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ย่อมทำให้เกิดไปจากเจตนาของผู้บริจาค เป็นการทำลายความไว้วางใจของผู้มีจิตศรัทธา และทำให้พุทธศาสนาเสียหายอย่างยิ่ง เพราะเป็นการเบียดบังเงินที่ควรจะนำมาใช้ทำนุบำรุงพระศาสนา หากไม่มีเงินเช่นนี้สถาบันศาสนาซึ่งไม่ได้ทำการค้ามีกำไรอย่างใดก็ไม่สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ และปัจจุบันการบริหารการเงินของวัดนี้ยังไม่มีมาตรการตรวจสอบที่ชัดเจนโปร่งใสอย่างเป็นรูปธรรมดังเช่นองค์กรอื่น ๆ หากปล่อยให้ภิกษุและบุคคลอื่น ๆ สามารถใช้ช่องทางนี้ในการแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบมาสู่ตนเองและพวกพ้องก็อาจนำไปสู่การใช้ศาสนิกเงินที่ฟอกเงิน เป็นการบ่อนทำลายพระพุทธานุศาสนานี้ซึ่งเป็นรากแก้วของระบบจริยธรรมและศีลธรรมในประเทศไทย ทำให้สถาบันศาสนาล่มสลายไปในที่สุด ส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม

เมื่อพิจารณาสภาพของความผิดในบทบัญญัติแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าควรบัญญัติความผิดฐานยักยอกเงินวัดเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เพราะบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับการยักยอกก็มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว จึงควรบัญญัติไว้ในที่เดียวกัน โดยอาจกำหนดเป็นมาตรา 353/1 ต่อจากมาตรา 353 ซึ่งมีพื้นฐานความคิดมาจากหลักเดียวกัน หากภิกษุเป็นผู้ยักยอกเงินวัดก็就会有ความผิดทั้งตามมาตรา 353/1 และ 354 เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท เช่นนี้จะทำให้กฎหมายมีความสอดคล้องกัน ไม่ทำให้กฎหมายเกี่ยวกับการยักยอกเช่นเดียวกันมีอยู่อย่างกระจัดกระจาย ทำให้สามารถเปรียบเทียบการยักยอกลักษณะต่างๆ เพื่อป้องกันมิให้กฎหมายมีข้อขัดแย้งกันเอง และเป็นการอุดช่องว่างหรือช่วงโหว่ที่อาจเกิดขึ้นในการใช้กฎหมายได้ ทำให้บทบัญญัติเกี่ยวกับการยักยอกมีความชัดเจนและมีขอบเขตที่แน่นอนขึ้น นำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.1.1.3 กรณีภิกษุฉ้อโกง

ในกรณีฉ้อโกง เมื่อในประมวลกฎหมายอาญามีการบัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงไว้แล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรกำหนดความผิดสำหรับภิกษุที่เป็นผู้กระทำการฉ้อโกงโดยเฉพาะก็สมควรบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกันเพื่อให้ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงอยู่ในที่

²¹ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 6 โดยเนติบัณฑิตยสภา, (กรุงเทพมหานคร : จีริช การพิมพ์, 2545) น.998 ตอนที่ 1360

เดียวกัน ง่ายต่อการทำความเข้าใจและใช้งาน โดยในเบื้องต้นความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงของภิกษุที่เกิดขึ้นนั้นสามารถแยกได้เป็นการฉ้อโกงธรรมดา และการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่การกระทำ ความผิดของภิกษุนั้นก็มักจะมีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน เพราะโดยสภาพของการบริจาคเงินให้วัด หรือภิกษุนั้น มักจะเป็นการบอกบุญให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปสามารถมาร่วมทำบุญบริจาคเงินแก่วัดผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นการทั่วไป เช่น ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน ผู้รับเงินบริจาคในวัด หรือผ่านทางมัคทายกเป็นผู้รวบรวมเงินทำบุญมาอบแก่วัด และการหลอกลวงประชาชนนั้น หมายถึง การหลอกลวงบุคคลทั่วไป ไม่จำกัดจำนวน และไม่ว่าจะจำนวนเท่าใด หากเป็นการหลอกลวงที่ไม่เจาะจงตัวบุคคล แม้มีประชาชนหลงเชื่อเพียงคนเดียวก็มีความผิดฐานนี้แล้ว ดังนั้น หากมีการหลอกลวงให้ประชาชนเหล่านี้มาร่วมทำบุญ ภิกษุที่กระทำการหลอกลวงเช่นนี้ก็ย่อมมีความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ซึ่งต้องรับโทษหนักกว่ากรณีฉ้อโกงธรรมดา การวิเคราะห์นี้ผู้เขียนจึงขอเริ่มจากการกำหนดความผิดแก่ภิกษุที่กระทำการฉ้อโกงธรรมดาเป็นพื้นฐานก่อน แล้วจึงค่อยวิเคราะห์ถึงกรณีภิกษุฉ้อโกงประชาชน

กรณีภิกษุกระทำการฉ้อโกง เช่น การหลอกลวงพุทธศาสนิกชนผู้ศรัทธา เฉพาะราย นั้น ผู้เขียนเห็นว่าสามารถกำหนดเป็นเหตุฉกรรจ์หนึ่งในความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 342 ได้เพราะในมาตรา 342 ก็มีเหตุฉกรรจ์ที่คล้ายกับการกำหนดเหตุฉกรรจ์เนื่องจากสถานะของผู้กระทำความผิดอยู่แล้ว คือ การแสดงตนเป็นคนอื่น และการอาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอกลวงซึ่งเป็นเด็ก หรืออาศัย ความอ่อนแอทางจิตของผู้ถูกหลอกลวง ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการฉ้อโกงโดยภิกษุเป็นผู้กระทำ เพราะการเป็นภิกษุก็ทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อได้ง่ายจากการดำรงตนอยู่ในสมณเพศ เช่นเดียวกับการแสดงตนเป็นคนอื่นที่ทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นผู้อื่น และยอมมอบทรัพย์สินให้โดยง่ายเช่นกัน ทั้งการหลอกลวงโดยอาศัยความเบาปัญญาหรือความอ่อนแอแห่งจิต ก็อาจเทียบได้กับกรณีที่ภิกษุหลอกให้ประชาชน บริจาคเงินหรือถวายสิ่งของใดๆ โดยอาศัยความศรัทธาของประชาชนผู้นั้นเป็นที่ตั้ง ซึ่งโดยปกติแล้ว เมื่อคนเราศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแรงกล้าก็ย่อมทำให้สติในการพิจารณาเหตุและผลต่าง ๆ ถูกกลดทอนลง ไป ไม่ต่างอะไรกับความเบาปัญญาของเด็ก และผู้ที่มีจิตอ่อนแอ ผู้เขียนจึงเห็นว่าอาจกำหนดเพิ่มเหตุฉกรรจ์ไว้ในอนุมาตรา (3) เป็นกรณีการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงโดยผู้กระทำเป็นภิกษุได้

สำหรับกรณีภิกษุทำการฉ้อโกงประชาชน แม้จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายอาญามีความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนซึ่งมีโทษร้ายแรงเพราะทำให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างมากกว่า และเป็นกรณีที่มีมักจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ทำให้ภิกษุยอมได้รับโทษหนักขึ้นกว่าการฉ้อโกงปกติอยู่แล้ว แต่การกำหนดโทษเช่นนั้นเป็นการกำหนดโทษให้หนักขึ้นโดยพิจารณาจากผลของการกระทำคือความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งมีผลเป็นวงกว้าง แต่ไม่ได้พิจารณาจากตัวผู้กระทำ คือยังไม่ได้คำนึงถึงสถานะของตัวผู้กระทำ

ความผิด ในกรณีภิกษุเป็นผู้กระทำเป็นกรณีที่ผู้กระทำมีสถานะพิเศษในสังคมไทยและการมีสถานะเช่นนั้นสามารถทำให้การหลอกลวงประชาชนทำได้ง่ายขึ้น อันเกิดความผิดสำเร็จได้กว่าบุคคลธรรมดาเป็นผู้หลอกลวง ดังนั้นจึงควรกำหนดให้ภิกษุผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ต้องรับโทษจากสถานะของตนด้วยอีกบทหนึ่ง เพิ่มขึ้นจากการมีความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนปกติ ซึ่งการกำหนดให้ภิกษุที่กระทำการฉ้อโกงประชาชนต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าบุคคลธรรมดาเป็นผู้กระทำนั้น ก็จะสอดคล้องกับการกำหนดให้การฉ้อโกงที่กระทำโดยภิกษุเป็นเหตุฉกรรจ์ที่ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นดังที่กล่าวมาแล้วด้วย เพราะมาตรา 343 วรรค 2 ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดให้การฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 343 วรรคแรก หากต้องด้วยลักษณะในมาตรา 342 อนุมาตราหนึ่งอนุมาตราใดด้วย ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการฉ้อโกงประชาชนธรรมดา ทำให้กฎหมายในแต่ละมาตราสอดคล้องกัน ไม่เกิดความลักลั่นในการใช้ที่กล่าวมาเป็นการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง สำหรับการกระทำที่ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงเลย ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปในเรื่องการเรียกรับและการอวดอ้างคุณวิเศษในข้อ 4.2.1

4.1.1.4 กรณีที่ภิกษุมิได้เป็นผู้ลงมือกระทำความผิดเอง

จากที่กล่าวมาเป็นการกระทำที่ภิกษุลงมือกระทำความผิดเอง แต่ในทางปฏิบัติจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามที่ปรากฏเป็นข่าวนั้น ภิกษุมักมิใช่ผู้ลงมือกระทำความผิดเองโดยตรง แต่อาจกระทำผ่านทาง ไวยาวัจกร มัคทายก หรือแม้แต่ ลูกศิษย์วัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักการในพระวินัยที่ห้ามพระภิกษุเป็นผู้ถือเงินเอง แต่ต้องกระทำผ่านทางไวยาวัจกร ดังนั้นในความเป็นจริงแล้วภิกษุมักจะเป็น ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเสียมากกว่า ซึ่งการกระทำผิดเหล่านี้ก็ควรบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เพราะในภาคทั่วไปของประมวลกฎหมายอาญา ก็ได้มีการบัญญัติถึงความรับผิดของ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนไว้อยู่แล้ว เพื่อให้สะดวกแก่การใช้งานและปรับบทกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริง

นอกจากนี้หากบุคคลที่ถูกภิกษุใช้นั้นเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ ลูกจ้างหรือผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้ใช้ ผู้ที่มีฐานะยากจน หรือผู้ซึ่งต้องพึ่งพาผู้ใช้เพราะเหตุเจ็บป่วยหรือไม่ว่างทางใด ตามประมวลกฎหมายอาญาที่แก้ไขใหม่ มาตรา 84 วรรค 3 ก็ได้กำหนดให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้ใช้ซึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับผู้นั้นด้วย²² ดังนี้ หากภิกษุใช้บุคคลเหล่านี้กระทำ

²² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559, มาตรา 8, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 133 ตอนที่ 31 ก (7 เมษายน 2559) : น.4 ความว่า ให้ยกเลิกความในมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ความผิด ดังข่าวในบทที่ 2 ที่ภิกษุใช้เต็กลักทรัพย์ ภิกษุก็ต้องรับโทษหนักขึ้นกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลจะลงแก่ภิกษุนั้น ทำให้ภิกษุได้รับโทษหนักกว่ากรณีที่ภิกษุเป็นผู้ลงมือกระทำความผิดเองอยู่แล้ว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเหมาะสมแล้ว ไม่จำเป็นต้องเพิ่มโทษแก่ภิกษุที่เป็นผู้ใช้ให้มากกว่ากรณีบุคคลธรรมดาเป็นผู้ใช้ เนื่องจากบทบัญญัตินี้มีขึ้นเพื่อคุ้มครองบุคคลซึ่งกฎหมายถือว่าอ่อนแอกว่าบุคคลธรรมดาให้ได้รับความคุ้มครองไม่ให้ถูกใช้เป็นเครื่องมือของบุคคลอื่น บุคคลที่ใช้บุคคลเหล่านี้ในการกระทำความผิดสามารถชักจูงบุคคลเหล่านี้ให้กระทำความผิดได้ง่ายกว่าบุคคลธรรมดาเนื่องจากสภาพแห่งบุคคลผู้ถูกใช้นั้นเองเพราะบางกว่าบุคคลธรรมดา หรืออาจด้วยอำนาจเหนือที่ผู้มีต่อบุคคลเหล่านี้ เมื่อเหตุที่ลงโทษผู้กระทำ (ผู้ใช้) หนักขึ้นนั้นมาจากเหตุแห่งตัวผู้ถูกกระทำต่อ (ผู้ถูกใช้) นั้นเอง แสดงว่ากฎหมายมิได้คำนึงถึงสถานะของตัวผู้ใช้ว่าเป็นใคร บุคคลทุกคนที่กระทำการใช้บุคคลเหล่านี้ย่อมจะต้องรับโทษหนักขึ้นจากสถานะของความเป็นผู้ใช้อย่างเท่าเทียมกัน การเป็นภิกษุจึงไม่จำเป็นต้องรับโทษหนักขึ้นกว่ากรณีบุคคลธรรมดาเป็นผู้ใช้อีก อย่างไรก็ตาม มาตรา 84 ที่แก้ไขใหม่กำหนดให้เพิ่มโทษแก่ผู้ใช้กึ่งหนึ่งเฉพาะกรณีที่ผู้ถูกใช้ได้ลงมือกระทำความผิดแล้วเท่านั้น หากความผิดยังมิได้กระทำลงก็ต้องกลับไปใช้มาตรา 84 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้ผู้ใช้ต้องรับโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องอยู่ เพราะในกรณีที่ผู้ถูกใช้เป็นบุคคลที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองเป็นพิเศษ แต่หากความผิดยังมิได้กระทำลง ผู้ใช้กลับไม่ต้องรับโทษหนักขึ้นกว่ากรณีใช้บุคคลปกติกระทำความผิดแต่อย่างใด

4.1.2 มาตรการลงโทษและอัตราโทษที่เหมาะสม

การจะทราบอัตราโทษที่เหมาะสมก็จำเป็นต้องพิจารณา ที่มาของอัตราโทษในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันก่อน โดยจากการศึกษาของคณะผู้วิจัย ของสำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ร่วมกับ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เคยศึกษาถึงเหตุผลของการกำหนดโทษ โดยพิจารณาจากรายงานการประชุมแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาและเหตุผลของการ

“มาตรา 84 ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้าง วาน หรือยุยง ส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด

ถ้าความผิดมิได้กระทำลงไม่ว่าจะเป็นเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังมิได้กระทำ หรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ และถ้าผู้ถูกใช้เป็นบุคคล อายุไม่เกินสิบแปดปี ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ ลูกจ้างหรือผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้ใช้ ผู้ที่มีฐานะยากจน หรือผู้ต้องพึ่งพาผู้ใช้เพราะเหตุป่วยเจ็บหรือไม่ว่าทางใด ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้ใช้กึ่งหนึ่งของโทษที่ศาล กำหนดสำหรับผู้นั้น”

แก้ไขกฎหมายในการเพิ่มโทษ²³ แล้ว พบว่าในประมวลกฎหมายอาญาไทยมีการกำหนดอัตราโทษไว้หลายลักษณะหลากหลายมาก แต่ไม่สามารถหาเหตุผลความเป็นมาในการกำหนดอัตราโทษแต่ละประเภทว่าสัมพันธ์กับความผิดอย่างไรได้ นอกจากเป็นการกำหนดตามที่เห็นสมควรให้ได้สัดส่วนกับการกระทำ ความผิดฐานนั้นเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวเท่านั้น²⁴ การกำหนดโทษเท่าใดจึงจะเหมาะสมนั้น คณะกรรมการร่างจะพิจารณาถึงความเหมาะสมของการกำหนดโทษที่จะนำมาใช้ในสภาพบ้านเมืองไทยในขณะนั้นเป็นเกณฑ์ด้วย ซึ่งการกำหนดโทษจำนวนเท่าใดนั้น น่าจะเป็นความเห็นของผู้ร่างในแต่ละประเทศ และแนวนโยบายแห่งรัฐแต่ละประเทศว่าให้ความสำคัญกับความผิดนั้นเพียงใด²⁵

เมื่อพิจารณาถึงทฤษฎีการกำหนดโทษที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 แล้ว พบว่า แม้แต่การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของศาลรวมถึงนักวิชาการทั้งหลาย ก็มีหลักว่าการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษนั้นควรคำนึงถึงลักษณะของผู้กระทำผิดด้วย ดังนั้นการกำหนดโทษแก่ภิกษุที่กระทำความผิดจึงควรกำหนดโทษให้แตกต่างจากบุคคลธรรมดาเป็นการเฉพาะ

โทษที่จะนำมาใช้แก่ภิกษุ นอกจากภิกษุผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์จะต้องรับโทษหรือต้องอาบัติตามพระวินัย ซึ่งมีผลให้ต้องสึกออกจากสมณเพศ และรับโทษทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์อย่างบุคคลธรรมดาซึ่งประกอบด้วยโทษจำคุกและปรับแล้ว ยังควรมีการริบทรัพย์สินของภิกษุด้วย โดยเป็นการริบทรัพย์ที่ได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา 33 (2) ประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นไปเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายและควรมีการริบทรัพย์ของภิกษุนั้น อันถือเป็นโทษแก่การกระทำผิดด้วย เพื่อให้เกิดความเข็ดหลาบและเป็นการกำจัดประโยชน์อันพึงได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

²³ ข้อมูลในหัวข้อนี้คณะผู้วิจัย (รศ.ณรงค์ ใจหาญ และคณะ) ได้นำมาจากรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย เรื่องศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา จัดทำโดยสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อสำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2549

²⁴ เอกสารประกอบการประชุมระดมความเห็น เรื่อง “การจัดแบ่งกลุ่มความผิดและโทษทางอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ” จัดโดยสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ร่วมกับ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันจันทร์ที่ 17 มกราคม 2554 ณ ห้องกินรี 2 ชั้น 1 โรงแรม อมารี ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร, น.54.

²⁵ เฝิงอั้ง, น.55.

ในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินนี้ ไม่ว่าจะจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ยักยอก หรือฉ้อโกง โทษที่ระบุอยู่ในประมวลกฎหมายอาญานั้น ได้แก่ โทษปรับ และ โทษจำคุก ซึ่งจากที่วิเคราะห์มาในหัวข้อ 4.1.1 หากกำหนดให้ภิกษุได้รับหนักขึ้นโดยการบัญญัติเพิ่มไว้ในมาตราต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วหรือกำหนดฐานความผิดขึ้นใหม่ในกรณียักยอกประชาชนนั้น ก็ล้วนจะได้รับโทษปรับหรือโทษจำคุกเช่นกัน จึงต้องพิจารณาว่าการใช้โทษดังกล่าวจะเหมาะสมแก่การกระทำความผิดที่กระทำโดยภิกษุด้วยหรือไม่ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเมื่อใดควรจะใช้โทษปรับและโทษจำคุกนั้น มีมุมมองทางนิติเศรษฐศาสตร์เสนอไว้ว่า

โทษปรับ เป็นโทษที่ควรนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่สุดเพราะเป็นโทษที่ไม่ก่อให้เกิดต้นทุนกับสังคม (Social Costs) เนื่องจากเป็นเพียงการโอนทรัพย์สินจากบุคคลมาสู่รัฐ หากโทษปรับสามารถยับยั้งอาชญากรรมได้แล้ว รัฐควรกำหนดโทษปรับเป็นอันดับแรก²⁶

ส่วนโทษจำคุก ควรจะนำมาใช้เป็นโทษเสริมเพื่อใช้เฉพาะกรณีที่โทษปรับไม่สามารถยับยั้งอาชญากรรมได้เท่านั้น เนื่องจากโทษจำคุกก่อให้เกิดต้นทุนต่อสังคมอย่างมาก การจำคุกควรถูกนำมาใช้ใน 5 กรณีนี้เท่านั้น คือ

1. เมื่อผู้กระทำความผิดเป็นคนไม่มีทรัพย์สินเพียงพอสำหรับโทษปรับ
2. เมื่ออัตราการหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีมีมากขึ้น
3. เมื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้กระทำความผิด (Private Benefits) ที่ได้รับจากการกระทำความผิดมีจำนวนมหาศาล
4. เมื่ออาชญากรรมมีความเป็นไปได้สูงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ค่าปรับไม่สามารถยับยั้งอาชญากรรมได้
5. เมื่อขนาดความเสียหายต่อสังคม (magnitude of harm) มีสูงมาก เช่น ฆาตกรรม หรืออาชญากรรมร้ายแรงต่าง ๆ²⁷

เมื่อพิจารณาการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยภิกษุจะเห็นว่า เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อศีลธรรมอันดีของสังคมมากกว่าบุคคลธรรมดากระทำผิด และจากข่าวที่ปรากฏจะเห็น

²⁶ แนวความคิดของ Gary Becker นักนิติเศรษฐศาสตร์ อ้างถึงใน ปกป้อง ศรีสนิท, การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์, วารสารนิติศาสตร์ 39 : 3 (กันยายน 2553), น. 517-518.

²⁷ แนวความคิดของ Steven Shevell นักนิติเศรษฐศาสตร์ อ้างถึงใน ปกป้อง ศรีสนิท, การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์, วารสารนิติศาสตร์ 39 : 3 (กันยายน 2553), น. 519-520.

ว่าผลประโยชน์ส่วนตัวของภิกษุผู้กระทำความผิด (Private Benefits) ที่ได้รับจากการกระทำความผิดนั้น มีจำนวนมหาศาล เช่น กรณีการยกยอกเงินวัดนั้น ได้ผลประโยชน์ส่วนตัวคิดเป็นมูลค่าหลายร้อยล้านบาท ทำให้การลงโทษปรับเพียงอย่างเดียวไม่สามารถยับยั้งอาชญากรรมได้ อาชญากรรมเช่นนี้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริจาคที่มีจิตศรัทธาจำนวนมาก และทำให้เกิดความเสื่อมเสียมัวหมองแก่พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่สังคมไทยส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือ ในบริบทของสังคมไทยจึงถือว่าขนาดของความเสียหายต่อสังคมมีสูงมาก ทั้งความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้เขียนมุ่งศึกษา คือ ลักทรัพย์ ยกยอก ฉ้อโกง ก็จัดเป็นอาชญากรรมร้ายแรงโดยสภาพในตัวของมันเองอยู่แล้ว เพราะก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่นซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่ควรได้รับความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่ายังควรคงโทษจำคุกไว้แก่ภิกษุที่กระทำความผิด นอกจากจะเป็นไปเพื่อยับยั้งมิให้ภิกษุกระทำความผิด (deterrence) แล้ว ยังเป็นไปเพื่อตัดความสามารถของภิกษุในการกระทำความผิด (incapacitation) อีกด้วย เพราะหากปล่อยภิกษุผู้กระทำความผิดไว้ในสังคมต่อไปก็อาจกระทำความผิดซ้ำอีกต่อไปได้เรื่อยๆ โดยมีช่องทางในการกระทำความผิดมากกว่าและตรวจสอบถึงการกระทำความผิดได้ยากกว่าบุคคลธรรมดา เนื่องจากวัดยังไม่มีระบบการจัดการเงินที่ชัดเจนแน่นอนเท่ากับภาคส่วนต่างๆในสังคม จึงจำเป็นต้องแยกภิกษุผู้นั้นออกไปจากสังคมชั่วคราวด้วยการจำคุก ในขณะเดียวกันก็ยังคงลงโทษปรับแก่ภิกษุควบคู่ไปด้วย เนื่องจากการลงโทษปรับนั้นเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง (deterrence) การลงโทษแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดย่อมทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหวาดกลัวไม่กล้ากระทำความผิดอีก เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วย่อมมีความหวงแหนในทรัพย์สินของตนเอง การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างสูงนั้น มูลเหตุชักจูงใจที่แท้จริงมักมาจากความโลภในวัตถุสิ่งของ ดังนั้นจึงควรให้ผู้กระทำความผิดตอบแทนการกระทำความผิดด้วยทรัพย์สินเช่นเดียวกัน และโทษปรับนั้นยังสะดวกต่อการแบ่งและสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดได้

เมื่อพิจารณาแล้วว่าควรกำหนดโทษจำคุกและปรับแก่ภิกษุผู้กระทำความผิด ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์ในลำดับต่อไปว่าในความผิดแต่ละฐานที่อยู่ในขอบเขตของการศึกษานั้นควรกำหนดอัตราโทษเหล่านี้ไว้เท่าใด แบ่งออกเป็นโทษกรณีลักทรัพย์ ยกยอก และฉ้อโกง ดังต่อไปนี้

4.1.2.1 โทษกรณีภิกษุลักทรัพย์

กรณีลักทรัพย์ หากได้กำหนดให้การลักทรัพย์โดยผู้กระทำที่เป็นภิกษุเป็นเหตุ อนุวรรจหนึ่ง ในมาตรา 335 แล้ว ภิกษุผู้นั้นก็จะได้รับโทษจำคุก 1-5 ปี และปรับตั้งแต่ 2,000 บาท ถึง 10,000 บาท มากกว่าการลักทรัพย์ธรรมดาซึ่งเหมาะสมแล้ว ทั้งยังสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา ตุรกี²⁸ที่กำหนดให้กำหนดโทษจำคุกไว้ 1-5 ปี เช่นเดียวกัน

4.1.2.2 โทษกรณีภิกษุยกยอก

จากที่วิเคราะห์มาข้างต้นกรณีภิกษุที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งถือเป็นเจ้าพนักงานกระทำความผิด จะได้รับโทษตามบทบัญญัติเกี่ยวกับเจ้าพนักงานตามที่คุณเขียนเสนอว่า ควรเป็นบทหนัก ซึ่งมีโทษมากกว่าบุคคลธรรมดากระทำความผิดและมีอัตราโทษกำหนดไว้อยู่แล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเพิ่มเติมหรือปรับเปลี่ยนบทกำหนดโทษในส่วนนี้แต่อย่างใด

ส่วนกรณีภิกษุที่ไม่ได้มีสถานะเป็นเจ้าพนักงานด้วยกระทำความผิด ย่อมไม่ถูกควบคุมโดยบทบัญญัติของเจ้าพนักงาน แต่ตามที่คุณเขียนเสนอว่าควรมีกำหนดโทษสำหรับภิกษุที่กระทำความผิดมากกว่าบุคคลธรรมดา จึงต้องพิจารณาว่าโทษในส่วนนี้ควรจะเป็นเท่าใด ซึ่งจากที่วิเคราะห์มาข้างต้นจะเห็นว่าไม่ควรมากไปกว่าโทษเกี่ยวกับเจ้าพนักงานเพื่อให้การกำหนดโทษเป็นไปตามลำดับชั้นความร้ายแรงของความผิด ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ควรน้อยไปกว่าโทษของบุคคลธรรมดาที่กระทำการยกยอก ซึ่งความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยอก ตามมาตรา 147 กำหนดอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ถึง 20 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 2,000 บาท ถึง 40,000 บาท ส่วนความผิดฐานยกยอกธรรมดาตาม มาตรา 352 กำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ อัตราโทษที่เหมาะสมสำหรับภิกษุจึงควรอยู่ระหว่างโทษจำคุก 3 ถึง 5 ปี และโทษปรับควรกำหนดเพดานให้เกิน 6,000 บาท แต่ไม่เกิน 40,000 บาท อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาต่อมาจะพบว่าความผิดเกี่ยวกับการยกยอก มีบทบัญญัติที่เป็นบททศกรรจ์กรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอาชีพอันยอมไม่ไว้วางใจของประชาชนอยู่ใน มาตรา 354 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท เพิ่มขึ้นคิดเป็น 2 ใน 3 ของโทษฐาน ยกยอกปกติ อยู่ระหว่างอัตราโทษที่ควรจะเป็นอยู่แล้ว ดังนั้นหากมีการตีความให้ความเป็นภิกษุถือเป็นผู้มี อาชีพอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนแล้ว ก็จะทำให้ภิกษุมีความผิดและได้รับโทษหนักขึ้นอย่าง เหมาะสมตามบทบัญญัติดังกล่าวนี้ไปโดยปริยาย ทั้งยังช่วยให้ไม่ต้องกำหนดโทษสำหรับภิกษุโดยเฉพาะให้ เป็นการซ้ำซ้อนในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งจะทำให้สิ้นเปลืองเวลาและทรัพยากรบุคคลโดยใช่เหตุ

²⁸ Gurelli, Nevzat, *The Turkish Criminal Code*, 2nd ed, *supra* note 9, pp.158-160

สำหรับกรณีที่ผู้เขียนเสนอให้มีความผิดฐานยกยอกเงินวัดนั้น เนื่องจากไม่เคยมีการบัญญัติความผิดฐานดังกล่าว จึงต้องมาพิจารณาว่าควรกำหนดอัตราโทษในกรณีดังกล่าวไว้เท่าใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสามารถอาศัยเทียบเคียงจากบทกำหนดโทษของมาตรา 354 ซึ่งเป็นเหตุจรรยาของการยกยอกธรรมดาได้ เนื่องจากการกำหนดโทษแก่ผู้มีอาชีพอันยอมเป็นที่ไว้วางใจแก่ประชาชนให้หนักขึ้นนั้นก็มิขึ้นเพื่อคุ้มครองความไว้น้ำใจของผู้เสียหายที่มีต่อผู้กระทำเช่นเดียวกัน ซึ่งในกรณีนี้ก็คือความไว้น้ำใจของผู้บริจาคที่มีต่อวัดและภิกษุในวัดนั้น เมื่อมาตรา 354 กำหนดโทษความผิดไว้ว่ามีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ความผิดฐานยกยอกเงินวัดจึงอาจกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ได้เช่นเดียวกัน หากภิกษุเป็นผู้ยกยอกเงินวัดก็มีความผิดทั้งตามมาตรา 353/1 และ 354 เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท นอกจากนี้เมื่อกำหนดให้ความผิดฐานยกยอกเงินวัดเป็นความผิดอันไม่อาจยอมความได้ก็ต้องแก้ไขมาตรา 356 ที่กำหนดเรื่องความผิดอันยอมความได้ให้สอดคล้องกันด้วย โดยอาจแก้ไขมาตรา 356 ที่บัญญัติว่า “ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้” เป็นว่า “ความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา 353/1 เป็นความผิดอันยอมความได้” การบัญญัติความผิดฐานยกยอกเงินวัดดังที่กล่าวมานี้ก็จะเป็นการทำให้บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในประมวลกฎหมายอาญาสอดคล้องกันไปในทุกทิศทางเดียวกันทั้งลักษณะ ไม่เป็นการบัญญัติความผิดซ้ำซ้อน สะดวกต่อการนำบทบัญญัติไปใช้อ้างอิง เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการมีประมวลกฎหมาย

4.1.2.3 โทษกรณีภิกษุฉ้อโกง

กรณีการฉ้อโกงธรรมดานั้น หากกำหนดการกระทำความผิดโดยภิกษุเพิ่มไว้เป็นเหตุจรรยาในมาตรา 342 (3) แล้วภิกษุผู้กระทำความผิดก็ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งมากกว่าการฉ้อโกงธรรมดาที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเหมาะสมแล้วเพราะเป็นการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำที่มีเหตุพิเศษให้ได้รับโทษหนักขึ้น เป็นไปตามหลักการลงโทษที่ควรกำหนดโทษไว้เป็นลำดับขั้นตามลักษณะของความผิด

ส่วนการกำหนดเหตุจรรยากรณีภิกษุเป็นผู้กระทำเพิ่มไว้ในมาตรา 342 (3) ซึ่งจะทำให้ภิกษุที่กระทำการฉ้อโกงประชาชนต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 343 วรรคสองด้วย ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่าในขั้นสุดท้ายของการลงโทษผู้กระทำผิด ผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนที่ต้องรับโทษหนักขึ้นจากเหตุจรรยาดังกล่าวกับผู้กระทำที่ไม่ต้องรับโทษหนักขึ้นจากเหตุจรรยาอาจได้รับโทษเท่ากัน เพราะลักษณะความผิดของการฉ้อโกงประชาชนนั้นเป็นความผิดหลายกรรม

แยกกันไปตามจำนวนประชาชนผู้ได้รับความเสียหาย²⁹ ซึ่งมาตรา 91 ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดเพดานของการลงโทษจำคุกเมื่อรวมทุกกระทงความผิดในการกระทำความผิดหลายกรรมไว้ ดังนี้

“มาตรา 91 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดได้กระทำการอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันให้ศาลลงโทษผู้นั้นทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป แต่ไม่ว่าจะมีการเพิ่มโทษ ลดโทษ หรือลดอัตราส่วนโทษด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อรวมทุกกระทงความผิดแล้ว โทษจำคุกทั้งสิ้นต้องไม่เกินกำหนดดังต่อไปนี้

(1) สิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษ จำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี

(2) ยี่สิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษ จำคุกอย่างสูงเกินสามปีแต่ ไม่เกินสิบปี

(3) ทำสิบปี สำหรับกรณีความผิดกระทงที่หนักที่สุดมีอัตราโทษ จำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป เว้นแต่กรณีที่ศาลลงโทษจำคุกตลอดชีวิต”

เมื่อพิจารณาจะพบว่า การฉ้อโกงประชาชนธรรมดาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ตามมาตรา 343 วรรคแรก ส่วนการฉ้อโกงประชาชนที่มีเหตุฉ้อโกงมีโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 7 ปี ตามมาตรา 343 วรรคสอง ซึ่งล้วนแต่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปีเช่นเดียวกัน ทำให้ไม่ว่าจะกระทำโดยมีเหตุฉ้อโกงหรือไม่ ผลสุดท้ายหากผู้กระทำความผิดหลายกรรมจนถึงจุดที่ไม่ว่าจะกระทำความผิดอีกก็กรรมก็จะได้รับโทษไม่เกิน 20 ปี ตามมาตรา 91 (2) ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “จุดคุ้มทุน” แล้ว ผู้กระทำก็จะได้รับโทษจำคุกเท่ากันอยู่ดี สถานการณ์เช่นนี้ทำให้ไม่เกิด “การยับยั้งส่วน

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2901/2547 และ 870/2549 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน ว่า “แม้จำเลยจะประกาศโฆษณาเพียงครั้งเดียวในคราวเดียวแต่มีผู้เสียหายหลายคนหลงเชื่อแล้ว ต่างมอบเงินให้จำเลยคนละจำนวน เป็นความผิดต่อผู้เสียหายแต่ละราย เป็นการกระทำที่แยกออกจากกันได้ เป็นความผิดหลายกรรม” ซึ่งกลับหลักคำพิพากษาศาลฎีกาเดิมที่วินิจฉัยว่าความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนเป็นการกระทำความผิดเดียว (ฎีกาที่ 6869/2541).

เพิ่ม” (marginal deterrence)³⁰ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดได้³¹ ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. ทำการฉ้อโกงประชาชน 4 ราย เป็นการกระทำความผิด 4 กรรม ได้รับโทษจำคุกตามอัตราโทษอย่างสูง กรรมละ 5 ปี รวมเป็น 20 ปี ส่วนนาย ข. กระทำการฉ้อโกงประชาชน 4 ราย โดยมีเหตุฉ้อโกง เป็นการกระทำความผิด 4 กรรม ได้รับโทษจำคุกตามอัตราโทษอย่างสูง กรรมละ 7 ปี รวมเป็น 28 ปี แต่ก็จะถูกกำหนดโดยเพดานของมาตรา 91 ว่าโทษจำคุกทั้งสิ้นต้องไม่เกิน 20 ปีเช่นเดียวกัน เช่นนี้ทำให้แม้จะกำหนดให้การการฉ้อโกงโดยภิกษุเป็นเหตุฉ้อโกงอย่างหนึ่ง แต่ภิกษุที่กระทำความผิดหลายกรรมจนถึงจุดคุ้มทุนก็จะได้รับโทษเท่ากับบุคคลธรรมดากระทำความผิดไปด้วย ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอว่าหากแก้ปัญหาสำหรับเรื่องนี้คือ ควรกำหนดให้อัตราโทษอย่างสูงของการฉ้อโกงประชาชนโดยมีเหตุฉ้อโกงเพิ่มขึ้น ให้เกินอัตราโทษจำคุกอย่างสูง 10 ปี เพื่อให้เมื่อมีการลงโทษจำคุกตามมาตรา 91 แล้ว จะสามารถลงโทษจำคุกผู้กระทำการฉ้อโกงประชาชนที่มีเหตุฉ้อโกงให้มากกว่าผู้กระทำการฉ้อโกงประชาชนที่ไม่มีเหตุฉ้อโกงได้ ไม่ถูกกำหนดเพดานของโทษจำคุกไว้ในระดับเดียวกันคือ 20 ปี ตามมาตรา 91 (2) แต่จะถูกกำหนดเพดานของโทษจำคุกไว้ไม่เกิน 50 ปี ตามมาตรา 91 (3) แทน ก็จะทำให้โทษสุดท้ายที่ผู้กระทำได้รับนั้นแตกต่างกันไปตามระดับของความผิด เป็นไปตามหลักการกำหนดโทษทางอาญาที่ต้องพิจารณาลำดับขั้นของโทษด้วย

อย่างไรก็ตาม จากที่กล่าวมาทั้งหมดแม้จะได้กำหนดโทษไว้เป็นลำดับชั้นอย่างเหมาะสมแล้ว แต่ในกรณีของโทษปรับนั้น ในภาพรวมผู้เขียนเห็นว่ายังไม่เพียงพอในการกระทำความผิดได้ ค่าปรับในประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของ Becker นักนิติเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเสนอแนวคิดเรื่องรูปแบบทางเศรษฐศาสตร์ของอาชญากรรม (The Economic model of crime) ว่า หากผลประโยชน์ที่อาชญากรได้รับมีปริมาณมากกว่าการลงโทษที่อาชญากรจะได้รับอาชญากรเหล่านั้นจะประกอบอาชญากรรมขึ้น หากผลประโยชน์ที่คาดหวังมีปริมาณน้อยกว่าโทษที่อาชญากรจะได้รับ อาชญากรก็จะถูกยับยั้ง (deter)³² นอกจากนี้ในอนาคตค่าปรับทั้งหลาย

³⁰ แนวความคิดของ Steven Shevell นักนิติเศรษฐศาสตร์ อ้างถึงใน ปกป้อง ศรีสนิท, การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์, วารสารนิติศาสตร์ 39 : 3 (กันยายน 2553), น.522.

³¹ แนวคิดเรื่องนิติเศรษฐศาสตร์จาก ปกป้อง ศรีสนิท, “โทษอาญา Criminal Sanction,” เอกสารประกอบการบรรยาย วิชากฎหมายอาญาชั้นสูง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น.16.

³² ดูแนวคิดของ Gary Becker เพิ่มเติมได้ใน Steven D. Levitt and Thomas L. Miles, Empirical study of criminal punishment” in A. Mitchell Polinsky and Steven Shavell,

ก็อาจไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจสังคมอีก ดังที่เกิดขึ้นมาเรื่อยมาในอดีตรวมถึงเกิดขึ้นกับความผิดบางฐานในปัจจุบันที่ค่าปรับยังล้าสมัย เพื่อแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไป ผู้เขียนเสนอว่าควรนำระบบปรับเป็นวัน (Day – Fine System)³³ มาใช้กับโทษปรับแทนระบบการปรับแบบตายตัว (Fixed – Sum System) เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อไปในอนาคต ซึ่งระบบ Day Fine นั้นเป็นการปรับที่ไม่กำหนดแน่นอนตายตัว โดยค่าปรับจะกำหนดจากปริมาณวันปรับซึ่งกำหนดตามความหนักเบาของความผิดที่ได้กระทำ และปริมาณเงินซึ่งจะแปรผันตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดเป็นเกณฑ์ในการกำหนดอัตราโทษ โดยคิดคำนวณจากรายได้ต่อวันของผู้ต้องโทษแต่ละราย³⁴ นอกจากนี้ก็อาจนำการกำหนดโทษปรับตามผลประโยชน์ที่ผู้กระทำได้รับจากการกระทำความผิด³⁵ มาใช้ด้วย เช่น ปรับในอัตรา 2 เท่าของผลประโยชน์ที่มิชอบได้รับ มิเช่นนั้นผู้กระทำก็จะคิดว่าไม่คุ้มค่าและไม่กระทำ เป็นต้น เช่นนี้ก็จะทำให้การกำหนดโทษปรับมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและทำให้บทกำหนดโทษยั่งยืนต่อไปในอนาคตโดยไม่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไข

Handbook of Law and Economics, Volume 1, Elsevier, 2007, p. 459 อ้างถึงใน ปกป้อง ศรีสนิท , การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์, วารสารนิติศาสตร์ 39 : 3 (กันยายน 2553), น.514.

³³ แนวความคิดเรื่องระบบการปรับเป็นวันมาจาก การบรรยายวิชาสัมมนาปัญหาในกระบวนการยุติธรรม ระดับชั้นปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

³⁴ วีรพล ปานะบุตร, “โทษปรับในสวีเดน”, วารสารอัยการ, ปีที่ 2, ฉบับที่ 14 (กุมภาพันธ์), น. 28. อ้างถึงใน รังสิมา จินเจริญ, “โทษปรับในคดีทำลายพื้นที่ป่าไม้”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น. 24.

³⁵ จากการบรรยายของ ผศ.ดร.ปกป้อง ศรีสนิท, เอกสารสรุปการสัมมนาทางวิชาการ หัวข้อ “คดีล้นศาล นักโทษล้นคุก ปัญหาจุกอกกระบวนการยุติธรรมไทย” (Diversion of Cases and Offenders) วันที่ 19 สิงหาคม 2558 ณ โรงแรม เดอะแลนด์มาร์ค กรุงเทพมหานคร น.28 ใน TIJ, http://www.tijthailand.org/useruploads/files/05_diversiontoday.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2559).

4.2 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดเป็นความผิดในกฎหมายพิเศษ

กฎหมายพิเศษนั้น เป็นการบัญญัติกฎหมายขึ้นใช้บังคับเป็นเรื่องๆไป ไม่ได้นำมารวมเข้าไว้ด้วยกันอย่างในประมวลกฎหมาย ทำให้ทำการตราหรือแก้ไขได้ง่ายกว่า มีความทันสมัยกว่า เพราะสามารถบัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดความผิดสำหรับการกระทำใหม่ๆได้ โดยไม่กระทบกระเทือนกับกฎหมายทั้งระบบ มีความเป็นเอกเทศแยกต่างหากจากกฎหมายเรื่องอื่นๆ

4.2.1 ฐานความผิดที่เหมาะสมในการบัญญัติไว้ในกฎหมายพิเศษ

ความผิดดังต่อไปนี้ที่ผู้เขียนเห็นว่าควรบัญญัติไว้ในกฎหมายพิเศษก็ได้แก่บรรดาความผิดที่ไม่ได้มีการบัญญัติเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคลธรรมดาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา แต่เมื่อพิจารณาแล้วการกระทำทั้งหลายเหล่านี้ไม่เหมาะแก่การดำรงอยู่ในสมณเพศของภิกษุ และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนและรัฐได้เป็นวงกว้าง แต่ปัจจุบันยังไม่มีมาตรการใดที่จะสามารถเอาผิดหรือดำเนินคดีแก่การกระทำเหล่านี้ได้ เนื่องจากการกระทำบางอย่างยังไม่ถึงขั้นที่จะเข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญาได้ ทั้งที่การกระทำเช่นว่านี้ล้วนก่อให้เกิดความเสียหายแก่พุทธศาสนาและเกิดความเสียหายแก่พุทธศาสนิกชนผู้ศรัทธาได้เช่นเดียวกัน เช่นนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่าเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ยังไม่สามารถมีมาตรการใดมาควบคุมดูแลแก่การกระทำเหล่านี้ได้ ได้แก่การกระทำดังต่อไปนี้

4.2.1.1 กรณีภิกษุทำการเรียไร

“การเรียไร” ตามพจนานุกรมนั้นหมายถึง การขอร้องให้ออกเงินทำบุญตามสมัครใจ³⁶ และพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 มาตรา 4 ก็ได้ให้นิยามของ “การเรียไร” ไว้ว่า “หมายรวมตลอดถึงการซื้อขาย แลกเปลี่ยนชดใช้ หรือบริการ ซึ่งมีการแสดงโดยตรงหรือโดยปริยาย ว่ามิใช่เป็นการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือบริการธรรมดา แต่เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นด้วย” จะเห็นได้ว่า ตาม พระราชบัญญัติฯ นี้ ไม่ได้ระบุความหมายของคำว่าเรียไรไว้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจเป็นเพราะการให้นิยามดังกล่าวเป็นสำนวนคำกล่าวตามรูปแบบภาษากฎหมาย ใน พ.ศ. 2487 ซึ่งแนวทางการเขียนกฎหมายช่วง พ.ศ. 2487 จะไม่ได้ระบุคำจำกัดความไวชัดเจนเหมือนเช่นกฎหมายในปัจจุบัน และคำว่าเรียไรก็เป็นสิ่งที่สังคมยุคนั้นเข้าใจความหมายตรงกันอยู่แล้ว จึงมีเพียงเฉพาะคำจำกัดความของสิ่งอื่นที่น่าจะเข้าข่ายของการเรียไรระบุไว้

³⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), น. 968, อ้างคำว่า “เรียไร”

ในกฎหมายเท่านั้น³⁷ เมื่อพิจารณาพร้อมกับความหมายตามพจนานุกรมแล้วอาจกล่าวได้ว่า การเรียกรู้ก็คือ การสื่อสารที่ต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งมอบเงินหรือทรัพย์สินให้ ในรูปแบบลักษณะของการขอ ขอความร่วมมือ รวมบริจาค โดยสมัครใจ หรืออื่นใดในลักษณะเดียวกันนี้

เมื่อการเรียกรู้เป็นการของร้องและอาศัยความสมัครใจของบุคคล การกระทำ เช่นนี้จึงไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานลักทรัพย์ เพราะไม่มีการแย่งกรรมสิทธิ์ และไม่เป็นความผิดฐานยักยอก เพราะไม่มีการเบียดบังเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยทุจริต ส่วนความผิดฐานฉ้อโกงนั้น การเรียกรู้ที่จะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงได้จะต้องมีการหลอกลวงที่พิสูจน์ว่าเป็นจริงหรือเท็จในขณะนั้นได้ เช่น เริ่นไรเงินโดยหลอกลวงว่าจะนำไปสร้างศาสนสถานหรือประกอบกิจการของสงฆ์ แต่ไม่ได้นำไปทำเช่นนั้น เป็นต้น แต่กรณีอื่นๆ เช่น พุทธจาโณมน้าวให้คนทำบุญว่าจะได้บุญมาก หรือไม่มีการหลอกลวงเพียงแต่ขอร้องให้มอบเงินให้เท่านั้น จะไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง ทั้งนี้ การเรียกรู้เมื่อพิจารณาถึงศีลของภิกษุ ซึ่งเป็นสิ่งที่ภิกษุควรถือปฏิบัติแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่งต่อสถานะของภิกษุ เพราะภิกษุเป็นผู้ที่ควรออกบวชเพื่อบำเพ็ญตน บรรลุธรรม ควบละซึ่งกิเลส และตัดขาดจากการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทั้งหลาย แม้จะอ้างว่าเรียกรู้เพื่อนำไปสร้าง ศาสนสถานก็ตาม แต่แท้จริงแล้วแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไม่ได้สนับสนุนให้ยึดติดในวัตถุ หรือสร้างศาสนสถานให้มากมายแต่อย่างใด พุทธศาสนาสอนให้มนุษย์เข้าถึงจิตใจของตนเองและรู้จักฝึกจิตให้ประกอบแต่กรรมดียิ่งขึ้นไป มากกว่าการที่จะให้มนุษย์ทำบุญทางวัตถุ การกระทำเช่นนี้เป็น การชักจูงประชาชนผู้เลื่อมใส ให้ยึดติดในทรัพย์สิน ออกห่างจากพระธรรมของพระพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น โดยอาศัยศรัทธาของประชาชนมาเป็นเครื่องมือในการทำบารุงวัดหรือศาสนสถานของภิกษุนั้นๆ ให้เจริญรุ่งเรืองในทางวัตถุ ยิ่งขึ้นไป ไม่ใช่การเจริญในธรรมอย่างที่เราควรจะเป็น ทั้งยังทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้ศรัทธาได้บ่อยครั้งและเป็นวงกว้างกว่าการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และในพระวินัยก็มีการบัญญัติห้ามภิกษุรับ ซ้อขาย หรือแลกเปลี่ยน ทรัพย์สินอยู่แล้วตามนิสสัยคิยาจิตตีย์ โภสียวรรค สิกขาบทที่ 8 - 10 ในพระวินัย หากฝ่าฝืนจะต้องอาบัติสถานเบา (สเทกัจฉา) ต้องประจานตนเองต่อหน้าภิกษุด้วยกันจึงจะพ้นโทษได้ ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 อันจะเห็นได้ว่าการเรียกรู้เป็นการกระทำที่ทางพุทธศาสนา ไม่อาจยอมรับให้กระทำได้

³⁷ กลุ่มพุทธศาสนสถานและศาสนบัญญัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร, “แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียกรู้ของวัดในจังหวัดพิจิตร” ภายใต้ “เนื้อหา,” <http://pck.onab.go.th/download/lelai.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2559).

สำหรับการจัดระเบียบการเรียไรรู้ ในปัจจุบันมี **พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487** ควบคุมการเรียไรอยู่ แต่การกระทำที่จะเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดไว้เฉพาะกรณีตามมาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้จัดให้มีการเรียไรหรือทำการเรียไรดังต่อไปนี้

(1) การเรียไรเพื่อรวบรวมทรัพย์สินมาให้หรือชดใช้แก่จำเลยเพื่อใช้เป็นค่าปรับ เว้นแต่จะเป็นการเรียไรในระหว่างวงศญาติของจำเลย

(2) การเรียไรโดยกำหนดเก็บเงินหรือทรัพย์สินอื่นเป็นอัตราโดยคำนวณตามเกณฑ์ปริมาณสินค้า ผลประโยชน์หรือวัตถุอย่างอื่น

(3) การเรียไรอันอาจเป็นเหตุให้เสื่อมทรามแก่ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(4) การเรียไรอันอาจเป็นเหตุกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงถึงทางสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ

(5) การเรียไรเพื่อจัดหายุทธภัณฑ์ให้แก่ต่างประเทศ”

และตามมาตรา 8 (2) ก็ได้กำหนดให้ มิให้นำความในวรรคก่อนซึ่งกำหนดให้การเรียไรในถนนหลวงหรือในที่สาธารณะ การเรียไรโดยโฆษณาด้วยสิ่งพิมพ์ ด้วยวิทยุกระจายเสียง หรือด้วยเครื่องแปลงเสียงจะจัดให้มีหรือทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว มาใช้บังคับกับ “การเรียไรเพื่อกุศลสงเคราะห์ในโอกาสที่บุคคลชุมนุมกันประกอบศาสนกิจ” อีกด้วย จะเห็นได้ว่าการเรียไรของภิกษุในการประกอบศาสนกิจนี้ไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้แต่อย่างใด

ผลของการฝ่าฝืนทำการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต มีกำหนดไว้ในมาตรา 17 ว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 5 มาตรา 6 วรรคแรกมาตรา 8 วรรคแรก มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาทหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ”

อย่างไรก็ตาม ได้มี **คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2539** ควบคุมดูแลการเรียไรของภิกษุแล้ว โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มหาเถรสมาคมจึงออกคำสั่งไว้ และได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียไรไว้ดังนี้

ข้อ 4 “ในคำสั่งนี้ การเรียไร หมายถึง การขอรวมตลอดถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือบริการ ซึ่งมีการแสดงโดยตรงหรือโดยอ้อม ว่ามิใช่เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนชดใช้ หรือบริการ ตามธรรมดา และให้มีความหมายถึง การออกเรียไร การแจกของฎีกา การบอกบุญบนรถโดยสาร การกันรถโดยสาร การใช้นานพาหนะบรรทุกุลกนิมิต พระพุทธรูป ประพรมน้ำพระพุทธมนต์

การตั้งองค์กฐินผ้าป่าตามสถานที่ต่าง ๆ การบอกบุญโดยใช้บาตรจำลอง กระบอกไม้ไผ่ กระป๋องผ้าป่า การโฆษณาบอกบุญทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางสถานีโทรทัศน์ หรือทางสื่อมวลชนอื่น ๆ เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง”

ข้อ 5 “ห้ามมิให้วัดหรือพระภิกษุสามเณรทำการเรียไร หรือมอบหมายหรือยินยอมให้ผู้อื่นทำการเรียไร ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม เพื่อประโยชน์แก่วัดหรือพระศาสนา หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่นใด แก่ตนหรือผู้อื่น เว้นแต่ในกรณีที่กำหนดไว้ในคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้”

ข้อ 6 “ในกรณีที่มีการบำเพ็ญกุศลในวัด ซึ่งเป็นงานประจำปี หรืองานพิเศษ ถ้าจะมีการเรียไร การโฆษณาเรียไร และการรับเงิน หรือทรัพย์สินจากการเรียไร ให้กระทำได้เฉพาะภายในบริเวณวัด ห้ามมิให้กระทำนอกบริเวณวัด”

ข้อ 7 “ให้มีคณะกรรมการควบคุมการเรียไร 2 คณะ

(1) คณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนกลาง ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งตามมหาเถรสมาคม ...มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1.1) อนุมัติและควบคุมการเรียไรทั่วประเทศ

(1.2) อนุมัติและควบคุมการเรียไร ทางสถานีวิทยุ ทางโทรทัศน์ และทางสื่อมวลชนอื่น ๆ

(1.3) เพิกถอนการเรียไรทุกประเภทที่ผิดวัตถุประสงค์ หรือไม่เหมาะสม

(1.4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการเรียไรตามมหาเถรสมาคมมอบหมาย

(2) คณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนจังหวัด ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดแต่งตั้ง...มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(2.1) อนุมัติและควบคุมการเรียไรภายในจังหวัด

(2.2) อนุมัติและควบคุมการเรียไรของจังหวัดอื่นที่มาขอเรียไรในจังหวัดที่รับผิดชอบ

(2.3) เพิกถอนการเรียไรภายในจังหวัดที่ผิดวัตถุประสงค์ หรือไม่เหมาะสม

(2.4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการเรียไรที่คณะกรรมการเรียไรส่วนกลางหรือมหาเถรสมาคมมอบหมาย”

ข้อ 8 “ถ้ามีกรณีจำเป็นจะต้องทำการเรียไรนอกบริเวณวัด เพื่อก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุใด ถาวรวัตถุนั้นต้องได้มีการก่อสร้าง หรือปฏิสังขรณ์ไว้แล้วไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของงานก่อสร้าง หรือปฏิสังขรณ์ทั้งหมด และให้เจ้าอาวาสปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ให้นำรายงานขออนุมัติการเรียไ...

ในรายงานขออนุมัติทำการเรียไ...ให้แสดงรายการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ จำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่จะทำการเรียไ กำหนดเวลาทำการเรียไและข้อความที่จะโฆษณาเรียไ

(2) เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไ...แล้ว จึงให้จัดการขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไต่อไป

(3) ในกรณีได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไแล้ว ห้ามพระภิกษุสามเณรออกทำการเรียได้วยตนเอง และต้องปฏิบัติให้ชอบด้วยวิธีการตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไทุกประการ

(4) เมื่อครบกำหนดเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ทำการเรียไแล้ว ให้รายงานยอดรายรับรายจ่าย เงินและทรัพย์สินในการเรียไเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ จนถึงคณะกรรมการควบคุมการเรียไ ... เมื่อได้ใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินไปในการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุนั้นเสร็จแล้ว ก็ให้รายงานตามลำดับดังกล่าวข้างต้น”

ส่วนผลของการฝ่าฝืน มีกำหนดไว้ในข้อ 9 โดยมีการแบ่งประเภทของภิกษุสามเณรที่ทำการฝ่าฝืนไว้ซึ่งจะได้รับผลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กรณีที่มีได้เป็นพระสังฆาธิการ **ให้จัดการให้พระภิกษุสามเณรรูปนั้นออกไปเสียจากวัด** หากไม่ยอมออก เป็นการขัดคำสั่งของเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ให้ขออารักขาจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง และให้บันทึกเหตุที่ให้ออกนั้นในหนังสือสุทธิตัวด้วย ส่วนกรณีที่เป็นพระสังฆาธิการ ให้เจ้าคณะเจ้าสังกัดพิจารณาลงโทษฐานละเมิดจริยา **พระสังฆาธิการตามควรแก่กรณี** และถ้าปรากฏว่าความผิดเหล่านี้ **เป็นความผิดอาญาด้วย ย่อมจะมีโทษตามกฎหมายอีกต่างหาก**หากจากโทษที่ได้รับจากเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด

จะเห็นได้ว่าการเรียไนี้ แม้จะมีการกำหนดบทลงโทษหากภิกษุฝ่าฝืนทำการเรียไโดยไม่ได้รับอนุญาตไว้ แต่โทษของการฝ่าฝืนนั้นมีเพียง ประจานตนเอง หรือถูกไล่ออกไปจากวัดเท่านั้น กรณีที่จะมีโทษตามกฎหมายอาญาด้วยจะต้องเป็นกรณีที่เข้าองค์ประกอบความผิดอาญาเท่านั้น เช่นนี้จึงเป็นช่องว่างของกฎหมายดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาตอนต้น เพราะกรณีเรียไนี้ไม่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาฐานใดเลย แต่ทำให้เกิดความเสียหายและไม่เหมาะสมแก่สภาพการเป็นภิกษุ ทั้งยังไม่มีมาตรการใดที่จะเข้ามาควบคุมหรือจัดระเบียบการเรียไนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาถึงการควบคุมการเรียไข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าสามารถจัดระดับการกระทำที่เป็นการเรียไ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความผิดทางกฎหมายแตกต่างกัน ได้ดังนี้

- การเรียไรที่ได้รับอนุญาต

หากไม่มีการหลอกลวงให้ประชาชนมอบทรัพย์สินให้ก็ย่อมสามารถทำได้ โดยถูกต้อง แต่หากมีการหลอกลวง เช่น อ้างว่าจะนำสร้างศาสนสถานหรือประกอบกิจของสงฆ์ เพื่อให้ประชาชนมอบทรัพย์สินให้ แต่ไม่มีการทำจริง จะเป็นการฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา

- การเรียไรที่ไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่าจะมีการหลอกลวงให้ประชาชนมอบทรัพย์สินให้หรือไม่ ก็ถือเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งของมหาเถรสมาคมฯ ซึ่งมีโทษคือถูกไล่ออกจากวัด และมีความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไรฯ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ และหากมีการหลอกลวงด้วย เช่น อ้างว่าจะนำไปสร้างศาสนสถานหรือประกอบกิจของสงฆ์ แต่ความจริงไม่ได้มีการสร้างหรือนำไปทำเช่นนั้น เพื่อให้ประชาชนมอบทรัพย์สินให้ นอกจากจะมีโทษดังกล่าวแล้ว ยังเป็นการฉ้อโกงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับอีกด้วย

การหลอกลวงว่าได้บุญนั้น จะเห็นได้ว่ากรณีไม่ถึงขั้นเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 เนื่องจากการฉ้อโกงจะต้องมีการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ซึ่งจะต้องเป็นข้อความอันเป็นเท็จในขณะที่หลอกไม่ใช่เป็นเท็จในอนาคต และการหลอกลวงเช่นว่านี้ ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงหรือความเท็จ เพราะไม่อาจมีผู้ใดทราบได้ว่าผู้บริจาคจะได้ขึ้นสวรรค์หรือได้บุญมากน้อยเพียงใดหรือไม่ กล่าวคือ ไม่สามารถทราบได้ในขณะกระทำว่าข้อความนั้นเป็นความเท็จหรือไม่ จึงไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง การหลอกลวงว่าได้บุญนี้จะมีโทษเฉพาะกรณีที่เป็นกรเรียไรที่ไม่ได้รับอนุญาตเท่านั้น หากได้รับอนุญาตให้ทำการเรียไรนั้น จะไม่มีความผิดหรือได้รับการลงโทษใดๆเลย มีเพียงคณะกรรมการควบคุมการเรียไรที่ถูกตั้งขึ้นตามคำสั่งฯ ในข้อ 7 ทำหน้าที่อนุมัติ ควบคุมการเรียไร และมีอำนาจเพิกถอนการเรียไรทุกประเภทที่ผิดวัตถุประสงค์ หรือไม่เหมาะสม ได้เท่านั้น หากคณะกรรมการไม่ดำเนินการใดก็ไม่มีความผิดการใดที่จะมาควบคุมการกระทำเช่นว่านี้

กรณีที่ได้รับอนุญาตให้ทำการเรียไรนั้น ในคำสั่งมหาเถรสมาคมมีการควบคุมดูแลและกำหนดขั้นตอนในการเรียไรอยู่แล้ว เริ่มตั้งแต่ข้อ 8 ได้กำหนดให้ “กรณีจำเป็นจะต้องทำการเรียไรนอกบริเวณวัด เพื่อก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุใด ถาวรวัตถุนั้นต้องได้มีการก่อสร้าง หรือปฏิสังขรณ์ไว้แล้วไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของงานก่อสร้าง หรือปฏิสังขรณ์ทั้งหมด...” ข้อ 8(2) ได้กำหนดให้ “การขออนุมัติทำการเรียไรต้องแสดงรายการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ จำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่จะทำการเรียไร กำหนดเวลาทำการเรียไรและข้อความที่จะโฆษณาเรียไร” ข้อ 8(3) ได้กำหนดห้ามพระภิกษุ

สามเณรออกทำการเรียไรด้วยตนเอง และ ข้อ 8(4) ก็ได้กำหนดให้ ต้องรายงานจำนวนเงินที่ได้รับจากการเรียไรให้ทราบเมื่อครบกำหนดเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ทำการเรียไร เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ จนถึงคณะกรรมการควบคุมการเรียไร ดังนั้น กรณีตามข้อเท็จจริงข้างต้นจึงอาจเกิดขึ้นได้ยาก เพราะเมื่อการเรียไรต้องมีการกำหนดว่าจะเรียไรไปเพื่อทำการใด จึงไม่อาจมีกรณีที่หลอกให้ประชาชนบริจาคเพื่อให้ได้บุญ โดยไม่ชัดเจนว่าจะนำเงินไปทำการใดได้ และเมื่อมีการกำหนดให้การจะเรียไรนอกพื้นที่ได้ต้องมีการสร้างไปจริงแล้วเกินครึ่ง ทั้งมีการติดตามผลของการเรียไร โดยต้องมีการรายงานผลการเรียไรให้คณะกรรมการฯ ทราบ กรณีที่จะมีการเรียไรเงินเพื่อนำไปสร้างแล้วไม่มีการสร้างจึงเกิดขึ้นได้ยาก

ผู้เขียนเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้น มักจะเป็นกรณีการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตมากกว่า ซึ่งผลของการฝ่าฝืนมีเพียงถูกไล่ออกจากวัดตามคำสั่งมหาเถรสมาคมฯ และต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาทหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำตามพ.ร.บ.ควบคุมการเรียไรฯ เท่านั้น ซึ่งนับว่าเป็นโทษที่เบามากเมื่อเทียบกับจำนวนเงินที่ภิกษุสามารถทำการเรียไรได้ ภิกษุอาจไปตั้งหลักแหล่งที่วัดอื่นทำการเรียไรต่อไปก็ได้ และแม้การเรียไรบางกรณีจะเข้าองค์ประกอบเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาได้ แต่ในทางปฏิบัติการจะตรวจสอบว่ามีการกระทำที่เป็นการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือเป็นการหลอกลวงให้มอบซึ่งทรัพย์สินอันจะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงหรือไม่นั้น อาจตรวจสอบให้พบการกระทำความผิดยาก เพราะไม่มีผู้ใดคอยตรวจสอบ และโดยสภาพของภิกษุทั้งหลายก็อยู่ตามบริเวณวัด ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ทั้งที่มีคนและเป็นวัดร้าง และภิกษุบางพวกที่ปลีกวิเวกปฏิบัติธรรมอยู่ตามป่าเขาลำเนาไพรก็มีไม่น้อย ย่อมเป็นการยากที่จะตรวจสอบว่าการเรียไรใดได้รับอนุญาต การเรียไรใดไม่ได้รับอนุญาต ทั้งบรรดาประชาชนผู้เสียหายที่จะบริจาคเงินทำบุญแก่ภิกษุเหล่านี้ ส่วนใหญ่ก็มักเป็นผู้ที่มีศรัทธาอันแรงกล้าต่อพุทธศาสนาอยู่แล้ว ยิ่งเป็นการง่ายที่จะพุดจาหลอกลวงให้บุคคลกลุ่มนี้ส่งมอบทรัพย์สินให้ และคงไม่มีผู้ใดคอยติดตามผลว่าได้มีการนำทรัพย์สินที่ตนบริจาคไปใช้ในกิจการของวัดตั้งที่กล่าวอ้างจริงหรือไม่ หากจะติดตามก็ทำได้ยาก เพราะเป็นการยากที่จะแยกแยะว่าเงินของวัดที่นำมาสร้างสิ่งต่างๆนี้ มาจากเงินที่ตนบริจาคหรือไม่ แม้ในการดำเนินการทางธุรกรรมของวัดจะต้องมีคณะกรรมการวัดและไวยาวัจกร ซึ่งไม่ใช่ตัวภิกษุคอยจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินวัด แต่ก็เป็นการยากที่บรรดาฆราวาสผู้ศรัทธาภายนอกจะทราบความคืบหน้าในการดำเนินงานของคณะกรรมการเหล่านี้ ทำให้ไม่ทราบว่าย่ำที่สุดได้มีการสร้างสิ่งก่อสร้างดังที่กล่าวอ้างจริงหรือไม่ปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นนี้ อาจส่งผลให้บุคคลผู้ไม่หวังดีทั้งหลาย ไม่ว่าจะภิกษุหรือไม่ สามารถอาศัยศาสนาเป็นเครื่องมือในการฟอกเงินได้ เพราะการดำเนินการเกี่ยวกับเงินบริจาคในศาสนกิจนั้นตรวจสอบได้ยาก ปล่อยไว้นานเข้าอาจกลายเป็นองค์กรอาชญากรรมที่ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือได้

เมื่อเกิดปัญหาเช่นนี้ แนวทางการแก้ปัญหาจึงต้องพิจารณาว่าสมควรลงโทษทางอาญาแก่กรณีมิใช่การเรียไ้โดยมิได้รับอนุญาตให้มากขึ้นหรือไม่ ดังที่ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ในลำดับต่อไป

การกำหนดให้การเรียไ้ที่ไม่ได้รับอนุญาตนั้นเป็นความผิดทางอาญา สอดคล้องกับทฤษฎีศีลธรรมทางกฎหมาย (Legal Moralism) ซึ่งมีหลักว่ารัฐควรจะไปแทรกแซงจำกัดเสรีภาพของปัจเจกชนเพื่อให้ประชาชนกระทำการสอดคล้องกับหลักศีลธรรม หรือห้ามมิให้กระทำการอันขัดศีลธรรม เพราะการขอร้องให้คนทำบุญนั้นควรเกิดจากจิตใจที่บริสุทธิ์ มีการดำเนินการเกี่ยวกับเงินที่เรียไ้โรมานั้นอย่างชัดเจน เปิดเผย โปรงใส ถูกต้อง มิใช่มีเจตนาทุจริตโดยหาประโยชน์จากความศรัทธาของประชาชนมาเป็นเครื่องมือในการหาเงิน อันขัดกับศีลธรรมอันดี และตามทฤษฎีความเป็นภัยอันตราย (Harm principle) ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า เสรีภาพของปัจเจกชนควรจะถูกจำกัดหากเสรีภาพนั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น แม้การเรียไ้โดยสภาจะมีใช้สิ่งชั่วร้ายหรือเป็นความผิด แต่เมื่อการเรียไ้ นั้นไม่ได้รับอนุญาตให้กระทำได้ ย่อมแสดงถึงเจตนาที่ไม่สุจริตของผู้กระทำ แสดงว่าผู้กระทำไม่มีเจตนาให้การเรียไ้ นั้นถูกควบคุมและสามารถตรวจสอบได้โดยบุคคลอื่น แสดงให้เห็นถึงการแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบอันเป็นการทุจริตของผู้กระทำ ซึ่งขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนและรัฐควรที่จะเข้ามาควบคุมการกระทำอันมิชอบเช่นนี้

ในปัจจุบัน ก็ได้มีร่าง พ.ร.บ. อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ.... กำหนดให้การเรียไ้โดยมิได้รับอนุญาตเป็นความผิด ในมาตรา 37 ซึ่งบัญญัติว่า “พระภิกษุ สามเณรใดทำการเรียไ้โดยมิได้รับอนุญาต รวมทั้งผู้ที่ร่วมกระทำความผิด ผู้สนับสนุน ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในบทบัญญัตินั้น ๆ หนึ่งในสาม” ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากจะมีการกำหนดโทษแก่ภิกษุที่ทำการเรียไ้โดยมิได้รับอนุญาตอย่างใด ก็ควรจะนำมาบัญญัติไว้ในร่าง พ.ร.บ.ฯ ฉบับนี้ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของภิกษุนี้ถูกรวบรวมไว้ในที่เดียวกัน สะดวกต่อการอ้างอิงและบังคับใช้ต่อไป อย่างไรก็ตาม การกำหนดความผิดกรณีมิใช่การเรียไ้โดยมิได้รับอนุญาตนี้ไว้ในร่าง พ.ร.บ. อุปถัมภ์ฯ อีก อาจทำให้ซ้ำซ้อนกับความผิดตามพ.ร.บ.ควบคุมการเรียไ้ฯ ที่มีการกำหนดโทษแก่การเรียไ้ที่ไม่ได้รับอนุญาตนี้ไว้อยู่แล้ว ดังนั้นหากจะมีการผลักดันเสนอร่างพ.ร.บ.ฯ นี้ออกมาบังคับใช้จริง ก็ควรมีการกำหนดแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายกรณีการเรียไ้ที่ไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งจะซ้ำซ้อนกับกรณีตามพ.ร.บ.ควบคุมการเรียไ้ฯ ไว้ด้วย ส่วนโทษเท่าที่มีอยู่ที่เหมาะสมหรือไม่ และในปัจจุบันควรมีโทษเท่าใด ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปในข้อ 4.2.2

4.2.1.2 กรณีภิกษุอวดอ้างคุณวิเศษ³⁸

การอวดอ้างคุณวิเศษต่าง ๆ เช่น อ้างว่าเป็นภิกษุผู้มีอิทธิฤทธิ์ สามารถช่วยแก้กรรมให้บรรดาญาติโยมพ้นจากทุกข์ภัยได้ หรืออ้างว่าตนสามารถบันดาลให้เกิดผลตามใจที่ผู้ขอปรารถนาได้ ดังกรณีตัวอย่างที่ได้กล่าวในบทที่ 2 นั้น ถือเป็นกรณีที่คาบเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา บางกรณีการกระทำอาจครบองค์ประกอบความผิดเป็นความผิดฐานฉ้อโกง แต่บางกรณีแม้จะดูไม่เหมาะสมและสร้างความเสียหายต่อพุทธศาสนา แต่ก็อาจไม่เข้าองค์ประกอบที่จะเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ถึงมาตรการที่เหมาะสมในกรณีต่างๆกันไปตามลำดับ

การอวดอ้างคุณวิเศษนั้น หากเป็นการอวดอ้างว่าตนได้บรรลุธรรม ตามพระวินัยมีกำหนดเป็นความผิดขั้นร้ายแรงอยู่แล้ว โดยกำหนดอยู่ในปาราชิกสิกขาบทที่ 4 คือการขาดจากความเป็นภิกษุเพราะอวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตน ความว่า

โย ปะนะ ภิกขุ อะนะภิกขานัง อุตตะริมะนุสสะธัมมัง...

“อนึ่ง ภิกษุใด ไม่รู้เฉพาะ กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรม อันเป็นความรู้ ความเห็น อย่างประเสริฐ อย่างสามารถ น้อมเข้ามาในตนว่า ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้นอันผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม เป็นอันต้องอาบัติแล้ว มุ่งความหมัดจด จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า แน่ะท่านข้าพเจ้าไม่รู้อย่างนั้น ได้กล่าวว่ามี ไม่เห็นอย่างนั้น ได้กล่าวว่ามี ได้พูดพล่อย ๆ เป็นเท็จเปล่า ๆ เว้นไว้แต่สำคัญว่าได้บรรลุ แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้.”³⁹

องค์ประกอบของสิกขาบทที่จะเป็นอาบัติ หรือที่เรียกว่า องค์แห่งอาบัติ นี้ประกอบด้วย 1. อุตตริมนุสสธรรมไม่มีในตน 2. อวดด้วยมุ่งลาก สรรเสริญ 3. ไม่อ้างผู้อื่น 4. บอกแก่ผู้ใด

³⁸ คำว่า “อวดอ้างคุณวิเศษ” ผู้เขียนนำมาใช้เพื่อเรียกรวมการอวดอ้างบรรดาอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นเรื่องพิเศษในทางโลก เป็นไปตามความเชื่อของบุคคล ไม่สามารถพิสูจน์ด้วยวิทยาศาสตร์ได้ มาจากการศึกษาความหมายของถ้อยคำต่าง ๆ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้แก่ คำว่า “อวดอ้าง” แปลว่า พูดยกสรรพคุณหรือคุณวิเศษที่มีได้มีอยู่หรือให้เกินความเป็นจริง “คุณวิเศษ” แปลว่า ความดีแปลกกว่าสามัญ “คุณ” แปลว่า ความดีที่มีประจำอยู่ในสิ่งนั้นๆ “วิเศษ” แปลว่า ยอดเยี่ยม เลิศลอย มีอำนาจอิทธิฤทธิ์ในตัว เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง การพูดยกสรรพคุณที่มีได้มีอยู่ในตัวผู้นั้น หรือพูดให้เกินความเป็นจริงจากสิ่งที่มีอยู่ให้แปลกไปกว่าธรรมดาสามัญ ว่าตนสามารถบันดาลให้เกิดอำนาจอิทธิฤทธิ์บางอย่างที่ยอดเยี่ยมขึ้นได้

³⁹ ประมวลพุทธบัญญัติ อริยวินัย วิธีชีวิตที่นำสู่ความเป็นอริยะ รวบรวมจากพระไตรปิฎก, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพฯมหานคร : คิว พรินท์ แมเนจเม้นท์, 2552), น.19.

ผู้นั้นเป็นชาติมนุษย์ 5. เขารู้ด้วยความในขณะนั้น พร้อมด้วยองค์ 5 ดังนี้ จึงเป็นปาราชิก (บุพพสิกขา
วรรณนา หน้า 130)⁴⁰

อุตฺตริมนุสฺสธรรม แปลว่า **ธรรมอันสูงของมนุษย์ หรือ ธรรมของมนุษย์ผู้สูง**
ยิ่ง คือ มหัคคตธรรม และ โลกุตตธรรม มหัคคตธรรม คือ ธรรมสำคัญ ได้แก่ รูปฌาน 4 อรูปฌาน 4 และ
วิชา 6 ส่วนโลกุตตธรรม คือ ธรรมอันเหนือโลก หรือธรรมอันพ้นวิสัยโลก มี 9 ได้แก่ โสดาปัตติมรรค
โสดาปัตติผล สกทาคามิมรรค สกทาคามีผล อนาคามิมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล และ
นิพพาน⁴¹

การอวดอุตฺตริมนุสฺสธรรม คือ การอวดที่เป็นการแสดงให้รู้ให้เข้าใจว่ามหัคคต
ธรรมหรือโลกุตตธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งมีอยู่ในตน หรือตนได้บรรลุธรรมนั้น ต่อมนุษย์ไม่จำกัดเชื้อชาติ
และเพศวัย **ซึ่งความจริง ธรรมดังกล่าวไม่มีอยู่ในตนและรู้ถือว่าไม่มี** ภิกษุผู้อวดจึงจะมีความผิดเป็น
ปาราชิกตามสิกขาบทนี้ เช่น การอวดอ้างว่าตนระลึกชาติหนหลังได้ หรือ การอ้างว่าตนเป็นพระโสดาบัน
เป็นต้น และเมื่ออวดไปแล้วไม่สำคัญว่าผู้ฟังจะเชื่อหรือไม่ ก็ยอมเป็นปาราชิก แต่ถ้าผู้ฟังไม่เข้าใจการอวด
การแสดงนั้น มีความผิดเป็นอุลลัจจัย การอวดต่อคนหมู่มาก แม้คนส่วนใหญ่จะไม่เข้าใจ เพียงคนเดียว
รู้เข้าใจก็เป็นความผิดแล้ว และแม้อวดโดยอ้อมคือไม่พูดตรงๆ ว่าตนได้บรรลุมหัคคตธรรมหรือเป็นพระ
อริยบุคคล แต่แสดงให้ผู้อื่นรู้โดยปริยายว่า ภิกษุรูปร่างลักษณะอย่างนั้น มีปกติทำอย่างนั้น อยู่ที่นั่น บ่งบอก
ให้ผู้ฟังเข้าใจว่าพระภิกษุที่กล่าวถึงคือตนเอง เช่นนี้ก็ถือว่าเป็นการอวดอุตฺตริมนุสฺสธรรมแล้วโดยอ้อม ผู้ฟังรู้
เข้าใจ ผู้อวดเป็นอุลลัจจัย ถ้าผู้ฟังไม่รู้ไม่เข้าใจ ผู้อวดเป็นทุกกฏ ถ้าสำคัญผิดคิดว่า ตนได้หรือมีอุตฺตริมนุสฺส
ธรรมแล้วบอกแก่ผู้อื่น ไม่เป็นอาบัติ เพราะขาดเจตนาเนื่องจากสำคัญผิดไป⁴²

การอ้ออวดเช่นนี้เป็นการแสดงความบอ้งตั้งพื้นต่ำ โดยมีเจตนาพิเศษ อยาก
ได้ลาภ สักการะ หรืออยากดัง จึงได้โกหกหลอกลวงให้ประชาชนเลื่อมใสในตน เพื่อประโยชน์ในการเลี้ยง
ชีพ เป็นความเลวทรามของสมณะผู้สงบ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงประณามภิกษุประเภทนี้ไว้ว่าเป็นมหาโจร
พวกที่ 5 ในบรรดาพวกพระภิกษุมหาโจร⁴³

⁴⁰ เพิ่งอ้าง. น.22.

⁴¹ ปลื้ม โชติชฎญาณกูร, คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553), น.82.

⁴² เพิ่งอ้าง. น.82-83.

⁴³ เพิ่งอ้าง. น.83.

นอกจากการกล่าวโอ้อวดเช่นนี้จะเป็นความผิดตามพระวินัยต้องอาบัติปาราชิก อันเป็นโทษทางสงฆ์ขั้นร้ายแรงที่สุดแล้ว การกล่าวว่าคุณธรรมพิเศษหรือได้บรรลุธรรมพิเศษแล้ว แต่ความจริงไม่มีหรือมิได้บรรลุ ยังเป็นการกล่าวปกปิดข้อเท็จจริง อันเป็นการหลอกลวงผู้อื่นหรือประชาชนอีกด้วย หากเป็นการกล่าวเท็จโดยเจตนาทุจริตคิดแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และได้มาซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามแล้ว ภิกษุผู้นั้นก็ย่อมมีความผิดฐานฉ้อโกงผู้อื่นหรือประชาชน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 หรือมาตรา 343 ด้วย เช่น การอ้างว่าคุณมีหุทธิพิสัยสามารถได้ยินหรือติดต่อกับคนที่ตายไปแล้วได้ นำไปหลอกลวงประชาชนจนมีคนหลงเชื่อโอนเงินหรือปัจจัยมาถวายเพื่อให้ฟังเสียงของญาติคนที่ตายไปแล้วให้⁴⁴ หรือการอ้างว่าคุณสามารถแก้กรรมหรือช่วยสะเดาะห์เคราะห์แก่ผู้มีกรรมหนักหรือกำลังมีเคราะห์ได้ โดยให้ผู้ศรัทธานำทรัพย์สินมามอบให้เสียก่อน ตนก็จะจัดปัดเป่าทุกข์ภัยให้แก่ผู้นั้นได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กรณีที่จะเป็นการอวดอุตริมนุสธรรมนั้น **ไม่ใช่การอวดอ้างคุณพิเศษในปัจจุบันจะเป็นการอวดอุตริมนุสธรรมอันจะต้องปาราชิกทุกกรณี** การอวดอ้างบางอย่างไม่เกี่ยวกับอุตริมนุสธรรม เพราะธรรมดังกล่าวมิได้อยู่ในความมุ่งหมายแห่งการบวชอย่างสมัยพุทธกาล ในปัจจุบันชาวพุทธทั่วไปไม่ได้ถือว่าผู้บรรลุธรรมเป็นผู้พิเศษผู้ประเสริฐอย่างสมัยก่อน มักจะมุ่งมองแต่ประโยชน์ที่ตนจะได้จากการนับถือพุทธศาสนาเสียเป็นส่วนใหญ่ เมื่อวัตถุประสงค์แห่งการบวชและการนับถือพระพุทธศาสนาเปลี่ยนแปลงไป อุตริมนุสธรรมจึงไม่มีความสำคัญควรค่าแก่การอวดอีกต่อไป แต่มักอวดกันในเรื่องโชคลาภ เครื่องรางของขลัง การอยู่ยงคงกระพัน การอวดอ้างว่าบอกโชคลาภได้ สร้างของขลังเครื่องรางศักดิ์สิทธิ์ได้ เสกคาถาอาคมลงเลขยันต์ให้อยู่ยงคงกระพันได้ เสียมากกว่า ซึ่งการอวดอ้างเหล่านี้ผู้กระทำไม่มีความผิดตามพระวินัยอันจะเป็นปาราชิก เพราะสิ่งที้นำมาอวดอ้างไม่ใช่อุตริมนุสธรรม แต่เป็นเครื่องวิชา⁴⁵ แต่หากการอวดอ้างนั้นมีการหลอกลวงผู้อื่นหรือประชาชนให้มอบซึ่งทรัพย์สินเงินทองหรือปัจจัยทั้งหลายให้ ผู้กระทำก็อาจมีความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาได้เช่นกัน จะเห็นได้ว่าพระวินัยนั้นไม่สามารถควบคุมดูแลแก่การอวดอ้างประเภทที่ไม่ใช่อุตริมนุสธรรมนี้ได้ เพราะไม่เข้าองค์แห่งอาบัติของปาราชิกสิกขาบทนี้ ในกรณีนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่าต้องมีกฎหมายอาญาอันเป็นกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาควบคุม

การอวดอุตริมนุสธรรมนั้น ร่าง พ.ร.บ. อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ.... ก็ได้กำหนดให้เป็นความผิดเช่นเดียวกัน ในมาตรา 30 ซึ่งบัญญัติว่า “พระภิกษุได้กระทำการล่วง

⁴⁴ เพิ่งอ้าง. น.83.

⁴⁵ เพิ่งอ้าง. น.83.

ละเมิดพระธรรมวินัย...กล่าวอวดอุตริมนุสสรธรรมซึ่งมีในตนหรือไม่มีตนก็ดี ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” แต่จะเห็นได้ว่าร่างนี้ได้กำหนดให้การอวดอุตริมนุสสรธรรมทั้งที่มีในตนและไม่มีในตน ล้วนแต่เป็นความผิดตามกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งต่างจากในปาราชิกสิกขาบทที่ 4 ตามพระวินัยที่กำหนดให้เฉพาะการอวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตนเท่านั้นที่เป็นความผิด⁴⁶ กล่าวได้ว่า ร่างฯ ฉบับนี้เป็น การนำเอาการกระทำที่เป็นความผิดตามพระวินัยทั้งที่มีโทษสถานเบาและสถานหนักมาบัญญัติไว้เป็นความผิดให้มีโทษตามกฎหมายบ้านเมืองโดยตรง โดยที่ไม่ต้องปรับใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งต้องพิจารณาว่าข้อองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงอีกหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเหมาะสมแล้ว แม้ว่ากรณีการอวดอุตริมนุสสรธรรมที่มีในตนนั้นจะไม่ถือเป็นความผิดสถานหนักตามพระวินัย แต่เป็นความผิดเพียงสถานเบาตามที่กำหนดอยู่ในปาจิตติยกัณฑ์หากได้อวดคุณวิเศษที่มีจริงต่อผู้ที่มีได้บวช ซึ่งภิกษุผู้อวด อาจแก้ไขให้พ้นโทษได้ด้วยการประจานตนเองต่อหน้าภิกษุ (ปลงอาบัติ) แสดงว่าการอวดเช่นนี้ไม่ใช่การขัดต่อศีลธรรมที่ภิกษุควรยึดถืออย่างร้ายแรงก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติไม่อาจทราบได้เลยว่าภิกษุรูปใดเป็นผู้บรรลุนิพพานจริงหรือไม่ จะพิสูจน์อย่างไร การอวดอุตริมนุสสรธรรมทั้งที่มีในตนหรือไม่มีในตนก็ล้วนทำให้พุทธศาสนามีความเสื่อมและทำให้บรรดาพุทธศาสนิกชนผู้นับถือศรัทธาเข้าใจแก่นแท้ของศาสนาพุทธคลาดเคลื่อนไป เพราะเมื่อผู้ที่นำพาให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจคลาดเคลื่อนไปเช่นนั้นกลับเป็นภิกษุซึ่งเป็นตัวแทนของพระศาสนาเสียเองยอมทำให้พุทธศาสนิกชนผู้เจริญรอยตามเข้าใจว่ามนุสสรธรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งดีที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติธรรม ทำให้อาจยึดติดอยู่กับญาณวิเศษเหล่านั้นจนทำให้ไปไม่ถึงความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงและไม่อาจเข้าถึงพระนิพพานอันเป็นจุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนา

กรณีการอวดอ้างมนุสสรธรรมที่มีในตนนั้น แม้โดยสภาพของผู้ที่มีอุตริมนุสสรธรรมอยู่ในตน ซึ่งเป็นผู้ที่บรรลุนิพพานขั้นสูงกว่ามนุษย์ธรรมดา เช่น สมานิ ฌาน สมานิ มรรคผล จะไม่นำการ

⁴⁶ การอวดอุตริมนุสสรธรรมที่มีในตน แท้จริงแล้วก็เป็นการผิดตามพระวินัยเช่นกัน หากได้อวดคุณวิเศษที่มีจริงต่อผู้ที่มีได้บวช เพียงแต่กำหนดอยู่ในปาจิตติยกัณฑ์ซึ่งเป็นความผิดที่ต้องอาบัติ (โทษ) สถานเบา อาจแก้ไขให้พ้นโทษได้ด้วยการประจานตนเองต่อหน้าภิกษุเท่านั้น ต่างจากในปาราชิกกัณฑ์ที่เป็นความผิดขั้นร้ายแรงที่สุดในทางสงฆ์ ต้องอาบัติ (โทษ) สถานหนัก ไม่อาจแก้ไขให้พ้นโทษได้ ต้องขาดจากความเป็นภิกษุทันที ดูเพิ่มเติมใน ประมวลพุทธบัญญัติ อริยวินัย, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 39*, น.93 (ปาจิตติย มุสาวาทวรรค สิกขาบทที่ 8)

บรรลุนั้นไปหาประโยชน์ที่มีขอบเพื่อตนเอง แต่ก็ไม่ควรนำธรรมเช่นนั้นมาแสดงแก่ชาวบ้าน ทั้งพระวินัยก็ได้บัญญัติห้ามไว้⁴⁷ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ คือ

1. การวัดความสามารถพิเศษเหล่านั้นหากเป็นการแสดงออกในฐานะบุคคลผู้มีชื่อนี้โดยเฉพาะมิใช่ในฐานะภิกษุรูปหนึ่งซึ่งจะทำให้มีผลมาถึงสงฆ์ทั้งหมดด้วย ก็จะทำให้ชาวบ้านตื่นตื่นระดมความสนใจมาที่บุคคลคนเดียวหรือกลุ่มเดียว และหันไปทุ่มเทความอุปถัมภ์บำรุงให้เฉพาะกลุ่ม ภิกษุนั้นเจริญเติบโตขึ้นเฉพาะส่วนตัวหรือเฉพาะกลุ่มของตัวเอง บั่นทอนให้สงฆ์ชบโทรมอ่อนแอลง สงฆ์ทั้งหมดก็จะด้อยความสำคัญลง ภิกษุส่วนใหญ่จะไม่ได้รับความเอาใจใส่

2. เมื่อปล่อยให้มีการวัด ภิกษุที่สำคัญผิดก็จะวัดได้ เปิดช่องให้ผู้ไม่ละอายฉวยโอกาสสอดก้นให้วุ่นวาย ทำให้ชาวบ้านที่ไม่รู้แยกไม่ถูกว่าอย่างไรจริงอย่างไรเท็จ

3. ชาวบ้านระดับโลกีย์ปุถุชนมีความพอใจนิยมชมชอบต่างกันไป ตื่นเต้นในต่างสิ่งต่างระดับกัน ผู้ที่บรรลุธรรมวิเศษมิใช่ผู้ที่จะสามารถเป็นผู้นำตามรอยพระศาสดาได้เหมือนกัน หากผู้ที่รู้จริงสอนไม่เก่ง แต่ผู้ที่ไม่จริงสอนเก่ง รูปงามกว่า ก็จะชวนให้เลื่อมใสกว่า กลายเป็นผู้ที่บรรลุจริงกลับทำให้คนไม่เชื่อ ทำให้ผู้ชนเดินทางผิด

4. หากปล่อยให้ทั้งผู้ที่รู้จริงและไม่จริงวัดได้ แต่บางรูปสอนเก่งบางรูปสอนไม่เก่งจะทำให้หลักพระศาสนาสับสนปนเปกันเพื่อน ไม่รู้ว่าอันใดแท้อันใดเทียม สวาทที่ดีควรสอนให้ตรงกับคำสอนไม่จำต้องอ้างการบรรลुของตนเพื่อให้คนเชื่อถือ

5. การวัดธรรมวิเศษออกไปแล้วมีผู้เลื่อมใสของมาถวาย ทำให้ของถวายนั้นเป็นของที่ได้มาเพราะการวัด ถือว่าเป็นลาภที่ไม่บริสุทธิ์⁴⁸

⁴⁷ เหตุที่พระวินัยบัญญัติห้ามไว้มีต้นเหตุมาจากการที่ “เศรษฐีท่านหนึ่ง เอาบาตรไม้จันทน์แขวนไว้ที่ปลายไม้ไผ่แล้วประกาศท้าว่าใครเป็นพระอรหันต์มีฤทธิ์จริงก็ขอถวายบาตรนั้นแต่ให้เหาะไปเอาลงมาเอง พระปิณฑโถลภรรตวาจะไต่ยีนคำทำต้องการรักษาเกียรติของพระศาสนาจึงเหาะขึ้นไปเอาบาตรลงมา ทำให้ชาวเมืองตื่นตื่นเลื่อมใสศรัทธามาก พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติห้าม โดยทรงดำนิว่าไม่ควรแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ซึ่งเป็นธรรมล้ำสามัญมนุษย์เพราะเห็นแก่บาตรที่ต่ำค่า ทรงเปรียบเทียบการกระทำเช่นนั้นว่าเหมือนสตรีที่เผยอวัยวะพึงสงวนให้เขาดูเพราะเห็นแก่เงินทองของต่ำทราม” ดูเพิ่มเติมใน พุทธธรรม. อ้างไว้ เจริญธรรมที่ 48, น. 440

⁴⁸ สรุปลความจาก พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 15, (2514 ; ฉบับปรับปรุงและขยายความ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมมิก, 2552), น.440-442

ผู้เขียนเห็นว่า ผลจากการทำให้ประชาชนเข้าใจแก่นแท้ของศาสนา คลาดเคลื่อนไปเช่นนี้ถือเป็นความเสียหายร้ายแรงอย่างยิ่งต่อพระศาสนา เพราะทำให้หลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ค่อย ๆ เลือนรางไป ผิดเพี้ยนไปจากสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ ทำให้มนุษย์ทั้งหลายไม่อาจไปสู่วิถีแห่งการหลุดพ้นได้อย่างแท้จริง ยิ่งคงเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร เมื่อพิจารณาตามหลักการกำหนดความผิดอาญาแล้ว แม้ตามทฤษฎีว่าด้วยการจำกัด (Limiting Principle) หรือการจำกัดเชิงศีลธรรม (Moral Limits) จะมีหลักว่าการใช้กฎหมายอาญาต้องกระทำอย่างจำกัด จะจำกัดเสรีภาพของบุคคลได้ต่อเมื่อการกระทำนั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น (Harm to Others) และการใช้กฎหมายอาญาควรเป็นวิธีทางสุดท้าย หากมีเครื่องมือทางกฎหมายชนิดอื่นก็ควรใช้วิธีการเหล่านั้นก่อน เมื่อวิธีการเหล่านี้ไม่ได้ผลจึงจะเลือกใช้กฎหมายอาญาเป็นทางออกสุดท้าย แต่กรณีอวดอุตริมนุสธรรมนั้น จะเห็นได้ว่าความเสียหายเช่นนี้เป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อผู้อื่นซึ่งก็คือพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่ให้การนับถือ สมควรที่จะกำหนดเป็นความผิดทางอาญาเพื่อรักษาหลักธรรมคำสอนของศาสนาให้คงอยู่คู่สังคมไทยสืบไป และแม้จะมีพระวินัยควบคุมมิให้อวดอ้างอยู่แล้วแต่จะเห็นได้ว่าโทษของการฝ่าฝืนพระวินัยในกรณีนี้เป็นเพียงการอาบัติสถานเบาที่อาจแก้ไขให้พ้นโทษได้ด้วยการประจําตนเองต่อหน้าภิกษุ (ปลงอาบัติ) เท่านั้น ไม่มีอะไรเป็นหลักประกันว่าภิกษุผู้นั้นจะสำนึกรู้ตัวว่าการอวดอ้างเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรแล้วมาปลงอาบัติเพื่อแก้ไขให้พ้นโทษ หากภิกษุไม่มาปลงอาบัติแม้ทางพุทธศาสนาจะถือเป็นบาปร้ายแรงติดตัวแก่ภิกษุรูปนั้นก็มีผลให้เมื่อตายไปอาจตกไปสู่อบายภูมิ แต่ไม่ทำให้เห็นผลรวดเร็วพอที่จะยับยั้งมิให้ภิกษุผู้นั้นกระทำการอวดอ้างต่อไปเช่นนี้อีก หากไม่มีกฎหมายอาญาเข้ามาช่วยควบคุมก็จะเป็นการเปิดช่องให้ภิกษุทั้งหลายสามารถอวดอ้างเช่นนี้ต่อไปได้เรื่อย ๆ นำไปสู่การทำให้หลักธรรมผิดเพี้ยนไปได้ในที่สุด เมื่อลำพังการฝ่าฝืนพระวินัยไม่มีผลร้ายที่จะทำให้ผู้กระทำรู้สึกถึงผลร้ายนั้นได้ทันการ จึงควรมีกฎหมายอาญาอันเป็นกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองที่มีสภาพบังคับอย่างเด็ดขาดเข้ามาช่วยควบคุม ดังร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ.... ที่กล่าวมาข้างต้น

ส่วนการอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีในตนนั้น แม้กรณีที่มีการหลอกลวงเพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้ถูกกระทำด้วยภิกษุจะมีความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้วดังที่ได้กล่าวมา แต่ความผิดฐานฉ้อโกงนั้นเป็นการคุ้มครองความเสียหายในทางทรัพย์สินของประชาชนผู้ได้รับความเสียหายเท่านั้น มิได้มุ่งคุ้มครองความเสียหายที่เกิดแก่พระศาสนา กรณีที่มีได้มีการหลอกลวงเพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองโดยความผิดฐานฉ้อโกง เพราะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สิน แต่การอวดอ้างดังกล่าวย่อมทำให้เกิดความเสียหายต่อพระศาสนาหลายประการข้างต้น สิ่งที่ถูกกฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครองหรือคุณธรรมทางกฎหมายจึงเป็นคนละอย่างกัน อีกทั้งการที่ภิกษุจะเป็นผู้

บรรลุลุทธิธรรมในตนจริงหรือไม่ก็เป็นสิ่งที่พิสูจน์ยาก บรรดาผู้บังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา ไม่อาจทราบได้ว่าภิกษุรูปใดทำการหลอกลวงหรือมิได้หลอกลวง ทำให้การบังคับใช้มาตรการเกี่ยวกับการฉ้อโกงที่มีอยู่เดิมยากต่อการปฏิบัติ เช่นนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่าเมื่อมีการอวดอุตริมนุสสรธรรมแสดงออกมาสู่ภายนอกแล้ว ก็ควรเป็นความผิดตามกฎหมายบ้านเมืองและมีโทษของการฝ่าฝืนไว้อย่างชัดเจน เพราะการอวดอ้างเป็นการแสดงออกเพียงสิ่งเดียวที่ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายที่เป็นมนุษย์พึงรู้ว่าเกิดเป็นความผิดขึ้นเมื่อใด ที่ในร่างพระราชบัญญัติ ฯ ดังกล่าวกำหนดเป็นความผิดไว้จึงเหมาะสมแล้ว

สำหรับการอวดอ้างเดรัจฉานวิชาที่ไม่เกี่ยวกับอูตริมนุสสรธรรม คือไม่ใช่การอวดว่าบรรลุลุทธิธรรม แต่เป็นเรื่องคาถาอาคม โขคลาภ เครื่องรางของขลัง ก็ยังทำให้หลักของศาสนาผิดเพี้ยนไปยิ่งขั้นยิ่งกว่าการอวดเกี่ยวกับธรรม และโดยเฉพาะภิกษุซึ่งเป็นตัวแทนของพระศาสนาไม่ควรเป็นผู้นำให้คนเข้าใจหลักศาสนาคลาดเคลื่อนไปเช่นนั้น แม้จะมีการหลอกลวงเพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินอันเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาแล้วก็ตาม แต่ตั้งที่แลมาแล้วว่าคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานฉ้อโกงนั้นเป็นการคุ้มครองความเสียหายในทางทรัพย์สินของประชาชนผู้ได้รับความเสียหายคนละอย่างกับการคุ้มครองความเสียหายที่เกิดแก่พระศาสนา กรณีนี้จึงควรกำหนดความผิดเป็นความผิดอาญา เพิ่มเติมจากบทบัญญัติเกี่ยวกับการอวดอูตริมนุสสรธรรมในร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เพื่อให้ฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาช่วยควบคุมด้วยเช่นกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาต่อมาพบว่า ในร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีการกำหนดโทษของการทำให้หลักศาสนธรรมผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก ในมาตรา 32 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำการด้วยประการใด ๆ ให้หลักศาสนธรรมผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรณีการอวดอ้างเดรัจฉานวิชานี้ก็ถือเป็นการทำให้หลักศาสนาพุทธที่มุ่งให้มนุษย์ละกิเลสเพื่อไปสู่หนทางแห่งการหลุดพ้นผิดเพี้ยนไปเช่นกัน เพราะทำให้คนยึดติดกับเรื่องโขคลาภปาฏิหาริย์หรือพวกของขลังมนต์ดำเกินไปจนละเลยแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา สามารถตีความให้การกระทำดังกล่าวเข้าองค์ประกอบมาตรานี้ได้อย่างเหมาะสมแล้ว และจะได้กล่าวถึงความเหมาะสมของโทษในกรณีต่างๆไว้ในหัวข้อถัดไป

ข้อ 4.2.2

จากความผิดทั้งสองกรณีทีกล่าวนานี้ ผู้เขียนเห็นว่ากรณีกฎหมายที่กำหนดโทษเป็นการกระทำที่ควรกำหนดเป็นความผิดอาญาเพิ่มเติม ได้แก่ การเรียไรที่ไม่ได้รับอนุญาตและการอวดอ้างคุณวิเศษทั้งหลาย โดยกำหนดให้ไว้ในร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ. ... เนื่องจากเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว ทั้งยังอยู่ในชั้นพิจารณาซึ่งสามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ง่ายกว่า ต่างกับในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มีการประกาศใช้แล้ว และเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์มากกว่า อย่างไรก็ตาม

ตาม ร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ยังไม่ได้มีการประกาศใช้ เนื่องจากยังมีข้อโต้แย้งกันอยู่ในทางวิชาการ ปรากฏตามบันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) ซึ่งประกอบด้วย ความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้⁴⁹

พระไพศาล วิสาโล เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติ ฯ นี้ ยังมีความซ้ำซ้อนกับพระ วินัย การบัญญัติข้อห้ามตามพระวินัยเป็นกฎหมายจะทำให้พระสงฆ์และศาสนาพึ่งพิงรัฐมากเกินไป ทำให้ ความสัมพันธ์ของชุมชนกับศาสนามีความห่างกัน คณะสงฆ์จะหลุดลอยไปจากรากฐาน คือ สังคม และ ประชาชน ร่างพระราชบัญญัติ ฯ นี้ สะท้อนถึงความล้มเหลวของการปกครองคณะสงฆ์ จึงไม่ควรมอบ หน้าที่ให้รัฐทำแทน ควรทำให้คณะสงฆ์เข้มแข็งและสามารถรับมือกับปัญหาของคณะสงฆ์ได้มากกว่า ศาสนาเป็นเรื่องของศรัทธา ไม่ควรใช้องค์กรที่มีอำนาจ (รัฐ) มาควบคุม สนับสนุนให้มีการอุปถัมภ์พุทธ ศาสนา แต่ไม่เห็นด้วยกับรูปแบบที่ใช้รัฐเป็นกลไกหลัก ควรส่งเสริมภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมมากกว่า เช่น จัดให้มีสภาชาวพุทธ กฎหมายกับพระวินัยนั้นต้องมีระยะห่างกัน หากนำกฎหมายมาเกี่ยวข้องกับพระ วินัย จะทำให้รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องกับศาสนา ส่งผลให้เกิดปัญหา 2 ประการ ประการแรก อาจมีการกำจัด กลุ่มทางศาสนาที่เห็นต่างโดยใช้รัฐเป็นเครื่องมือ และประการที่สอง รัฐจะนำศาสนามาเป็นเครื่องมือของ รัฐ พระพยอมเห็นว่า ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มากกว่า โดยลดอำนาจรัฐ เพิ่ม บทบาทประชาชน ให้คณะสงฆ์สามารถทำหน้าที่ได้ตามบทบาท ที่ผ่านมาการปกครองคณะสงฆ์เป็นระบบ ปิดจึงทำให้มีช่องทางในการคอร์รัปชัน

ส่วนคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย หรือ คปก. (Law Reform Commission of Thailand) มีความเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติ ฯ ฉบับนี้ ทำให้ภิกษุจำนวนหนึ่งกลายเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ผิดเจตนารมณ์ของการบวช เนื่องจาก ร่างพระราชบัญญัติ ฯ นี้ ให้อำนาจพระวินยาธิการในฐานะ เจ้าหน้าที่รัฐให้อำนาจในการกำกับกับการปฏิบัติตามพระวินัย ส่งผลให้รัฐกลายเป็นผู้ควบคุมการตีความ พระธรรมวินัยซึ่งเป็นเรื่องทางศาสนา การกำหนดโทษอาญาเพื่อปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนานั้น ก็เป็นการ นำศีลธรรมของศาสนามาบัญญัติเป็นกฎหมายและให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ ซึ่งมีในประมวลกฎหมาย อาญาหมวดความผิดเกี่ยวกับศาสนาอยู่แล้ว นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัติ ฯ ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหา สถานการณ์พุทธศาสนาในประเทศไทยได้ เนื่องจากปัญหาในปัจจุบันเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ต้องแก้โดย

⁴⁹ สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, “บันทึก ความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ. ...” (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, 2558), น. 14-18.

แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยลดอำนาจรัฐในการจัดการปัญหา และกระจายอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ ถ่วงดุลการใช้อำนาจคณะสงฆ์ โดยให้สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติฯ ได้

ด้วยเหตุต่าง ๆ คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายจึงเสนอให้มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ไว้ก่อน

สำหรับผู้เขียนเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติ ฯ ฉบับนี้แม้จะมีข้อโต้แย้งในเรื่องต่าง ๆ อยู่ ซึ่งยังต้องมีการพิจารณาต่อไปอย่างรอบด้านจากหลายฝ่าย แต่ในเรื่องการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต ยังสมควรกำหนดเป็นความผิดไว้ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่ เพราะการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตถือเป็นต้นทางแห่งการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในชั้นต่อ ๆ ไปของภิกษุ เป็นบ่อเกิดให้ภิกษุเกิดกิเลสในการสะสมทรัพย์สิน อันทำให้ยึดติดกับวัตถุ ชัดต่อแนวทางในการเป็นนักบวชในพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้สละกิเลสต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่หนทางแห่งการพ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง ทั้งข้อโต้แย้งของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายที่ว่าในประมวลกฎหมายอาญาหมวดความผิดเกี่ยวกับศาสนาอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติความผิดเกี่ยวกับภิกษุอีกนั้น หมวดความผิดเกี่ยวกับศาสนาดังกล่าวเป็นเพียงการคุ้มครองพระพุทธศาสนา โดยการควบคุมจากฝั่งประชาชนภายนอกมิให้กระทำการให้เกิดความมัวหมองแก่พุทธศาสนา แต่มิได้มีการควบคุมฝั่งภิกษุซึ่งเป็นบุคคลภายในพระพุทธศาสนาเอง มิให้กระทำความมัวหมองแก่พระพุทธศาสนา และแม้จะมีข้อโต้แย้งว่าไม่ควรนำศีลธรรมมากำหนดเป็นกฎหมายทั้งหมด แต่จากการศึกษานิติศาสตร์แนวพุทธ จะเห็นได้ว่า “ศีลธรรมนั้นไม่มีเครื่องบังคับ ทำให้ไม่ได้ผลที่คนจะปฏิบัติตาม จึงต้องมีกฎหมายเข้ามาช่วยเพื่อให้ศีลธรรมได้ผล กฎหมายจึงต้องสอดคล้องกับระบบศีลธรรม และในทางพุทธศาสนานั้นนอกจากจะนำกฎหมายมาช่วยให้เกิดศีลธรรมแล้ว ยังต้องนำกฎหมายมาช่วยให้คนพัฒนาตนให้มีศีลธรรม หรือสร้างสภาพที่เอื้อต่อการที่คนจะพัฒนาตนให้มีศีลธรรมด้วย”⁵⁰ ซึ่งการจะสร้างสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนานั้นได้ ก็ต้องตั้งชุมชนที่ดีเพื่อเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าถึงชีวิตที่ดีงามร่วมกัน และเมื่อการอยู่ร่วมกันนั้นขยายใหญ่ขึ้นเป็นหมู่คณะหรือที่เรียกว่าสงฆ์ แต่ละบุคคลก็ต้องเรียนรู้ที่จะเคารพสิทธิหน้าที่ของผู้อื่นด้วย การจะเคารพสิทธิหน้าที่กันและกันเช่นนี้ได้จึงต้องมีกฎหมายเข้ามาควบคุม เมื่อการอยู่ร่วมกันต้องถือส่วนรวมเป็นใหญ่ การอยู่ร่วมกันของภิกษุก็ต้องถือสงฆ์เป็นใหญ่ แม้แต่พระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ซึ่งเป็นผู้เข้าถึงชีวิตที่ดีงามอันสูงสุดแล้ว ก็ยังต้องถือกิจการของส่วนรวมเป็นใหญ่ หากทำผิดกฎเกณฑ์ของส่วนรวมก็ต้องถูกลงโทษ แม้ในทางธรรมนั้นจะมีกฎแห่งกรรมเป็นตัวกำหนดความ

⁵⁰ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555, น.81.

ประพุดิอยู่แล้ว แต่วินัยนั้นไม่รอกกรรมจึงตั้งกรรมสมมติขึ้นมา เมื่อผิดวินัยต้องจัดการทันทีเพื่อให้ธรรมเป็นผลสำเร็จในสังคม หากไม่ใส่ใจการปฏิบัติตามธรรมก็จะคลาดเคลื่อนไปและสังคมก็จะคลาดเคลื่อนจากธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายก็เช่นเดียวกัน การปล่อยให้ศีลธรรมเป็นตัวกำหนดกรอบความประพฤติของภิกษุโดยปราศจากสภาพบังคับจากกฎหมายก็ย่อมไม่ทันการ เพราะอาจทำให้สังคมคลาดเคลื่อนไปจากธรรมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของกฎหมายไปเสียก่อน การกำหนดความผิดอาญาแก่การเรียโรโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงมีความจำเป็นเพื่อให้สังคมไทยซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยพุทธศาสนิกชนยังคงดำเนินไปตามครรลองธรรม สามารถพัฒนาตนไปสู่ชีวิตที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

4.2.2 มาตรการลงโทษและวิธีการอื่นที่เหมาะสม

ดังที่กล่าวมาว่าการเรียโรโดยไม่ได้รับอนุญาตและการอวดอุตริมนุสธรรมนั้นควรมีการกำหนดโทษอาญา ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ต่อไปว่าโทษทางอาญาที่มีอยู่นั้น เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร และควรมีการกำหนดโทษไว้ในร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาฯ เพียงใด ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

4.2.2.1 โทษกรณีภิกษุทำการเรียโร

แม้การเรียโรโดยไม่ได้รับอนุญาตจะมีการกำหนดโทษอาญาอยู่แล้ว ตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียโรฯ มาตรา 17 ที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งเป็นการกำหนดโทษแก่บุคคลทั่วไป ไม่ใช่เฉพาะภิกษุ แต่จะเห็นได้ว่าโทษดังกล่าวเป็นเพียง ลหุโทษ กล่าวคือ เสียค่าปรับเพียง 200 บาท ซึ่งถือว่าน้อยมากในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีขึ้นตั้งแต่ในปีพ.ศ. 2487 และยังไม่เคยมีการแก้ไขจำนวนเงิน จำนวนเงินค่าปรับจึงไม่สอดคล้องกับภาวะเงินเฟ้อในปัจจุบัน และแม้อาจมีความเห็นทางวิชาการบางส่วนที่อ้างได้ว่า ถึงแม้ค่าปรับจะมีน้อย ซึ่งทำให้หากทำเรียโรได้เงินมามากก็น่าจะคุ้มค่าแล้ว แต่อย่างไรเงินที่ได้มาจากการเรียโรก็ต้องถูกริบอยู่ดี เพราะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องดำเนินการอายัดไว้ และรายงานให้พนักงานอัยการมีคำสั่งอย่างไรอย่างหนึ่ง ซึ่งพนักงานอัยการก็จะสั่งให้คืนเงินกับเจ้าของทรัพย์สิน หากไม่สามารถติดตามเจ้าของได้ และทรัพย์สินจะตกเป็นสมบัติของแผ่นดินอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องแก้กฎหมาย หรือเพิ่มมาตรการควบคุมอย่างใดๆ แต่ผู้เขียนเห็นว่าการรับนั้นเป็นเพียงการชดใช้เยียวยาความเสียหายที่กฎหมายกำหนดขึ้น เพื่อนำทรัพย์สินกลับคืนสู่ผู้เสียหายเท่านั้น ยังมีได้มีมาตรการเชิงลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งควรได้รับผลร้ายเป็นการตอบแทนการกระทำผิดอย่างเหมาะสม ตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน และเป็นการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำผิดหลาย ป้องกันยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิดอีก ตามทฤษฎีลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง แต่อย่างไร ในทางแพ่งแม้จะมีการเรียกให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเป็นการเยียวยาความ

เสียหายแก่ผู้เสียหายให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมได้มากที่สุด ในปัจจุบันก็ยังกำหนดให้สามารถเรียกค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในกรณีที่มีการกระทำมีลักษณะรุนแรง และมีพฤติการณ์ที่อุกอาจ อันแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำมิได้มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง อันเป็นผลร้ายตอบแทนการกระทำชั่วของผู้กระทำความผิดได้อีกด้วย ผู้เขียนจึงเห็นว่าการริบทรัพย์สินของภิกษุที่กระทำการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้นไม่เพียงพอต่อการควบคุมยับยั้งการกระทำผิด ควรจะมีการเพิ่มค่าปรับที่จะเรียกแก่ภิกษุผู้กระทำความผิดให้มากขึ้น สอดคล้องกับค่าเงินในปัจจุบัน จึงจะเหมาะสมและมีผลเป็นการควบคุมการกระทำผิดเช่นนี้ได้อย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาโทษในร่างพระราชบัญญัติ ฯ พบว่ามีฐานการคิดมาจากพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไรฯ โดยร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 37 ได้กำหนดโทษแก่พระภิกษุสามเณร ที่ทำการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตไว้ว่า “ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในบทบัญญัติหนึ่ง ในสาม” ซึ่งจากการศึกษาในหัวข้อ 4.2.1 คำว่า “บทบัญญัติหนึ่งๆ” น่าจะหมายถึงบทบัญญัติ มาตรา 17 ในพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ซึ่งกำหนดโทษกรณีที่มีการฝ่าฝืนทำการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตไว้ให้ผู้กระทำ “มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ” จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัตินี้กำหนดโทษปรับไว้เพียง 200 บาท และโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน เท่านั้น ซึ่งเมื่อคำนวณโทษหนักกว่า 1 ใน 3 ตามร่างพระราชบัญญัติ ฯ แล้ว จะมีโทษเท่ากับประมาณ 270 บาท หรือโทษจำคุก 1 เดือน 10 วัน เท่านั้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรเพิ่มโทษในพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไรฯ ด้วย จึงจะทำให้โทษตามร่างพระราชบัญญัติฯ ซึ่งกำหนดโทษแก่ภิกษุมีความเหมาะสม

นอกจากการกำหนดโทษอาญาแก่ภิกษุที่ทำการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตแล้ว ควรมีวิธีการอื่นๆ ในการควบคุมควบคุมกันไปด้วยเพื่อเป็นการตัดไฟแต่ต้นลมไม่ให้ภิกษุกระทำความผิด เพราะการลงอาชญาอันแท้จริงก็เป็นการแก้ปัญหาเพียงปลายเหตุ ทางที่ดีควรมีระบบการจ้ดเก็บเงินของวัดและภิกษุอย่างเคร่งครัด ให้ไวยาวัจกรเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินต่างๆ แทนภิกษุอย่างเด็ดขาด และมีคณะกรรมการวัดที่ปราศจากการแทรกแซงจากบรรดาภิกษุ เพื่อไม่ให้ภิกษุสามารถยึดถือครอบครองทรัพย์สินได้ ป้องกันไม่ให้ภิกษุเกิดกิเลสและยึดติดในวัตถุสิ่งของ เป็นไปตามแนวทางที่พระวินัยกำหนดไว้ในที่สุด นอกจากนี้ควรมีจัดระบบในการขึ้นทะเบียนเป็นภิกษุให้เป็นระบบและชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น มีการตรวจสอบความเป็นภิกษุก่อนจะออกใบสุทธิให้แก่ภิกษุนั้น และตรวจสอบประวัติความประพฤติว่ามีลักษณะที่เสื่อมเสียต่อพุทธศาสนาหรือเคยกระทำความผิดอย่างใดมาก่อนหรือไม่ เพื่อให้ภิกษุที่เคยกระทำความผิดไม่สามารถมาขอออกใบสุทธิได้ใหม่ หรืออาจออกให้ได้โดยกำหนดเงื่อนไขแตกต่างกันไปตามความหนักเบาของความผิดที่เคยกระทำ เป็นต้น

4.2.2.2 โทษกรณีโทษอดอ้างคุณวิเศษ

โทษในการอดอุตริมนุสธรรมทั้งที่มีในตนและไม่มีในตนตามร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาฯ มาตรา 30 กำหนดโทษจำคุกตั้งแต่ 1-7 ปี หรือปรับตั้งแต่ 2,000 – 14,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะเห็นได้ว่ามีการกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำไว้ ต่างกับความผิดฐานฉ้อโกงที่ไม่มีกำหนดโทษขั้นต่ำ และมีการกำหนดเพดานโทษไว้เพียงจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ายังไม่เหมาะสม เนื่องจากการอดอุตริมนุสธรรมนั้นอาจมีการหลอกลวงเพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินอันเข้าองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงหรือไม่ก็ได้ หากเป็นการอดอุตริฯที่มีในตนก็ไม่ถือเป็นการหลอกลวง หรือหากอดอุตริฯที่ไม่มีในตนซึ่งถือเป็นการหลอกลวงแต่ไม่ทำให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินก็ไม่เป็นการฉ้อโกง การอดอุตริมนุสธรรมไม่ทำให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินทุกกรณี จึงไม่ควรกำหนดโทษหนักกว่าการฉ้อโกงเพราะไม่แน่ว่าจะทำให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินเสมอไปเพียงแต่ทำให้เกิดความเสียหายต่อศาสนา ต่างกับความผิดฐานฉ้อโกงที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินเสมอและทำให้เกิดความเสียหายต่อศาสนาด้วยหากการหลอกลวงนั้นเริ่มต้นมาจากการอดอุตริมนุสธรรม การอดอุตริมนุสธรรมที่มีการหลอกลวงทำให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินด้วยย่อมเป็นความผิดฐานการฉ้อโกงและมีความผิดทั้งตามร่างพระราชบัญญัติฯนี้ด้วยอยู่ในตัว เป็นการกระทำความผิดผิดกฎหมายหลายบท ซึ่งมาตรา 90 กำหนดให้ลงโทษบทหนัก จึงควรจะกำหนดให้ความผิดฐานฉ้อโกงเป็นบทหนักเพราะการอดอุตริมนุสธรรมที่เป็นการฉ้อโกงด้วยเป็นการทำร้ายคุณธรรมทางกฎหมายทั้ง 2 ประการ ยิ่งกว่าการอดอุตริมนุสธรรมเพียงอย่างเดียวที่ได้เคลื่อนกลิ้งไปในความผิดฐานฉ้อโกงแล้ว หากกำหนดให้การอดมีโทษหนักกว่าจะทำให้ภิกษุที่ทำการอดเพียงอย่างเดียวแต่ไม่ได้ไปซึ่งทรัพย์สินต้องรับโทษเท่ากับภิกษุที่ทำการอดและได้ไปซึ่งทรัพย์สินด้วยในระดับเดียวกัน ไม่เป็นไปตามทฤษฎีการกำหนดโทษที่ต้องมีการกำหนดลำดับชั้นโทษตามสภาพความร้ายแรงแห่งความผิด เมื่อความผิดฐานฉ้อโกงก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่า จึงไม่ควรกำหนดให้โทษของการอดอุตริมนุสธรรมหนักกว่าโทษของความผิดฐานฉ้อโกง แต่ควรกำหนดโทษให้เบากว่าหรือแก้ไขโทษของความผิดฐานฉ้อโกงให้เพิ่มขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกันกับความร้ายแรงแห่งคุณธรรมทางกฎหมายที่ฝ่าฝืน อย่างไรก็ตาม การจะปรับแก้โทษของฉ้อโกงนี้ย่อมต้องทำทั้งระบบในความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงและความผิดหมวดอื่นๆที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งมีขั้นตอนและใช้เวลามากกว่า

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การกระทำความผิดทางอาญาของภิกษุเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กล่าวมานั้นวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ผู้กระทำความผิดกลับกลายเป็นผู้ที่อยู่ในชายผ้าเหลืองมากยิ่งขึ้นและมีวิธีการในการกระทำความผิดที่ซับซ้อนขึ้นตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี แต่กฎหมายที่มีกลับมิได้มีการพัฒนาเพื่อจะใช้ควบคุมบุคคลเหล่านี้ได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม กล่าวคือ ไม่มีการลงโทษที่สอดคล้องกับขีดแห่งความเสียหายที่การกระทำความผิดนั้นได้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน และไม่เพียงพอที่จะตอบแทนวิธีการที่บุคคลเหล่านี้ใช้กระทำความผิด การกระทำความผิดโดยภิกษุนั้นฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดีงามของประชาชนอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะประชาชนชาวไทยที่ส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน เป็นสิ่งที่ชั่วร้ายมากเสียยิ่งกว่าคนธรรมดาเป็นผู้กระทำความผิดเพราะเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยบุคคลซึ่งได้ชื่อว่ามีศีลธรรมสูงกว่าปุถุชนธรรมดาและควรจะเป็นผู้รักษาศีลธรรมอันดีนั้นให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน มิใช่กลายเป็นผู้กระทำการที่ฝ่าฝืนต่อศีลธรรมนั้นเสียเอง ซึ่งตามทฤษฎี Legal Moralism ถือว่าการกระทำที่ผิดศีลธรรมนั้นเพียงพอที่จะกำหนดเป็นความผิดทางอาญาแล้ว ไม่ว่าจะพิจารณาตามความหมายอย่างแคบหรืออย่างกว้าง การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุก็สมควรที่จะถูกกำหนดไว้เป็นความผิดอาญาโดยเฉพาะ เนื่องจากเมื่อพิจารณาจะพบว่า ตามความหมายความแคบถือว่าการกระทำที่ผิดศีลธรรมสามารถถูกห้ามโดยกฎหมายอาญาได้ด้วยเหตุที่เป็นความผิดในตัวเอง และตามความหมายอย่างกว้างถือว่าการกระทำที่ผิดศีลธรรมจะถูกห้ามโดยกฎหมายอาญาได้ต่อเมื่อการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือแม้แต่ตัวผู้กระทำเอง การกระทำความผิดของภิกษุนั้นย่อมเป็นทั้งการผิดศีลธรรมในตัวเองและยังก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้อื่นอีกด้วย จึงควรมีการบัญญัติกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับแก่ภิกษุที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยตรง มิใช่ให้รับผิดเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา นอกจากนี้ การกระทำความผิดของภิกษุนั้นถือได้ว่าเป็นการกระทำความผิดที่อาศัยเหตุแห่งสถานะมาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอย่างหนึ่ง จึงอาจเทียบได้กับการกระทำความผิดของเจ้าพนักงานซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่มีบทกฎหมายกำหนดความผิดและโทษไว้อย่างชัดเจน แยกต่างหากจากกรณีบุคคลธรรมดากระทำความผิด และแม้บางกรณีบุคคลธรรมดาไม่มีความผิด เจ้าพนักงานเหล่านี้ก็ยังคงต้องรับผิดเพราะสถานะของตนด้วยเหตุที่ตนมีตำแหน่งหน้าที่ที่ถือเป็นตัวแทนของรัฐ มีอำนาจเหนือบุคคลต่าง ๆ และมีกฎหมายให้ความคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าประชาชนทั่วไป จึงต้องมีกฎหมายในทางควบคุมเจ้า

พนักงานเหล่านี้ให้เข้มงวด เพื่อมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่มีชอบ อันอาจก่อให้เกิดผลกระทบแก่ผู้อื่นได้เป็นวงกว้าง หรืออาจเทียบได้กับกรณีผู้มีวิชาชีพระกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งก็มีกฎหมายกำหนดความรับผิดชอบไว้โดยเฉพาะ เมื่อศึกษาถึงมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้แก่กรณีภิกษุกระทำความผิดตั้งแต่อดีต ก็พบว่าในอดีตมีการควบคุมความประพฤติของภิกษุเข้มงวดกว่าปัจจุบัน ตั้งแต่จารีตประเพณีพระวินัย กฎพระสงฆ์ 10 ข้อ ในกฎหมายตราสามดวง โดยเฉพาะพระวินัยที่หากมีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและมีความศักดิ์สิทธิ์ในการบังคับให้ปฏิบัติตามแล้วก็คงจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้เป็นอย่างดี แต่เหตุที่ในปัจจุบันมีภิกษุจำนวนมากไม่ได้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัดและไม่มีกฎเกณฑ์ใดที่มีสภาพบังคับเพียงพอที่จะทำให้ภิกษุเหล่านี้อยู่ในกรอบพระวินัย แม้ในปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่กำหนดบทบาทเกี่ยวกับภิกษุไว้โดยเฉพาะ แต่ก็เป็นไปในทางคุ้มครองภิกษุและพระพุทธศาสนามากกว่าที่จะควบคุมความประพฤติภิกษุ บทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับกรณีภิกษุกระทำความผิดอาญา ก็มีเพียงให้สึกออกจากสมณเพศและถือว่ามีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอย่างบุคคลธรรมดาเท่านั้น นอกจากนี้แม้จะมีร่างพระราชบัญญัติอุกฉัตรและส่งเสริมพระพุทธศาสนา พ.ศ. ... ขึ้นใหม่ก็ตาม แต่เนื้อหาเป็นไปในทางคุ้มครองภิกษุอย่างเดียวกัน เช่นเดียวกับชื่อพระราชบัญญัติ ยังไม่เป็นไปในทางการควบคุมเท่าใดนัก ซึ่งทั้งหลายเหล่านี้ดูจะไม่เพียงพอต่อการควบคุมภิกษุเหล่านี้มิให้กระทำผิดและรู้สึกเข็ดหลาบ จำเป็นต้องมีกฎหมายบ้านเมืองมาควบคุมดูแลความประพฤติภิกษุอีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้เกิดสภาพบังคับทางอาญาซึ่งร้ายแรงกว่าสภาพบังคับทางพระพุทธศาสนา เพื่อธำรงไว้ซึ่งความบริสุทธิ์แห่งพระพุทธศาสนา มิให้ต้องมัวหมองไปมากกว่านี้ ให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นที่พึ่งทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนไทยทุกหมู่เหล่าได้อยู่ อันจะทำให้ประเทศชาติพัฒนายิ่งขึ้นสืบไป

กฎหมายบ้านเมืองที่จะเข้ามาควบคุมความประพฤติภิกษุในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ กรณีที่เข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญาก็คือประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งจากการศึกษาผู้เขียนพบว่าความผิดฐานลักทรัพย์ ยักยอก และฉ้อโกง มีบัญญัติอยู่แล้วในประมวลกฎหมายอาญา จึงควรกำหนดความผิดในฐานเหล่านี้สำหรับภิกษุไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกันเพื่อไม่ให้เกิดความลักลั่นในการใช้งาน โดยผู้เขียนแยกวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในแต่ละฐานความผิดไว้ ดังนี้คือ

กรณีภิกษุลักทรัพย์ จากการศึกษาพบว่าในประมวลกฎหมายอาญายังไม่มีกรณีบัญญัติถึงการลักทรัพย์ที่กระทำโดยภิกษุ ซึ่งถือเป็นผู้ที่มีสถานะสูงในสังคมไทยและสามารถอาศัยสถานะมาช่วยในการกระทำความผิดได้ง่ายขึ้น จึงควรกำหนดให้ภิกษุได้รับโทษหนักขึ้น โดยอาจกำหนดเป็นเหตุฉกรรจ์หนึ่งในมาตรา 335 ถือเป็นกำหนดเหตุฉกรรจ์จากสถานะของผู้กระทำความผิด

กรณีภิกษุยักยอก มีข้อต้องพิจารณาก่อนว่าเมื่อใดจึงจะถือว่าภิกษุยักยอก ซึ่งผู้เขียนได้นำหลักตามพระวินัยเข้ามาช่วยในการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญา โดยจากการศึกษาพบว่า พระวินัย

ได้อนุญาตให้ภิกษุมีของส่วนตัวได้บางอย่างเท่านั้น ทรัพย์สินที่ไม่อนุญาตให้ภิกษุมีหากภิกษุรับไว้ย่อมเป็นอาบัติ แม้จะเป็นของที่ญาติโยมตั้งใจถวายโดยเฉพาะให้ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งภิกษุก็ไม่สามารถรับไว้ได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า การที่ภิกษุมีทรัพย์สินนอกเหนือจากที่พระวินัยอนุญาตถือว่าเป็นการครอบครองแทนวัดเพื่อทำนุบำรุงพระศาสนา การที่ภิกษุนำทรัพย์สินเหล่านั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวอันเป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบ ย่อมเป็นการยกยอกทรัพย์สินของวัด เมื่อพิจารณาต่อมาพบว่าภิกษุที่มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ถือเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา หากกระทำการยกยอกจึงย่อมมีความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยอกด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าความเป็นเจ้าพนักงานเป็นคุณสมบัติเกี่ยวกับความเป็นภิกษุ ภิกษุที่เป็นเจ้าพนักงานจึงควรได้รับโทษหนักขึ้นจากทั้งสถานะความเป็นภิกษุและสถานะความเป็นเจ้าพนักงาน โดยถือว่าเป็นการกระทำความผิดผิดกฎหมายหลายบท แต่ไม่ควรจะกำหนดบทลงโทษแก่สถานะของภิกษุให้หนักกว่าบทลงโทษของเจ้าพนักงานเพราะกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ไว้แก่เจ้าพนักงานมากกว่า และเพื่อไม่ให้ภิกษุที่ไม่ได้มีตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ต้องรับโทษหนักเท่ากับภิกษุที่มีตำแหน่ง เพื่อให้เป็นไปตามการกำหนดลำดับชั้นโทษ โดยการกำหนดอัตราโทษเช่นนั้นสามารถทำได้โดยตีความถ้อยคำในมาตรา 354 ซึ่งเป็นเหตุจรรยาภิกษุผู้กระทำความผิดเป็น “ผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน” ให้รวมถึงบรรดาภิกษุก็จะทำให้ภิกษุผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นอย่างเหมาะสม โดยที่ไม่ต้องบัญญัติฐานความผิดเกี่ยวกับภิกษุโดยเฉพาะให้เป็นการซ้ำซ้อน นอกจากนี้ จากการศึกษาความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินเป็นความผิดอันยอมความได้ทำให้เมื่อมีการดำเนินคดีแก่ภิกษุที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น การยกยอกเงินวัดแล้ว ก็จะสามารถยุติการดำเนินคดีได้ ทั้งที่การยกยอกเงินวัดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจประเทศชาติโดยรวม ผู้เขียนเห็นว่าไม่เหมาะสม จึงเสนอให้กำหนดความผิดฐาน “ยกยอกเงินวัด” ซึ่งเป็นความผิดอาญาต่อรัฐอันไม่อาจยอมความได้ โดยเทียบกับการกระทำความผิดหน้าที่ของผู้มีหน้าที่จัดการทรัพย์สินในมาตรา 353 ที่มีแนวคิดพื้นฐานมาจากหลักความไว้เนื้อเชื่อใจเช่นเดียวกัน ถือว่าการที่ภิกษุนำเงินบริจาคไปใช้สอยเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ย่อมทำให้ผิดไปจากเจตนาของผู้บริจาคและทำให้พุทธศาสนาเสียหายอย่างยิ่ง จึงควรกำหนดความผิดแก่ผู้ที่ยกยอกเงินวัดให้มีโทษหนักกว่าการยกยอกธรรมดา โดยอาจกำหนดเป็นมาตรา 353/1 ต่อจากมาตรา 353 ซึ่งมีพื้นฐานความคิดมาจากหลักเดียวกัน และกำหนดโทษเท่ากับบทจรรยาในมาตรา 354 หากภิกษุเป็นผู้ยกยอกเงินวัดก็จะมีผิดทั้งตามมาตรา 353/1 และ 354 เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท

กรณีภิกษุฉ้อโกง จากการศึกษาพบว่าสามารถกำหนดเป็นเหตุจรรยาหนึ่งในความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 342 ได้เพราะในมาตรา 342 ก็มีเหตุจรรยาที่คล้ายกับการกำหนดเหตุจรรยาเนื่องจากสถานะของผู้กระทำความผิดอยู่แล้ว คือ การแสดงตนเป็นคนอื่น และการอาศัยความเบา

ปัญญาของผู้ถูกหลอกลวงซึ่งเป็นเด็ก หรืออาศัยความอ่อนแอทางจิตของผู้ถูกหลอกลวง ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการฉ้อโกงโดยมิชอบเป็นผู้กระทำ เพราะการเป็นมิชอบก็ทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อได้ง่ายจากการดำรงตนอยู่ในสมณเพศ และสามารถหลอกให้ประชาชนบริจาคเงินหรือถวายสิ่งของใดๆ โดยอาศัยความศรัทธาของประชาชนผู้นั้นได้ โดยอาจกำหนดเพิ่มเติมเหตุการณ์ในมาตรา 343 (3) เป็นกรณีการฉ้อโกงโดยมิชอบได้ อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่การกระทำความผิดโดยมิชอบนั้นมักจะมีลักษณะเป็นการฉ้อโกงประชาชน เพราะโดยสภาพของการบริจาคเงินมีลักษณะเป็นการทั่วไป มิชอบที่กระทำการหลอกลวงเช่นนี้ก็ย่อมมีความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ซึ่งต้องรับโทษหนักกว่ากรณีฉ้อโกงธรรมดา แต่ผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดโทษเช่นนั้นเป็นการกำหนดโทษให้หนักขึ้นโดยพิจารณาจากผลของการกระทำมิได้ พิจารณาจากสถานะของตัวผู้กระทำ เมื่อมิชอบเป็นผู้มีสถานะพิเศษในสังคมไทยสามารถอาศัยสถานะทำให้การหลอกลวงประชาชนสำเร็จง่ายกว่าบุคคลธรรมดาเป็นผู้หลอกลวง ดังนั้นจึงควรกำหนดให้มิชอบผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนต้องรับโทษจากสถานะของตนด้วยอีกบทหนึ่ง

ส่วนกรณีที่ไม่ถึงขั้นเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ไม่เหมาะสมแก่การเป็นมิชอบที่เกิดขึ้นบ่อยในปัจจุบันมักจะคาบเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง มีปัญหาอยู่เสมอว่าเรื่องที่กำลังจะขึ้นจะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงหรือไม่ และหากไม่เป็นความผิดแล้วจะมีมาตรการอย่างไรที่สามารถมาควบคุมดูแลพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเหล่านี้ได้ ซึ่งผู้เขียนได้แยกการกระทำที่ไม่เหมาะสมเหล่านี้ไว้ 2 ประการ ได้แก่ การเรียไร และการอวดอ้างคุณวิเศษ โดยแยกการเรียไรเป็นการเรียไรโดยได้รับอนุญาต กับ การเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต และแยกการอวดอ้างคุณวิเศษเป็นการอวดอ้างคุณธรรม กับ การอวดอ้างคุณวิเศษ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการกระทำที่ไม่เหมาะสมที่ควรมีการกำหนดความผิดไว้โดยเฉพาะ ได้แก่ การเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตและการอวดอ้างคุณวิเศษทั้งหมด แม้กรณีเหล่านี้จะมีมาตรการที่ใช้ควบคุมอยู่บ้างแล้ว คือ พระวินัยและระบบการควบคุมโดยคณะสงฆ์ แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะควบคุมการกระทำเหล่านี้ เพราะไม่มีสภาพบังคับอย่างกฎหมายอาญา ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดความผิดแก่การกระทำเหล่านี้ไว้ ดังต่อไปนี้

การเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นการแสดงถึงเจตนาที่ไม่สุจริตและเป็นต้นทางของการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ร้ายแรงขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าแม้จะมีพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ควบคุมอยู่แล้วแต่ก็ยังไม่มีการกำหนดความผิดสำหรับมิชอบที่ทำการเรียไรไว้ โดยเฉพาะ และแม้ขณะนี้จะได้มีการกำหนดความผิดแก่มิชอบที่ทำการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตไว้ในร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ.... แล้ว แต่เมื่อพิจารณาพบว่าโทษปรับที่กำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัตินั้นอาศัยฐานการคิดมาจากพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไรฯ ซึ่งมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับสภาพเศรษฐกิจที่กำลังอยู่ในภาวะเงินเฟ้อในปัจจุบัน จึงควรเพิ่มโทษที่

บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไรฯ ให้มากขึ้นเพื่อให้โทษตามร่างพระราชบัญญัติฯ ที่อาจนำมาบังคับใช้ในอนาคตมากขึ้นตามไปด้วย

การอวดอ้างคุณวิเศษ ผู้เขียนแยกออกเป็นการอวดอ้างคุณวิเศษที่เป็นอุตริมนุสธรรม (ธรรมอันวิเศษเหนือมนุษย์) กับ การอวดอ้างเดรัจฉานวิชา (พวกเรื่องคาถาอาคม โชคลาภ เครื่องรางของขลัง) โดยการอวดอุตริมนุสธรรมนั้น ไม่ว่าจะมิในตนหรือไม่ ก็ล้วนแต่ทำให้พระศาสนาเสียหายเพราะทำให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมคลาดเคลื่อนไปจากแก่นแท้ของพุทธศาสนา อาจทำให้ไปไม่ถึงความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา และแม้การอวดอ้างอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีในตนอาจเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาได้หากมีการหลอกลวงให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สิน อันเป็นการควบคุมโดยฝ่ายบ้านเมืองแล้ว แต่ความผิดฐานฉ้อโกงก็มุ่งคุ้มครองความเสียหายต่อทรัพย์สินมิได้มุ่งคุ้มครองความเสียหายที่เกิดแก่พระศาสนา คุณธรรมทางกฎหมายจึงเป็นคนละอย่างกัน นอกจากนี้ในทางปฏิบัติไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าภิกษุรูปใดเป็นผู้บรรลุนิพพานจริงหรือไม่ จึงไม่อาจทราบได้ว่าภิกษุรูปใดทำการหลอกลวงหรือมิได้หลอกลวงอันจะเป็นความผิด ทำให้การบังคับใช้มาตรการเกี่ยวกับการฉ้อโกงที่มีอยู่เดิมยากต่อการปฏิบัติ การอวดอ้างเป็นการแสดงออกเพียงสิ่งเดียวที่ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายที่เป็นมนุษย์พึงรู้ได้ว่าเป็นความผิดขึ้นเมื่อใด จึงควรกำหนดเป็นความผิดทันทีที่มีการอวดอ้างขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ.... ก็ได้กำหนดให้การอวดอุตริมนุสธรรมของภิกษุเป็นความผิด ผู้เขียนจึงเห็นว่าเหมาะสมแล้ว ส่วนการอวดอ้างเดรัจฉานวิชาที่ไม่เกี่ยวกับอุตริมนุสธรรมนั้น แม้อาจเข้าข่ายความผิดฐานฉ้อโกง แต่กรณีที่ไม่มีการหลอกลวงเพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินก็จะไม่ถูกควบคุม ทั้งที่การกระทำเช่นนี้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาเช่นกัน ซึ่งจากการศึกษาในร่างพระราชบัญญัติ ฯ ดังกล่าวก็ได้มีการกำหนดโทษแก่กรณีเช่นนี้ไว้แล้ว โดยกำหนดให้การที่ภิกษุทำให้หลักศาสนธรรมผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎกเป็นความผิด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสามารถตีความให้การกระทำความผิดดังกล่าวเข้าองค์ประกอบมาตรานี้ได้ บทบัญญัติดังกล่าวในร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวจึงเหมาะสมแล้ว อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่าโทษของทั้งสองกรณียังไม่เหมาะสม เนื่องจากมีโทษหนักกว่าความผิดฐานฉ้อโกงซึ่งไม่สมควร เพราะ ความผิดฐานฉ้อโกงต้องมีการหลอกลวงทำให้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สินเสมอ แต่การอวดอ้างต่าง ๆ ยังไม่แน่ว่าจะมีการหลอกลวงทำให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินหรือไม่ จึงไม่ควรกำหนดให้โทษหนักเท่ากับการฉ้อโกง แต่ควรมีการปรับปรุงโทษเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการกำหนดโทษที่ต้องคำนึงถึงลำดับขั้นของโทษตามความร้ายแรงของความผิด

โดยสรุป การกระทำที่ไม่เหมาะสมแก่ความเป็นภิกษุเหล่านี้ แม้บางกรณีจะมีได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินแก่ผู้อื่น เช่น การอวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่ได้มีการหลอกลวงเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน แต่ก็ล้วนทำให้พระพุทธานุศาสน์ได้รับความเสียหาย เพราะทำให้ความเข้าใจ

ในหลักธรรมคลาดเคลื่อนไปจากแก่นแท้ของพุทธศาสนา ถือเป็นภัยอันตรายอย่างหนึ่งต่อสังคมไทย (Harm to Others) ซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายอาญาเข้ามาช่วยควบคุม เพราะกฎหมายอาญามีหน้าที่ปกป้องสังคมด้วย ตามหลักกฎหมายศีลธรรม (Legal Moralism) ดังนั้นกฎหมายอาญาในประเทศไทยจึงย่อมมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่ นับถือ

5.2 ข้อเสนอแนะ

เมื่อภิกษุเป็นผู้มีสถานะสูงในสังคมไทย มีกฎหมายให้ความคุ้มครองมากกว่า และยังสามารถอาศัยสถานะนั้นช่วยในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินได้อีกด้วย แต่ลำพังพระวินัยไม่มีสภาพบังคับเพียงพอและกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่เหมาะสมแก่การควบคุมการกระทำความผิดของภิกษุ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะทางกฎหมายว่าควรกำหนดให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินของภิกษุ เป็นเหตุฉกรรจ์เนื่องจากสถานะของผู้กระทำ ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษากำหนดแนวทางที่เหมาะสมไว้เฉพาะในความผิดฐานลักทรัพย์ ยักยอก และฉ้อโกง รวมถึงควรมีมาตรการควบคุมการกระทำที่ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแต่ถือว่าไม่เหมาะสมแก่ความเป็นภิกษุด้วย ซึ่งข้อเสนอต่าง ๆ สามารถแจกแจงเป็นข้อได้ดังนี้

1. กำหนดให้การลักทรัพย์โดยภิกษุเป็นเหตุฉกรรจ์ในมาตรา 335 (13)
2. นำหลักในพระวินัยมาช่วยวินิจฉัยการเป็นเจ้าของทรัพย์สินของภิกษุ โดยถือว่าทรัพย์สินที่พระวินัยไม่อนุญาตให้ภิกษุมีไว้ส่วนตัวเป็นการครอบครองแทนวัด อันจะนำไปสู่การวินิจฉัยความรับผิดฐานยักยอกให้ชัดเจนขึ้นว่าเมื่อใดถือเป็นการ “เบียดบัง”
3. ตีความกรณี “ผู้มีอาชีพอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน” ตามมาตรา 354 ให้รวมถึงภิกษุด้วย เพื่อให้การยักยอกโดยภิกษุเป็นเหตุฉกรรจ์ที่ต้องรับโทษหนักขึ้น แต่ไม่จำเป็นต้องหนักเท่ากับกรณีเจ้าพนักงานยักยอก ตามมาตรา 147
4. กำหนดให้มีความผิดฐาน “ยักยอกเงินวัด” เป็นมาตรา 353/1 ให้มีโทษหนักกว่าการยักยอกธรรมดา เพื่อคุ้มครองการทำนุบำรุงพุทธศาสนา
5. กำหนดให้การฉ้อโกงโดยภิกษุเป็นเหตุฉกรรจ์ในมาตรา 342 (3)
6. เพิ่มโทษของการเรียไธตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไธ พ.ศ. 2539 ให้สูงขึ้น เพื่อให้ฐานการคำนวณโทษกรณีภิกษุทำการเรียไธโดยไม่ได้รับอนุญาตตามร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ. ... สูงขึ้นไปด้วย

7. กำหนดให้การรอดูตริมนุสธรรมของภิกษุทั้งที่มีในตนและไม่มีในตนเป็นความผิด และมีโทษทางอาญาเพื่อคุ้มครองพุทธศาสนา ซึ่งมีการกำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ. ... แล้ว แต่ควรแก้ไขโทษให้สอดคล้องกับความผิดฐานฉ้อโกง โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น

นอกจากการกำหนดความผิดอาญาแก่ภิกษุผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าหากมีการนำมาตราการทางสังคมอื่น ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหาคบคู่ไปกับมาตรการทางอาญา ก็จะช่วยให้ควบคุมความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของภิกษุได้ดียิ่งขึ้นและเป็นการปิดช่องทางมิให้ภิกษุสามารถกระทำความผิดได้ จึงมีข้อเสนอแนะทางสังคม ดังนี้

1. ควรมีการจัดเก็บเงินของวัดและภิกษุอย่างเป็นระบบ ชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ โดยอาจกำหนดให้ไวยาวัจกรเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินต่าง ๆ แทนภิกษุอย่างเด็ดขาด เพื่อตัดโอกาสในการครอบครองทรัพย์สินของภิกษุอันจะนำไปสู่การเกิดกิเลส

2. คณะกรรมการวัดที่ปราศจากการแทรกแซงจากบรรดาภิกษุ เพื่อไม่ให้ภิกษุสามารถยึดถือครอบครองทรัพย์สินได้ ป้องกันไม่ให้ภิกษุเกิดกิเลสและยึดติดในวัตถุสิ่งของ เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดพระวินัยกำหนดไว้ในที่สุด

3. ควรมีจัดระบบในการขึ้นทะเบียนเป็นภิกษุให้เป็นระบบและชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น มีการตรวจสอบความเป็นภิกษุก่อนจะออกใบสุทธิให้แก่ภิกษุผู้นั้น และตรวจสอบประวัติความประพฤติว่ามีลักษณะที่เสื่อมเสียต่อพุทธศาสนาหรือเคยกระทำความผิดอย่างใดมาก่อนหรือไม่ เพื่อให้ภิกษุที่เคยกระทำความผิดไม่สามารถมาขอออกใบสุทธิได้ใหม่ หรืออาจออกให้ได้โดยกำหนดเงื่อนไขแตกต่างกันไปตามความหนักเบาของความผิดที่เคยกระทำ

4. พุทธศาสนิกชนควรมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลสอดส่องความประพฤติของภิกษุให้อยู่ในกรอบพระวินัย ไม่สนับสนุนภิกษุที่ยึดติดในวัตถุสิ่งของ และไม่ให้ความสำคัญกับการทำบุญด้วยวัตถุครั้งละมากๆจนคลาดเคลื่อนไปจากแก่นแท้ของศาสนาพุทธ เพื่อไม่เปิดโอกาสให้ภิกษุสามารถกระทำความผิดได้

บรรณานุกรม

หนังสือ

กลุ่มวิชาการพระพุทธศาสนาและจริยศึกษา กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, อธิบายวิชาวินัยสำหรับนักธรรมชั้นโท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : จีระรัชการพิมพ์, 2549.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบาย กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย), 2551.

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554.

จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และ ภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 6 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา, กรุงเทพมหานคร : จีระรัชการพิมพ์, 2545.

ชาญชัย แสวงศักดิ์ และ วรรณชัย บุญบำรุง. สาระนำรู้เกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2543.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554.

ธรรมสภา. ศาสนพิธีสำหรับภิกษุสามเณรและประชาชน ภาคพิธีการทำบุญและอนุโมทนาพิธี. กรุงเทพมหานคร, 2540.

ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559.

ประมวลพุทธบัญญัติ อริยวินัย วิธีชีวิตที่นำสู่ความเป็นอริยะ รวบรวมจากพระไตรปิฎก.
พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: คิว พรินท์ แมเนจเม้นท์, 2552.

ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2550.

ปลื้ม โชติขุฑูร. คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2553.

เพียว ศรีแสงทอง. การลงโทษและการแก้ไขผู้กระทำผิด (Punishment and Correction). พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักส์, 2555.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เล่มที่ 1 พระวินัยปิฎก เล่มที่ 1 มหาวีถังค์
ภาค 1. ปาราชิกสิกขาบทที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย,
2539.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. เล่มที่ 25 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 17.
ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ ดิกนิบาต ทุติยวรรค สุจริตสูตร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2539.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต. พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด
คำวัด. กรุงเทพมหานคร : วัดราชโอรสาราม, พ.ศ. 2548.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). นิติศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร :
วิญญูชน, 2555.

เพิ่มศักดิ์ เพิ่มพูน. คำอธิบายกฎหมายมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์, 2546.

วิรัช ธีรพันธุ์เมธี และ ทองใบ ธีรานันท์ทางกูร. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : ดวงแก้ว, 2546.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. นวโกวาท หลักสูตรนักระรรมชั้นตรี.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2498.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. หนังสือเรียนนักระรรมชั้นตรี วิชาวินัยมุข,
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2500.

สมยศ เชื้อไทย. คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน,
2550.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. คำอธิบายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่
4. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2548.

เสนีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก พ.ศ. 2508.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 2-3. พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, 2556.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร :
ประกายพริก, 2548.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. ทฤษฎีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2556.

วิทยานิพนธ์

กาญจน์สุดา เอื้อหยิ่งศักดิ์. “มาตรการการลงโทษพระภิกษุสงฆ์ในกฎหมายอาญา : ศึกษากรณี
ความผิดเกี่ยวกับเพศ.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,
2553.

เกียรติภูมิ แสงศศิธร. “กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญา : เปรียบเทียบของไทยกับต่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

คทาฐ วีระวงษ์. “การดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

ดลนภัส ดิษฐสี. “มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดเหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธีพนมยงค์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557.

เด่นเดือน เชษฐสมุน. “การดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ธนอิสันนท์ มหาวัฒนางกุล. “ความเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

นรินทร์ ไทรฟัก. “การรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์ในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

พิชัย ด่านพัฒนามงคล. “เหตุฉกรรจ์ในความผิดฐานลักทรัพย์.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

วิภาพร เนติจิโรติ. “การบัญญัติความผิดลหุโทษให้เป็นความผิดอาญาทั่วไป : ศึกษาเฉพาะความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2548.

เศรษฐชัย อันสมศรี. “ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำคุก.” วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรพินทร์ นีรนาทกุล. “การกำหนดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษานโยบายทางอาญากรณีเสพและการครอบครองกัญชา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

อัญชลี ราตรี. “การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษทางอาญา.” สารนิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2555.

บทความวารสาร

ชยธร วิชาโคตร. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ฉบับที่ 1. ปีที่ 3. (2553).

ปกป้อง ศรีสนธิ. การวิเคราะห์โทษอาญาด้วยหลักนิติเศรษฐศาสตร์.” วารสารนิติศาสตร์ 39. (กันยายน 2553) : 3.

วีรพล ปานะบุตร. “โทษปรับในสวีเดน.” วารสารอัยการ. ปีที่ 2. ฉบับที่ 14. (กุมภาพันธ์). อ้างถึงใน รังสิมา จินเจริญ. “โทษปรับในคดีทำลายพื้นที่ป่าไม้.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

สรรเสริญ ไทรจิตติ. ดุลพินิจในการกำหนดโทษ.” ดุลพินิจ. เล่มที่ 27. (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2523).

หยุด แสงอุทัย. “การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา.” ดุลพินิจ, เล่มที่ 7-8. (2505).

เอกสารวิจัย

คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. “การศึกษาเปรียบเทียบการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามกฎหมายอาญาของประเทศไทยกับความผิดฐานฉ้อโกงของประเทศต่าง ๆ ในประชาคมอาเซียน.” รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด, 2557.

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. รายงานการศึกษาระดับสมบูรณั โครงการวิจัย เรื่อง “ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา.” จัดทำโดยสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อ สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2549.

दनัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์. “พระสงฆ์กับทรัพย์สินส่วนตัว.” รายงานวิจัย โครงการวิจัยพุทธศาสนศึกษา ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

ศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์ และคณะ. “การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม.” รายงานการอบรมหลักสูตร ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ, 2549.

เศรษฐบุตร อิทธิธรรมวินิจ และคณะ. “การลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล : ศึกษากรณีการกำหนดความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญา,” งานวิจัย สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. www.rawaehospital.com/wp-content/uploads/2012/10/article.docx (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2558)

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจนพัฒน์. “การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ.” รายงานการวิจัย กลุ่มวิจัยและพัฒนา (สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์) สำนักวิชาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2548.

อานวย ยัสโยธา. รายงานการวิจัย เรื่องกระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญากับวินัยสงฆ์การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ. รายงานการวิจัย ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา, 2531.

เอกสารทางวิชาการ

ปกป้อง ศรีสนิท. “โทษอาญา Criminal Sanction.” เอกสารประกอบการบรรยาย วิชากฎหมายอาญาชั้นสูง. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557.

ปกป้อง ศรีสนิท. เอกสารสรุปการสัมมนาทางวิชาการ หัวข้อ “คดีล้นศาล นักโทษล้นคุก ปัญหาจุกอกกระบวนการยุติธรรมไทย” (Diversion of Cases and Offenders) วันที่ 19 สิงหาคม

2558 ณ โรงแรม เดอะแลนด์มาร์ค กรุงเทพมหานคร น. 28 ใน TUJ, http://www.tijthailand.org/useruploads/files/05_diversiontoday.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2559).

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559, มาตรา 8, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 133 ตอนที่ 31 ก (7 เมษายน 2559).

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 25-26 วันที่ 26-27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2477

สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. “บันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ.” กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, 2558.

อดิศักดิ์ ทิมมาศย์. “การใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดในประเทศไทย ศึกษาของศาลอุทธรณ์ ภาค 1 กรณีขับรถในขณะเมาสุรา.” งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตรผู้บริหาร กระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานยุติธรรม, 2552.

_____. เอกสารประกอบการประชุมระดมความเห็น เรื่อง “การจัดแบ่งกลุ่มความผิดและโทษทางอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ.” จัดโดยสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ร่วมกับ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันจันทร์ที่ 17 มกราคม 2554 ณ ห้องกินรี 2 ชั้น 1 โรงแรม อมารี ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

_____. “ความสำคัญของพระพุทธศาสนา.” <http://mediacenter.mcu.ac.th/data/caipyo/m1/unit1/no20.php>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2558).

กลุ่มพุทธศาสนสถานและศาสนบัญญัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร. “แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียไรของวัดในจังหวัดพิจิตร.” ภายใต “เนื้อหา.” <http://pck.onab.go.th/download/lelai.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2559).

ทีนิวส์สังคม. “ชาวบ้านสุดทหน!! ปิดวัดขับไล่ ‘พระอวดอุตริ’? เหงื่อ-เลือดไหลเป็นพระธาตุ ฟันวัดแล้ว!.” <http://social.tnews.co.th/content/153584/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2559).

ไทยรัฐออนไลน์. “เจ้าอาวาสโพสท์เฟซบุ๊ก แฉ ‘พระ’ ลักทรัพย์ในวัดค่านับแสน.” นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2557 เวลา 21:15 น. <http://www.thairath.co.th/content/457481> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2559).

ไทยรัฐออนไลน์. “พระภิกษุเมฆานัก! ขโมยแท็กซีจอดติดเครื่อง จับได้นำตัวสึก แจงลักทรัพย์.” นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2559 เวลา 21:42 น. <http://www.thairath.co.th/content/568539> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2559).

บุพพสิกขารรณนา หน้า 124. ปาราชิกกัณฑ์ [ปาราชิกสิกขาบทที่ 2] ขาดความเป็นภิกษุเพราะลักขโมย. <https://www.gotoknow.org/posts/207588> (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2558).

แฟ้มข้อมูลสำนักข่าวพระสงฆ์ไทย (2551). เปิดร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา. <http://www.yuwasong.com/webboard/show.php?Category=news&No=14774> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2558).

มติคณะรักษาความสงบแห่งชาติ 26 สิงหาคม 2557. <http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-1.jsp?menu=1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2558).

ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา พ.ศ. <http://ilaw.or.th/sites/default/files/Protection%20Buddhism%20Act.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2558).

รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นต่อข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดกฎหมาย พระวินัย ข้อบังคับ สงฆ์ และความคิดเห็นต่อผลกระทบกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของกลุ่มวัยรุ่นในเขต กรุงเทพมหานคร วันที่ 16 กรกฎาคม 2556. สำนักวิจัยสยามอินเตอร์เน็ตโพลล์. <http://charm.siamtechu.net/news/STC-Poll/S1-05Poll.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2558)

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. มติมหาเถรสมาคม กรณีลอบกลวงขายพระเครื่องให้แก่ นักท่องเที่ยวต่างชาติภายในวัด. จาก <http://www.mahathera.org/detail.php?module=mati&id=254603090601&title=10> (สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2558).

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. มติมหาเถรสมาคม การโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหาร. <http://www.mahathera.org/detail.php?module=mati&id=255304081901&title=10> (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2558).

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. มติมหาเถรสมาคม รายงานผลการปฏิบัติงานตรวจตรา ประจำเดือนมกราคม - ธันวาคม 2553. <http://www.mahathera.org/detail.php?module=mati&id=255402052001&title=10> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2556. <http://www.alittlebuddha.com/News%202013/January%202013/12%20January%202013.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

หนังสือพิมพ์รังสิตฉบับที่ 65 ประจำวันที่ 6-12 กันยายน 2555 หน้า 18 ประกอบการเรียนรายวิชา : JRN450 การผลิตหนังสือพิมพ์ (Newspaper Production). <http://www.jr-rsu.net/article/138> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

อิสรานิวส์. “กรณีธัมมชโย.” <http://www.isranews.org/...html?pop=1&tmpl=component&print=1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

อิสรานิวส์. “หลวงปู่เณรคำ.” <http://www.isranews.org/...html?pop=1&tmpl=component&print=1> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

ไอเอ็นเอ็นนิวส์. “ดร.โพนพิสัยรวบพระลูกวัดใช้เด็กลักทรัพย์.” นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2557 เวลา 21:54 น. <http://news.sanook.com/1471181/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2559).

ASTV ผู้จัดการออนไลน์ “อีกแล้ว! รวบพระดังโกงเงินนักรุกิจกว่า 1 ล้านบาท.” นำข้อมูลขึ้นเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2556 เวลา 19.19 น. <http://www.manager.co.th/local/ViewNews.aspx?NewsID=9560000121681> (สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2559).

MGR Online วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2552 17:15 น. <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9520000013148> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2558).

BOOKS

Gurelli Nevzat. The Turkish Criminal Code.2nd (ed.) The American Series of Foreign Penal Codes No.9. USA : Fred B.Rothman, 1965.

Herbert L. Packer. The Limits of the Criminal Sanction. California : Standford University Press, 1968. อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบาย กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : จีระวิชาการพิมพ์, 2549.

Joel Feinberg. The Moral Limits of the Criminal Law Volume 1 : Harm to Others. UK: Oxford University Press, 1987.

Patrick Devlin. The Enforcement of Morals. London : Oxford University Press, 1965.

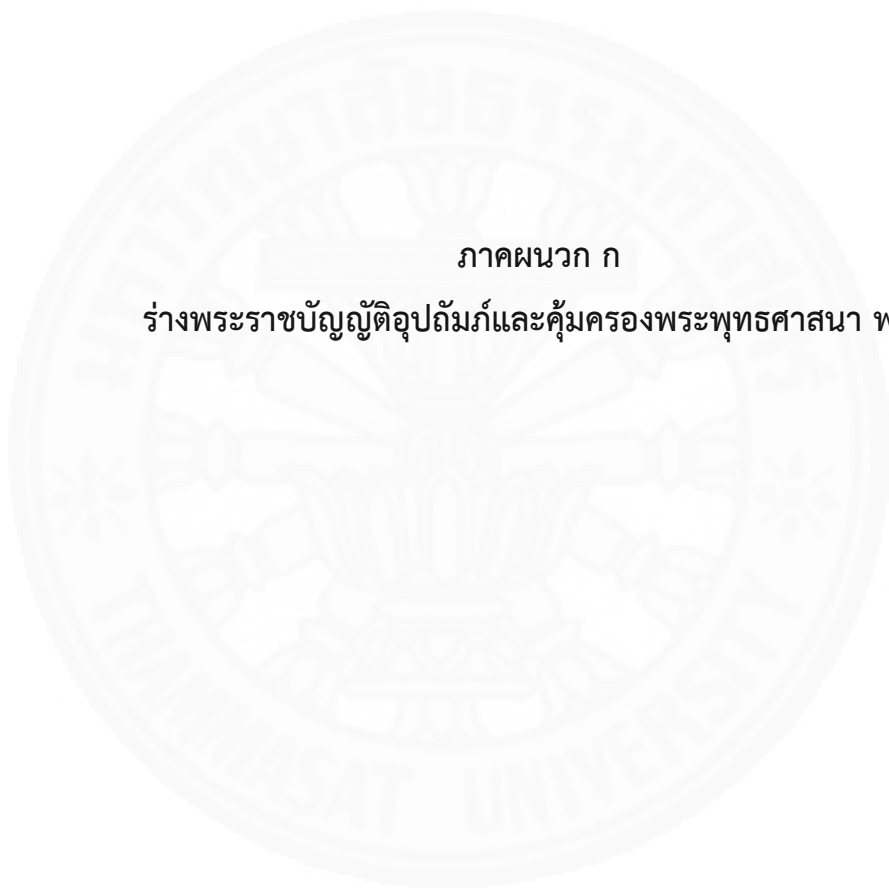
R.A. Duff. Lindsay Farmer. S E Marshall. Massimo Renzo, and Victor Tadros. (eds.) The Boundaries of the Criminal Law. New York : Oxford University Press, 2010.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา พ.ศ. ...

ร่างฉบับนี้อยู่ระหว่างการพิจารณา
ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้ข้อยุติ
(ร่างที่จะขอเสนอแก้ไขเพิ่มเติม)

ร่าง

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

เหตุผล

โดยที่ศาสนาเป็นสถาบันหลักในสามสถาบันของราชอาณาจักรไทย คือ สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน ซึ่งมีพุทธบริษัทสี่ โดยเฉพาะ พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ได้ใช้หลักธรรมในการสร้างศีลธรรมปัญญาและความเข้มแข็งของคนในชาติ อันเป็นหลักในการค้าจุนมาตลอด สมควรที่รัฐและพุทธศาสนิกชนได้ร่วมมือร่วมใจกันในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงดำรงอยู่สืบไป รวมทั้งต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา
พ.ศ.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครอง
พระพุทธศาสนา พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“อุปถัมภ์” หมายความว่า การอุดหนุนช่วยเหลือ ทำนุบำรุงส่งเสริมด้านงบประมาณ
การเงิน ทรัพย์สิน สื่อ อุปกรณ์ ข้อมูลข่าวสาร ให้คำปรึกษาแนะนำ และการอื่นใดในลักษณะเดียวกัน
เพื่อความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงของพระพุทธศาสนา

“คุ้มครอง” หมายความว่า การสอดส่อง ดูแล ป้องกัน และรักษาพระพุทธศาสนา
ทั้งในทางตรงและทางอ้อม

“คณะสงฆ์” หมายความว่า คณะสงฆ์ตามกฎหมายคณะสงฆ์

“ศาสนธรรม” หมายความว่า พระธรรมวินัยอันเป็นคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

“ศาสนศึกษา” หมายความว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี
แผนกอภิธรรม และแผนกสามัญศึกษา

“สำนักปฏิบัติธรรม” หมายความว่า วัดหรือสถานที่ที่บุคคลหรือคณะบุคคล
ได้ก่อตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออบรมหรือเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

“สำนักเรียน” หมายความว่า วัดที่จัดการศาสนศึกษา

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการอุปถัมภ์และคุ้มครอง
พระพุทธศาสนา

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

“คณะกรรมการบริหาร” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนอุปถัมภ์
และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

“พระวินยาศึกษา” หมายความว่า พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัด
หรือเจ้าคณะผู้ปกครอง ให้เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการปกครองของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะผู้ปกครอง
เพื่อความเรียบร้อยถูกต้องและตั้งงามตามหลักธรรม วินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ
ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน”

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

“กระทำให้เกิดความเสียหายทางพระพุทธศาสนา” หมายความว่า การกระทำที่
บุคคลใด กระทำให้กระทบต่อความศรัทธาของพุทธศาสนา รวมถึงพระภิกษุที่กระทำผิดทางพระวินัย

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจ
ออกกฎกระทรวง และออกประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

มาตรา ๕ ให้รัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในแนวทางดังต่อไปนี้

- (๑) สนับสนุนการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์
การเผยแผ่การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ พระพุทธศาสนา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- (๒) ส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจของพุทธศาสนิกชน ให้เจริญมั่นคงในหลักไตรสิกขา
- (๓) ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสำนักเรียน
- (๔) ส่งเสริมเด็ก เยาวชนและประชาชน ให้มีโอกาสเข้าถึงความรู้ความเข้าใจในหลัก
ศีลธรรม พุทธธรรม และจริยธรรม
- (๕) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรทาง
พระพุทธศาสนาภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา
- (๖) ส่งเสริมการยกย่องเชิดชูเกียรติคณะสงฆ์ องค์กร หรือบุคคลที่มีผลงานดีเด่น
และเป็นแบบอย่างที่ดีในทางพระพุทธศาสนา
- (๗) ส่งเสริมสนับสนุนคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในการเดินทางไปมัสการ
สังเวชนียสถานทางพระพุทธศาสนา

(๘) จัดให้มีการสอดส่องดูแลและปกป้องกิจการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มิให้มีการกระทำละเมิด ดูหมิ่นเหยียดหยาม ทำลาย ลอกเลียน ดัดแปลง หรือทำให้วิปริตผิดเพี้ยนไป

(๙) ส่งเสริมและสนับสนุนการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมศีลธรรม พัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างความสามัคคีของพุทธศาสนิกชน

หมวด ๒

คณะกรรมการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา” ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ พระภิกษุผู้แทนมหาเถรสมาคมจำนวนสามรูป อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุด ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาจำนวนสี่คน

(๔) ผู้แทนองค์กรทางศาสนาพุทธจำนวนสี่คน

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ผู้อำนวยการแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดจำนวนสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ให้สำนักงานทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการ

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๖ (๓) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นผู้มิใช่สัญชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธ

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์

(๓) เป็นผู้มีความรู้และมีความเลื่อมใสในศาสนาพุทธเป็นอย่างดี

(๔) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๕) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๖) ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๗) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา ๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๖ (๓) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งเพราะครบวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๖ (๓) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗
- (๔) เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่รังเกียจของสังคม
- (๕) นายกรัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย

หรือหย่อนความสามารถ

มาตรา ๑๐ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทน และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทน อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่

มาตรา ๑๒ ในการประชุมต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๓ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบายและแนวทางการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา
- (๒) จัดทำมาตรการและแผนพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (๓) อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา
- (๔) สนับสนุนกิจการของคณะสงฆ์
- (๕) ส่งเสริมการดำเนินการของสำนักปฏิบัติธรรมตามพระราชบัญญัตินี้
- (๖) แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะอนุกรรมการ เพื่อปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่

คณะกรรมการมอบหมาย

- (๗) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจัดหาประโยชน์ของกองทุน
- (๘) ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการส่งเสริมสำนักปฏิบัติธรรม
- (๙) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (๑๐) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด ๓

คณะกรรมการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด

มาตรา ๑๔ ให้มีคณะกรรมการในจังหวัดเรียกว่า “คณะกรรมการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด” ในทุกจังหวัด ประกอบด้วย

- (๑) ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ
- (๒) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด และพระภิกษุซึ่งเจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งจำนวนสองรูป พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด อัยการจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการประจำจังหวัด ผู้แทนกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คลังจังหวัด
- (๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาจำนวนสี่คน
- (๔) ผู้แทนองค์กรทางศาสนาพุทธประจำจังหวัดจำนวนสองคน
- ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด แต่งตั้งข้าราชการในสังกัดจำนวนสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด

มาตรา ๑๕ ให้นำเอามาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาบังคับใช้โดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ให้คณะกรรมการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบายและแนวทางการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในจังหวัด
- (๒) จัดทำมาตรการและแผนพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
- (๓) อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในจังหวัด
- (๔) ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เตือนภัยพระพุทธศาสนาในจังหวัด และจัดให้มีอาสาสมัครในการดำเนินการ

- (๕) สนับสนุนกิจการของคณะสงฆ์ในจังหวัด
- (๖) ส่งเสริมการดำเนินการของสำนักปฏิบัติธรรมตามพระราชบัญญัติในจังหวัด
- (๗) ปฏิบัติงาน หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตามที่ได้รับ

มอบหมาย

- (๘) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีเสนอต่อคณะกรรมการ

หมวด ๔

สำนักงานคณะกรรมการอำนวยการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

มาตรา ๑๗ ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาขึ้น
ในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

มาตรา ๑๘ สำนักงานคณะกรรมการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา
มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ดำเนินงานธุรการของคณะกรรมการ
- (๒) ร่างนโยบายและแนวทางการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเสนอต่อ
คณะกรรมการ
- (๓) จัดทำแผนพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาเสนอต่อคณะกรรมการก่อนนำเสนอ
คณะรัฐมนตรี
- (๔) ให้คำปรึกษาแนะนำการจัดทำแผนปฏิบัติการทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา
แก่ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ
- (๕) ติดตามและรวบรวมผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของส่วนราชการ
และหน่วยงานของรัฐ
- (๖) ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแนวทางการอุปถัมภ์และคุ้มครอง
พระพุทธศาสนาและรายงานต่อคณะกรรมการเพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (๗) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย

หมวด ๕

สำนักปฏิบัติธรรม

มาตรา ๑๙ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำนักปฏิบัติธรรมใด
จะขอรับการส่งเสริมอาจยื่นขอจัดแจ้งต่อสำนักงานได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้การส่งเสริม ให้เป็นไปตามระเบียบที่
ผู้อำนวยการกำหนด

หมวด ๖
กองทุนอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

มาตรา ๒๐ ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เรียกว่า “กองทุนอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๑ กองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้
- (๒) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามความจำเป็น
- (๓) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้
- (๔) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
- (๕) ดอกผลหรือรายได้ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน
- (๖) รายได้อื่น ๆ

ให้คณะกรรมการบริหารเป็นผู้จัดการกองทุน

การบริหาร การจัดหาประโยชน์ และการใช้จ่ายเงินกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๒ รายได้หรือผลประโยชน์จากการดำเนินการหรือการจัดหาประโยชน์ของกองทุน ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๒๓ ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุน ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ด้านกฎหมาย ด้านการบริหาร และด้านการเงิน ด้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ ให้ผู้อำนวยการแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจำนวนสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ให้พระภิกษุผู้แทนมหาเถรสมาคมจำนวนสามรูป เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการบริหารกองทุน

มาตรา ๒๔ คุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาซึ่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนการประชุมของคณะกรรมการบริหารกองทุน ให้นำมาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๕ คณะกรรมการบริหารกองทุน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) วางนโยบายและกำหนดแนวทางหารายได้ให้แก่กองทุน
- (๒) พิจารณาจัดสรรเงินของกองทุนเพื่ออุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา
- (๓) กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ระเบียบและวิธีการขอจัดสรรเงินกองทุน
- (๔) วางระเบียบการรับเงินและเบิกจ่ายเงินกองทุน
- (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
- (๖) จัดทำงบประมาณประจำปีด้วยความเห็นชอบคณะกรรมการอุปถัมภ์

และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนจัดทำงบการเงินของกองทุน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยงบดุลและบัญชี ทำการส่งผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี

ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินหรือบุคคลภายนอกตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบจากสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เป็นผู้สอบบัญชีของกองทุนทุกรอบปี และรายงานผลการสอบบัญชีของกองทุนต่อคณะกรรมการภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี เพื่อคณะกรรมการเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ทราบ

หมวด ๗

พระวินยาธิการและพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๒๗ พระวินยาธิการ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจตรา ชี้แจง แนะนำพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) นำพาพระภิกษุสามเณรผู้ประพฤติฝ่าฝืน ในข้อ (๑) มอบให้เจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะผู้ปกครองในเขตนั้น ๆ แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณา ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

(๓) ช่วยเจ้าอาวาส หรือช่วยเจ้าคณะผู้ปกครองในเขตนั้น ๆ ดำเนินการสอบสวน ตามควร แก่กรณี คุณสมบัติ หลักเกณฑ์วิธีการแต่งตั้ง วาระการในการดำรงตำแหน่ง และค่าตอบแทน ให้เป็นตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๘ พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ดำเนินการตามที่คณะกรรมการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา กำหนด
- (๒) ดำเนินการประสานงานกับคณะสงฆ์ในการลงนิคหกรรม
- (๓) ตรวจตรา ถวายคำแนะนำแก่พระภิกษุ สามเณร ที่มีอาจารย์ไม่สมควรแก่สมณวิสัย

มาตรา ๒๘ ให้พระวินยาธิการและพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๘ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๓๐ พระภิกษุใดกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยทำการเสพเมถุน หรือกล่าวอวดอุตริมนุสสรรมซึ่งมีในตนหรือไม่มีในตนก็ดี ก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๑ ผู้ใดเป็นผู้ร่วมกระทำผิด หรือสนับสนุนในการกระทำความผิดมาตรา ๓๐ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

มาตรา ๓๒ ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ให้หลักศาสนธรรมผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๓ พระภิกษุ สามเณรใด มีไว้ในครอบครองซึ่ง สิววิดิทัศน์ หรือวัตถุใด ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน เกี่ยวกับการลามกอนาจาร ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔ พระภิกษุ สามเณรใด ดื่มสุรา ยาเสพติด หรือของมึนเมาอื่นใด จนไม่สามารถครองสติได้จนเป็นเหตุให้เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕ พระภิกษุ สามเณรใด กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในบทบัญญัติ นั้น ๆ หนึ่งในสาม

มาตรา ๓๖ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ใด มีหน้าที่ปกครอง และสอดส่องดูแล ให้บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งมหาเถรสมาคม จงใจหรือประมาทเลินเล่อในการปกครองและสอดส่องดูแล เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๗ พระภิกษุ สามเณรใด ทำการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต รวมทั้งผู้ที่ร่วมกระทำความผิด ผู้สนับสนุน ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในบทบัญญัตินั้น ๆ หนึ่งในสาม

มาตรา ๓๘ ผู้ใดประกอบการค้า สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา พระเครื่อง หรือวัตถุมงคลใด ๆ อันเป็นที่เคารพทางพระพุทธศาสนา ไม่ดำเนินการจัดวางไว้ในสถานที่ที่เหมาะสม ทำให้เกิดความเสียหาย ต่อพระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๙ พระภิกษุใดที่มีอำนาจหน้าที่ในการบรรพชาอุปสมบท จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำการบรรพชาอุปสมบทให้กับบุคคลที่ต้องห้ามในทางพระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๐ พระภิกษุใดที่มีอำนาจหน้าที่ในการบรรพชาอุปสมบท จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่ผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๑ พระภิกษุ สามเณรใด ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศกระทำการใด ๆ อันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๒ พระภิกษุ สามเณรใด ชัดคำสั่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ที่สั่งให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชา สมเด็จพระสังฆราช หรือข้อบังคับใด ๆ ที่สั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487

พระราชบัญญัติ
ควบคุมการเรียไร
พุทธศักราช ๒๕๔๗

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐
และวันที่ ๑๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๔)

อาทิตย์ทิพอาภา
ปรีดี พนมยงค์
ตราไว้ ณ วันที่ ๑๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๔๗
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรปรับปรุงกฎหมายควบคุมการเรียไรให้
รัดกุมยิ่งขึ้น

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม
ของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร
พุทธศักราช ๒๕๔๗”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วัน
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ นับแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมการ
เรียไร พุทธศักราช ๒๕๔๐ และบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับซึ่งขัดแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้
“การเรียไร” หมายความว่า ความรวมถึงการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือบริการ
ซึ่งมีการแสดงโดยตรงหรือโดยปริยาย ว่ามิใช่เป็นการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือบริการ

ธรรมดา แต่เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง
นั้นด้วย

“ยุทธภัณฑ์” หมายความว่ายุทธภัณฑ์ตามความหมายแห่งกฎหมายว่าด้วยการ
ควบคุมยุทธภัณฑ์

“สิ่งพิมพ์” หมายความว่า สิ่งพิมพ์ตามความหมายแห่งกฎหมายว่าด้วยการ
พิมพ์

มาตรา ๕ ห้ามมิให้จัดให้มีการเรียไรหรือทำการเรียไรดังต่อไปนี้

- (๑) การเรียไรเพื่อรวบรวมทรัพย์สินมาให้หรือขอใช้แก่จำเลย เพื่อใช้เป็น
ค่าปรับ เว้นแต่จะเป็นการเรียไรในระหว่างวงศัญติของจำเลย
- (๒) การเรียไรโดยกำหนดเก็บเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นเป็นอัตราโดยคำนวณ
ตามเกณฑ์ปริมาณสินค้า ผลประโยชน์หรือวัตถุอย่างอื่น
- (๓) การเรียไรอันอาจเป็นเหตุให้เสื่อมทรามแก่ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม
อันดีของประชาชน
- (๔) การเรียไรอันอาจเป็นเหตุกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงถึงทางสัมพันธ์ไมตรี
กับต่างประเทศ
- (๕) การเรียไรเพื่อจัดหายุทธภัณฑ์ให้แก่ต่างประเทศ

มาตรา ๖ การเรียไรซึ่งอ้างว่าเพื่อประโยชน์แก่ราชการเทศบาลหรือสาธารณะ
ประโยชน์จะจัดให้มีได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรแล้ว

ความในวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับแก่การเรียไรซึ่งกระทรวง ทบวงหรือกรมเป็นผู้
จัดให้มี

มาตรา ๗ ให้มีคณะกรรมการควบคุมการเรียไร ประกอบด้วยปลัดกระทรวง
มหาดไทยซึ่งเป็นประธานโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่นคือ ผู้แทนกระทรวงกลาโหมหนึ่งคน
ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการหนึ่งคน ผู้แทนกระทรวงการสาธารณสุขหนึ่งคน ผู้แทน
กระทรวงการคลังหนึ่งคน ผู้แทนกรมตำรวจหนึ่งคน และผู้แทนกรมมหาดไทยหนึ่งคน กรรมการ
ต้องมาประชุมไม่น้อยกว่าสี่คนจึงเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๘ การเรียไรในถนนหลวงหรือในที่สาธารณะ การเรียไรโดยโฆษณาด้วย
สิ่งพิมพ์ ด้วยวิทยุกระจายเสียง หรือด้วยเครื่องแปลงเสียง จะจัดให้มีหรือทำได้ต่อเมื่อได้รับ
อนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

ข้อความในวรรคก่อนนี้มิให้ใช้บังคับแก่

- (๑) การเรียไรซึ่งได้รับอนุญาตหรือได้รับยกเว้นตามมาตรา ๖
- (๒) การเรียไรเพื่อกุศลสงเคราะห์ในโอกาสที่บุคคลชุมนุมกันประกอบศาสนกิจ

(๓) การเรียไรโดยขายสิ่งของในงานออกบ้าน หรือในที่นัดประชุมเฉพาะแห่งอันได้จัดให้ขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งผู้ได้รับอนุญาตให้มีการออกบ้าน หรือผู้จัดให้มีการนัดประชุมเป็นผู้จัดให้มีขึ้น

มาตรา ๙ เมื่อมีผู้ขอรับอนุญาตตามมาตรา ๖ คณะกรรมการควบคุมการเรียไรมีอำนาจสั่งไม่อนุญาต หรือสั่งอนุญาตโดยกำหนดเงื่อนไข

- (๑) จำนวนเงินหรือทรัพย์สินอื่นอย่างสูงที่ให้เรียไรได้
- (๒) เขตหรือสถานที่และเวลาที่อนุญาตให้ทำการเรียไร
- (๓) วิธีการเก็บรักษาและทำบัญชีเงิน หรือทรัพย์สินที่เรียไรได้
- (๔) วิธีทำการเรียไร

ในกรณีที่สั่งอนุญาต ให้คณะกรรมการกำหนดวันสิ้นอายุแห่งใบอนุญาตไว้ด้วย และในกรณีที่ไม่อนุญาต ให้แจ้งและแสดงเหตุผลให้ผู้ขออนุญาตทราบ

มาตรา ๑๐ เมื่อมีผู้ขอรับอนุญาตตามมาตรา ๘ ให้นำความในมาตรา ๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าสั่งไม่อนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งและแสดงเหตุผลให้ผู้ขออนุญาตทราบภายในกำหนดสิบวัน นับแต่วันได้รับคำร้องขอ

ในกรณีที่ไม่อนุญาต ผู้ขออนุญาตมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันได้ทราบคำสั่งไม่อนุญาต การยื่นอุทธรณ์ในจังหวัดพระนครและธนบุรีให้ยื่นต่อคณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งขึ้น ในจังหวัดอื่นให้ยื่นต่อคณะกรรมการจังหวัด คำชี้ขาดของคณะกรรมการ หรือคณะกรรมการจังหวัดแล้วแต่กรณีให้เป็นที่สุดท้าย

มาตรา ๑๑ ห้ามมิให้อนุญาตให้บุคคลดังต่อไปนี้จัดให้มีการเรียไร หรือทำการเรียไร

- (๑) บุคคลมีอายุต่ำกว่า ๑๖ ปี
- (๒) บุคคลผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้

ความสามารถ

- (๓) บุคคลเป็นโรคติดต่อที่น่ารังเกียจ
- (๔) บุคคลผู้เคยต้องโทษฐาน ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจร

สลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกทรัพย์ รับของโจรหรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะอาญา และพ้นโทษมาแล้วยังไม่ครบห้าปี

- (๕) บุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความประพฤติหรือหลักฐานไม่น่าไว้วางใจ

มาตรา ๑๒ บุคคลผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการเรียไรต้องมีใบอนุญาตติดตัวอยู่ในขณะทำการเรียไร และต้องให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลผู้ประสงค์จะเข้าส่วนในการเรียไรตรวจดู เมื่อเจ้าหน้าที่หรือบุคคลนั้นเรียก

ในกรณีการเรียไรซึ่งได้รับอนุญาตให้จัดทำประจำที่ ผู้รับอนุญาตต้องแสดง ใบอนุญาตไว้ ณ ที่ทำการเรียไรให้เห็นได้โดยชัดเจน

มาตรา ๑๓ ในการรับเงินหรือทรัพย์สินที่เรียไรได้ ต้องออกไปรับให้แก่ผู้บริจาค กับมีต้นข้าวใบรับไว้เป็นหลักฐาน และให้ผู้จัดให้มีการเรียไรประกาศยอดรับและจ่ายเงินและ ทรัพย์สินให้ประชาชนทราบเป็นครั้งคราวตามสมควร และเมื่อได้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินนั้นหมดไป แล้ว ให้ประกาศยอดบัญชีอีกครั้งหนึ่ง

มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินที่เรียไรได้มานั้น ในกิจการอย่างอื่น นอกวัตถุประสงค์แห่งการเรียไรตามที่ได้แสดงไว้ เว้นแต่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายพอสมควรในการเรียไร นั้นเอง

มาตรา ๑๕ เงินหรือทรัพย์สินที่เรียไรได้มานั้น ถ้าไม่ต้องจ่ายเพราะไม่อาจ ดำเนินการตามวัตถุประสงค์แห่งการเรียไรตามที่ได้แสดงไว้ หรือเหลือจ่ายเพราะเหตุใด ๆ ให้ผู้ จัดให้มีการเรียไรรายงานให้คณะกรรมการควบคุมการเรียไร หรือพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วแต่กรณี ทราบ และให้คณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ส่งเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว ไปประกอบภารกิจหรือสาธารณประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดตามแต่เห็นควร

ถ้าผู้จัดให้มีการเรียไรตายลงเสียก่อน ให้หน้าที่ของผู้จัดให้มีการเรียไรดังกล่าวใน วรรคก่อน ตกเป็นของผู้ครอบครองเงินและทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว

มาตรา ๑๖ ในการเรียไรห้ามมิให้ใช้ถ้อยคำหรือวิธีการใด ๆ ซึ่งเป็นการบังคับผู้ ถูกเรียไรโดยตรงหรือโดยปริยาย หรือซึ่งจะทำให้ผู้ถูกเรียไรเกิดความหวาดหวั่นหรือเกรงกลัว

มาตรา ๑๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕ มาตรา ๖ วรรคแรก มาตรา ๘ วรรคแรก มี ความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา ๑๘ ผู้ใดทำผิดเงื่อนไขในการอนุญาต ซึ่งคณะกรรมการควบคุมการ เรียไรกำหนดตามมาตรา ๙ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดตามมาตรา ๑๐ หรือฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

มาตรา ๑๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มีความผิดต้องระวาง โทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา ๒๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพัน บาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา ๒๑ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัติ
นี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และกิจการอย่างอื่นเพื่อปฏิบัติการ
ตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

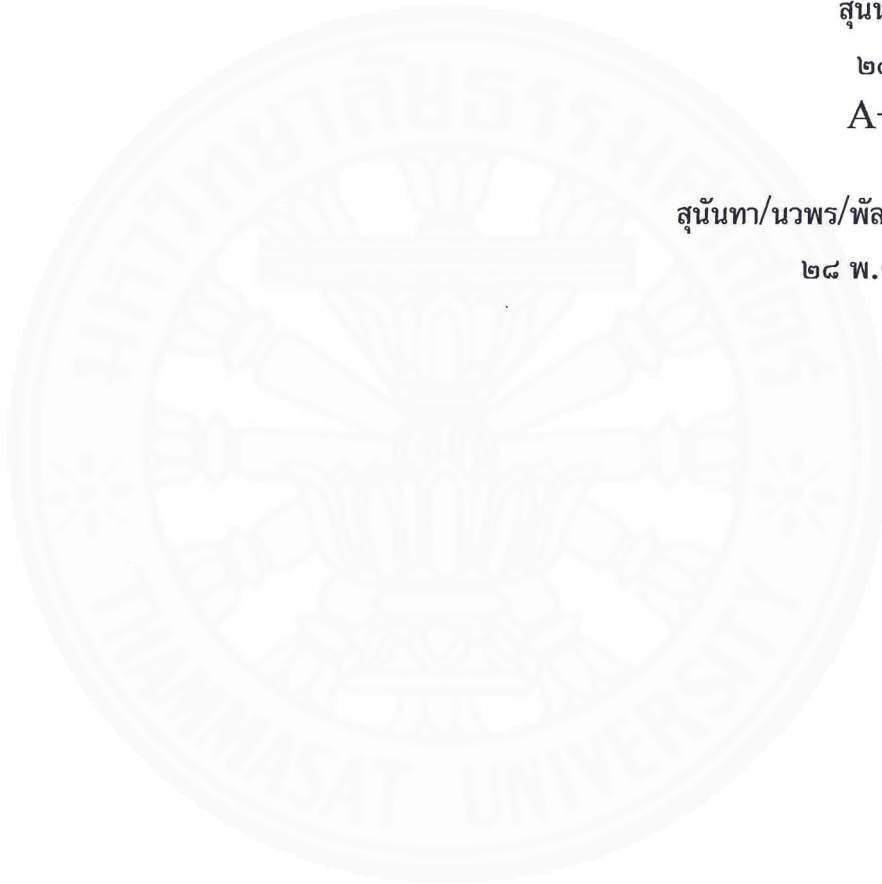
สุนันทา/แก้ไข

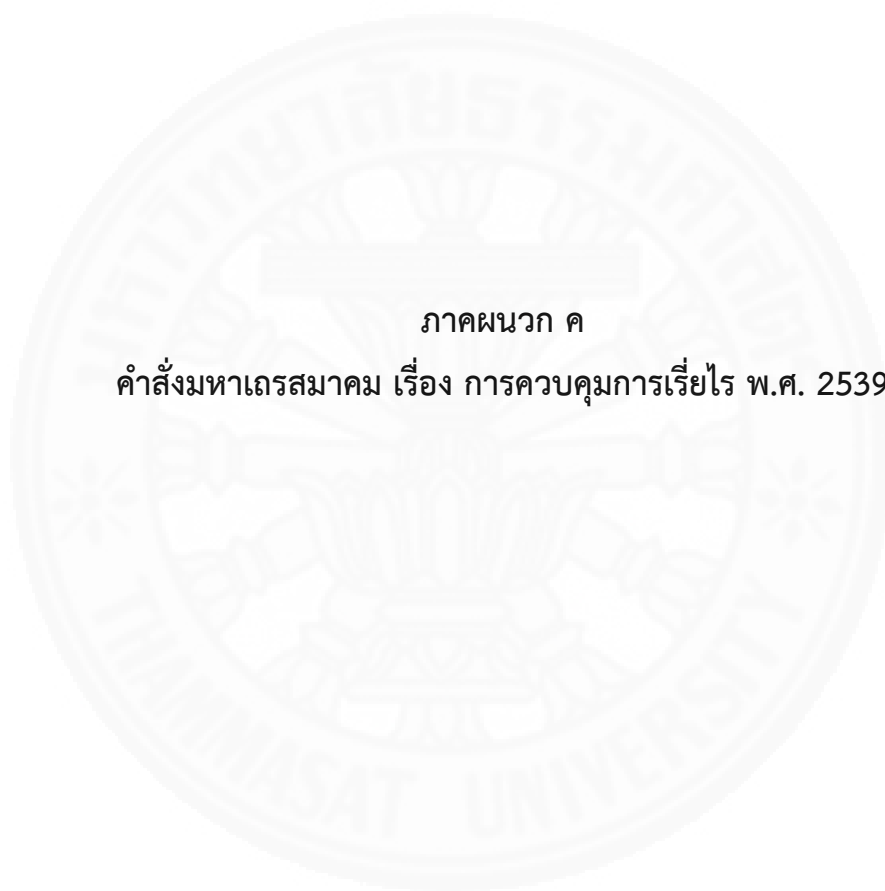
๒๑/๐๙/๕๕

A+B (C)

สุนันทา/นวพร/พัลลภ จัดทำ

๒๘ พ.ค. ๒๕๕๖

ภาคผนวก ค

คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2539

คำสั่งมหาเถรสมาคม

เรื่อง ควบคุมการเรียไร

พ.ศ. ๒๕๓๙

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตีร่ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมจึงออกคำสั่งไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้เรียกว่า “คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๓๙”

ข้อ ๒ คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ควบคุมการเรียไร พ.ศ. ๒๕๒๗

ข้อ ๔ ในคำสั่งนี้ การเรียไร หมายถึง การขอรวมตลอดถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยน ซดใช้ หรือบริการ ซึ่งมีการแสดงโดยตรงหรือโดยอ้อม ว่ามิใช่เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยน ซดใช้ หรือบริการตามธรรมดา และให้มีความหมายถึง การออกเรียไรการแจกของฎีกา การบอกบุญบรรดโดยสภารการกัณฑ์รตโดยสภาร การใช้ยานพาหนะบรรทุกฎกนิมิต พระพุทธรูปประพรมน้ำพระพุทธรมนต์ การตั้งองค์ฐินผ้าป่าตามสถานที่ต่างๆ การบอกบุญโดยใช้บัตรจำลอง กระบอกไม้ไผ่ กระจบองผ้าป่า การโฆษณาบอกบุญทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางสถานีโทรทัศน์ หรือทางสื่อมวลชนอื่นๆ เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ข้อ ๕ ห้ามมิให้วัดหรือพระภิกษุสามเณรทำการเรียไร หรือมอบหมายหรือยินยอมให้ผู้อื่นทำการเรียไร ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม เพื่อประโยชน์แก่วัดหรือพระศาสนา หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่นใดแก่ตนหรือผู้อื่นเว้นแต่ในกรณีที่กำหนดไว้ในคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้

ข้อ ๖ ในกรณีที่มีการนำเพ็ญกุศลในวัด ซึ่งเป็นงานประจำปี หรืองานพิเศษถ้าจะมีการเรียไร การโฆษณาเรียไร และการรับเงิน หรือทรัพย์สินจากการเรียไรให้กระทำได้เฉพาะภายในบริเวณวัด ห้ามมิให้กระทำนอกบริเวณวัด

ข้อ ๗ ให้มีคณะกรรมการควบคุมการเรียไร ๒ คณะ

(๑) คณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนกลาง ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง ตามมติมหาเถรสมาคม มีจำนวนไม่ต่ำกว่า ๕ ไม่เกิน ๙ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑.๑) อนุมัติและควบคุมการเรียไรทั่วประเทศ

(๑.๒) อนุมัติและควบคุมการเรียไร ทางสถานีวิทยุ ทางโทรทัศน์ และทางสื่อมวลชนอื่นๆ

(๑.๓) เพิกถอนการเรียไรทุกประเภทที่ผิดวัตถุประสงค์หรือไม่เหมาะสม

(๑.๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการเรียไรตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย

(๒) คณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนจังหวัด ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด แต่งตั้งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า ๕ ไม่เกิน ๙ โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(๒.๑) อนุมัติและควบคุมการเรียไรภายในจังหวัด

(๒.๒) อนุมัติและควบคุมการเรียไรของจังหวัดอื่นที่มาขอเรียไรในจังหวัดที่รับผิดชอบ

(๒.๓) เพิกถอนการเรียไรภายในจังหวัดที่ผิดวัตถุประสงค์หรือไม่เหมาะสม

(๒.๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการเรียไรที่คณะกรรมการเรียไรส่วนกลาง หรือมหาเถรสมาคมมอบหมาย

ข้อ ๘ ถ้ามีกรณีจำเป็นจะต้องทำการเรียไรนอกบริเวณวัด เพื่อก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุใดถาวรวัตถุหนึ่งต้องได้มีการก่อสร้าง หรือปฏิสังขรณ์ไว้แล้วไม่น้อยกว่าครึ่งของงานก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ทั้งหมด และให้เจ้าอาวาสปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ให้รายงานขออนุมัติการเรียไร

(๑.๑) ในกรณีการเรียไรภายในจังหวัด เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับจนถึงเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัด เมื่อเจ้าคณะอำเภอเจ้าสังกัดเห็นชอบแล้วให้เสนอไปยังคณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนจังหวัดพิจารณาโดยผ่านสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด

ในกรณีที่มีความประสงค์จะทำการเรียไรข้ามจังหวัดเมื่อได้รับอนุมัติให้ทำการเรียไรภายในจังหวัดแล้ว ให้ทำเรื่องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรของจังหวัดที่จะข้ามไปเรียไร โดยผ่านสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด

(๑.๒) ในกรณีการเรียไรทั่วประเทศ เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับจนถึงเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด เมื่อเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดพิจารณาเห็นชอบแล้ว ให้เสนอไปยังคณะกรรมการควบคุมการเรียไรส่วนกลาง เพื่อพิจารณาโดยผ่านสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

ในรายงานขออนุมัติทำการเรียไรตามความใน (๑.๑) และ (๑.๒) ให้แสดงรายการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ จำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่จะทำการเรียไร กำหนดเวลาทำการเรียไรและข้อความที่จะโฆษณาเรียไร

(๒) เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการควบคุมการเรียไรตามข้อ ๗ (๑) หรือข้อ ๗ (๒) แล้ว จึงให้จัดการอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไรต่อไป

(๓) ในกรณีได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไรแล้ว ห้ามพระภิกษุสามเณรออกทำการเรียไรด้วยตนเอง และต้องปฏิบัติให้ชอบด้วยวิธีการตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยการควบคุมการเรียไรทุกประการ

(๔) เมื่อครบกำหนดเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ทำการเรียไรแล้วให้รายงานยอดรายรับรายจ่าย เงินและทรัพย์สินในการเรียไรเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ จนถึงคณะกรรมการควบคุมการเรียไรตามข้อ ๗ (๑) หรือ ข้อ ๗ (๒) ที่อนุญาต ผ่านสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดหรือสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคมแล้วแต่กรณี เมื่อได้ใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินไปในการก่อสร้างหรือปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุนั้นเสร็จแล้ว ก็ให้รายงานตามลำดับดังกล่าวข้างต้น

ข้อ ๘ พระภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนคำสั่งมหาเถรสมาคม

(๑) ถ้ามิได้เป็นพระสังฆาธิการ

(๑.๑) เมื่อเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดได้ทราบความผิดนั้นแล้วให้จัดการให้พระภิกษุสามเณรรูปนั้นออกไปเสียจากวัด หากไม่ยอมออก เป็นการขัดคำสั่งของเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ให้ขออารักขาจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง และให้บันทึกเหตุที่ให้ออกนั้นในหนังสือสุทธิด้วย หรือ

(๑.๒) เมื่อเจ้าคณะในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้นได้ทราบความผิดนั้นแล้ว ถ้าผู้ฝ่าฝืนมีสังกัดอยู่ในจังหวัดเดียวกันให้แจ้งแก่เจ้าอาวาสผ่านเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดแต่ถ้ามีสังกัดอยู่ต่างจังหวัดให้แจ้งแก่เจ้าอาวาสผ่านเจ้าสังกัดเพื่อดำเนินการตามความใน (๑.๑)

(๒) ถ้าเป็นพระสังฆาธิการ ให้เจ้าคณะเจ้าสังกัดพิจารณาลงโทษฐานละเมิดจริยาพระสังฆาธิการตามควรแก่กรณี แต่ถ้าพระสังฆาธิการได้กระทำผิดในเขตจังหวัดที่ตนมิได้สังกัดอยู่ ให้เจ้าคณะในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้นแจ้งแก่เจ้าคณะสังกัดของผู้กระทำผิดเพื่อดำเนินการดังนี้

(๒.๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้แจ้งแก่เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

(๒.๒) ในจังหวัดอื่น ให้แจ้งแก่เจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะภาคแล้วแต่จะเห็นสมควร

(๒.๓) ถ้าปรากฏว่าความผิดตามกรณี (๑) หรือ (๒) เป็นความผิดอาญาด้วย ย่อมจะมีโทษตามกฎหมายอื่นต่างหากจากโทษที่ได้รับจากเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด

ข้อ ๑๐ คำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ มิให้ใช้บังคับแก่การเรียไร ดังต่อไปนี้

- (๑) การเรียไรในทางการคณะสงฆ์ หรือ
- (๒) การเรียไรที่มหาเถรสมาคมอนุมัติเฉพาะเรื่อง

สั่ง ณ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๓๙

สมเด็จพระญาณสังวร

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวณัฐธิดา ใจเย็น
วันเดือนปีเกิด	3 มิถุนายน 2533
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2554 : นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2557 : เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 67 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ตำแหน่ง	2556 – ปัจจุบัน นิติกร การไฟฟ้านครหลวง
ผลงานทางวิชาการ	
	ณัฐธิดา ใจเย็น. “ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับแก่ภิกษุในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ : ศึกษาเฉพาะกรณี ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง,” 2558.
ประสบการณ์ทำงาน	2555 – 2556 ทนายความ สำนักงานเนติพัฒนาทนายความ